

Special Book Collection
Brandeis University Library

"The search for truth even unto its innermost parts"

In Honor of
Julius Marcus

In Recognition of
Mother's Day and Father's Day
1954

*The National Women's Committee
of Brandeis University*

[בכורי העתים]

הם פרי תבואה לשנת

תקפ"ב

הכוללים כשה דברים נחמדים, ועניני מדע וחכמה, נועדים לברכת הורים, להוביל
אי לבניהם השומעים לקולם, לשען ישמע חכם ויוסף לקח.

אין

נימצליכעם אונד לעהררייכעם

געשעפֿטס

אונד

אונטערהאלטונגסבוך

אויף דאז יאהר תקפ"ב

5 י

אללע שטענדע.

Dieses Buch gehört
der Bibliothek der
Jud. Gemeinde Berlin

28341

(Bikure haitim)

(erste Früchte der Zeiten.)

וין

געדרוקט ביים אנטאן שמיד, ק'ק' פריפיליגטעם בוכדרוקער.
WIEN, bey ANTON SCHMID k. k. Buchdrucker. 1821.

I.

בעל עהרונגען

אונד

אונטער האלטונגען.

A 2

DS 101

.B5

V. 2

Bikkure
ha-ittim

1-4523

Library of the
German Historical Museum
Berlin

(א)

ש ק י ט צ ע ז

אויס דער

געשיכטע דער איזראעליטען.

1.

מערקווירדיגע פֿארשטעללונג דער יאָנישען יהודים און דען רעמישען
פֿעלדערערן אגריפּפּא.

צו דער צאהל דערייניגען יהודים, וועלכע נאך דער באבילאָנישען
געפֿאָנגענשאַפֿט ניכט מיט איהרען כּידערן נאך איהרעם פֿאָר-
מאליגען פֿאטערלאנדע צוריקקעהרטען, זאָנדערן זיך דא אנוירעל-
טען, וואָהין זיא דער צאָרן גאָטטעס צערשטרייעט האטטע, גע-
הערען אויך דיא יידישען איינוואָהנער פֿאָן יאָניען (לאנדשאַפֿטען
אונד אינזעלן אס ארכיפּעלאגוס). זיא גענאָססען אונטער דער רע-
מישען רעגירונג פֿילע פֿרייאַהייטען, זאָ וואָהל אים בירגערליכען לע-
בען אלס אויך אין דער אויסאיבונג איהרער רעליגיאָן. דעם אונגע-
אכטעט ערליטטען זיא פֿאָן דען גריכען, וועלכע דיא מעהרצאהל
דער יאָנישען בעוואָהנער אויכמאכטען, אונד זעלבסט רעמישע
אונטערטאהנען ווארען, פֿילען דרוק. זיא וואורדען פֿאן דענועלבען
מיט פֿילען אכגאכען בעלעסטיגעט, אונד אויף אללע מעגליכע ווייזע
אין דער אויסאיבונג דער רעליגיאָן געשטעהרט. דאָך ערטרוגען דיא
ליידענדען. דיוע אונטערדריקונג מיט געדולד, אונד פֿאנדען עס ניכט
ראטהואס, איהרע קלאַגען געגען איהרע מיטבירגער נאך דאָס צו
בריינגען

1

ANNUAL REPORT

1887

OF THE

דען. הערדערס אנטוואַרטעט, עס וויל ראטהאמען, דאס וואו
זעלבסט מיט איינער ביטשריפט בייא אגריפא איינקאממען, אונד
ער וואללע איהרע ביטטע שאן אונטערשייטען. הירוף טרונג ער
דעם ניקאלאס, איינעם געלעהרטען אויס ווינעם געפאלגע, אויף
פיר דא יאנישען יהודים איינע פארשטעללונג צו מאכען, אונד וואו
דעם רעמישען פערדערן פארצוברענגען אלס אגריפא אין איי-
נער פערזאמלונג מיט הערדערס אונד אנדערן גראסען העררען
וואו, טראט ניקאלאס אים גאנצען דער יידישען איינוואוינער אויף
מיט פאלגענדער

פארשטעללונג (*):

„מעכטיגער אגריפא! צו וועם אנדערס קענטען אונטערדריק-
טען איהרע צוילוכט נעהמען, אלס צו דעמיני-
גען, דער דא מאכט אין הענדען האט, וואו פאן איהרען ליינען
צו בעדיינען? וויר ווענדען אונס מיט בעזאנדערער צופערזיכט און דין,
אונד פערשפרעכען אונס דינע הילפע צום פאראויס, דא וויר וויי-
טער נכטס בעגעהרען, אלס וואס אונס דא קיינערליכע גנארע בע-
רייטס בעוילליגט האט, וועלכעס אונס אבער דיאיעניגען ענטציהען,
דא וואו גוט אלס וויר איירע אונטערטאהנען זינד. וואס קענטען
יענע געוואלטטהעטיגען גענען דינע גנארע איינווענדען? אייזט וואו
איינע גראסע וואהלטהאט, וואו זאללטען וואו אונס דיאזעלכע אויס
דער דיקויכט פערגעגענען, ווייל איהר אונס דערזעלכען ווירדיג היל-
טעט; אייזט וואו נור איינע גערינגע בענינסטיגונג, וואו ווערע עס
שענדליך פאן איהנען, אונס אויך דינע גערינגע וואהלטהאט נכט
דוהיג געניסען צו לאססען. עס ערהעללעט הירויס דייטליך, דאס
דא אונטערדריקער, וועלכע אונס אים גענוססע דער פאן אייך בע-
וילליגטען פרייהייט שטעהרען, אייער אורטהייל נכט אכטען,
אונד דורך דא, געגען אונס פעראיבטע אונגערעכטיגקייט אויך איירער
עהרע צו נאהע טרעטען“.

„וועלכעס פאלק אויף עררען, ווען מאן עס אין דא נאטהווענ-
דיגקייט זעטצען וואללטע, דאז לעבען צו פערלירען.

אדער

(*) נאך איינער טרייען איבערזעטצונג דעם גריכישען אריגינאלס דעם נאמען

ברינגען. ביס זיך ענדליך איינע געלעגנהייט עראייגעטע, וועלכע
 פֿיר איהרע גערעכטע זאכע ניכט ערווישטער זיין קאנטע. עס וואר
 אונטער דער רעגירונג דעם קייזערס אויגוסטוס, אלס דער רע-
 מיטשע פֿעלדזשער אגריפּא מיט איינער פֿלאָטטע אויסגעשיקט
 ווארדע, אום אין דען לענדערן אס שווארצען מערע נייע עראָבע-
 רונגען צו מאכען. אלס דיא פֿלאָטטע דעם לאנדע יהודה פֿארבייא
 זעגעלטע, שפּיג אגריפּא אנס לאנד, אום דעם יידישען קעניג
 הער אָדעס, וועלכער מיט דעם קייזער אויגוסטוס אין דער אינ-
 ניגסטען פֿריינדשאַפֿט לעבטע, איינען בעזוך אבצושטאטטען. הע-
 ראָדעס נאהם איהן מיט אללען מערקמאהלען דער אכטונג אונד
 פֿריינדשאַפֿט אויף, אונד אויך דאז יידישע פֿאלק ערציגטע דעם
 פֿעלדזשערן אללע ערדענקליכע עהרע. אגריפּא בעציגטע זיך ניכט
 מינדער פֿריינדליך אונד דאנקבאר, אינדעם ער אין דען טעמפל
 צו ירושלים פֿילע אָפּפֿער בראכטע, דעם גאָטטעסדינסט אָפֿט
 ביאוויאָהנטע, דעם פֿאלקע גלענצענדע גאסטמעהלער גאב, אונד
 דיכליכע געשענקע אויסטהיילטע. נאכדעם אגריפּא דעם קעניג
 העראָדעס זיינע עראָבערונגספלאנע מיטגעטהיילט האטטע, שיפֿטע
 ער זיך ווידער צו זיינער בעשטימונג איין. העראָדעס, אָהנע דעם
 אגריפּא איין וואָרט דאריבער געזאגט צו האבען, זאממעלטע אין
 דער געשווינדיקייט אייניגע טויזענד מאן, דיא ער זעלכסט בע-
 פֿעהליגטע, אונד זיא דעם אגריפּא אלס הילפֿסטרופען צופֿיהר-
 טע. דיועם פֿריינדשאַפֿטליכע צופֿאָרקאָממען וואר דעם אגריפּא
 איינערסט וויללקאָממען, אונד ער שענקטע נונמעהר דעם יידישען
 קעניגע זיין פֿאללעם צומרויען, זאָ דאס דיוער וועהרענד דעם גאנ-
 צען קריגעס ניכט פֿאָן זיינער זייטע קאם. נאך געעהנער עראָבע-
 רונג, צו וועלכער העראדעס מיט זיינער מאנשאַפֿט פֿילעם בייא-
 טרוג, טראט אגריפּא זיינע דיקרויען אן, מאכטע מיט זיינעם גע-
 פֿאלגע איינע רייע צו לאנדע, אונד קאם, אין בעגלייטונג דעם יידי-
 שען מאָנארכען, אין יאָניען אן. — ווער וואר פֿראָהער אלס דיא
 דאזיגען אונטערדריקטען יידישען איינוואָהנער, דא זיא איינען קע-
 ניג אויס איהרעם פֿאלקע אין איהרער מיטטע, אונד מיט דעם
 גראסען פֿעלדזשערן דער רעמישען אָבערהערשאַפֿט אים בעסטען
 פֿערשטענדניס זאהען! זיא קלאגטען דעם העראָדעס איהרע לייכען,
 אונד כאטען איהן, ער מעכטע זיך פֿיר זיא בייא אגריפּא פֿערווענ-
 דען

געבען, דאס מאן איהן פֿערעהרע • וואס איזט איבריגענס אין אונז-
זערן געברייכען, דאס צו ערגערניס אנלאס געבען קאן? וואס איזט
אין דעזעלבען, דאז ניכט דער וואהרען גאָטטעספֿורכט אונד דער
גערעכטיגקייט ענטשפרעכע? וויר דירפֿען אונס אונזער געברייכע
אונד אונזער ארט צו לעבען גאר ניכט שעמען • וויר ענטהאלטען
אונס יעדען זיכענטען טאג אללער געשעפֿטע, בעשטיממען דיזען
הייליגען רוהטאג צור ערלערנונג אונזער געזעטצע, אונד פֿינדען
דיזעס צור בעפֿערדערונג גוטער זיטען זעהר צוועקמעסיג*.

ווען אונזער געברייכע, אויפֿס ערנסטליכסטע ערוואַנען, שוין אן
אונד פֿיר זיך ניכטס טאדעלהאפֿטעס ענטהאלטען, זאָ זינד
זיא אויך דורך איהר אלטערטהום עהרווירדיגער אלס מאנכע גלוי-
בען; זאָ דאס וויר געגען גאָטט זינדיגען, ווען וויר זיא, דיא איין זאָ
לאנגער געברויך געהייליגט, יעטצט פֿאהרען ליסען*.

דײַא אונגערעכטיגקייטען, וועלכע זיך אונזער פֿינדע געגען אונס
ערלויבען, זינד פֿאָלגענדע: זיא בעמעכטיגען זיך אויף איינע
קירכעגרייכערישע וויזע דער געלדער, דיא וויר צום הייליגען גאָט-
טעסדינסט בעשטיממען; זיא בעלעסטיגען אונס, דא וויר דאָך
פֿרייע בידגער זינד, מיט שווערען אויףלאגען; זיא נעטהיגען אונס,
אן אונזערן הייליגען רוהע - אונד פֿעסטטאגען פֿאָר געריכט אין געמיי-
נען אנגעלעגענהייטען צו ערשיינען, אונד אָפֿט אָהנע נאָטה, בלאָס
אין דער אבזיכט, אונס אין דער אויסאיכונג אונזער רעליגיאָן צו
שטעהרען, דערען אונשעדליכקייט זיא זעלכסט קעננען • זיא האבן
דעלן אלוף געגען דען זין איירער רעגירונג, וועלכע שטעטס דאהן
שטרעכט, פֿרידע אונד איינטראכט אונזער איהרען אונטערטאנען
צו ערהאלטען*.

ווייר ביטטען דאהער, מעכטיגער אגריפֿפא! דאס דוא אונס
פֿאָן דיזען אונטערדריקונגען בעפֿרייען מעגעסט, דאס וויר
נאך וויה פֿאָר נאך אונזערן געזעטצען אונד געברייכען לעבען
דירפֿען, אונד דאס אונזער ווידערזאכער ניכט מעהר געוואלט איבער
אונס האבען, אלס וויר יע איבער זיא צו האבען פֿערלאנגען*.

אונזער ביטטע איזט ניכט נור גערעכט, זאָנדערן איזט אונס אויך
לענגסט פֿאָן דער גנאדע איירער רעגירונג געוועהרט
וואָרדען • דיזע פֿערווילליגונג בעפֿינדעט זיך איינגעגראכען אין קו-
פֿפֿערנע טאפֿעלן אים קאפיטאָליום צו ראָס, וואָ זיא נאָך היינטיג

אָדער זיינען פֿעטערליכען זיטטען אונד געברייכען, זיינען אָפֿפֿערן,
פֿייער - אונד פֿעסטטאָגען, דיא עס זיינען געטטערן ווייהעט, צו
ענטזאגען, ווירדע ניכט עהער אללעס ערדולדען, אלס זיינע פֿע-
טערליכע רעליגיאָן צו פֿערלייגען? וועלכע כלומיגע קריגע זינד ניכט
שײַן וועגען דער רעליגיאָן ענטשטאנדען? — ביא דער רוהע אונד
דעם פֿרידען, דעססען זיך יעדער, דער זיך דעם שוטצע איירער
געזעטצע אונטערווירפֿט, צו ערפֿרייען האט, האלטען וויר עס פֿיר
דיא גרעסטע וואָהלטהאט, דאס עבען דיזע שיטצענדען געזעטצע
איינעם יעדען דיא פֿרייע אויסאיכונג זיינער רעליגיאָן געשטאמטעט.
זיא, אונזרע פֿיינדע, אונטערשטעהען זיך, דינגע געגען אנדערע
אויס צו איבען, דיא זיא אויף קיינע ווייזע פֿאָן אנדערן ערדולדען
ווירדען; אלס אָב עס וועניגער שטראפֿבאר זיא, זיינע אייגענע גאָט-
טעספֿורכט אויס דען אויגען צו זעטצען, אלס אנדערע אן איהרער
פֿרעממיגקייט צו הינדערן!

עס גיכט אבער נאָך איינע אנדערע בעטראכטונג. עקסיסטירט
יעמטצ וואָהל איין פֿאָלק, איין געשלעכט אדער איינע
שטאדט אויף ערדען, זאָ זיך ניכט גליק ווינשט, אונטערס שוטצע
דער רעמישען אָבערהערשאַפֿט צו לעבען? ווער וואָללטע וואָהל
גערן איירע גונסט פֿערשערצען? געוויס נימאנד, דער זיינע געזונדען
זיינע האט. גלייכוואָהל זעטצען זיך יענע פֿיינדע, דיא אונס איירע
וואָהלטהאטען ענטזיהען, אין דיא געפֿאהר, אללע דיא גראָסען
אונד אונזעהליגען בעגיסטיגונגען צו פֿערלירען, דיא זיא איירער
גנאדע צו פֿערדאנקען האבען. דען איזט עס ניכט איין גראָסעס,
דאס וועהרענד אנדערע פֿעלקער קעניגען אונטערוואָרפען זינד, זיאן
אונטער דעם שוטצע דער רעמישען פֿירשטען איין פֿרייעס אונד רוהי-
געס לעבען פֿיהרען?"

זאָ וואָללטע אונס אויך אונזער לעבען, דאז נימאנדען בעלעסטיגט,
שײַן דארום ניכט מיסגעגנט ווערדען, דא וויר קיינען אנשפרוך
אויף דיא וואהלפֿאהרט מאכען, דערען זיך איירע איכריגען אונטער-
טהאנען ערפֿרייען, אונד בלאָס דיא פֿרייע אויסאיכונג אונזער פֿע-
טערליכען רעליגיאָן בעגעהרען; איינער רעליגיאָן, דיא אן אונד פֿיר
זיך ניכטס טאדעלהאפֿטעס. האט, אונד אויך פֿיר דיאיעניגען ניכט
אונטערפֿריסליך איזט, דיא זיא דולדען; דען גאָטט ליכט זאָ וואָהל
דיאיעניגען, דיא איהן פֿערעהרען, אלס אויך דיא, וועלכע עס צו
געבען

אלס דוא אין ירושלים ווארסט; מיט וועלכען געבעטען דוא איהן
פֿערעהרטעסט; וויא דוא אונזער פֿאָלק מיט פרעכטיגען נאכט-
מעהלערן ערפֿרייטעסט, אונד מיט וועלכעם וואָהלגעפֿאללען דוא
איהרע גאסטפֿריינדליכע בעווירטהונג אויפֿנאהמסט: זאָ קעננען
וויר מיט צופֿערלעסיגקייט דארויס אכנועהמען, עס מיססע דאז
יירישע פֿאָלק מיט איינעם זאָלכען מעכטיגען רעמישען פֿירשטען
אין דעם בעסטען פֿערשטענדיגן שטעהן, אונד דיעס אין פֿאָלגע
דער בעזאָנערן פֿריינדשאַפֿט, וועלכע צווישען דיר אונד דעם ייִדיש-
שען קעניג אָבּוואַלטעט".

דאָהער ביטטען וויר דיר פֿלעדערנדיך, אין געגענווארט אונזערס
קעניגעס, דאס דוא עס ניכט געשטאטטען וואָללעסט,

דאס אונס דאזיעניגע, וואס איירע גאדע אונס לענגסט פֿעררהיי-
סען האט, דורך דיא באַזעהייט אנדערער ענטזאָגען ווערדע!"

געגען דיעז פֿאָרשטעלונג דעם ניקאָלאַס וואוסטען דיא גריכען ניכטס
צואנען זיא געשטאנען דיא טהאמאזאכען אונד ווענדעטען בלאָס

דאגענען איין, דאס דיא יהודים פֿרעמדע ווערען, אונד דיא גריכען
דורך זיא בעטהייליגט ווערדען. ווארויף דיא יהודים אנטוואָרשען:

טען, דאס, דא זיא שאָן לאנגע היר וואָהנשטען, אונד פֿאָן דער
רעמישען רעגירונג אלס פֿרייע בירגער ערקלעהרט וואורדען, מאן

זיא ניכט מעהר אלס פֿרעמדע בעטראכטען קעננע, בעזאָנדערס דא
זיא ניכט פֿאָן אללען בירגערליכען רעכטען געברויך מאכען, אונד

נור פֿרייע איכונג איהרער רעליגיאָן בעגעהרטען.

אלס אגריפּא דיא בילליגקייט דער זאכע אינוואה, אנטוואָרשען:

טע ער: ער טהוע עס ניכט אלליין זיינעם פֿריינדעס הע,
דאָ דעס זאָנדרען פֿילמעהר דער גערעכטיגקייט דער זאכע וועגען,

דאס ער זיך צו גונסטען דער ביטטענדען ערקלעהרע. ער ווירדע
דעזעלכען אויך נאָך ווייט מעהר בעגונסטענען בעווילליגעט האבֿן

בען, אין זאָ פֿערן עס ניכט צום נאכטהייל דעם רעמישען פֿאָלקס
איזט, ווען זיא מעהר פֿערלאנגטען. דא עס אבער נור דאזיעניגע

בעטרייבט, וואס דיא רעמישע רעגירונג דען יהודים בערייטט איינע-
דייט האט, זאָ געהמע ער קיינען אנשטאנד, דיא רעכטע דער

יהודים צו בעשטעטיגען, אונד אונטערזאנע עס דען גריכען בייא
שאַרפֿע אהנדונג, איהרע יירישען מיטבירגער פֿערנער אים גענוס-
פֿע איהרער רעכטע צו שטעהרען.

יעבצ"ל

גם טאגס צו לעזען זינד אָהנע צווייפֿעל האבט איהר אונס דערוועלכען ווערטה געפֿונדען; געזעמזט אבער אויך, וויר העטמען דיזעלבע ניכט פֿערדינט, זאָ ליגט עס שאָן אים קאראקטער-דער ערלען רעמער, דאס זיא אללען איהנען ערגעבענען פֿעלקערן, אָהנע אויסנאָהמע, ניכט נור פֿאָן איהרען אלטען פֿרייאהייטען ניכטס ענטציהען, זאנדערן זיא אויך מעגליך מיט נייען וואָהלטהא-טען איבערהייפֿען".

דאמיט עס אבער ניכט דאז אנועהן האבע, אלס וואָללען וויר אנווערע, דען רעמערן איינסט געליסטעטען דינסטע צו האָך אנשלאגען, זאָ צייגען וויר בלאָס אויף דען, היר געענווערטט זיט. צענדען קעניג אויס אונזער נאטיאָן היי — וועלכע דינסטע, וועלכע פֿריינדשאפֿט האט ער ניכט איידעם פֿאלקע ערוויזען! האט ער עס יע אן זינער טרייע געגען אייך פֿעהלען לאססען? בייא וועל-כער געפֿאהר וואר ער ניכט דער ערשטע, דער זיך איידענטוועגען היינן וואנטע? וואס וואונדער, דאס וויר ניכט שאָן זינעטוועגען אויף איידע גאדע זאללען, אנשפֿורך מאכען קעננען".

וויר קעננען היר בעיאָנדערס דיא טאפֿפֿערקייט זינעס פֿאטערס, אנטפֿאטער, ניכט פֿערשווייגען, דיא דערוועלכע אין דען קריגען דעס צעזאָרס מיט דען עגיפטערן בעוויז, וואָבייא ער איהם מיט צווייא טרויער מאן צו הילפֿע צאָג, אונד זיך אין אללען שלאכטען צו לאנדע אונד צו וואסער אויסצייכנעטע, וויא עס איהם ניכט זאָ לייכט יעמאנד צופֿאָר טהאט. וויר קעננען צוגלייך דיא דאנקבארקייט דעס צעזאָרס ניכט פֿערשווייגען, דיא דערוועלכע גע-גען אנטפֿאטער ערוויז, אינדעם ער איהן מיט קעסטליכען געשענ-קען פֿערעהרשע. אויך מיססען וויר דער בריפֿע געדענקען, דיא דער קייזער דעסחאלב אין דען ראטה צו ראָם געשריבען, וואָדין ער דיא טהאטען דעס אנטפֿאטער האָך אנפֿרין, אונד איהם דיא עהרע דעס רעמישען בירגערעכטס אויסוירקטע. — איזט דיזעס אללעס ניכט אנצייגע גענוג, דאס וויר אונס דער גאדע איידער רעגירונג, ווירדיג געמאכט האבען? אונד איזט דיא אייניגסטע פֿריינדשאפֿט, אין וועלכער אונזער קעניג מיט דען רעמערן לעבט, ניכט בעשטעטיגונג יענער פֿערגינסטיגונג גענוג?

דא אונס פֿערנער פֿאָן אונזערן בירדערן אין יהודה בעריכטעט וואונדער, וועלכע אפֿפֿער דוא אונזערס גאטט בראכטעסט, אלס

טאגס זינען קריגספֿעלקערן דען גראָסען מאַרקט צו ירושלים צו
פלינדערונג פֿריי גאב, וואָבייאַ פֿילע טויענד בירגער נידערגעמעט.
צעלט וואָרדען, וואָגט זיך דיעזע פֿרינצעססין, וועלכע דאמאהלס
גערעדע אין דער שטאָט וואָר, צו דעם וויטהרייך, אום דורך
איהרע פֿערזענליכע ערשיינונג אונד איהרע פֿירביטטע איין צאָרט.
געפֿיהל אין איהם צו ערוועקען, אונד דעם געמעטצעל אונד דער
פלינדערונג איין ענדע צו מאַכען. דער אונמענש וויז זיא אבער נישט
נור צוריק, זאָנדערן לויט זיא אויך מיט זינען העללישען ווערקזינגען
פֿערפֿאָלגען, זאָ דאס זיא מיט פֿילער מויהע אונד מיט העכסטער
לעבענסגעפֿאהר איהרען פֿאללאסט ווירער ערריכטע. דא.
דורך וואָרדע זיא יעדאָך נישט מוטהלאַז געמאכט, גינג פֿילמעהר
דען נעכסט פֿאָלגענדען טאָג נאָכמאהלס צו איהם; באַדפֿוס (דען
עס וואָר נאָך וועהרענד דער צייט איהרעס געליכדעס) אונד אין
דער דעמיטהיכטען שטעללונג וואָרף זיא זיך צו דען פֿיסען זינעם
ריכטערשטוהלס, אונד באַט איהן אין דען אללעראונטערשטעניג.
סטען אויסדריקען, דעם כלומפֿערגיסען איינהאלט צו טהן. דער
בעזעוויכט ווירדיגטע זיא אבער נישט דער געריגסטען אכטונג.
זאָ דאס זיא צום צווייטען מאַהל געפֿאהר לויף אין שטיקען געהויען
צו ווערדען. עהע זיא נאָך הויזע קאָממען קאָנטע. —

דיזע פֿרינצעססין וואָרדע נאָכהער פֿאָן דעם דעמוישען פֿעלדזערן
טאָטום זעהר בעגיגסטֿיגעט; ער ליכטע זיא אַויפֿס צערט.
ליכטע, אונד נאָהם זיא מיט איהרעם ברודער, דעם קעניג
אגריפֿא, נאָך דער עראָבערונג פֿאָן יהודה אונד ירושלים, מיט זיך נאָך
דאס, וואָ זיא אין זינעם הויזע לעכטע, אונד פֿאסט אונאומ.
שרענקט איבער דיא געשעפֿטע זינער רויטהאלטונג. רענירטע.
זינע נייגונג צו איהר וואָבס דערגעשטאלט, דאס ער איהר דיא
עהע פֿערשפֿראך. דיעזע פֿערשפֿרעכען ווירדע ער געוויס געקאל.
טען האַכען, ווען ער נישט געפֿונדען העמטע, דאס דיא רעמוער
גענצליך דאגעגען זינד. אום זיך דאהער, זינעם צילע געמעט,
דען

דיא רעסער ערגריפֿפֿען, וועלכעס דיא גענצליכע אריינלעזונג דעם ירושישען
שטאָטס, אונד אירען דאָבט פֿערבונדענען יאָטער צו פֿאלגע האַטטע,
זא וויא איך בערייטע אנדערשטאָ ערוועהנטע oder כּדּר העבורה, *Eiße*
Sinorisch - Kritische Darstellung des jüdischen Wortes-
sinonies p. 167.

יעטצט שטאנד הערפֿדעם אויף, אונד שטאטטעטע דעם אנריי-
פֿא אים נאמען דער יהודים דאנק אבֿי . דיא האָהען
פֿריינדע אומארמטען זיך, אונד זאָ וואָרדע דיא זיטצונג אויפֿגעהאָבען .

2.

זעננליכער מוטה דער פֿרינצעססין בערעניצע .

בערעניצע, טאָכטער דעם פֿאָרלעטצטען, אונד שוועסטער דעם
לעטצטען קעניגס דער יהודים (ביידע אויס דעם הע-
ראָדיאנישען העררשערשטאם, אונד דען נאמען אנרייפֿא פֿיה-
דענד), וואָרד פֿיר דיא שענסטע איהרעס געשלעכטס געהאלטען .
איהרע האָהע אַבֿקונפֿט זאָ וואָהל אלס איהרע אויסעראָרדענט-
ליכע שענהייט, פֿערבונדען מיט איינעם דורכרינגענדען גייסט אונד
איינער מעננליכען הערצהאפֿטיגקייט, האטטען איהר פֿילע אנכע-
טער פֿערשאפֿט, דערען נאכשטעללונג איהרע טוגענד, זעלבסט
אין איהרעם עהעשטאנדע, ערשיינטערטען, זאָ דאס זיא אין איה-
דען ייִנגערן יאהרען מאנכער לאסטערהאפֿטען פֿערגעהונגען בעשול-
דיגט וואָרדע . אלליין מיט דער צונאהמע איהרער יאהרע, וואָכניא
אבער איהרע שענהייט ניכט אים גערינגסטען אכנאהס, קעהרטע
זיא אין זיך זעלבסט צוריק, רים זיך פֿאָן דעם שוואַרס איהרער
אנכעטער לאָן, אונד טהאט אויף איינע בעשמיכטע צייט דאז
געליבדע דער ענטהאלטזאמקייט (ניזרות), וועלכעס זיא אויפֿס
שטדענגסטע ערפֿיללטע . זיא צייכעטע זיך נאכמאלס עבען זאָ
זעהר דורך טוגענדהאפֿטע, גראָסע אונד העלדענמיטהיגע טהאטען
אויס, אלס זיא זיך פֿאָרהער דורך יוגענדליכע שוואַכהייטען פֿעד-
דעכטיג מאכטע . איינע בעוואונדערנסווירדיגע הערצהאפֿטיגקייט
צייגטע זיא, אלס זיא זיך פֿיר איהרע אויגליקליכע נאטיאָן בייא
דעם דעמישען שטאטטהאלטער, דעם בלוטדורשטיגען געס יום
פֿלאָרוס פֿערווענדעטע . דיעזער אונמענש הויזטע אונטער דעם
ארמען ייִדישען פֿאָלקע מיט קאנניבאלישער גרויזאמקייט, מאַרדע-
טע אונד פֿלינדערטע אָהנע ריקהאלט . *) אלס פֿלאָרוס איינעם
טאגעס

(*) ער וואָר אייגענטליך דיא אירואַך, דאס דיא יהודים דיא וואָפֿען געגען

דאמיאנען נאך דער ריקקעהר אויס דער כאבילאנישען געפאנגענע.
שאפט אין ווייטער קעניג אין ענישטען, פטאלעמוס פילא-
דעלפוס, וועלכער איינע אונגעמיין גראסע ביבליאטעק אין
אלכסאנדריא איזגעטע, אויף אנראטהען זיינעם געלעהרטען
דאטהס אריסטעאוס, אויך דאז יידישע געזעצבוך, אונד צוואר
אינס גריכישע איבערועטצט, איס בעזיטין צו האבען ווינשטע יער
שריב דאהער איינען זעהר פריינדשאפטליכען ברויף אן דען דאמא-
ליגען האהענפריסטער צו ירושלים, אלעזר ביהן הגדול (וועל-
כער צוגלייך דאז וועלטליכע רעגירענט איבער דיא יהודים פיהר-
טע), דען ער אום איין עקסעמפלאר דעם הייליגען בוכעס, אונד —
דא גימאנד פאן זיינען געלעהרטען דער העבראישען שפראכע קונ-
דיג ווארד — צוגלייך אום זעכס דער געלעהרטעסטען מעננער אויס
יעדעס שטאמע, אלזא אום 72 יידישע געלעהרטע, אינשטענ-
דיגסט באט, דיא נאך ווייטער דעזירענץ קאממען אונד דאוועלכסט
דאז איבערועטצונגעשעפט בעטריבען מעכטען; דאמיט ער זיך
אויף דיא טרייע דער איבערועטצונג פערלאסטען קעננע דוועס
שרייבען שיקטע ער דורך צוויי זעהר פארנעהמע געווארטע, אונד
בעגלייטעטע עס מיט דען קאסטבארסטען געשענקען אין דען טעם
פעל אונד אן דען האהענפריסטער — פאלגענדעס איזט דאז

שרייבען דעם קעניגס

בטאלעמעאוס, קעניג פאן ענישטען ווינשט דעם האהענפרי-
סטער אלעזר-גליק אונד פירע!
פערשידענע שיקאלע האבען אין פריהערנצייטען פילע יהודים
גענעטהיגט, איהר פאטערלאנד צו פערלאסטען,
אונד זיך אין אונזערן שטאטען אנצווינדעלן אייניגע פאן איהנען
מאכטען זיך גלייך נאך דער צערשטעהרונג ירושלים דורך דיא
באבילאנישע היר אנוועסיג, אונד אנהערע וואורדען פאן דעם קעני-
גע, מינעס פאטער, איין דען קריגען מיט דען יהודים צו נעלאנגע,
נען געמאכט אונד הירעהער געבראכט מיין פאטער וועהלטע יע-
דאך דיא טיכטיגסטען פאן איהנען אויס, אונד שטעללטע זיא בייא
זיינעם הערעדע מיט אנועהנליכעם געהאלט אין נאכדעם ער זיך
פאן איהרער טרייע אונד טאפפערקייט איבערצייגט האטטע, טרויע-
טע ער איהנען דיא פעסטונגען אן, אום דיא ענישטער אין שרעקען

דען וועג צום קייזערטהום צו באהנען, וואר ער גענעטהיגט, זיא מיט בידער זייטגען אונוויללען פֿאָן זיך צו לאססען. — זיא לעב. טע נאכהער זעהר איינגעצאָגען, שטארב אינאיינעם שטיללען (פֿאָן דען געשיכטשרייבערן נאכט אנגעגעבענען) אָרטע, אונד מיט איהר ערלאָש דער לעטצטע גלאַנץ דער העראַדיאנישען הערר-ציערפֿאַמיליע.

3.

שרייבען דעם עניפֿטונשען קעניגס, פֿטאָלאָמעאוס פֿילאָדעל-פֿוס (פלגני סמלך), אן דען יידישען האָהענפֿריסטער אלעזר, בעטרעפֿענד דער איבערזעטצונג דער הייליגען שריפֿט אינס גריכישע, נעבסט אַנטוואָרט דעם האָהענפֿריסטערס.

ווייט איבער טויזענד יאהרע בליב דאז ערבטהייל דער געמיינדע יעקב'ס, דאז הייליגע געזעטצבוך מאָזיס, אללען איבריגען פֿעלקערן דער ערדע אונבעקאנט. טהיילס אויס פֿאלשען בעגריפֿ-פֿען, דיא מאן דאמאלס פֿאָן דיזער געטטליכען לעהרע האטמע, אונד טהיילס אויס נאכלעסיגקייט, אויס גלייכגילטיגקייט פֿיר דיא לעהרען אנדרער רעליגיאָנען, ווען זיא אויך נאָך זיא געדריגען ווא-דען, פֿיעל עס קיינעם נאכט. איזראעליטען צו יענער צייט איין, זיך דאמיט בעקאנט צו מאכען, פֿילוועניגער עס אין זיינע לאנדעס-שפראכע צו איבערטרעגן. פֿאָן דער אנדערן זייטע הילטען דיא אלטען איזראעליטען איהר געזעטצבוך פֿיר צו הייליג, אלס דאס זיא איינע אבשריפֿט דאפֿאָן זעלבסט איינעם געמיינען מאננע אויס איהרער נאטיאָן, געשוויגע יעמאנדען אויס איינעם אנדערן פֿאָלקע אין דיא הענדע געבען זאָללטען. דא נון פֿערנער דיא העברעא-שע שפראכע נאך דער צערשטעהדונג דעם ערשטען טעמפעלס אויפֿהערטע, איינע לעבענדיגע שפראכע צו זיין, אונד נור אין בען שריפֿטען דער רעליגיאָן געברויכט וואורדע, מיטהין נור דעם גע-לעהרטען איזראעליטען בעקאנט וואר: זיא איזט עס קיין וואונדער דאס דינעס געטטליכע אלטערטהום דען פֿעלקערן יענער צייט גענצליך אונבעקאנט בלייבען מוסטע. ביים ענדליך עטווא ניין גענע-ראטיאָנען

דיועם אונטערנעהמען צו ערווערבען. — איך שיקע דיר נון צוויי
געזאנדטע, וואָס אײנער דער הויפטמאן מיינער ליבזאכע, בײַ
דע אבער זעהר אנגעזעהענע העררען אן מיינעם האָפּע זינר; דיוע
ווערדען דיר דאז נעהערע פֿאָן מיינעם פֿאָרהאבען מינדליך מיטטהײַט
לען. צוגלייך ברינגען זיא דיר אונד דעם חײַט גאטטעס פֿערשידענע
געשענקע פֿאָן מיר, זאָ וויא הונדערט טאלענטע צום אנקויף
דער אָפּפֿער אונד צו אנדערס הייליגען געברויך אירעס טעם
פעלס. ווען דוא מיך נון מיט אײנער אנטוואָרט בעהערדען וואָל-
לעסא, זאָ ווירדע עס מיר זעהר פֿיל פֿערגיגען מאכען, אונד מיך
דיינע פֿריינדשאפט פֿערויכערן, דיא איך יעדערצײט צו ערווירדען
בערײַט בײַן פֿירדע זיא מיט דיר!

פּטאַלעמאוס

אנטוואָרט דעם האָהענפריסטערס *

אלעזר, דער האָהענפריסטער, פֿערויכערט דען קעניג פּטאַלע-
מעאוס זיינע אונפֿערבריקליכע פֿריינדשאפט. פֿירדע זיא
דיר, דער קעניג ארזונא, אינד אללען דיינען קינדערן! פֿירדע אונד
רוהע שענקע גאטט אונס אללען!
ווייר האבען אונס הערצליך געפֿרייעט, אלס וויר דיינען בריף
עכצפֿינגען אונד דין ריהמליכעס פֿאָרהאבען דארויס ערזאהען.
נאכדעם וויר דיא פֿאָרגעהמסטען אונזערער געמיינדע צוזאממענכע-
דופֿען, לענטען וויר איהנען דין שרייבען פֿאָר, דאמיט זיא דיינע
פֿראַממע אנהענגליכקייט אן אונזערן גאטט ערקעננען מעגען. צו-
גלייך צייגטען וויר איהנען דיא צוזאנציג גאָלדנען, אונד דיא דרייסיג
זילבערנען כעכער, דיא דוא אונס זענדעטעסט; פֿערגער דיא פֿינף
פראכטפֿאָללען קאננען, דען קעכטליכען טיש, אונד דיא הונדערט
טאלענטע, דיא דוא אונס צום אנקויף דער אָפּפֿער אונד צו אונ-
דערס הייליגען געברויך שיקטעסט. אללעס דיועס איזט אונס ריכט-
טיג איבערליפֿערט וואָרדען דורך דיינע צוויי געזאנדטען, דיוע
ווירדיגען אונד-האָכזײַטען מעננער, וועלכע אין יעדעס בעטראכט
פֿערדיגען, געזאנדטע אײנעם גראָסען קעניגס, אונד מיטגעהילפֿע
אײנעם זאָ ערהעבליכען אונטערנעהמענס צו זיין. זיא האבען מיר
אויך אללעס מינדליך מיטגעהיילט, וואס דוא איהנען אויפֿטרונסט.
זיא זינר צייגע פֿאָן דער וואהרהײַט דער אין דיוער אנטוואָרט

צו זעטצען, אונד זיא פֿאָן אללער עמפּערונג אבצוהאלטען. אלס
 נון דאס העררשערצעפטער אין מיינע האנד קאס, אונד איך מירס
 צום גרונדזאטין מאכטע, מיינע פֿעלקער מיט ליבע אונד גערעכט-
 טיגקייט צו רעגירען, נאהם איך מיך מיט בעזאָנדערער הולד דער
 אונטערטאנען אויס דיינעם פֿאָלקע אן, איבערהייפֿטע זיא מיט
 וואָהלטהאטען, אונד מאכטע דאז איבעל ווירער גוט, וועלכעס זיא
 פֿאָן דעם געמיינען פֿאָלקע ערליטטען. איבער הונדערטטויזענד
 פֿאָן רענועלבען האבע איך אויס איהרער קנעכטשאפֿט בעפֿרייטעט,
 אינדעם איך איהרען געביטשהרן דען אויף זיא געזעטצטען פֿריז אויס
 מיינער קאססע בעצאהלטע. ריזעס אללעס טהאט איך אויס ליבע
 פֿיר דאז גוטע אונד גערעכטע, אונד אום מיך דעם אללמעכטיגען
 גאטט, וועלכער מיינעם קעניגרייכע פֿרידע אונד גלאנץ פֿערלייהעט,
 געפֿעלליג צו בעצייגען. נאָך מעהר! אללע דיאיעניגען, וועלכע
 פֿערמעגע איהרעס אלטערס אונד איהרער געזונדהייט צום קריגס-
 דינסט טויגבאר ווארען, האבע איך בייא מיינעם העערע אנגע-
 שטעלט; זא ווא דיאיעניגען, וועלכע פֿעהיגקייט דאצו האטטען,
 אין אנדרע קעניגליכע עמטער אינגעזעטצט. — דא איך מיך נון
 גערן ניכט נור דינען ערלעזטען, זאָנדערן אויך אללען אנדערן יהודים,
 וועלכע היר וואָהנען, אָדער זיך גאָך אין צוקונפֿט היר נידערלאס-
 סען זאָללטען, געפֿעלליג בעצייגען ווילל: זא האבע איך בעשלאָס-
 סען, אייער געזעטצבוך אויס דעם העברעאישען
 אינס גריכישע איבערטראגען, אונד עס אין מיינע
 ביבליאָטהעק אונטער אנדערע ביכער זעטצען צו
 לאססען; דאמיט דינעס געטטליכע לעהרבוך פֿיר יעדערמאן צום
 לעזען בערייט זיא. דא, האָכווירדיגער האָהעפֿריסטער! ווירדעסט
 אלזאָ גאנץ דער טוגענד אונד דער ערהאבענען ווירדע דיינעס קאראק-
 טערס געמעס האנדעלן, ווען דא מיר איין עקסעמפלאר פֿאָן דינעם
 געזעטצבוך, אונד אויס יעדעס שטאממע זעכס דער ווייזעסטען, טו-
 גענדהאפֿטען אונד געלעהרטעסטען מעננער, וועלכע אבער אויך
 דער גריכישען שפראכע מעכטיג זיין מיססען, הערשיקעסט, אום
 דינע איבערזעטצונג אויסצוארבייטען; דען אין איינער זאָלכען וויכ-
 טיגען אונד הייליגען זאכע קאן דא וואהרהייט נור דורך איבעראיינ-
 שטימונג מעהרער וויזען אנס טאגעסליכט געפֿערדערט ווערדען.
 איך, מיינער זייטס, האָפֿע מיר דען דאנק דער נאכוועלט דורך
 דינעם

מנסכים פונים אשר אחזו צם היסודים היושבים צמוריטאכיא
(העם הארנות הצאלצארייא צחלק אפריקא) *

ויפוצו גולי ישראל לכל קצוי אפריקא, ויודדי יהודה לכל דוחותיו
פשעו. אלה הוצאו מצרימה, אלה למדינא, למוציא, ואלה
למוריטאכיא. ויהי צנתם ארציהם השז לוחם מעט ויחלו לצדות
לם שם ארץ, ולכונן לנו מקום מוחז. מהם עזרו את הארמה להאמית
מוצא דשא ולהוציא לחם מן הארץ, ומהם נעמי כלמים ויזכרו ענני
גפן; אלה היו רועי צאן, אשר אחרי כל ירוק ידרושון ויושבי אהל ומקנה
אשר יתור הרים מדעהו, ואלה שמו את פניהם לעלאכה, וימלאו את
ידם לכל עזרת תעשה חם וחופז. — ויפקדו לודריהם עליהם פקידים
למשל עליהם ולעמוד צם, וידימו מהם מכם; ויהי דבר המם אשר העלו
מהם מדי שנה צמנה שני שקלים (Mitskal), ועורך צמיטצ כספרו לשלש
זהבים וי"צ גראשען, מכל זכר מנן ששה עשר שיה עד צן ששים שנה. —
לשונם היתה לשון ארמית; חקיהם ופקודיהם פקודי תורת משה לצדם,
בי משמרת התלמוד לא ידעו. — צדאשונה לא היה להם ציין מיועד
להתפלל שם אל אלהי צנאות, כי שם התאספו יחד לשוח צמרה, ויפרשו
שם את כפם השמימה, ויקדמו צתורה את פני אל עליון קונה שמים
וארץ, וירצו שם תפלה ותחנה אשר יסדון לענים שלומי אמוני ישראל
בדולי חקקי צם. — צחגי ד' אשר יחוגו, וצמועדים אשר יקדשו וישמרו
למשמרת קדשו כמו צצנת כל מלאכה לא עשו צם, כי שם שצתו מכל
פעולת צית ועזרת שדה, ויכדלו את יום רצון לאלהים תעשות דרכיהם
וצבתענגם על אלהי צנאות חסין יה, להודות צוקל קדושים אמונת מלך
כל הארץ, לדרוש ולשוח צדצרי גפלאות תמים דעים, ולהלוך צאור פני
דוכן שמי קדם אשר יפנה צרוצ רחמיו לכל קוראיו ולכל אשר ידאוו
צאונת וצלקק וצישרת לצם. — אונם צחוריהם וצתולותיהם ישישו
ויגילו

(*) בעצק מספר חורר הספרים וכו' אחת הצ' המושלם כ"ה מאיר
סיסער (פרח, התקע"ז). וצנר העזרותי לילדו צ' צספדי כת צ' יוסר,
אשר הוצאתו מחסד, לסקוח עין על צרות לצון ענר אשר למחצר הנ"ל לדעת
וללמוד לחצוק עע סופר הדיב.

אויסערדריקטען געזינגונג, דאס וויר נעהמליך פֿאָס הערצענסגרונד
אללעס גערן בעוויליגען, וואס דיר נור אירגענד פֿארטהיילחאפט
זיין קאן, ווען עס אויך אנזעט קרעפטע איבערשטייגען זאָללטע, אום
דיר איינען בעווייז אנזערער ליבע אונד פֿריינדשאפט צו געבען. דא
דא דיר איבריגענס אלס איין גראסער וואָהלטהעטער געגען דא,
אין דיינען שטאטטען לעבענדען איזראעליטען געצייגט, זאָ האבען
וויר ניכט פֿערפֿעהלט, פֿיר דיר, פֿיר דיינע געמאהלין אונד פֿיר דיי-
נע קינדער אָפֿפֿער צו שלאכטען. דא גאנצע געמיינדע לויט בייא
דווער הייליגען האנדלונג איזערע שטיממע פֿלעהענדל נען היממעל
שטייגען, דאס דער אללמעכטיגע אלל דוין אונטערנעהמען געלינג
גען, דאס ער דיינעם רייכע שטעטס פֿרידע אונד גלאנץ פֿערלייזען,
אונד דוין לאַבליכעס פֿאָרהאבען, אין בעטערע דער איבערזעטצונג,
אויפֿס פֿאללקאממענסטע פֿאָן שטאטטען געהן לאססען מעגע! —
וויר האבען נון אים בייאזיין דער גאנצען פֿערזאממלונג דא ווייזע-
סטען אונד קענטניסרייכסטען מענער, זעכס אויס יעדעס שטאטטע;
געוועהלט, דא וויר דיר, נעכסט איינעם עקסעמפלאר אונזערע
הייליגען געזעצבוכעס הינשיקען. פֿאללפֿיהרע נון, קעניג אונד הערד,
אללעס נאך דיינעם וואהלגעפֿאללען; אונד, ווען דא דוין פֿאָרהא-
בען גליקליך בעענדעט האסט, ביטטע איך, מיר געדיגסט דא
לייטע אונד דא עקסעמפלאר וואָהלבעהאלטען צוריק צו שיקען.
„עמפֿאנגע צוגלייך מיינע געגענגעשענקע מיט דער נאָכמאהליגען
פֿערזיכערונג מיינער אייניגסטען פֿריינדשאפט. פֿרידע זיאהיט דיר!

אלעזר!

וטענת אצן יקרה עלי אלזעותס וכו', עד התדלוו זבאווה וגאון על גפי
 מדומי קרת, והתנשאו זכנוד עשרס זלאתס פתחי סער העיר (*). —
 זמות אדם זעל אשה, כל נפשות שאדיו הקרוזיס אליו תאזלנה עליו
 אזל שנעה, וכל זני השפחתו וזית אצותיו וכמו כן כל זני גילו ואחות
 מדעיו ילכו שלשה ימים חסופי דגל, לאות מפח לצס ודאזון נפסס להלך
 לעולמו. — צקזרס את המתיס לא שמו כל אחד צאדון לצדו, כי אט
 עשו לכל זית אז אדון גדול אדון ורחצ נחלק לחלקיס דזיס, זחס יחדו
 לקצורה את הצעל ואשתו זמיהס וזמותיהס, אשר לא היו עוד לאיס,
 ונכדיהס. וזמות אחד מזית אז ישימהו זחלקת האדון אשר לו, ויתנו
 עליו לוח עץ. ואחר וקצד את כלס יוסיפו עוד וינסו את האדון צקדשיס,
 וירשימו עליו אותות קצדי זתי אצות לזכרון יוס אחדון ולמשמרת דוד ודוד.

(*) זה דרכס כסל לרזיס מזני עמו גס צאדלות אחדות, אס יחננס אל צהון
 ועושר, יתראו לעין כל צעדי וקשוטיס ויתד מכדי ערכס ומלכס, וזס יעירפ
 ויעוררו קנאה עמיס, אשר תחת ממלכתס סס וננעיס, ומקנאה יעצרו
 למשטמה, עד כי ידצרו סרה על עס ד' יחדו, כנקי כחי נקי. על כן חוצ
 סיח לאוניחי סעס צמקלות להזהיר על זס.

ויגילו בכל יום מועד, אחרי אשר רכנו שפתם במקהלות תהלות לאל חי,
 ואחרי ספרם את עוזו ונוראות קדשו ואת שם תפארתו לְדָקְתוֹ ויעלו
 וישמחו צם עלי עשור ועלי ככל, יתרועעו אף יסירו וירדו מנוצ לצ,
 גם יכדכו ויפוזו ויפאחו דה עלי הביון צבכור וקול זמרה: הנערים יריעו
 צחולצרות וכלללי תרועה ויעיצו כגן וירצו שיר ומשוג ככור והעלמות
 תעדינה תופיהן ותללנה במחול משחקים, ותעשינה שמחת הלולים ויוס
 גדול יתר מאור: — עורקס צני ששה עשר לו צני שצעה עשר ששה לקח
 להט נשים לעירות יגור מהם שנה לו שנתים: — אם מתו לאים שתי
 נשים לעירות ממנו עשר שנים שצ אין לשאת צתולה, כי אם אלמנה יקח
 לו לאשה: — אשה ברושה משני אנשים לא היתה עוד לאיש: — כל
 זכר צן שמונה עשרה שנה הוכשר ציניהם להקים עדות, אוננס אשה
 לעולם לא כאמנה להעיק, ואל עדותיה מאומה לא השגיחו ולא התצוננו: —
 כל תאומים אשר נולדו להם, אם שני זכרים הנה נקצוס צסס פרץ ודח,
 ואם זכר ונקצה יהיו, איז ילחק ורצקה יקלאו, אוננס אם שתי נקצות
 הנה, שדה ורצקה תכונה: — לכל הנולדים ציוס הכפולים נחמו יקד
 והוד, וכבוד והדר יעשרוס, כי אמרו: כל היולד צו מצורך הוא מצטן
 אמו, כחל יחל שנות חיים, וירחי שלום ימנו לו, ימיו יכלו צאפס
 חובה, ועמותיו מאין דלות דעה תחלפה, כי אלהים יפקח עליו עיניו
 ויע אליו חסדו, צסומו אור עלי נתיצותיו לקוך צעדו ולצרך את מעשה
 ידיו וכו'; ועליו רמז לנעתס הכתוב: „צני אתה איז היום ילדתיך“: —
 צסמות ימי אנוכה ששו ושמהו ציסועת אלהים ויפאחו דנה לדועץ אויב
 צת ציון, ויהללו לשם תפארתו על אשר הוציט את צודרי יהודה עד לא
 יכלו קוס, כי נפסס תגל צקדוש ישראל ותריע לצביר יעקב, אשר הרס
 צעצרתו קמי צתולת צת ישרון, ויכלה צחמתו את אויצי מלכי דויד,
 למען תת חשועה צישראל ותקומה לנחלת עדת יעקב: אוננס לא כן
 היה עמהם צענין ימי פודים, כי לא ידעו ממנס מאומה, וכאין ואפס
 מחצו להם אלה, כאשר ספרו לנו כותצי קורות הימים: — כל סוצל
 שגר תעצו, ורועה זוללים מאוס יתאסורו, ותכלית שגאה שגאו כל
 שותה שגור, עד כי העמידו להם לחק לא יופד: שכל איש אשר התדחה
 שגור שלש פעמים לא יוכשר לכל עדות והיה דלאון לכל צסר: אוננס
 כאשר שגאו הזוללת והסוצלת, כן אהבו תאווה ללצוש שני עם עדנים, שם
 ומשי וצגדי תפארת, לעדות צעדי זהב דתוקות כסף וחלי כתם וכמות
 חרץ ומופז: כי חשקו לחבור מוח שם ופתיגיל משי, לאסוד מעיל כדמיל
 וארגמן, לעבוד עשרת פז על ראשם, לקשור ענקי חמד על גבדוהם,
 ועצעת

הָאֵלֶּטֶן זַעֲהָר וְזִנְדֵּיכֶּע עַרְקֶלֶה־רֹנְנֶען אֹנֵד עַרְלִיטֶרֹנְנֶען דַּער
שְׂרִיפְטִיכֶען גַּעזַעטְצַע מֵאָזִים (תורה שבכתב*) , אִין דַּערֶען לֵאב
עַר זִיךְ גַּאנְץ עַרשַׁעפֿטֿט מִיט זַעֲהָר לַעֲבֵה־אַפֿטֶען פֿאַרִבֶּען מֵאֵהֶלֶט
עַר אִין וִינֶעס ווערֶקע: פֿאַן רַעס לַעֲבֵען מֵאָזִים, דִּיא הָאָהֶען
אִיגַענֶש־אַפֿטֶען דִּיעס גַעט־טִיכֶען גַעזַעטְצַעכֶּערס (מִשָּׁה רַבֵּנוּ) . עַר
וואַר אַכֶּער אִיךְ אִיין זַעֲהָר גַרָאָסֶער פֿילִיפֿאָף, אֹנֵד אִין דַּען שְׂרִיפֿ-
טֶען דַּעס פֿלאַטֿא, אַרִי־סִטֿאַטֿעלֶעס אֹנֵד אַנְדֶּער וועל־טֹוִיזֶען,
דִּיא פֿאַר אֹנֵד צו וִינֶער צִיט לַעֲבֵטֶען, זַעֲהָר בַּעוואַנְדֶּערטֿ אִין דַּען
וויסֶענֶש־אַפֿטֶען אִיזט. עַר ווִיטֶער אַלס וִינֶע פֿאַרִנֶעגֶער גַעגאַנֶען,
אִיף דַּערֶען גֶרֹנְדֶּעטְצַע עַר טֵהיִלֶס בִּיעֶטֶע, טֵהיִלֶס אַכֶּער אִיגַען
אִיגַען וועג אִינֶשְׁלֹוֹג. נאך דַּער כַּעֲהִיפֿטֹונג דַּער אָלֶטֶען שְׂרִיפֿטֿ-
שְׂטַעלֶלֶדֶר הָאָט עַר אִין וִינֶעס זִיס־טַעס אֹנֵד אִין וִינֶען לַעֲהֶרֶען פֿיל
עֲהֵלִיכֶעס מִיט דַּעס פֿלאַטֿא. — פֿאַן וִינֶען לַעֲבֵענֶס־פֶֿרֶה־עֵלֶטֶנִּיס
סַען אִיזט אֹנֵס נֹר וִינֶע זַענְדֹונג נאך רָאָס אִן דַּען קִיזֶער קִאִוִּיס
קֵאָלִיגֹולֵא כַּעקֵאנֶט; וואָפֿאַן וויר כַּעֲרִיטֶס אַנְדֶּערסוואָ גַעמַעלֶרֶעט
האַכֶּען.**) אִיבֶּער דִּיעס עֲרִאִיגֵנִיס הָאָט עַר אִין אִיגַענֶס בֹּוך
גַעשְׂרִיכֶען אִיבֶּער וִינֶע לַעֲהֶרֶען אֹנֵד גִּלְוִיבֶענֶס־מִינֹונגֶען לַעסֶט זִיךְ
דַּער בַּעל מֵאֹר עֵינִיס (חֵלֶק אִמְרֵי בִינֵה, פֿרָקד' בִּין פֿרָקו')
זַעֲהָר ווִיט־לִיפֿטִיג אִוִּיס. וויר ווִיזֶען אֹנֵזֶערע לַעזֶער אִיף דִּיעס
ווערֶק הִין, אֹנֵד שְׂרִיטֶען צו דַּער אִומ־שְׂטַענְדִּליכֶערן לַעֲבֵענֶס־גַעשִׁיכֶּטֶע
דַּעס כַּעֲרִיחֶמֶטֶען הִיס־טֵאָרִיאגֶראַפֶֿהען

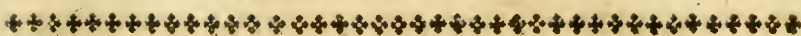
פֿלאוויִוס יאָזַעפֿוס.

וועלכֶּע דִּיעזֶער גַרָאָסֶע מאַן, מִיט אַלֶלֶען וִינֶען פֿאַר־טֶרעפֿֿליכֶען גַע-
שִׁיכֶט־שְׂרִיב־וִישֶׁן אִיגַענֶש־אַפֿטֶען זַעלֶבֶסט אַוִּיפֶֿנֶצִיכֶנֶט הָאָט, וואָפֿ-
פֿאַן וויר הִיר יַעדֵאָךְ נֹר אִינֶען קורֶצען אִוִּיסֶצוג לִפֶֿערן.

פֿלאוויִוס

*) פֿאַן דַּער מינְד־ליכֶען טֵראַדִיטִיאַן (תורה שב"ע), דַּערֶען עַר אִין אַלֶלֶען
וִינֶען שְׂרִיפֿטֶען מִיט קִינֶעס וואַרט גַעדֶעקֶט, שִׁיכֶט עַר נאך נִיכֶטס גַעוואַוסֶט
צו האַכֶּען, אַדער דַּערזַעלֶבֶען נִיכֶט צוגַעט־האַן גַעוועזֶען צו זִיין, אַב עַר גִּלְיִד
נִיכֶט, צו דַּען סַעקֶטֶען דַּער צִדִּיקִיס אֹנֵד בִּיחֹוסִיס גַעֲהֶרֶעט * (זִיחֶע מֵאֹר
עֵינִיס, חֵלֶק אִמְרֵי בִינֵה).

**) זִיחֶע עַרש־טַעכֶּע תַּפֿֿט פֿאַן בִּבְרִי' הַעֲתִיכִיס, זִיטֶע 13.

(ב)

ביאגראפיהיען

גראסער איזראעליטען

אין דער פערזאנע דעם צווייטען טעמפעלס (בזמן בית שני) הא-
בען זיך צוויי געלעהרטע איזראעליטען, דורך איהרע קלאס-
סישען שריפטען פאָרציגליך אויסגעצייכעט, אונד איהרעם נאמען
איינען אונשטערליכען דוהם פֿערשאַפֿט; דיזע ווארען: פֿהילאָן,
אין אלכסאנדרינישער יהודי (פֿאָדער, וויא איהן דער בעל מאור
עינים נענט: ידידיה האלכסנדרוי) אונד יאָזעפֿוס פֿלא-
וויוס, איין פריסטער צו ירושלים (יוסף בן מתתיהו הכהן).

פֿהילאָן.

אין יידישער בידגער צו אלכסאנדריא אין עגיפטען, לעבטע אונטער
דער רעגירונג דעם קייזערס קאיוס קאליגולא, עטווא הונדערט
יאהרע פֿאָר דער צערשטע הרוג דעם צווייטען טעמפעלס דורך טי-
מוס. ער האט זיך פֿריהצייטיג אויף דאז שטודיום דער וויססענ-
שאַפטען געלענט, וואָצו ער אין יענער געלעהרטען שטאדט דיא
בעסטע געלעגנהייט האט, אונד דורך זיינע פֿלייס וויא דורך
זיינע נאטירליכען אנלאגען, זיך באלד איבער אנדרע הערפֿאָרגעטהאן.
ער וואר דער גריכישען שפראכע זעהר מעכטיג, אין וועלכער ער
אללע זיינע שריפטען אין איינעם בליהענדען שטיעלע שרייבט. עס
עקסיסטירען נאָך ביז יעצט 43 ווערקע פֿאָן איהם, דיא אין מעה-
דערן שפראכען איבערזעצט וואורדען; אין אייניגען דערזעלכען בע-
ציהט ער זיך אויף נאָך אנדרע זיינער שריפטען, דיא אבער ניכט
ביז צו אונס געקאָסטען זינד. דיא מייסטען זיינער שריפטען ענט-
האל.

מאן אויסגעבילדעט, דער ער זיך נאכהער אין דען פֿערשידענען פֿער-
העלטניססען זיינעם לעבענס צייטע, אונד וואָדורך ער זיך, פֿער-
בונדען מיט זיינען פֿילען קענטניססען, אלס איינער דער ערשטען
געשיכטסשרייבער אויסצייכעטע.

אין זיינעם 26סטען יאהרע רייזט ער נאך ראָס, אום אייניגען פֿרי-
סטערן פֿאָן זיינען פֿריינדען אונד בעקאנטען. וועלכע פֿאָן דעם
רעמישען שטאטטהאלטער פֿעליקס, איינער פֿאלשען אנקלאגע
ווענען, געבונדען דאהין געשיקט, אונד דאָרט געפֿאנגען געהאל-
טען וואורדען, מיטראטה אונד טהאט ביאצושטעהען. אלס ער
אויף דעם אַריאטישען מעערע וואר, ליטט ער שיפֿברוך, אונד
שוואַם מיט נאָך 600 שיפֿברייגען מעהרערע שטונדען אויף דער
אָפֿענען זעע הערעם; וואורדע אבער, מיט 80 דיער אונגליקס גע-
פֿעהרטען גליקליך גערעטטעט, אינדעם זיא איין צירונעאישעם שיף
אויפֿנאהם, אונד נאך איטאליען בראכטע. — אין איטאליען מאכטע
ער בעקאנטשאַפֿט מיט איינעם יירישען מוזיקוס, נאמענס אלי-
טוראָ, וועלכער ביים קייזער נעראָ, אין גונסט שטאנד. דורך דיא
עמפֿעהלונג דעם אליטורא וואורדע אינוערס יאָזעפֿוס דער צוטרומט
צו דער קייזערין פֿאָפּפּעא געשטאטטעט, ביא דער ער גאדע
פֿאנד, אונד דורך איהרע פֿערמיטטעלונג וואורדען זיינע געפֿאנגע-
נען פֿריינדע פֿרייא געלאססען. מיט דיווען, זאָ וויא מיט מעהרערען
פֿאָן דער קייזערין עמפֿעהלונגען געשענקען דייזטע ער ווידער נאך
ירושלים צוריק.

אלס ער היים קאם, בעמערקטע ער צו זיינעם גרעסטען ליידע-
זען דיא גראַסע געהרונג אונטער זיינעם פֿאָלקע, וועלכעם
בערייט וואר, מיט דען רעמערן עפֿענטליך צו ברעכען. ער גאב
זיך דאהער אללע ערדענקליכע מיהע, דיא אויפֿריהרער פֿאָן איה-
דעם פֿאָרהאבען אבצוראטחען, אינדעם ער איהנען דיא אונאיבער-
ווינדליכע מאכט דער רעמער, אונד דיא געפֿאהר פֿאָרשטעללעקע,
אין וועלכע זיא דורך איהרען אבפֿאלל דאז פֿאטערלאנד שטירצען
ווידרען. אלליין דיא ערביטטערונג דעם פֿאָלקס געגען דיא רעמער
(דורך דיא גרוואמקייטען דעם לאנדפֿעלגערס פֿלאדוס, וויא
וויר בערייטט ערוועהנטען, פֿעראנלאכט), וואר צו גראַס, אלס
דאס דיא פֿערניפֿטיגסטען פֿאָרשטעללונגען דאגעגען עטוואס אויסצו-
ריכטען פֿערמיאכטען. דא נון יאָזעפֿוס מיט רעכט פֿירכטעטע, דאס
דיא

פלאוויוס יאזעפוס, ואָהן דעם פריסטערס מתתיהו, וואר צו ירושלים אים יאהרע 3793 דער וועלט (אָדער אנאָ 39 לחשבון הנוצרים) געבאָרען. ער וואר פֿאָן פֿעטערליכער זייטע אויס דעם פריסטערגעשלעכט, אונד צוואר אויס דער פֿאָרנעהמסטען דער 24 אָרדנונגען, אונד פֿאָן מיטטערליכער זייטע אויס דער קעניגליכען פֿאמיליע, אסמאָנאישער אבֿקונפֿט (מבית השמונאים). אין זיינער פֿריהעקטען יוגענד ליס איהן זיין פֿאטער אין דען צום פריסטערליכען שטאנדע געהערענדען קענטניססען אונד טערריכטען; אלליין אויס אייגענס טריבע לעגטען, ער אונד זיין ברודער מאטהעאוס, זיך מיט פֿילעס אייפֿער אויף דאז שטודיום דער קינסטע אונד וועלטליכער וויססענשאפטען, וואָרין ער בעזאָגט דערס, וועגען זיינעס שארפֿען פֿערשטאנדעס אונד אויסעראָרדענטליכען געדעכטניסעס, גראָסע פֿאָרטשריטטע מאכטע. שאָן אין זיינעם פֿירצעהנטען יאהרע וואר ער איין זאָ אויסגעצייכענטער שריפֿטגעלעהרטער, דאס איהן דיא אָבערסטען דער שטאדט אין דען געגעהיימניססען דעם געזעטצעס אום ראטה בעפֿראגטען. אין עכען די זעם אלטער גאב ער זיך זעהר פֿילע מיהע, דיא לעהרען דער דאס צואלס עקסיטירענדען דרייא סעקטען * צואגטערזוכען, אום זיך אן דיאיעניגע סעקטע אנצושליססען, דערען גרונדזעטצע איהם אס איינלייכטעסטען זיין וועררען. זיינע כעגירדע, דיא וואהרהייט צו ערפֿאָרשען, גינג זאָ ווייט, דאס ער זיך צו איינעם געוויססען באַגוס, וועלכער אלס איינזירלער אין איינער וויסטע לעבטע, בעגאב, אונד דרייא יאהרע לאנג אין זיינער עלענדען הימטע צובראכטע, וואָ ער מיט איהם דאז קיזומערליכסטע לעבען פֿיהרטע, בלאָס אום דיא וויזיהייט דעפֿועלכען צו ערלערנען. ער מאַכטע אינדעס ניכט פֿיל וואהרעס פֿאָן דיזעס זאָנדערלינג ערלערנט האבען, דען ער קעהרטע ווידער נאך הויזע, וואָ ער אים ניינצעהנטען יאהרע זיינעס אלטערס אינס בירגערליכע לעבען טראט, אונד זיך צו דער פֿהארזיעאישען סעקטע בעקאנטע, דערען וועלטקלוגהייט אונד איינפֿלוס איהן בעזאָנדערס אנגעצאָגען צו האבען שיענען. דורך דען אומגאנג מיט די זער סעקטע, האט ער זיך אויך צו דעם פֿיינען אונד קלוגען וועלטמאן

(*) כת הפרושים, כת הצדוקים, וכת הביתוסים (דיא זעקטע דער פֿהארזיער דער סאדוקקער אונד דער אספֿעער).

אלס דיא אָבערסטען פֿאַן ירושלים, וועלכע מיט דעכט פֿורכטע-
טען, דאס דיא אויפֿרוהער, דיא יעטצט דיא וואָפֿען אין דער
האנד כעהילטען, אס ענדע אויך איבער זיא הערפֿאללען ווירדען,
ערפֿאהרען האטטען, דאס ניר אין טהייל אונד ניכט אללע יידישע
איינוואָהנער דער פֿראַווינץ גאלילעא דען רעכערן אבפֿיעלען,
זאנדטען זיא דען יאָזעפֿוס דאחין אב, אונד פֿאַרדערטען דיא
דאָרטיגען עמפֿערער אויף, דיא וואָפֿען נידער צו לעגען יאָזעפֿוס
שלאָס זיך ראזעלכסט אן דיא כעססערגעזיננטען אן, אונד פֿעראייניגט
מיט איהנען, געלאנג עס איהם, דעס אויפֿרוהר אייניגערמאסען איינ-
האלט צו טהון. אלס ער פֿאַן דער לאגע דער דינגע אין גאלילעא
דעס ראטה צו ירושלים בעדיכט ערשטאטטעטע, אונד אום פֿער-
נערע פֿערהאלטונגסכעפֿעהלע אנווכטע, שריב איהם דער ראטה,
ער מעכטע נאָך אין גאלילעא בלייבען, אום דינעם לאנד צו כע-
שיטצען. זיא ערנענטטען איהן אלייף צום שטאטטהאלטער דיער
פֿראַווינץ, אונד פֿערזאחען איהן מיט אללען מעגליכען הילפֿסמיט-
טעלן. ער וועחלטע אנטפֿאנגס זיינען זיטץ אין דעם פֿלעקען בעטה-
מוינטום, 4 שטאדיען ווייט פֿאַן דער שטאדט טיבעריאדע
(טבריא), איינער דורך איהרע ווארמבעדער בעקאנטען שטאדט).
היר לים ער דען ראטה דינער שטאדט צו זיך קאָממען, צייגטע
איהם דיא שרייטליכע פֿאַללמאכט דעם ראמחם פֿאַן ירושלים,
אונד פֿאַרדערטע איהן אויף מיט איהם פֿיר דאז כעסטע דעם לאנד
דעם צו האנדעלן. צוגלייך טרוג ער איהם אויף, דען פאללאסט
אין טיבעריאדע אכצוברעכען, וועלכען איינסט דער פֿיערפֿירשט הע-
דאָדעס געכויפט, אונד דער פֿילע געזעטצוויריגע בילדער פֿאַן טהי-
דען ענטהילט. דאגעגען ווירדערזעטצטען זיך אנטפֿאנגס אייניגע רעטהע,
גאכען אבער אס ענדע אויף דיא פֿאַרשטעללונג דעם יאָזעפֿוס אונד
אויף דאז צורעדען איהרער קאָללעגען נאך, אונד ווילליגטען אין
דיא דעמאָלירונג דינעם פאללאסטעם איין. אללען וועחרעג זיא
דינערהאלב אונטערהאנדעלטען, פֿיעל איינע הערם שטרייפֿענדע
כאנדע אין יענער שטאדט איין, אונד שטעקטע דאז שלאָס אין
בראנד, אום דיא גכאסען שטעצע, דיא עס ענטהילט, צו פֿלינ-
דערן. יאָזעפֿוס, איבער דינע גאכריכט אייסערסט בעשטירצט, ראפֿטע
אין דער געשווינדיקייט אייניגע קריגספֿעלקער צוזאממען, ועטצט
יענען.

דוא איינפֿיהרער איהן, וועגען זיינער ערמאהנונג, אלס איין פֿער-
 דעטהער אונד אנהענגער דעם פֿינדרעם האלטען, אונד ערמאָרדען
 ווירדען, פֿליכטעטע ער זיך אינס אינערע דעם טעמפעלס, וויאָ ער
 זיך אייניגע צייט פֿערבאָרגען הילט. אלס נון דער אויפֿרוהר געגען
 דיא דעמער ווירקליך אויסגעבראָכען וואר, אונד כערייטס אייניגע
 אָבערסטען דעם טעמפעלס, דיא מאן פֿיר דעמיש געזינגט הילט,
 ערמאָרדעט וואורדען, וואר ער אויך אים טעמפעל ניכט מעהר זי-
 כער; ער צאָג זיך דאהער היימליך אויס דעמזעלכען צוריק, אונד
 זוכטע שוטץ בייא דען אָבערסטען אונד פֿריסטערן, אויס דער פֿהא-
 דיזעאישען סעקטע, וועלכע נאָך אייניגען איינפֿלוס אויפֿס פֿאָלק
 האטטען. — אלס ער אונד דיזע סעקטע איינזאהען, דאָס זיך דאז
 פֿאָלק דורכאויס ניכט ווארנען לאססען ווילל, אונד מאן אין לע-
 בענסנעפֿאהר זיא, ווען מאן דיא מינדעסטע פֿאָרשטעללונג דאגע-
 גען וואנט: זאָ נאהמען זיא דעם אייסערן שיינע נאך דיא געזינגונג
 דעם פֿאָלקס אן, שטעללטען זיך אלס פֿינדע דער דעמער, אונד
 גלויכטען, אויף דיזע וויזע בעססער פֿיר דאז וואָהל דעם פֿאטער-
 לאנדעס ווירקען צו קעננען.

אינדעסכען וואורדע דער אויפֿרוהר אין ירושלים אונד אין מעה-
 רערן שטערטען דעם לאנדעס אָלגעמיין; דער דע-
 מוישע שטאטטהאלטער, געסיוס פֿלארוס, מוסטע מיט זיינער
 מאנשאפֿט דאז לאנד פֿערלאססען, קאס אבער באלד מיט פֿער-
 שטערקונג, דיא איהם דער דעמוישע שטאטטהאלטער אין סיריען,
 געסיוס, גאב, ווידער גען ירושלים אנגעצאָגען. — איין זיג,
 וועלכען דיא אויפֿוירער אין דער ערשטען שלאכט מיט דען דע-
 מערן ערפֿאָכטען, אונד וואָבייא געסיוס אויף דעם שלאכטפֿעלרע בליב,
 מאכטע זיא דעסטאָ קיהנער, אונד נון גלויכטען זיא אין אללעס
 ערנסט, מעכטיג גענוג צו זיין, דיא דעמער גענצליך צו פֿער-
 מייבען. — מיטטלערוויילע איבערפֿיעלען מעהרערע בענאכבאר-
 טען פֿעלקער, אויף אנשטיפֿטען דער דעמער, דיא אונטער איהנען
 וואָהנענדען יהודים, וועלכע ניכט דען גערינגסטען אנטהייל אן דער
 עכצערונג גענאָטמען האטטען, אונד ערמאָרדעטען זיא אללעזאמט.
 דיזעס רייצטע דען צאָרן דער אויפֿוירער צו ירושלים, זיא צאָגען
 געגען יענע פֿעלקער, ערפֿאָכטען מעהרערע זיגע, אונד איבסען
 איהרע ראכע אויס.

שטינדע; אונד אין דזעם אויגעבליק שפראנגען אייניגע כעוואַפֿען.
מען פֿאָן יאָהאנעס טרופֿפֿ הערבייא, אום איבער אונזערן יאָזעפֿוס
הערציפֿאללען. זיא ווירדען איהן געוויס ערמאָרדעט האבען, ווען
ער ניכט מיט זיינעם טראכאנטען יאקאב פֿאָן דער העהע הערזנ-
טער געשפּרונגען, אונד פֿאָן איינעם טיבעריאנישען בירגער אויפֿגע-
פֿאנגען וואָרדען ווערע, דער איהן אין זיכערהייט ביז צור זעע בראכטע.
היר פֿאנד ער אין קליינעם שיפֿען, וואָ ער היינין שטיג, אונד זיך
נאך טאליכאעס (איינער אנדערן שטאדט אין גאלילעא) דעמ-
טעטע. — דיא איינוואָהנער דזער שטאדט, ענטריסטעט איבער
דזען פֿאָרפֿאלל, בעשלאָססען, געגען טיבעריאדע צו ציהען, אום
דיא איהרעם שטאטטהאלטער צוגעפֿיגטע שמאך אן יענען איינוואָה-
נערן צו רעכען. זיא ליסען דעסהאלב אויך איינע אויפֿפֿאָרדערונג
אן מעהרערע שטערטע גאלילעאס ערגעהען. אלליין יאָזעפֿוס וועג-
דעטע אללע קונסט זיינער בערערזאמקייט אן, דיא לייטע פֿאן די-
זעם אנטערנעהמען אבצוהאלטען, אום אין דזען קריטישען צייטען
דען בירגערקריג צו פֿערמיידען, אונד עס געלאנג איהם, דיא טא-
ריכאנער צו בערוהיגען. — אלס יאָהאנעס דיא, פֿיר יאָזעפֿוס
גינסטיגע שטימונג, דער גאלילעער זאה, ענטשולדיגטע ער זיך בייא
דעמועלבען, דאס יענער מאָרדאנשלאג ניכט אויף זיינע פֿעדראנלאס-
סונג, זאָנדרען גאנץ אָהנע זיין וויססען געשעהען זיא. יאָזעפֿוס
פֿאנד עס פֿיר גוט, דזע ענטשולדיגונג דעם שיינע נאך אנצונעה-
מען, אונד איהם צו פֿערצייהען.

אינדעססען ערהאָב זיך איין אנדערער, ניכט מינערער געפֿעהרלי-
כער געגנער, געגען אונזערן יאָזעפֿוס. ישוע, אונ-
פֿיהרער איינעם טרופֿפֿס, נאהם זיך פֿאָר, איהן, אלס ער זיך אין
דער שטאדט סעפֿאריס בעפֿאָנד, פֿלעטצליך צו איבערפֿאללען
אונד צו ערמאָרדען יאָזעפֿוס, בייא צייטען דאפֿאן אונטערריכ-
טעט, טראָף זיינע אנשטאלטען, אונד נאהם דען ישוע געפֿאנגען,
וואָרויך זיך דעססען טרופֿפֿ צערשטרייטעט. ער האנדעלטע אבער
גראַסמיטהיג געגען דזען זיינען מאָדפֿיינד, שענקטע איהם דאז לע-
בען, ליס איהן אויף זיין איידליכעם פֿערשפּרעכען, רוהיג צו בלייבען,
ווידער אָן פֿרייהייט, אונד ערלויבטע איהם זאָנאר, זיינען טרופֿפֿ
ווידער צו זאכמעלן.

יענען רייבערן נאך, אונד ערפֿכערטע דען רויב ווידער, דען ער
פֿיר דען קעניג (אגריפּפּא) אויפֿכעוואהרטע. —

דיא טאפֿפֿערקייט אונד געוואנדנהייט, וואָמיט יאָזעפֿוס יענע בע-
וואפֿנעטע באנדע אנגריף אונד בעזיגטע, האבען זיינען רוף
אלס געשיקטער פֿעלדזשער בעגרינדעט, אונד איהם פֿיל רעשפעקט
פֿערשאפֿט. — ער רייזטע נון נאך אנדערן פֿלעטצען גאלילעאס,
אום דיא געזינגונג דער איינוואָהנער צו נרשפֿעהען? איבעראלל
וואורדע ער פֿאָן דען וואָהלגעזענטען זעהר גוט אויפֿגענאָממען.
האטטע אבער מיט דען קריגליבענדען אויפֿריהערן פֿילעס צו קעמ-
פֿען; דאָך געלאנג עס איהם, דורך ווייזע מאאסרענעלן אונד
מיטטעלסט דער געוואלט, דא ער אין הענדען האטטע, רוהע
אונד אָרדנונג אים לאנדע צו ערהאלטען. אין עבען דעם מאאסע
אלס איהן זיינע געהיימען פֿיינדע פֿירכטעטען אונד בעזיגטעטען,
ליכטע איהן דער גרעסטע טהייל דער איינוואָהנער, וועגען זיינער
ציכטיגקייט (ער וואר דאמאלס אים דרייסיגסטען יאהרע זיינעם אל-
טערס אונד נאך אונפֿערהייראטעט), זיינער אונאייגענטיגקייט,
אונד בעזיגערעס וועגען זיינער גראָסמוטה, דיא ער זעלבסט געגען
זיינען ערקלעהרטעסטען פֿיינד, יאָהאננעס, דען אנפֿיהרער איי-
נעם טרופֿפּס פֿאָן אויפֿריהערן, בעצייגטע. —

דיוער יאָהאננעס זוכטע דורך ליסט אין דיא שטאדט טיבעריאדע
צו קאָממען, דערען אינטריטט איהם אונד זיינעם טרופֿפּ אונטער-
זאגט וואר. ער באט נעהמליך אונזערן יאָזעפֿוס, דאס ער איהם
ערלויבע, וועגען צערדיטטעטער געזונדהייט, אויף אייניגע טאגע
דיא ווארמען בעדער דיוער שטאדט צו געברויכען, וועלכעס איהם
אויך דיא גוטמיטהיגקייט דיועס מאנעס ערלויבטע. אלס דער
טרייאלאָזע אבער אין דער שטאדט וואר, זוכטע ער דיא בידגער גע-
גען דען יאָזעפֿוס אויפֿצוהענטצען אונד אכטרייניג צו מאכען. יאָזע-
פֿוס, וועלכער הירפֿאָן נאכריכט ערהילט, איילטע נאך דער שטאדט
שטעללטע זיך אויף איינע אנהעהע, רעדעטע דאז פֿאָלק מיט דען
דיהרענדסטען וואָרטען אן, אונד ערמאהנטע זיא, זיך ניכט צור
טרייאלאָזיקקייט פֿערלייטען צו לאססען. וועהרענד ער אבער זאָ-
שפראך, ריף איהם איינע שטימומע אויס דער מילטע זיינער לייטע
צו, דאס עס יעטצט קיינע צייט זיא, אום דיא גונסט דער טיבע-
דיאנער צו בייטען, אינדעם מאן איהם בערייטס נאך דעם לעבען
שטינדע

גען. אנאנא וואללטע דיועס דורכאויס פֿאָס יאָזעפֿוס ניכט גלויבען.
אונד וויז דיא אנקלעגער אב. יעמזט בעשטאכען זיא מעהרערע
רעטהע פֿאָן ירושלים, ערנייערטען איהרע אנקלאגע, אונד בראכט
טען עס דאהין, דאס לעגאטע נאך גאלילעא אכגעשיקט וואורדען.
אום דען יאָזעפֿוס אונד זיינע אנקלעגער צו פֿערנעהמען, אייגענט-
ליך אכער, אום דיא גאלילעער פֿאָס יאָזעפֿוס אכשפענסטיג צו מא-
כען, איהן צו פֿאנגען אונד נאך ירושלים צו שיקען, אָדער אויס
דעם וועגע צו ריימען. דער פֿאטער דעס יאָזעפֿוס, וועלכער פֿאָן
דיועס קאמפלאטט אין ירושלים פֿריה בעהיכטעט וואורדע, שריב
זאגלייך אן זיינען זאָהן, ענטדעקטע איהם דיא איכער איהם שווע-
בענדע געפֿאהר, אונד באט איהן, ער מעכטע גלייך צו איהם נאך
הוויזע קאממען. וויקליך וואר יאָזעפֿוס שאָן ענטשלאססען, דיא
שטאטטהאלטערשאפֿט נידערצולעגען, אונד נאך ירושלים צוריק צו
רייזען, ניכט אויס פֿורכט פֿאָר זיינען געגנערן, אלס פֿילמעהר אום
זיינען בעקיממערטען פֿאטער אללער זאָרגע פֿיר איהן צו איכערהע-
בען. אלס ער דיוען ענטשלוס זיינען רעטהען מיטטהיילטע, בא-
טען זיא איהן מיט טהרענענדען אויגען, דיועס לאנד ניכט צו
פֿערלאססען, אונד שטעללטען איהם דיא געפֿאהר אונד דיא צער-
ריטונג פֿאָר, וועלכע דעם גאלילעאישען לאנדע בעפֿארשטעהט,
ווען עס איינען זאָלכען טאפֿפֿערן, שטאטטהאלטער פֿערלירען, אונד
אין דיא הענדע יענער פארטהייאגענגער געראטעהן זאָללטע. זיא
מאכטען זיינען ענטשלוס אביזכטליך דען גאלילעערן קונד, אונד נון
פֿערזאממעלטע זיך דאז פֿאָלק הויפֿענווייזע אויף דען שטראסען;
מאן אונד ווייב, אלט אונד יונג, שריען אונד יאממערטען, אונד
באטען דען יאָזעפֿוס פֿלעהענדליך, זיא ניכט צו פֿערלאססען, וואָ-
רויף ער ענדליך נאכגעבען. אונד זיינען ענטשלוס ענדערן מוסטע.
אלס דיא לעגאטע אין גאלילעא אנגעקאממען ווארען, וואָהין זיא
אייניגע הונדערט קריגסנעכטע מיטבראכטען, שריבען זיא
אן דען יאָזעפֿוס, אונד לודען איהן איין, צו איהנען נאך דעם פֿלעי-
קען גאכארע צו קאממען, אונד צוואר אָהנע בעגלייטונג איינער
בעוואפֿנעטען מאנשאפֿט, אום איהן אונד זיינע געגנער יאָהאננעס
אונד סימאָן געריכטליך צו פֿערנעהמען. יאָזעפֿוס, וועלכער איהרע
אביזכט קאנטע, שריב איהנען איינע זעהר פֿריינדליכע אנטוואָרט,
וואָרין ער זיינע פֿריידע איכער איהרע גליקליכע אנקונפֿט אין דיוע
פֿראָוויגן.

אום ריזע צייט גאב יאָזעפֿוס איינען אויפֿפֿאללענדען בעווייז זיינער
טאָללעראַנטען געזיננונג. צווייט טראַכאַניטען, היירנישער
רעליגיאָן, ענטפֿלאָהען איהרעס קעניגע, אונד בראַכטען דעם יאָזע-
פֿוס פֿילעס געלד, וואַפֿפֿען אונד אנדרעס רייזיגצייג מיט. דאָפֿאַלק
וואַללטע ריזע פֿליכטלינגע גור אונטער דער בעדיננונג אויפֿנעהמען,
דאס זיא זיך בעשניידען לאַססען זאָללען; וואַגענען זיך יאָזעפֿוס
ערנסטליך ערקלעהרטע, אינדעם ער דעם פֿאַלקע פֿאַרשטעללטע,
וויא אונגערעכט אונד אונמאָראַליש עס זיא, מענשען צו צווינגען,
איהרע רעליגיאָנסמיינונג צו פֿערלינגען; אונד דאָ פֿאַלק גאב נאך.
יאָזעפֿוס וואַרד אינדעם אין גאלילעא איממער מעכטיגער, אונד
וועגען זיינער טוגענד, ווייזהייט אונד טאפֿפֿערקייט פֿאַן
דעם גרעסטען טהייל דער איינוואָהנער געליכט. יאָהאננעס, ניידש
אויף זיין גליק, קאָנטע נונמעהר זיינען האס ניכט לענגער פֿער-
בערגען, וויקעלטע דיא איינוואָהנער פֿאַן גאבארע (דער פֿאַר-
נעהמסטען שטאדט פֿאַן גאלילעא) געגען איהן אויף, וואַצו איהם
זיין פֿריינד סימאָן, איין בירגער ריזער שטאדט, דער ניכט מינדער
דען יאָזעפֿוס בעניידעטע, בעהילפֿליך וואר; ער מאַכטע איהם פֿער-
גער דיא איינוואָהנער פֿאַן גאסקאלא (דעם יאָהאננעס געבורטס-
שטאדט) אונד ענדליך אויך דיא טיבעריאנער אבשפֿענסטיג, אונד
זאָ ערהילט יאָהאננעס איינען שטארקען אנהאנג. — יעטצט
האטטע אונזער יאָזעפֿוס מיט איינער ריזע פֿאַן עמפֿערונגען אונד
אנפֿעללען צו קעמפֿפֿען (דיא יעדאָך מעהר אין איינע קריגסגעשיכ-
טע, אלס אין איינע ביאָגראַפֿיה געהערען, דאהער וויר זיא היר
איבערגעהען). אויס אללען ריזען הענדעלן וואוסטע ער זיך דאָך,
טהיילס דורך זיינע טאפֿפֿערקייט אונד קלוגע מאַסערעגעלן, טהיילס
אבער אויך דורך עקסעמפֿלאַרישע שטראפֿען, דיא ער יעטצט
אויסצואיבען גענעטהיגט וואר, הערויסצוויקעלען, אונד זאָ בעזיגטע
ער איממער זיינע געגנער.

ענדליך, אלס יאָהאננעס אונד סימאָן אינוואַהען, דאס זיא מיט
וואַפֿפֿען ניכטס געגען יאָזעפֿוס אויסריכטען קאָנטען,
גאָהמען זיא איהרע צופֿלוכט צו אנקלאגען אונד בעשטעכונג. זיא
קלאַגטען איהן נעהמליך בייא דעם האָהענפֿריסטער אנאנא (חנניה)
אן, דאס זיינע מאַכט צו גראָס זיא, אונד ער מיט דעם פֿלאן אומ-
גינגע, געגען ירושלים צו ציהען אונד זיך דער רעגירונג צו בעמעכטי-
גען.

מער פֿערטהיידיגטע. ענדליך מוסטע ער דער איבערמאכט אונטער-
 לינען; דיא רעמער נאחמען דען פלאטץ מיט שטורם איין, ערשלוגען דען
 גרעסטען טהייל דער איינוואָהנער, אונד נאחמען דען איבערדעסט
 געפֿאנגען. יאָועפֿוס פֿערשטעקטע זיך אין איינער העהלע, וועלכע
 אן דער זייטע איינעם כרונגענס אין דען פֿעלזען געהויען אונד מיט
 פֿאָרראטה פֿערזעהען וואָד. היד פֿאָנד ער פֿירציג-פֿאָן זיינען לוי-
 טען, דיא אללע פֿעסט ענטשלאָסען וואָרען, עהער צו שטער-
 בען, אלס זיך דען רעמערן צו ערגעבען. דיא ערשטע נאכט גינג
 יאָועפֿוס אויס, אום צו זעהען, אָב אירגענד איינע מעגליכקייט צו
 ענטקאָממען זיין; אלס ער אכער קיינע פֿאָנד, בעשלאָס ער, זיך
 דאוועלכסט זאָ לאנגע ער נוד קאָנטע, אויפֿצוהאלטען. אס דריט-
 טען טאגע וואָרדע ער דורך איינע ווייבספֿערזאָן ענטדעקט, אונד
 וועספֿאסיאָנוס, דער אייןגראָסעס פֿערלאנגען בעציעגטע, איהן
 צו זעהען, שיקטע צוויי פֿאָן זיינען פֿעלדראָבערסטען אן איהן אב,
 איהם דאָ לעבען אונד זיינע פֿריינדשאַפֿט צו פֿערשפרעכען. אלס
 ער זיך אכער ווייגערטע, זיך צו ערגעבען, זאנדטע וועספֿאסיאָנוס
 איינען דריטטען, נאמענס ניקאנאר, איינען אלטען בעקאנטען
 פֿאָן איהם. דאָ נון אויך דיוער, אָהנע יאָועפֿוס מיטצוכהינגען,
 ווידערקאם, גינגען דיא רעמער דאמיט אום, איהן אונד זיינע לייטע
 אין דער העהלע אויסצוברענגען; זיא וואָרדען אכער פֿאָן איהרעס
 פֿעלדזעהרן דראָן פֿערהינדערט. ענדליך-אלס יאָועפֿוס עס גע-
 פֿעהרליך פֿאָנד, לענגער ווידערשטאנד צו שחון, שלוג ער דען
 איבריגען פֿאָר, דאָ גראָסמיטטיגע אנערביטחען דעס וועספֿאסיאָנוס
 אנצונעהמען. דיוע אכער פֿערווייגערטען עס מיט גרעסטער כע-
 האַרדליכקייט, אונד וואָרען ענטשלאָסען, זיך צו ענטלייבען. יאָ-
 ועפֿוס שטעללטע איהנען דיא שרעקליכע זינדע דעס זעלכסטמאָרדס
 פֿאָר; אלס ער אכער זאָה, דאס בייא איהנען נישטס אויסצורייכ-
 טען זיין, שלוג ער איהנען פֿאָר, איין לאָז צו ציהען, ווער פֿאָן
 איהנען דען געכסטען, אונד זאָ ווייטער ביו אויף דען לעטצטען
 שטעטען זאָלל. דיוער פֿאָרשלאָג ערהילט איהרען בייאפֿאלל,
 וואָרדע זאָגלייך אין אויספֿיהרונג געבראכט, אונד דיא פֿאָרוע-
 הונג פֿיגטע עס זאָ, דאס אונטער דען צוויי לעטצטען יאָועפֿוס
 איינער וואָד. דער אנדרע, פֿעלדלעגען אָב ער דען יאָועפֿוס אומ-

פדאָווינץ אונד איבער איהר וואָהלבעפֿינדען אייסערטע; בערויערטע
עס יעדאָך, דאס איהם זיינע שטאטטהאלטער. אנגעלעגנהייט ניכט
ערלויבען, זיינען אָרט צו פֿערלאססען, אונד לור זיא איין, נאך
זיינעם וואָהנאָרט צו קאָממען, אום אללדא איהר געריכט צו האל-
טען. דיוועס פֿערווייגערטען דיא לעגאטע, אונד בעפֿאהלען איהם
נאָכמאלס מיט פֿירען דראָהונגען זיך צו איהנען נאך דעם אָבען בע-
שטימטען אָרט צו בעגעבען. אלס זיא אבער זיינע מאכט אונד
דיא אנהענגליכקייט דעם גרעסטען טהיילס דער גאלילעער אן איהן
קעננען לערנטען, קעהרטען זיא אונפֿערריכטעטער זאכע נאך
ירושלים צוריק. דאז פֿאָלק דיווער הויפטשטאדט, וועלכעס דאז
פֿאָרהאבען דער לעגאטע אין ערפֿאהרונג בראכטע, וואר דאריבער
אויפֿגעבראכט, דאס דיוועס אָהנע זיין וויססען אונד וויללען געשאה;
אללעס בעשטעטיגטע נון לען יאָזעפֿוס אין זיינער שטאטטהאל-
טערשאַפֿט אין גאלילעא, אונד יאָהאנעס אונד סימאָן ווארדען
איהרער הויפטמאנשאַפֿט ענטוועטצט. נאָך אבער וואר אונזער
יאָזעפֿוס פֿאָן דען נאכשטעללונגען אונד אנפֿעללען דיווער וויטהעני-
דען אויפֿפֿירער ניכט בעפֿרייעט, ביז עס איהם ענדליך געלאנג
דען סימאָן אונד דען יאנאטהאן (איינען איהרער געפֿעהרליכסטען
שפיגלעלען) געפֿאנגען צו נעהמען, אונד אין פֿערוואהרונג צו
בריינגען.

מיטטלערוויילע האטטע דער רעמישע קייזער, געראָ, איינע
זעהר שטארקע קריגסמאכט, אונטער אנפֿיה-
רונג דעם וועספאסיאגוס נאך סיריען געשיקט, וועלכע יענען
עוויג בעדקווירדיגען, אונגליקליכען קריג בעגאן, דער ליידער! דעם
ידישען שטאאטע איין ענדע מאכטע!! דיא איינצעלנע ידישען
טרופפנקאָרפס, דיא ביזהער אבערזאָנרערט אגירטען, אונד זיך
אָפֿט אונטעראיינאנדער בעקריגטען, ווארען נון דרוף בעראכט,
דאז פֿאטערלאנד געגען דען אללגעמיינען פֿיינד צו פֿערטהיירדיגען.
יאָזעפֿוס איבערנאהם דיא פֿערטהייריגונג דעם גאלילעאישען לאַג-
דעס. אלס ער פֿאָן דעם אנזיקען דער רעכער, דיא זיך אין סירי-
ען בעטרעכטליך פֿערשטערקט האטטען, ביאציטטען נאכריכט
ערהילט, צאָג ער זיינע מאנשאַפֿט צוזאממען, אונד ווארף זיך
אין דיא פֿעסטונג יאָטאפא, דיא ער זיבען אינד פֿירציג טאנע
מיט מוטח אונד טאפֿפֿערקייט געגען דיא גאנצע מאכט דער דע-
מער

נאחם דען יאָזעפֿוס מיט זיך ביז נאך אלכסנדריא • דאזעלכסט לויס
 ער איהן ביז צור אנקונפֿט זיינעם זאָהנעם, טיטוס, ווארטען, דעם
 דער אָכערבעפֿעהל דער רעמישען הערער, אונד דיא פֿאַרטזעטצונג
 דעם קריגעס געגען דיא יהודים איבערטראגען וואורדע • היר פֿער
 לאָר יאָזעפֿוס זיינע פֿרויא; ער הייראטהעטע איינע צווייטע, אונד
 וואורדע פֿאָן טיטוס מיט נאך דעם יידישען לאנדע גענאָממען •
 טיטוס, דער איהן נאך מעהר אלס זיין פֿאַטער שטעצטע אונד
 בעגינסטיגטע, ברויכטע איהן אין דער בעלאגערונג פֿאָן ירושלים,
 אום דען אויפֿריהערען צוצורעדען, דיא וואפֿען נידער צו לעגען,
 אונד זיך דען רעמערן צו ערגעבען; מיט דעם פֿערשפרעכען, דאס
 געשעהענע צו פֿערגעססען, דיא יהודים אים בעזיטן איהרעם לאַנ-
 דעם, אונד איהנען דיא פֿרייע אויסאיכונג איהרער רעליגיאָן צו
 לאססען • יאָזעפֿוס בעשטיג מעהרערע מאהל דיא מויערן פֿאָן
 ירושלים, אונד שטעללטע דיזעס דעם פֿאָלקע מיט דען ריהרענד-
 סטען וואָרטען פֿאַר; אלליין שטאטט אללער אנטוואָרט וואורדע
 ער יעדעסמאהל מיט שטיינוויפֿען אכגעפֿערטיגט • איבערהויפט
 האטטע יאָזעפֿוס דאמאלס פֿילע ליידען אויסצושטעהען, זאָוואָהל
 פֿאָן דען יהודים אלס פֿאָן דען רעמערן; יענע בעשולדיגטען איהן
 דער פֿעררעפֿטהערייא געגען זיין פֿאַטערלאנד, ווייל ער זיך אים
 רעמישען לאגער אויפֿהילט, אונד זיא צום פֿרידען אויפֿאַרדערטע,
 אונד דיזע בידעטען איהם ווידערום פֿעררעפֿטהערייא געגען דיא
 רעמער אויף, ווען זיא געשלאגען וואורדען • נור טיטוס אלליין
 קאנטע זיינע ערלע געזיננונג, אונד שייטצטע איהן געגען אללע בע-
 לידיגונג דער רויהען זאָלראטען • טראָטן דעם האס אונד דער
 בעשימפֿונג, וועלכע יאָזעפֿוס פֿאָן זיינען לאנדסלייטען ערלייט,
 ערמאנגעלטע ער ניכט, דעמעלבען זאָווייט זיינע קרעפֿטע זיך ער-
 שטרעקטען, געפֿעלליג צו זיין • זאָ האט ער דורך זיינען איינפֿלוס
 מאנכע יידישע געפֿאנגענע בעפֿרייעט, אונד מעהרערע פֿאָם קרייצע
 ערלעזט, צו וועלכעם זיא שאָן פֿעראורטהיילט ווארען •

נאכדעם טיטוס דאז אללערטרוריקסטע ווערק פֿאָללענדעט,
 ירושלים צערשטעהרט, דיא איינוואָהנער טהיילס ער-

שלאגען, אונד טהיילס צו געפֿאנגענען געמאכט האטטע, קעהרטע
 ער נאך ראָם צוריק, אונד נאחם דען יאָזעפֿוס מיט דאחין • אין

ברעגן, אָדער זיך פֿאַן איהם אומברענגען לאססען זאָלל, לײַם זיך
פֿאַן אונזערס יאָזעפֿוס איבעררעדען, זיך דען רעמערן צו ער-
געבען.

אלס יאָזעפֿוס צום וועספאסיאנוס פֿאָרגעפֿיהרט ווארדע, לײַף
דאז גאנצע רעמישע העער צוזאממען, אום איהן צו זע-
הען. אנפֿאנגס וואָללטע איהן וועספאסיאנוס אלס געפֿאנגענען נאך
דאָס צום קייזער געראָ שיקען; גאכדעס ער זיך אבער מיט איהם
אונטערהאלטען, אונד זיינע ווייזחייט קעננען געלערנט האטטע,
בעהילט ער איהן ביזא זיך, צוואר אונטער שטרענגער אויפֿזיכט,
אונד שענקטע איהם זיינע פֿריינדשאפֿט. אין דער ערשטען אונ-
טערהאלטונג פֿראָגעציהטע איהם יאָזעפֿוס דען כאלדיגען טאָד
דעם קייזערס געראָ אונד זיינע (דעם וועספאסיאנוס) ערנענונג
צום רעמישען קייזער. דזעס בעהויפטטע יאָזעפֿוס מיט זאָלכער
געוויסהייט, דעם ער זיין לעבען צום אונטערפֿאָאנד גאב, ווען
זיינע פֿאָראַיסזאגונג ניכט באלד אין ערפֿיללונג געהע, (*) אונד
גענוטע פֿאַן דזעס אויגענבליק אן דען וועספאסיאנוס ביזא דעם טי-
טעל: צעזאָר. וויא זעהר ער זיך נון דאדורך דען וועספאסיאנוס
צום פֿריינד מאכטע, לעכט זיך לייכט עראכטען. —

בעפֿרייעט פֿאַן אללען שטאאטסגעשעפֿטען, פֿאַן אללען קריג-
רישען אונטערנעהמונגען אונד אונדוהען, דיא ביו-
דער זיין לעבען פֿערקוימערטען, זאה זיך יעטצט יאָזעפֿוס נאך
איינעם ווייכע אום, אונד הייראטהעטע איינע געפֿאנגענע ייִדן אויס
צעזערע. אלס נון ניכט לאנגע נאכהער דיא נאכריכט פֿאַן דעם
ווירקליך ערפֿאָלגטען טאָד דעם קייזערס געראָ, אונד דיא בערו-
פֿונג דעם וועספאסיאנוס צום רעמישען טהראָנע אים לאגער אום
לאנגטע, טראט לעטצטערער זיינע דיקרייזע נאך ראָם אן, אונד
נאהם

(*) דיאיינעניגקייט, וועלכע אונזערס יאָזעפֿוס דיא היסטארישע גאבע דער פֿראפֿע-
ציהונג ניכט צופֿוריען וואללען, סעגען דזעס פֿארהערזאגונג (וועלכע פֿאַן
בעהרעדן איטען געשיכטערייכערן געשעטיגט ווירד) דען טיפֿען פֿאליטיש
יען איינזיכטען דזעס כאנגעס צושרייבען. גערא וואר וועגען וויינער אונ-
טענשיריבען גרויאטסקייט צו זעהר אין דאם פֿערזאכט, ער קאנטע דאהער
דעם שווערטע דעם טייבערימאדעס ניכט לאנגע ענטגעהען; אונד דאס וועט
פֿאסיאנוס אלס דער ערשטע בענאטאר אונד דער בעריהטעסטע פֿעלדמארש
זיינען שטעלע פֿערטעסטע ווערדע, וואר פֿאראויס צו זעהן.

דיא אלטען אלס דיא נייען שרייטשטייגללעד האלטען אונזערן
פלאוויוס יאזעפוס פיר איינען דער פארטרעפליכסטען
געשיכטשרייבער, דיא עס יע אין דער וועלט געגעבען האט.

3. אייניגע ביכער פערשידענען אינהאלט, אלס דאזיכור געגען א פ
פאניש, זיינע לעבענס געשיכטע, א. א. מ.

NB. וויר פֿינדען עס פֿיר נעטהיג, דען יונגען לעזער דארויף אויפֿטערקואם
צו מאכען, דאס ער דיווען יאזעפוס (יוסף בן מתתיה הכהן) ניכט
מיט דעם זאגענאנטען יוסיון (יוסף בן גוריון), זא וויא דיוועס
זרעפליכע ווערק ניכט מיט יענעם אונטערשאכענען, מאהרהאפטען
דעם בן גוריון צוגעשריבענען ברבע פֿערוועכסלע.

דאָס וואָרדע דעם יאָזעפֿוס פֿילע עהרע אונד אכטונג ערצייגט;
 דער קייזער איבערהייפֿטע איהן מיט גונסטבעצייגונגען, אונד שניקטע
 איהם מעהרערע גיטער אים ייִדישען לאַנדע, מיט בערײַאונג פֿאָן
 אללען אכגאבען. דיא ליבע דעם קייזערס צו איהם גיג זאָ ווייט,
 דאס ער איהם ערלויבטע, דען נאמען דער קייזערליכען פֿאַמיליע;
 פֿלאוויוס, צו פֿיהרען יאָזעפֿוס לעבטע נון בעשטענדיג אין
 דאָס, אללוואָ ער מיט זינער צווייטען פֿרויא דרייא זעהנע צייגטע,
 וואָפֿאָן צווייא פֿדיה שטארבען, אונד איינער, נאמענס הירקאס
 נוס, איהם בלייב. ניכט לאנגע נאכהער שיד ער זיך פֿאָן דיזער
 פֿרויא, איהרעס טרייאלאָזען בעטראגענס וויללען, אונד הייראטהעטע
 איינע דרישטע אויס קרעטא, איינע געבאָרגע יירן, פֿאָן פֿאָר
 נעהמער הערקונפֿט, דערען טוגענד ער זעהר ריהמטע. מיט דער
 זעלבען צייגטע ער נאָך צווייא זעהנע, נאמענס יוסטוס
 אונד סימאָן, וועלכעם לעצטערען ער דען נאמען אנדרייפֿט
 ביאלענטע.

היר לעבטע נון דער גראָסע מאן, צוואר אין אייסרער רוהע אונד
 אים בליהענרען וואָהלשטאנדע, אבער פֿאָלל אינערן גראמס
 איבער דאז אונאויסשפֿרעכליכע אונגליק, דאס זיין פֿאַטערלאַנד
 געטראָפֿען, אונד וועלכעם ער אבצווענדען זיך זאָ פֿילע פֿער
 געבליכע מויהע געגעבען האט. אינדעם בענוטצטע ער דיא רוהע,
 זיינע גראָסען היסטאָרישען ווערקע אייסצוארבייטען, וואָמיט ער
 דער נאכוועלט איין אונשעטצבארעם געשענק מאכטע. (*) איבער
 דען ווערטה דיזער ווערקע הערשט נור איינע שטיממע. זאָוואָהל
 דיא

(*) דיזע ווערקע, וועלכע ער אין גריכישער שפראכע פֿערפֿאַסטע, אונד דיא אין
 אללען שפראכען איבערזעצט וואָרדען, זינד פֿאָלגענדע:

1. איבער דיא ייִדישען אלטערטהיים ער, וואָרין ער דיא גע
 שייכטע אומזער נאטיאן, פֿאן דער שעפֿונג אן ביו צו דער צערשטהערונג
 ירושלים'ס דורך טיטוס, אויפֿס גרינדליכסטע אונד אויספֿיהרליכסטע בע
 שרייבט; אונד וואָרין אויך פֿילע נאכריכטען אויס דער געשיכטע דער
 רעסער אונד אנדערע נאטיאנען צו לעזען זינד.
2. איבער דען ייִדישען קריג מיט דען רעסער, דעססען אויס
 געצייגע ער פֿאם אנפֿאנג ביו ענדע וואָר, אונד זעלבסט דארין איינע
 פֿיריגע ראלע שפילטע.

"זיהע!" ריף דער גייסט דעם רבי צו "דיוער דא האט זיך דאז
 עוויגע לעבען ערוואַרבען." — דיוער? פֿראגט דער רבי העכסט
 ערשט ניט; דער מאן דא מיט דעם קאפֿטאן אָהנע ציצית? —
 "יא, דיוער," אנטוואָרטעט דער גייסט, "קעננע איהן נור ערשט,
 אונד דא ווירסט דיך ניכט מעהר וואונדערן." — ברענגנער פֿאָר
 בעגירדע דען מאן קעננען צו לערנען, ריף איהן דער רבי צו זיך
 הין, ערהילט אבער קיינע אנטוואָרט. ער ליף נון צו איהם הין,
 אונד ערקונדיגט זיך אנגעלעגענטליך, ווער ער, אונד וואס זיין
 געשעצט זיין? — "לאס מיך יעמט צו מיינעם וועגעס געהען,
 קאָממע מאָרגען צו מיר, אונד דא ווירסט'ס ערפֿאהרען." — אנט-
 וואָרטעט דער מאן. דען פֿאָלגענדען טאג שטעללט זיך דער
 רבי ביא איהם איין, אונד ווירד ערהאָלטע זיינע געסטריגען פֿראגען.
 "איך בין" זאגט דער מאן "ניכטס מעהר אונד ניכטס וועניגער
 אלס איין קערקער מייסטער; בעשטרעבע מיך אבער, דיועס
 זאָנסט הארטחערציגע געשעפֿט זאָ מענשליך אונד פֿערדינסטליך
 אלס מעגליך צו מאכען. איך זוכע ניכט אלליין, דורך געהעריגע
 פֿאַלעג אונד דורך טראָסטגרינדע דאז שיקואל דער אונגליקליכען
 געפֿאנגענען צו מילדערן, זאָנדערן בין אויך אויף דיא ערהאלטונג
 דער ריינהייט איהרער זיטטען בעדאכט. איך שפּעדרע דיא מעננער
 אין איינע בעזאָנדערע קאממער, אונד דיא ווייבער אין איינע בע-
 זאָנדערע איין, ביא נאכט זעטצע איך מיין בעטטע צווישען דיא דער
 פֿערשידענען געשלעכטער, אום אללע אננעהערונג צו פֿעהרנערן.
 מערקע איך, דאס איין היידע איין ליסטערנעס אויגע אויף איינע
 טאָכטער איזראעלס ווירפֿט, זאָ וואגע איך אָפֿט מיין לעבען, אום
 דיא אונשולד צו רעטטען. זאָ געלאנג עס מיר ערשט אונלענגסט,
 דורך איינע בעזאָנדערע ליסט, איינע יידישע ברויט דען הענדען איין
 נעם היידנישען געביטהערס צו ענטרייסען, וועלכער בערייטס איס
 בעגריפֿע שטאנד, איהר געוואלט אנצוטהון." — דער רבי
 שטומצטע אָב דיוער ערצעהלונג. — אבער, פֿראגט ער דען
 יידישען קערקעווייכטער, ווארום זיהסט דא איס אייסערן זאָ
 גאנץ אונאיזראעליטיש אויס? — "ווייל איך ניכט אלס זאָלכער
 שיינען ווילל, אום דעסטאָ עהער געלעגענהייט צו האבען, מיך
 אונטער דיא היידען צו מישען, אונד דיא היימליכען רענקע אויס-
 צוקונדשאפֿטען, דיאזא געגען דיא יהודים שמידען. איך ענטדעקע

(ג)

מאראלישע ערצעהלונגען

אונד

לעהרשפריכע אויס דעם תלמוד •

1.

נור וואהרע פֿרעממיגקייט מאכט זעליג.

אן איינעם מארקטטאגע צו לֵפֶט בעפֿאנד זיך איינסט אויך רבי ברוקא אויס חוזה אה אונטער דעם בונטען מענשענעוויהלע. פֿאַרשענד ווארף ער זיינע בליקע אויף דיא פֿאַרבייא וואָגענדע מענגע, שארף אונד בעפֿאכטענד שויעטע ער יעדעם בעוואַנדערם אינס אוינע; דא זאה ער, וויא אללעס אים צווינגען טרייבען דא. הין רוישטע, אללעס נור נאך צייטליכעם געווינ גייצטע, אונד נימאנד זיך אום דאז העכסטע עוויגע גוט יענכזייטס דעם גראבעס צו בעקימערן שיען. — אלס ער איינע וויילע אין דיזע בעפֿאכט טונג פֿערזונקען דא שטאנד, ערשיען איהם דער גייסט דעם פֿראַ. פֿעטען אליהו. — „ווער אונטער דיזען מארקטגעסטען“ פֿראגטע רבי ברוקא דען גייסט „האט זיך וואָהל דער עוויגען גליקעלעגקייט פֿערדינט געמאכט?“ — קיינער פֿאָן אללען, דיא דוא היר זיהסט; וואר דיא אנטוואָרט. — מיטטלערוויילע איילטע איין מאן שנעל. לען שריטטעס פֿאַרבייא; זיינע פֿיסע ווארען נאך היידנישער ארט בעשוהעט, אונד אן זיינעם קאפֿטאן וואר קיין פֿאדען פֿאָן יענער געזעטצליכען בלויען וואָללע (תכלת של ציצית) זיכטבאר. — זיהע

איהם צו הארט, קיינע געפֿאהר דראָהענד גענוג, איהן אין זיינעם
פֿראָממען פֿערטרויען וואַנקענד צו מאַכען. אונערשיטטערט זאָה ער
אָפֿט אונגליקסשוואַנגערע וואָלקען איבער זיינעם הויפטע שוועבען.
יא, שײַן טראָף איהן מאַנכער האַרטע שלאַג דעם לויניגען שיק-
זאָלס, דאָך — זיין מוטא זאנק איהם נייע. איממער זאָה ער דאָ
געשעהענע איבעל אלס איין הערבעס מייטטעל. איינעם דאָרויס צו
ענטשטעהענדען גליקעס און. אויס איינעם דאָרן וועכסט איינע דאָזע;
דיא שטאכעלנדע בינע גיבט אונס דען וואָהלשמעקענדען האָניג;
אויך דאָ פֿיהרט צום גוטען (גס זו לטובה) פֿלעגטע ער
צו יעדער אונאָננעמליכקייט צו זאגען, דיא איהם בעגעגעטע.
ער ליטט, ער רולדעטע, וואַרטעטע שטאנדהאָפֿט דאָ בעססערע
אב, אונד וואַר אָפֿט דעסמאָ גליקליכער. וואס וואַנדער, דאס
זאָלך איינע איינעשטארקע אויסדויער, זאָלכער אונביגזאמע טראָטץ
דען אבשרעקענדסטען הינדערניסען געבאָטען, איהם אונטערנעה-
מונגען געלינגען ליסען, ריא דאָ געפרעגע דער אונמגליכקייט און
איהער שטינדע פֿיהרטען. דער וואַנדערמאן (אײַס ניסס)!
זאָ נאנטע איהן דאָ פֿאָלק; דען זיין לעבען וואַר פֿאָללער וואַנדער;
וואַנדערבאר וואַר זיינע בעהארדליכקייט, אונד אָפֿט נאָך וואַונד-
ערבארעל זאָ מאַנכער ערפֿאָלג.

איינעס בעבטען זיינע לאַנדסלייטע פֿאָר פֿורכט פֿאָר איינעם דער
טיראַנישכטען פֿירשטען דעם מאָרגענלאַנדס. מאן בע-
שלאָס, זיך דורך דיא קאָסטבארסטען געשענקע בייא דעם פֿורכט-
בארען העררשער אין גונסט צו זעטצען; אונד דאָ גאנצע פֿאָלק גאב
אללעס ענטבעהרליכע דאָזע הער. מאן זאָה זיך נאך איינעם טיכטיגען
געזאנדטען אוס. לאַסט אונס נחום, דען וואַנדערפֿאָללען, דאָהין
זענדען; איהם עהער אלס אירגענד איינעם שטערבליכען ווירד עס מעג-
ליך זיין, דאָ שטעהלערנע הערץ דעם טיראָננען צו ערוויכען; זאָ ריך
דיא אללגעמיינע שטיימע. אונד נחום וואַר צום געזאנדטען גע-
וועהלט, דורך דעססען הענדע מאן דעם פֿירשטען איין קעסטכען
מיט עדעלשטיינען פֿאָן אונגענבארעם ווערטעהע שיקטע. רוחיג טראַט
נחום זיינע רייזע און. אונטערווענס קעהרטע ער אין איינע נאכט-
הערבערגע איין, וואָ ער זיך אין פֿראָממען זאָרגלאָזיקייט, מיט
איינעם געמיטהע פֿאָלל אונוואַנדעלכארער צופֿערזיכט אויף זיין לאַ-
גער

זיא אלסדאן דען ראבבינען, דאמיט דינע ביאציטען פֿאַרקעהרונג
גען טרעפֿען מעגען, דאז אונגליק אבצווענדען. — אונד ווארום
וואָללטעסט. דוא מיר געסטערן ניכט רעדע שטעהן, אונד פֿערוויי-
זעסט מיך אויף הייטע? — „ווייל געסטערן עבען איין אונגליק
איס' ווערקעוואר, וועלכעס איך דען ראבבינען צו ענטרעקען איילטע,
דאחער איך מיך ניכט מיט דיר אויפֿהאלטען וואָללטע. — דער-
רבי ווארד געריהרט, אונד שטוינטע פֿאַלל אכטונג אונד בעוואונג-
דערונג דען ערלען שליסער אן.

צו גלייכער צייט דרענגטען זיך צווייא לוסטיגע מעננער דעם רבי
פֿאַרבייא. „זעה!“ ריף אבערמאלס אליהו'ס גייסט, „אויך
דינע זינד קינדער דער עוויגען גליקעליגקייט. — וואס איזט אייער
טהון אונד לאססען? פֿראנטע-זיא דער רבי. — „ווי דער צווייא
לוסט יגמאכער“, וואר דיא אנטווארט. — פֿאססענדיגער?
אונט-דיס אייער האנדווערק? — „געמאך, רבי, אונזער צוועק
איזט ערלער, אלס דוא פֿיללייכט גלויבסט. ווי דו זוכען, טריבוינגע
לייטע אויפֿצוהייטערן. וויא אָפֿט האבען וויר שאַן דורך אונזער
שפעססע פֿרידע אונטער דען ביטטערסטען צענקערן געשטיפֿטעט,
וואס קיין ריכטערשפרוך, קיינע טראַקענע מאַראל אויסצורייכטען
איס שטאנדע געוועזען ווערע.“ —

זאָ קאן מאן — דאכטע דער רבי — דורך גאָטטגעפֿעלליגע
אונד מענשענפֿריינדליכע האנדלונגען, אויך אָהנע אייסרע
צייכען דער פֿרעממיגקייט אן זיך צו טראגען, זיך דער עוויגען
גליקעליגקייט פֿערדינט מאכען. (*)

2.

ערעלשטיינע, דיא זיך אין ערדשאַללען, אונד
ערדשאַללען, דיא זיך אין ערעלשטיינע פֿערוואנ-
דעלטען.

פֿעלזענפֿעסט פֿערטרויעטע נחום איש גם זו אויף דיא
געטטליכע פֿאָרעהונג. קיינע פֿערוזכונג וואר
איהם

(*) דינע אונד דיא פֿאלגענדע ערעלונג זינד אין מס' תענית פרק ג' איס
אריגינאל באבולעווען.

אין פֿערצווייפֿלונג אונד ענטזעטצען געראטהען, אונד אויס מוטה
 לאַזיגקייט דאז איבעל נאָך מעהר פֿערשלימערן וואס דען צו
 טהון? — זיין געוועהנליכער וואהלשפרוך: „אויך דאז פֿיהרט
 צום גוטען“ ענטפֿוהר זיינען ליפפֿען, אונד — ער ענטשלאָס זיך.
 געראדעוועגס מיט דעם קעסטעכען, זאָ וויא עס דא וואר, צום פֿיר-
 שטען צו רייזען. „דיא אללגיטיגע פֿאָרעוועגונג“ זאגטע ער „דיא עס
 זאָ זיך פֿיגען ליס, ווירד שאָן וויססען, עטוואס גוטעס דארויס צו
 מאכען.“ — אין גאָטטעס נאהמען מאכטע ער זיך אויף, אונד
 זעטצטע, טראָסט אונד האַפֿפֿונג אין זיינעם בווען נעהרענד, זיינע
 רייזע פֿאָרט. — ער קאס צום פֿירשטען. „מעכטיגער בעהערר-
 שער“, פֿינג ער אן, „איין טרייעס פֿאָלק, דאז דיר אין עבען דעם
 גראדע פֿערעהרט, אלס עס דינע אונגאדע פֿירכטעט, לעסט דיר
 לורך מיך זיינען גרוס ענטכיטהען, זיינען געהאָרזאס פֿערזיכערן,
 אונד שיקט דיר דען אינהאלט דיזעס קעסטעכענס. אללע זיינע
 עינטצע האט עס — מיינע אויגען ווארען צייגע — היינין געלעגט;
 אונד איך האבע — דער היממעל איזט צייגע — נישטס דאפֿאן
 גענאָממען. היר, נים עס היי.“ — דער טיראן נאהמט, עפֿנעטע
 עס, אונד — אָ העללע אונד דיא גאנצע אונטערוועלט! וויא
 בליטצשטראהל פֿונקעלטע זיין וויטהענדעס טיראננענאוועג; זיין טיגער-
 ראכען שיען זיך צו עפֿנען, אום דען קעקען געזאנדטען, אונד מיט
 איהם זיין גאנצעס פֿאָלק אין איינעם נוא צו פֿערשלינגען. וואיטה
 ערשטיקטע זיינע וואָרטע; דיא אומשטעהענדען האַפֿלייטע כעכ-
 טען פֿאָר אנגסט; נור איינער בליב אונערשראָקען דא שטעהן.
 אונד דיזער איינע וואר — נחום. דער וויטהרייך קאס צו זיך זעלכסט,
 שאָן שוועכטע דאז פֿערטילונגסוואָרט אויף זיינען ליפפֿען, אלס —
 וויא איין ענגעל גאָטטעס — יעמאנד אויס זיינעם געפֿאָלגע הער-
 פֿאָר טראט, אונד עס וואגטע, דען גריממיגען טיראן צו בעזענפֿטיג
 גען אונד דיא גלוטה צו ערשטיקען, עהע זיא אין העללען פֿלאַמ-
 מען אויסבראך. „מעכטיגער געביעהר“, שפראך ער, „מעסיגע דיין
 נען צאָרן, אונד ווירדיגע דיא זאכע דינעס רייפֿערן נאכדענקענס.
 וויא? קאנסט דוא עס גלויבען, דאס איין הילפֿלאָזעס, פֿאָר דיר
 ציטטערנדעס פֿאָלק דינער שפֿאָטטען קעננע, אין דעם אויגענבליק
 שפאטטען קעננע, וואָ עס אום דינע גונסט פֿלעהעט! היר ליגט
 עטוואס ערהעבליכערעס אין דער זאכע, אלס אונס דער ערסטע
 אנשיין

גער היגשטרעקטע, אונד — זאנפֿט שלאָססען זיך דעם עהרליכען
 אויגען. אלליין עס וואר איינע פֿעדרכטע שטעטטע, וואָרויף דיא
 אונשולד רוחעטע. דיא ניכטסוויירדיגען ווירטהעסלייטע האטטען בייא
 איהם איין קעסטכען בעמערקט, וועלכעס ער זאָרנפֿעלטיג פֿער-
 וואהרטע, אונד קוים וואר ער אין איינען טיפֿען שלאף פֿערוונקען,
 אלס זיא זיך צו איהם היגשליכען, דאז קעסטכען הערפֿאָר האָלטען,
 אונד עס עפֿנעטען. איינען קאָסטבארערן שאטין האטטען דיא די-
 בע ניכט פֿערמוטעהט; זיא נאחמען דיא ערעלשטיינע הערוים,
 פֿיללטען, דאמיט דער בעשטאָהלענע דען פֿערלוסט ניכט גלייך
 בייס ערוואכען געוואהרע, דאז קעסטכען מיט עררשאללען, אונד
 זעטצטען עס אן דיא פֿאָריגע שטעללע. מיט מאָרגענאנברוך ער-
 וואכטע דער ארגלאָזע מאן עבען זאָ רוחיג, אלס ער זיך נידער-
 לעגטע, אונד פֿאנד זיך, וויא געוועהליך, ערשט מיט זיינעם גאָטט
 אונד דאן מיט זיינען ווירטהעסלייטען אבי איינע ווילע פֿאָר זיינער
 אברייזע וואר עס, אלס ער זיינע זאכען צוואממען נאחס, אונד
 בעזאָנדערס נאך דעם איהם אנפֿערטרויטען שאטצע זאח: אבער —
 אַ היממעל! וועלכען טאָדעסשרעקען ווירדע דיוער אנבליק יעדעס
 אנדערן מענשענוואָהן פֿעראורזאכט האבען! דער רייכטהום איינעם
 פֿאָלקס, דאז איינציגע מיטטעל, וואָדורך עס זיין הויז, זיינען הערר,
 זיין לעבען צו ערהאלטען, אונד דעם טיראנען גריס צו בעשוויכטי-
 גען האָפֿפֿטע, דיא גאנצע האָפֿפֿנונג וואר נון אויף איינמאהל הין,
 וואר דורך דיא שיינבארע שולד איינעם איינציגען מאנעס הין! —
 דאָך נחום'ס זעלע וואר גראָס, אונערשיטטערליך זיין קאראקטער.
 ער קאם ניכט איינען אויגענבליק אויסער פֿאססונג, בליב רוחיג,
 אלס ווען ניכטס פֿאָרנעפֿאללען ווערע, אונד פֿינג מיט קאלטער איבער-
 לעגונג אן, נאכצודענקען, וואס יעטצט צו טהון זיא? עס בליב
 איהם קיין צווייפֿעל איבער, דאס איהם דער שאטין דינע נאכט
 פֿאָן דען ווירטהעסלייטען געשטאָהלען וואורדע; אלליין דינע צור דערע
 צו שטעללען, אכטעטע ער פֿיר אונניטן אונד געפֿעהרליך. זיא
 ווירדען עס לייגנען; צייגען זינד ניכט פֿאָרהאנדען; ערעלשטיינע לאס-
 סען זיך לייכט פֿערבערגען; יא, זיא ווירדען דען פֿערדאכט נאָך איבעל
 צו נעהמען זיך שטעללען, אונד איהם פֿיללייכט וואָהל גאר דאז
 לעבענסליכט אויסבלאזען. — צו זיינען לאנדסלייטען מיט לעערער
 האנד צוריקקעהרען, שיען איהם נאָך אונראטהאמער; זיא ווירדען
 אין

אונד מיט דיזען, זא ווילא מיט דער פֿערזיכערונג זיינער פֿירשטליכען
הולד, דען נחום צו זיינען לאנדסלייטען צוריק צו זענדען. נחום
טראט זיינע ריקרייזע אן, אונד קעהרטע, בעסער פֿאָרגעזעהן,
אין יענער הערבערגע ווידער איין, וואָ איינסט זיינע וואוועלען זיך
אין ערדע פֿערוואנדעלטען. דיא ווירטהסלייטע ערשטוינטען אָב דער
עהרע, דיא דעם בערויכטען פֿאָם פֿירשטען ערוויזען וואורדע, וואָ
פֿאָן דער רוף שפּאן פֿאָראויס אין איהרע רייכערהייטע ערשאלל.
נחום ערצעהלטע איהנען דיא וואונדערקראפֿט דער ערדע, דיא זיין
קעסטענען ענטהילט, מאכטע איהנען אויך קיין געהיימניס פֿאָן דען
שעטצען, דיא ער פֿאָם פֿירשטען דאָליר עמפֿינג, אונד גינג מיט
גוטער בעגלייטונג זיינעם וועגעס פֿאָרט, אום זיינעם פֿאָלקע דיא
פֿאָהע קונדע פֿאָן דעם בעהעררשערס גנאלע צו ברינגען. —
„זאָ?“ זאגטען דיא ערשטוינטען רייכערנאך נחום'ס אכרייזע, „זאָ?
דיא אין יענעם קעסטענען פֿאָן אונס היינין געטהאנע ערדע, דיא פֿאָן
איינער מאָרשען וואנד אונדער היטטע אבגעשאכט וואר, בעווייזט
איינע זאָלכע מאנישע קראפֿט? — אָ וואָהל, וואָהל אונס!“ —
זאָליך בראכען זיא דיא גאנצע וואנד אב אונד פֿיהרטען דען שוטט
דאָפֿאן צום פֿירשטען „געביטהער!“ שפראכען זיא, „איינע וויכטיגע
ענטדעקונג פֿיהרט אונס צו דינען פֿיסען הער וויססע, דיא וואונד
דערטהענדע ערדע, וועלכע נחום'ס קעסטענען ענטהילט, האט
קינעסוועגעס אויס זיינעם באָדען געוואכסען, זאָנדערן איזט בלאָס
דער אכגעפֿאללענע שטויב פֿאָן אונזערס הויזעס ווענדען איינער, —
מיט אייגנער האנד האבען וויר דיזען שטויב היינין געלעגט. וויר
האבען נון דיא גאנצע מויער אכגעבראָכען אונד ברינגען דיר דען
שוטט דאָפֿאן, דאס דוא דיא גאנצע וועלט דאמיט עראָבערן מע.
געסט. — דער פֿירשט שטוינטע; צום ערסטען מאחל זינטע זיינע
פֿערנונפֿט איבער דען אכערנלויבען. — ציטטערט, שפראך ער,
ציטטערט, ווען איהר מיך מיט איינער אונוואהרהייט בעריכטעט.
איך ווילל מיט דיזעם שוטט איינען פֿערווך אנשטעללען לאססען.“ —
פֿעדהענגע דיא מארטערפֿאָללסטע שטראפֿע איבער אונס, ווען עס
זיך אנדערס דאמיט פֿערהעלט, אנטוואָרטעטען דיא בעטראָגענען
רייכער. — דער פֿערווך וואורדע אויך דער שטעללע געמאכט, אונד
האטטע צור פֿאָלגע, דאס דיא עלענדען, אנשטאטט דער ערוואר-
טעטען גראָסען בעלאָהנונג, איהרע קעפֿע פֿערלאָהרען. זאָ בע-
שטראפֿט

אנשיין צייגט. זייער! גאלד, זילבער אונד ערעלגעשטיינע בעזיט.
 צעסט דא אים איבערפלוס; מיט אללען דיזען דינגען גלויבט איין
 דיך פערעהרענדעס פאלק דיר ניכט ווירדיג גענוג אויפֿווארטען צו קענ-
 נען. דייע ערדשאללען, ווער ווייס, וועלכען האָהען ווערטא זיא
 פֿיר דיך ענטהאלטען? — האלט! זאָ עבען פֿעללט עס מיר איין,
 געהערט צו האבען, דאס דער שטאממפֿאטער דיזער פֿאלקסטרייט-
 מער, אברהם, דער מיט 400 מאן פֿיער מעכטיגע אונד זינרייכע
 קעניגע שלוג, איינע ארט ערדע בעזאס, וועלכע דיא געהיימע
 קראפט האטטע, יעדעס שווערטעס שערפֿע אכצושטומפֿען אונד
 יעדען פֿייל צוריקפֿראללענד צו מאכען. פֿיללייכט מאכען דיר זיינע
 נאכקאממען מיט דיזער פֿיר דיך אונשעטצבארען ערדארט איין גע-
 שענק? — דער טיראן שטוטצטע, אונד שיען וואָהלגעפֿאללען אן
 דיזער פֿערמוטאונג צו האבען. — „גוט“, שפראך ער, „וויר וואָל-
 לען עס באלד פֿערוזכען; דיא געלעגעהייט דאצו איזט דא. האלט
 טעט אונטערדעס דיזען אכגעזאנדטען אין שטרענגער געוואהרזאס.“ —
 אים טיפֿסטען אַריינעם לעבטע איין טאפֿפֿערעס פֿעלקכען, וועלכעס
 זיך דער מאכט דיזעס טיראנען דורכאויס ניכט אונטערווערפֿען
 וואָללטע, אונד העלדענמיטהיג אללע זיינע אנגריפֿע צוריק ווין,
 זאָ דאס ער עס פֿיר אונאיבערווינדליך הילט, אונד אללע האפֿפֿונג,
 עס זיך צו אונטערווערפֿען, אויפֿגאב יעטצט ערוואכטע אין איהם
 גייערדיגס דער געראנקע, עס דאָך נאָך איינמאהל מיט יענען
 טאפֿפֿערין צו פֿערוזכען, אונד צוואר מיטטעלסט דער וואונדערטהע-
 טיגען ערדע אין נחום'ס קעסטכען צו פֿערוזכען. יעדעס קריגער
 וואורדע אלזא איין שטייכען פֿאָן דיזער ערדע געגעבען, אונד זאָ
 גינג עס צום אנגריף. זא וויא דער העררשער, פֿיהלטע אויך דאז
 גאנצע קריגסהער איין געהיימעס פֿערטרויען אויף דיזע וואונדערערדע;
 מאן שיעטע קיינע געפֿאהר, שטירצטע זיך מיט לעווענמוטה אונ-
 טער דיא בלינקענדען שווערטער, מיטטען אונטער איינען האגעל
 פֿאָן פֿיילען אונד ווארפֿשעיסען; ניכט לאנגע דויערטע דער קאמפֿ
 אונד — דאז פֿעלקכען וואר איבערוואונדען. דער פֿרייז, אונד זיג-
 בערישטע טיראן צאָג אין טרוימף אין זיינער הויפטשטארט איין;
 נחום וואורדע צו איהם גערופֿען, אונד מיט עהרען אונד גונסט
 בעצייגונגען איבערהייפֿט. דער פֿירסט בעפֿאהל, דאז מיט ערדשאל-
 לען געפֿיללט געווענע קעסטכען מיט ערעלשטיינען צו פֿיללען.
 אונד

בען איין וועניג שטראָף פֿיר זיין ווייב, דאָ וואָ עכען ענטבונדען וואָרד.
 דע. — ויהע, ווייבען! זאגטע עקיבא צו זייער פֿרויא, וואָ גיבט
 עס נאָך אונגליקליכערע, נאָך נאָטהירפֿטיגערע מענשען אלס
 וויר זינד. דיזע בעזימטען אויך דאָ ביסכען שטראָף גיבט. — גע-
 ליבטער! ערווידערטע זיא, איך קלאגע אונד מורדע דאָך גיבט.
 מיינע ווינשע געהן בלאָס דאָסין, דאָס דאָ דינע פֿעהיגקייט אונד
 דינע טאלענטע בייא אירגענד איינעם בעדיהמטען רבי צו ענטווי-
 קעלן אונד אויס צו בילדען זוכען מעגעסט. — ער פֿאָלגטע איה-
 דעם ראטהע, נאָהם, וואָ שמוערצליך איהם אויך דיא טרעננינג
 וואר, פֿאָן זינעם ווייבע אבשיר, אונד דיזע צום רבי אליעזר.
 דאָרט בליב ער אייניגע צייט, וואָ ער זיך דערגעשטאלט אין דער
 געלעהרזאמקייט הערפֿאָרט האט, דאָס ער באלד זעלבער אלס איין
 רבי פֿאָן צאהלרייכען שילערן נאך הויזע צוריקקעהרטע. זיין רוף
 גינג איהם פֿאָראויס, אללע געלעהרטע אונד דיא זעמליכען
 איינוואהנער זינעם אָרטס קאמען איהם צום עמפֿאנג ענטגעגען.
 אונטער דיזען בעפֿאנד זיך אויך זינע פֿרויא, דיא אבער פֿאָס גע-
 וויהלע דער ענטגעגען קאממענדען צוריק געדרענגט וואירדע. —
 „גיבט דאָך, מיינע הערדען!“ ריף רבי עקיבא מיט לויטער אונד
 פֿריידיגער שטימומע, אלס ער זיין ווייב ערבליקטע, „דיזער דא גע-
 ביהרט דיא ערשטע עהרע, דען זיא האט מיינע אונד דער שילער
 קענטניססע בעווירקט.“ — איהר פֿאטער, בלאב שבו, ווידער-
 ריף נון אויך דיא ענטערבונג, אונד האָב דען שוואר אויף, וואָ
 דורך ער איהר פֿריהער הין אללע בייאחיללע ענטזאגטע. — וואָ
 פֿערדאנקטע דער גראָסע רבי עקיבא רייכטהום אונד געלעהרזאמ-
 קייט דער טרייען ליבע זינעם שווענדהאפֿטען ווייבעס.

לעהר • שפֿריכע •

מרגלא צמותי דר' מאיר: גמור. **זכל לזנך וזכל כפֿשך לרעת חת**
דכני ולסקיד על דלתותי יוס יוס. **לזר לזינך מדע ושפתין**
מדנד מדמס, לזר תולתי לזנך וזנך **עיניך תהים יולתי** • שמור פֿיך
מכל חטא וטבד וקלס עלמך מכל חטאם ועון ולמי אהים עמך זכל שום
 (זכרות פֿ"ג).

שטראפֿט זיך דאז לאסטער אונד איינע אונערזעטליכע האב-
זוכט; זיך בעלאָהנט זיך דיא טוגענד אונד דאז פֿעסטע פֿערטרויען
אויף גאָטטעס גיטיגע פֿאָרזעהונג.

דאז גליק דער ליבע *

דיא טאָכטער דעס דיילען כלבא שבווע, איין פֿראָממעס,
גוטעהרציגעס מעדכען, וואָרף איין ליבענדעס אויגע אויף
עקיבא, איינען דער בעאמטען איהרעס פֿאטערס. עקיבא וואר-
אדס, אבער זיינע הערפֿאָרשטעכענדען טאלענטע, זיין האנג צור
געלעהרזאמקייט, זיין אויפֿריכטיגעס אונד פֿראָממעס וועזען נאה-
מען דיא פֿראָממע יונגפֿער זיך זעהר פֿיר איהן איין, דאס זיא איהם
איהרע האנד צור עהע פֿערשפראך. איהר פֿאטער וואָללטע אויף
קיינען פֿאלל זיינע איינוויליגונג צו דיער היידאטה געכען; דענאָך
געשאה זיא אָהנע זיינען וויללען. דיא טאָכטער וואורדע דאהער
אויס איהרעס פֿאטערס הויז פֿערנומען, אונד כלבא שבווע פֿערזאגט
זייערליך אללע פֿעטערליכע ביאהילפֿע, יא, מאכטע
זיא זאגאר ערבלאָז. דאז יונגען פֿאאר לעבטע אינדעס מיט איינא-
דער פֿערגינגט, אבער איין דער אייסערסטען ארמוטה; זיך דאס
זיא דאז שטראָה, וועלכעס איהנען צום לאגער דינטע, אין שיינען
אונד אויף דען שטראסען זעלבסט אויפֿזוכען מוסטען. — זיך ווייב-
בען! געליבטע! זאגטע עקיבא אָפֿט צו איהר, בעגינסטיגט מיך
איינסט דאז גליק, ווערדע איך רייך, איין גאָלדנעס ירושלים ווילל
איך דיר ערבויען (איינע רעדענסארט דאמאהליגער צייט). —
אום דער צופֿירדענהייט דיוועס אין זיך זעלבער גליקליכען עהעפֿאארס
איינען שטערקערן אנשטריך צו געבען, פֿערקליידעטע זיך דער
פֿראָפֿעט אליהו (**). אלס איין בעטטלער, אונד קאם פֿאָר דיא
גהירע דעס עקיבא. — זיך שענקע דאָך איינעם ארבען אונגליקלי-
כען

(*) נדרים דף ב', בתוכות דף כ"ב. דיווע ערצהלונג בעפֿינדעט זיך אויך אין
לייטטער שפֿראכע אים ספר בתורה ישראל. להורני השכיל בהר
בער פֿרענק, ש"ב בק"ק פרעשבורג.
(**) מיט דיוועס נאמען בעקענט דער הלסיד יעדעס אויפֿזוכטאדע וועזען, וועל-
כעס איז מעגליכער היללע צום מאכט דער לידענדען ערשיינט.

אבער, וועלכע זיך אום איהרע שפראכע ניכט בעקומערטען, האט
 פון דיא תורה קיין בעשטאנד. (איינע לעהרע, דאס מאן דיא גראמ-
 מאטיק דער שפראכע יעדערצייט בעאבאכטען זאלל, אונד ניכט,
 וויא, דיא מייסטען שפעטערן לומדים טהיו, דויע וויססענשאפט
 צו פֿערנאכלעססיגען אָדער גאר צו פֿעראכטען; אינדעם מאן אָח-
 נע דיאזעלבע קיינע גרינדליכע איינזיכט אין דער תורה האבען קאן).

כל המדחס על הצדיות מדחמים עליו מן השמים, וכל שאינו מדחס על
 הצדיות אין מדחמים עליו מן השמים (עירוזין פ"ח).

ווער זיך איבער גאָטטעס געשעפֿצט ערבארמט, דעססען ער-
 באדמט זיך אויך דער היממעל; געגען דען הארטהערציגען
 אבער האט אויך דער היממעל קיין ערבארמען.

ת"ר שנים לדורים לוח ר' עקיבא את ר' יהושע בנו: אל תשז צבוצה
 של עיר ותשנה, ואל תדור צעיר שלשים תלמידי חכמים, ואל תנכס
 צדיתך פתאום, כל שכן לצית חדך, ואל תמנע מנעלים מרגליך, השנס
 ואכול נקין מפני החמה ונחורף מפני הנכה, ועשה שנתך חול ואל
 תלמדך לצדיות, והוי משתדל עם מי שהשעה משקת לו (פסחים פ"י).

זיבען לעהרען גאב ר' עקיבא זיינעם זאָהנע ר' יהושע: זיטצע ניכט
 אין דער העהע דער שטאדט אונד שטודירע, (דאז הייסט:
 ער זאלל זיין שטודיום ניכט אן עפֿענטליכען, גערייטפֿאללען פֿלעט-
 צען האלטען); וואָהנע ניכט אין איינער שטאדט, דערען אָבער-
 הייפטער געלעהרטע זינד (וועלכע זיך אין איהרעם שטודיום צו זעהר
 פֿערטיפֿען, אונד זיך וועניג אום דאז וואָהל דער שטאדט בעקימ-
 מערן); טרייט ניכט פֿלעטצליך אין דיין אייגענס הויז, פֿילועני-
 גער אינס הויז דיינעם נעכסטען איין (מאן זאלל ערשט דורך איין
 לייזעס גערייט זיינע אנקונפֿט אנקענדיגען, אום ניכט דיא הויזליי-
 טע, וועלכע פֿיללייכט אין איינער געהיימען פֿערריכטונג בעגריפֿ-
 פֿען זינד, אין פֿערלעגענהייט צו זעמען); פֿערנאכלעסיגע ניכט
 דען געברויך דער שוהע; בלייבע וועדער אום זאָמועד נאָך אום
 ווינטער, לאַנגע ניכטערן; האלטע עם אום שבת וויא אן איינעם ווער-

רבי מאיר פללעגטע פאלגענדע לעהרען אים מונדע צו פֿיהרען:
 לערן מיט אללעם פֿלייסע מיינע (גאָטטעס) וועגע קעננען,
 אונד בעזוכע טעגליך דיא פֿאָרטען מיינעס טעמפעלס • בעוואהרע
 דינע צונגע פֿאָר דעם איבעל אונד דינע ליפּפּען פֿאָר דעם
 טרוגע • היינט מיינע לעהרע אין דינעם הערצען, אונד לאס דיא
 גאָטטעס פֿורכט דיר שטעטס געגענווערטיג זיין • ווען דוא דינען
 מונד דיין פֿאָן אללען זינדיגען רעדען, אונד דיר זעלבסט הייליג אונד
 פֿרייאַ פֿאָן אללען בעזען האנדלונגען העלטסט: זאָ בין איך (גאָטט)
 יעדערצייט מיט דיר •

מרגלא צומי' דרשא: תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים, שלא
 יבא אדם קורא ושונה וצועט זאציו וזאמו או דרשו, או צמי
 סגדול תתנו צחכמה וצמנין, שזאמר ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל
 עושיהם, ללומדיהם לא כאמר אלל לעושיהם (סו).

רבא פללעגטע פאלגענדע לעהרע אים מונדע צו פֿיהרען: דער
 ענטצוועק אללער ווייזהייט אונד קענטיססע איזט זעלבסט-
 בעספערונג אונד טוגענדהאפטיגקייט. דער מענטש דארף ניכט פֿאָן
 דער איינען זייטע זיך דער געלעהרזאמקייט בעפֿלייסגען, אונד
 פֿאָן דער אנדערן זייטע דיא אכטונג אויס דען אויגען זעטצען, דיא
 ער זיינען עלטערן, זיינעם לעהרער אונד אללען דענען שילדיג איזט,
 דיא איהם אן יאהרען אונד קענטיססען איבערלעגען זינד: דען זאָ
 הייסט עס (תהלים קי"א) דער אנפֿאנג אללער ווייזהייט
 איזט גאָטטעס פֿורכט; זיא בריגט פֿיינע קלוגהייט
 דענען, דיא נאך איהר וואנדעלן • היר הייסט עס אלזאָ
 ניכט, דיא זיא לערנען, זאָנדערן דיא נאך איהר וואנדעלן •

אביר ד' יכודה אמר לז: צני יכודה שזקפידו על לשונם כתקיימה
 תורתם זיקס, צני גליל שלל הקפידו על לשונם לא כתקיימה
 תורתם זיקס (שנת פ"ה).

ד' יהודה זאנטע דעם רב פֿאלגענדעם נאך: ווייל דיא יהודעער
 זאָרגפֿעלטיג אויף דיא דינהייט איהרער שפראכע בעדאכט
 ווארען, האמטע איהרע תורה בעשטאנד; בייא דען גאלילעען
 אבער

(ד)

אויסצוגע דער שענסטען אויפֿועטצע

אויס דעם

מ א ס ק •

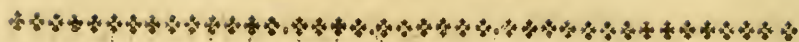
קעמאג, נור פֿאללע דען לייטען ניכט צור לאסט; פֿערהאלטע דײַך
ענדליך מיט דעניעניגען לייטען, דענען דאז גליק לעכעלט.

ר' שמואל צו נחמן צסס ר' נתן חומר: צתורה צנצאים וצנצאים
מליצו סלדיך ללאת ידי הצדיות כדרך שלדיך ללאת ידי המקום. צתורה:
והייתם נקיים מה' ומישראל; צנצאים: אל ללכת כחש יודע וישראל
הוא ידע; צנצאים: ומלא חן וגבל עוז צניני ללכת ולדס (ירושלמי,
סקלים פ"ג).

אין אללען דרייא הויפטטהיילען דער הייליגען שריפט פֿינדעט
מאן דיא לעהרע, דאס דער מענש דאהין שטרעכען מוס,
זאווואָהל פֿאַר מענשען אלס פֿאַר גאָטט ריין צו ערשיינען (ד"ה זיך
זאָ צו בעטראַגען, דאס אויך קיין אייסרער שיין פֿאַן שולר. אויף
איהם רוהען מוס, ווען ער זיך אויך אים אינגערן אונשולריג פֿיהלט).

אמר ר' יונה: אשדי משכיל אל כל, זה המסתכל בצדקה היאך לעשותה,
כילך היה ר' יונה עושה! נסהיה דואה צן טונים סידר מנכסיו,
חומר לו: צטציל טמעתמי טמל לך ירושה צמקום אחד, טול ולתה
פודע. מן דהוי נסיב אחד ליה מתנה (ירושלמי, טס).

ר' יונה ערקלעחרט דען פסוק (תהלים, מא, ב) הייל דעם,
דער איבער דען ארמען גאכדענקט, אלזא: געהע
מיט דער אויסטהיילונג פֿאַן אלמאָזען קליגליך צו ווערקע. — וויא
מאכטע ער עס? ווען ער איינען מאן פֿאַן גוטער הערקונפֿט זאה,
דער פֿאַן זיינעם פֿערמעגען אבקאס, זאגטע ער צו איהם: „דא איך
ערפֿאהרען האבע, דאס דיר איין בעטרעכטליכעם ערבטהייל אין
איינעם פֿערנען אָרט צו געפֿאללען איזט, זאָ ליהע איך דיר דיוועס
געלד, וועלכעס רוא מיר בעצאהלען ווירסט. האט דיווער עס דען
גענאָמוען, זאָ שענקטע ער עס איהם.

ה מ א ס ה

לחדש ניסן תקמ"ד

א

שירי

לנבר משכיל אל הגילה *)

את גילה רעיתי! מבקר ימי נתיית לי:
מבין שדי אמי תקחיני
ותגדליני על ברבך;
מנעורי ידעת שבת וקומי
וכל דרכי הספנת;
אם רבש וחלב ערכו לי בלתיך
ומגדים היו לי למנה
או שיר ומשל לאוני ינעם
וכל יקר עיני ראיתך
הלא בך ארוץ קריה
ועמך אדלג גבעות
אל מקום האנה ורמון

עבותים

*) Hamlers Blumenlese; Neuntes Buch LX.

"אֲנִי טַפְחָתִיךָ וְרַבִּיתִיךָ
 "שָׁמַע בְּקוֹלִי אִיעָצָה
 "עָלֶיךָ עֵינִי לָקַח לְרַגְלִי
 "כְּבוֹד אֶל תִּבְקֶשׁ
 "עוֹשֶׁר לֹא אֶתֵּן לָךְ
 "גַּם בְּמִלֵּא כָּף יִשְׁמַח צַדִּיק
 "וּבְלֶחֶם חֶקֶן יִטִּיב לִבּוֹ
 "לִבְדּוֹ וְאֵת תְּשׁוּרָתִי
 "אֵין בְּמוֹתָ בְּרָכָה
 "אוֹתָהּ קַח מִיָּדִי
 "מִתַּת אֱלֹהִים לְיֹדְעֵיו
 "שִׁשּׁוֹן כְּנוֹר וְחִדּוֹת שִׁיר"

* * *

אָנָּה גִּילָה! גַּם הַיּוֹם אֶל תִּרְפִּי מִנִּי
 אֶל תַּעֲזֹבֵנִי בְּעֶרְבִי יָמִי
 עַד וְקִנְה תִּגְחֵינִי
 וְתִהְיֶה לִי מִשְׁעֶנֶת
 חֲדָלִי מִנִּי רָגוּ
 עַד וְקִנְה וְשִׁיבָה
 וְעַתָּה יָמִים אֲשַׁבֵּעַ
 תִּבְיֵאֵנִי אֵלַי קֶבֶר
 גַּם אֲזִי בִּי תִדְבְּקִי
 אֶל תַּעֲמֹדִי כִּמְנַגֵּד
 אֶל תִּתְּנֵנִי מִדֶּרֶךְ רָגְלִי
 אֲנוּשׁ נוֹשֵׂא זַעַף

עֲבוֹתַיִם וְעֵצִי תִמְרִים
 תַּחַת תּוֹמֵר שֵׁם יִשְׁכְּתִי
 שֵׁם עֲרֻכְתִּי מִשְׁחָק לִי
 שֶׁשְׂשׂוּעִים בְּקֶרֶב רַעִי
 הֵן בְּמִצְאֵי חֲלוּקֵי אֲבָנִים
 מִחֲאֲתֵי קֶף אֶל קֶף
 דִּקְדָּתִי בְּמוֹ עֵגֶל
 בְּדַדְפִּי אַחֲרֵי הַגֵּב
 שְׁמִמִּית וְאַחַד הַזְּבוּבִים
 וְאַחֲרֵי מִי דִלְקָתִי
 וּזְלָתִי אַחֲרֶיךָ?
 וּמָה זֶה מִצְאָתִי
 אִם לֹא מִצְאָתֶיךָ?

* * *

וְאַנִּי בָךְ דִּבְקָתִי
 גַּם בִּימֵי עֲלוּמִי
 עַת הִבְמַח אֲדָרוֹשׁ
 וְכָל פּוֹעֵל כּוֹנֵנוֹ יְדִי:
 אֶת עֹזְרָהּ בַּעֲרוֹת נִמְצָאת
 אַף בְּקֶרֶב מִכְאוּבוֹת
 עֲמֻדַת מִסְבֵּיב לִי:
 עַת תִּלְאוֹת סִבְבוֹנִי
 אַחֲזִית בְּיַד יְמִינִי
 וְתִתְּנִי לִי מִגֵּן יִשְׁעֶךָ:
 אִו אֲמַרְתָּ לִּי "בְּנִי אֶתָּה"

רִיב הַשֶּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ *

הַיָּמִים יָמֵי צִלָּה הָיוּ, עַתָּה הַתְּחַלְּפוֹת הַזְּמַנִּים כָּל רֹגַע, פֶּעַם תִּתְּלַצֵּשׁ
הַשָּׁמַיִם קִדְרוֹת, וַיַּעֲמֹד סָעָר, פֶּעַם תֵּאֵלֵךְ הַשָּׁמֶשׁ אֶת פְּנֵי
הָאָרֶץ, וְתֵךְ צְחֻמָּה כָּל יוֹשְׁבֵי תֵּבֶל, וַיְהִי דִיב צִין הַשָּׁמַשׁ וְהַדּוּחַ, וְזֹאת
אֲמַרְתָּ לִּי יֵתֵד הַעֵז וְהַגְּזֹרֶה, וְזֹאת אֲמַרְתָּ קִטְנִי עֲבָה עֲמַתְנִיךָ, עוֹדֶם
נָלִים, צִהְבָּה אִישׁ אֲוִיחָה זֶה צִדְדֶךָ, אֲדַרְתּוֹ עַל שִׁנְאוֹ, וְכוּצַע גְּדוּלָּה עַל
דָּאָשׁ, לְהָיוֹת לוֹ לִמְחַסֵּה מִפְּנֵי חֲמַת הַדּוּחַ, וַיְהִי כִדְאוֹתוֹ, וְתֵאֵמַר הַשָּׁמַשׁ
אֵל דַּעוֹתֶיהָ כַּעַת צְקוֹדַת תְּהִיָּה, לַמַּי הָאֲמַת! לָכֵה וּכְדוּלָּה, מִי מַשְׁכִּינוֹ
יִכְרִיחַ אֶת הָאָרֶץ, גַּם לְהַפְשִׁיט אֶת הָאֲדָרְתָּ מַעְלָיו, גַּם לְהַסִּיד אֶת
הַנוּצַע מִעַל דָּאָשׁ? הַחֵל אֲתָה לְהַדְאוֹת אֶת כַּחַךְ, וְאֵל יֵתֵד אֲפִי צֶךְ אֵס
צַעֲנִיךָ עֲצֵי עֲנָנִים, תִּכְסֶּה אֶת הַיָּם קִרְכִּי, וַיּוֹאֵל הַדּוּחַ וַיִּרֶם אֶת קוֹלוֹ,
וַיַּפֵּחַ צִחְזָקָה מִמְּלֹא פִּיהוֹ, וַיֵּךְ צַעֲפֵד הָאֲדָרְתָּה וַיַּעֲלֶהוּ הַשְּׁמַיּוֹת וַיִּנֶּם צוֹ
אֶת עֵין הָאָרֶץ, וַיִּדְעַם צִהְמִית שְׁאוֹנוֹ צִין סִנְכִי הַיַּעַר, וַיִּשְׁצַר אֶת הַעֲלָיִם;
וַיִּדְעַם צִלְּמוֹ אֶת מַשְׁצְרֵי הַיָּם, וַיִּפְּלֵם גַּם הֵיל גַּם חוּמָּה, אֵךְ לְדִיק יִגְיַעוּ, כִּי צִלָּה
זֶה לֹא יִכּוֹל לְהַפְשִׁיט אֶת הָאֲדָרְתָּ מִעַל הָאֲוִירָה, וְכֵל עוֹד נִסְתָּוֹ אֶת כַּחַךְ,
אֵס מִפְּנִים, וְאֵס מֵאֲחוֹד, אֵס מִמַּעַל וְאֵס מִמַּטָּה, תִּמְוִיךְ מֵלֵא שְׁטִיבָה,
כִּי הִלִּיט הָאִישׁ כָּל נִפְשׁוֹ צִאֲדָרְתּוֹ, וְתִסְגוֹר צַעֲדוֹ, וְלֹא עֲזַב גַּם פִּתְחוֹן
קֶטֶן אֵל הַדּוּחַ לְצוֹא שָׁמָּה, וַיִּצּוֹם הַדּוּחַ וַיִּסּוֹג אֲחוֹד־וְהִכָּה הַשָּׁמַשׁ יֵלֵא עַל
פְּנֵי הָאָרֶץ, צִהְדוֹ וְצִהְדָּרוֹ, וַיִּפֹּךְ אֶת הַעֲנָנִים, וַיִּזְרַח עַל דָּאָשׁ הַמַּהְלֵךְ,
וַיַּחַס לוֹ וַיִּזַּע וַיַּעֲזֹר אֲדָרְתּוֹ מַעְלָיו וַיַּעֲלֶה עַל מַשְׁעֲנָתוֹ צִקְרוֹ, וַיִּשְׁאֵל עַל
אֲחוֹדֵי כִתְמוֹ *

אם תִּשָּׁב אִישׁ מֵאֲוִלְתּוֹ, אֵל תִּגְעַר בּוֹ,

וְאֵל תִּקְצַפְנוּ, פֶּן יִחֹק בְּאֲוִלְתּוֹ *

בְּמַעֲנֵה דֶךְ תּוֹכִיחֵנוּ, בְּנַחַת תִּלְמִדְנוּ,

וּבְמוֹסַר אֲב תִּיִסְרֵנוּ, אֲזִי יִשְׁמַע לָךְ *

ל . . .

קִשָּׁה יוֹם וְקִשָּׁה רוּחַ :
שֵׁם בֵּין סִבְכֵי שׁוֹשְׁנִים אֲשַׁכְּבָה .
זאת הִיא מְנוּחָתִי :
אֶת בְּיָרְבְּתַיִם תֵּשְׁבִי ,
וּבֵין בְּתַפְיךָ אֲשָׁכּוּן :
מָלוֹן אֹרְחִים אֶהְיָה ,
נָקִי כַפַּיִם וּבֵר לֵבָב :
בְּגִרוֹנִם אֶל יְרוּמָמוֹ ,
וּבִפְיָהֶם יִרְצוּ קִשְׁטִי , סֵלָה :
יִשְׁחַקוּ גְעֵרִים סִבְיָי ,
וְצַעֲרִים יִרְקְרוּ שְׁמָה .

* * *

מוֹסֵר הַשֵּׁנָה

מַעַשׂ בְּשָׁמַיִם לַחֵיף יִמְתָּקוּ
אֶת בְּרִבּוֹתֶם פֶּאֶשׁ יִדְלִיקוּ ,
בֶּן הַנְּבוֹנִים בָּעֵת יִשְׁחַקוּ
שִׁפְתוֹתֶם גְּעוֹת , וּבְרָגַע יִשְׁתַּוּקוּ •

הַךְ עַל כָּלִים בָּעֵת יִרְיוּ
יִתְּנוּ קוֹלָם וַיִּזְעֻקוּ ,
בֶּן הַפְּסִילִים לְרַגְעִים יִשְׁחַקוּ
כְּסוּם יִצְהָלוּ , כְּפָרָא יִנְהָקוּ •

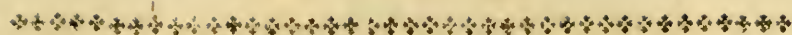
צענינו. גם נודע לי החלום אשר ספר לנו אחד מחכמי העמים, אשר
אעתיק לך פה :

שני אנשים היו עוזרים צדק ויחיד, ויצאו אל עיר אחד ללון שמה.
האחד סר אל צית מלון אורחים, והשני אל צית מודעו אשר לו
צעיר הזאת, ויהי אחרי חלום ואחרי שחם, והאחד אשר הוא לן צית
מודעו טוב יסן על מעטו אשר הכין לו דעבו, ויחלום והנה חזרו הבא
אחר מן הדרך מצקס ממנו על כפשו לאחד: חוסה לעזרתי והלילתי יידי
צעל המלון, העומד עלי להמעיני, ויחדד האיש וייקן משנתו והנה חולם,
ויאמר אל לבו למה אידא? וישכב וייסן. ויחלום הכית, והנה חזרו
עומד עליו מבואל צדס, ומצקס ממנו לאחד: אם גם לא עזרתני צעודני
חי, עשה נא זאת ליפוח ונקוס את מיתפי, כי הנה צעל המלון הכני
למות, ויתן את גופי על העגלה ויכסהו צפרס וצללי הצקר, להוליכו
מן העיר, ולקצרו שמה, ולכן לא השערה צצוקד השכס עדס יצוא שמה
הרואה עם העגלה, וייקן האיש ותפעס רוחו על הסנות החלום הזה,
וישכס צצקר וילא השערה, והנה דועה אחד לקדטתו, מוליך את העגלה
ועליה פרס וגללי צקר, וידן אליו ויגעד צו לאחד, תה לך על העגלה
הזאת? ויחדד הדועה וינס, ויצדוק את הפרס מעל העגלה, ויעלא אים
שוכס תחתיו, והוא הרוב, ויגד האיש את דעבו, ויגד את כל הדברים
האלה אל זקני העיר ויצקס הדבר ויעלא, וימיתו את צעל המלון הרואה,
וינקמו ממנו את קמת המת.

* * *

ומזה נודע לנו יציאו דנים רחיים, כי החלומות יגידו מה שעתיד
להיות, אכן אחרי העיון ימלא כי גם סצת מעשה שלפנינו צמה
סקדס כאשר אגיד לך: העיר שלנו שס האורחים היתה ידועה לשכניה
דולחים, ויהי כאשר הקריצו שניהם אל העיר, ויאמר האחד אל דעבי,
אשריד וטוב לך שיש לך אורב נאמן צעיר הזאת, ותוכל לשכס שקס
ושאכן ואני הצדנתי ללון צצית מלון אורחים, ומי יודע אם לא יהרבוני
עליה הנה, וינחמהו דעבו, אך שמד את הדבר הזה בלבו, וידאב עליו
מאוד

צ"ח (דען אוריכענדען גרונד) אם איס גם צחלום כצסקון דעיון הקודם
תנס המסודרת את הדעיון הנה אחריו? אם לא, אזל חין כאן מקומד
להחריק

מ כ ת ב י ם

וחלומות המה דהדורי דלכא ודרוש היא מפסוק מפורש כס' ורעיון
על משכבך סליק :

ברכות דף נו.

כבר אמרו חכמינו ז"ל בל החלומות הולכים אחרי הסם, וזה שמתולדת
נפש האדם כאשר ייעץ לכו, יראה את כל הקודות הזלות עליו
צפנים יפות, ויחששם לטובה, ולהיפך צמד לכו, יחשוב הכל לרעתו,
לכן אם יפתור איש את חלומו אשר חלם לטוב, וישמח עליו, אז יכין
את עצמו לקבלת כל טוב, וכשיפתור אותו לרע וידאב עליו זה יוליכו
אל היגון והאנחה, וצורך אי יכול צרעה, אזל צלמות אין לשמוח עליהם
ואין לפחד מהם, כי תולדות כל החלומות הם צמה שגזר היה, ולא
צמה שעתידי להיות ד"ל שאלו הרעיונות אשר נכנסו בכו צנפס האדם
ע"י השגת חושי הבוה, צעת שהוא ער, המה ישובו גם אליו, ויעלו על
זכרונם צעת שישן, אך יצאו צערצור וצלצל לפי שאין להם הצדל צומן
ומקום בצמללים מחלטים, ולזה יתחלפו על הדוד דעיון אחד עם דעיון
אחר הדומה לו מעט, וידמיצו הדככות שומות, יחזרו לפעמים דצדים,
אשר מעולם לא היו מחצדים, וגם לא יחזרו עוד כל ימי הארץ, אזל אי
אפשר להם להמליא דעיונות הדעות, אשר ערן לא היו צנפס החולם, ולכן
כל עת שתשמע חלום נפלא, ואם קרה לאיש החולם את אשר חלם, אל
תצב דרוחק לאמר, כל החלומות צמת יצדו, ויבידו לאדם את אשר
יקרה לו צימיו, לא כן הצדד, דרוס וחקוד היעצ אז חמלא סצתו תמיד
צמה שקדם *) וכן הצדד עם כל החלומות כגם נפלאים המה לפעמים
צעינינו

(*) ידעתו שיש צום פלפול דצ צין גזולי חכמי תם האחד הצדע על מה שקורין

אשר אלה, וזהו קדש שערלה לזון הנער הזה לשמוע צלמודים
דברי מוסד והשכל, צמד לשון ערומים וזה לפניו צלדיה וצחצוחה,
ולויד ב' תמונות מב' מיני צעלי החיים א' ממין ההולך צקומה וקופה על
שמים וא' ממין ההולך על ארבע, וא' ממין המעופף, הכוללים כל
צעלי החיים בשכיות חמדם צאופן, מוחם שלא יוכל להפעלם עין אדם
לראותם, ולא יוכל להתאפק לצלי התעורר איש מוסרם אף כי עני הדעת.
והעצרים על פניו לצעזעזר יצין שב' אלה הנמצאים כמותו צפתיותם טעו
מני דרך נעו מני אורח, ולקו הן למות הן לקלון והן להעדר החירות.
וצדן יראה ויעד יצוא צו ותכסהו חללות על מרה תהינה צאחרונה ושצ
ודפא לו: והאידו פרקיו תצל ראשונה צמשל נשוא השור (ממין הולכי
על ארבע הכולל החיות ומדבד רגלים שרניים וממסים) ההולך פתאום
לעצמ' מול נושא הלהוט אל עוסדו, רגליו יורדת מות, כי הלהוט הזה
צמות נפשו הצהמית, הולך אחריה כשור הלוך ילך ושוחק שמח וטוב לצ
צתפארת קדו מלופת אהב' והחליל מכה לפניו והוא חושצ לדעות צבנים
ואחר כל ידוק לדוש, ופתאום לעצמ' יצוא לפי פמו, ונמקרה השור הזה
יקרה ללהוט. נער חסד לצ הולך אחריה פתאום וכו' צלי קחת מוסד
להניא צמשקל מחשצתו הרעה הגדולה הזאת וחטאו לאלהים. צלי חלי
ומדגיש סצד הענין צהפך מה שהוא עתה צעזור דאותו צמות השור,
לצלתי השוות לצעלי ארבע המעותדים למות, ישביל טעותו יסוב ונחם
ולא יאצד.

וישא תשלו השני נשואו האויל שהוא ממין הכוללים על שמים, ההולך
פתאום אל מוסד הענכס, מול נושא הלהוט מוסדו הכנע והקלוי.
גלות צצורו וחדפתו לא תמחה, כי הלהוט ההולך אחריה פתאום מצלי
קחת מועד להניא צמשקל מחשצתו, דעתו וחטאו לאלהים הוא כאויל
אשר לחוסד דעתו הולך ילך וחוגג מעדנות צרוצ עם המשחקים וההתלים
צפניו, זה דרכו ככל לו לצית האסורים להענות צצכל רגלו צלכתו לצית
המשתה, וצמוסדו מתפקחה עיניו סצד הענין צהיפך מה שהוא ויראה
ורעד יצוא צו, לצלתי המיד צצורו צקלון כמותו צצכלי עוני ויכל את נפשו
ויוסף עוד שלישיה וישא תשלו: צנשוא הצפור והוא ממין המעופף הכול
השח, כי גם לו כנפים לעוף ציסוד המים, כמהר צפור אל פח,
מול נושא הלהוט, מוסדו אצדן חירות, כי הלהוט ההולך אחריה פתאום
מצלי קחת מועד להניא צמשקל מחשצתו דעתו וחטאו לאלהים, הוא
צצפור אשר לחוסד יקיעתו פורש כנפיו מהר לעוף ולדקת אל פח היוקשים
צאות

ואחד, כי אהנו, וזאת היתה סבת חלומי. ועל ציאת החלום הנני חוזר
 לך: ידוע תדע כי כגד חלום אחד שיצוא, צודאי תוכל לספור כמה אלפים
 שלא יצאו, אבל אם יהיו גם מספר החלומות הנאים שזה לעספר החלומות
 שאינם נאים, בכל זה ציאת החלום שחלמת אינו צהרה, אך שהוא
 אפשרי, אפשר שיצוא ואפשר שלא יצוא, ואם אל האפשרי תדאג, הלא
 תלמדך לשדות כל ימי חייך צענר, ולדאג בכל עת ובכל דגע, שלא תצא
 עליך אחת מן הקורות המזיקות האפשריות לצוא על האדם, הכי לא תשג
 פן ישדר הנסא תחתך? ולא תנא החוזה פן יפל עליך אבן מן הגב
 וינחתך? הלא תצין מה שחין זה חלק איש חכם מאלהים לשעות אל
 החלומות ודברי שקר.

ל . . .

מ כ ת ב

והחכם הכולל העלין בגדול כמוהר דוד פראנקי מינדים צעל מחזר
 ס' גמול עתליהו עם צאורו על הפסוק הולך אחריה פתאום
 וכול' *

מגמת דודן המולך מולך בחכמים והכם המלכים הזה צהרצת מאמריו
 והעמדת פדקיו אלה נוכח אלה נושא ונשואיו — (לפי דלות
 עיני) היתה ללמד דעת לאיש צער לא יקע ואשם צלהו אחר הצוות
 בפי פסע הפסוק (או אור האפיקודסות כפי דר"ל) צתגצות הפעליות
 ממחתי ערצות שפתי זה, ולסדרות אליו שלא לייר הדברים צמחצתו
 באשר הם צאמת דק באשר חפץ צם לזונו ונפשו העסוקה מעושי התענוגים
 אשר

(*) הגם דר צאורי הפסוק הלא צמחצתו, גם אמרנו לא נוסף עוד מלצות חזון
 הקורא צצאורו, אכן צאו חלינו דברי פי חכם שמו נודע צענרי המדע והחכמה
 אשר מלחים נוסר ודעת על דר הכתוב העסוקט פת, וזהו הקורא והבל
 נסר צם

ומהחכם צאורי עמינו החשכילים צעם! נקס שור נא אם לא תנאלו
 דברים אשר שלחתם חלינו לצאר הכתוב הזה צמחצתו, דעו כי דר מארצעים
 מספרם אשר שלחו לנו, ורצו מהם הסכמותם הצאורים אשר הורסמו בצר,
 ואיך נסיסם כלנו? ילחם הקורא צקראו צו, לכן שור נא הפעם! גם נקס
 לצלח שלוח חלינו עוד צאורים על הכתוב הזה

דברי המלכספים

מ כ ת ב

לכחכם השלם מהודר וואליף מרעסויה צעל מחזק ס' פשר דבר אשר
כתב להורות לנער ידעת ה' ולהדרינו בדרך ישר.

בני עבר! ינו ה' אתכם את הצדקה, רוח נדיבה וטהרה בקרצנם
מחכה, לא יכולת צתם אופיר וכלי זכוכה * אודכם אור
יהי ועטרת תפארת על פני כל הארץ.

הנה אגלה את אוננם הנה, שאשלח לכם נאשר חנני ה', להשכיל את
התלמידים, לדעת את ה' יולד כל, בדרך נקלה נכונה ונאמנה *
ועדם שלהי חייסד הדורים * ואומר: אמת כי תשוקה נמדנה יש לו לאדם,
לדעת אל העמק ולהפוד אחרי מעמונים לתור ולדרוש ולחקור את כל דבר,
אפס לא לאדם דרכו להכין צעדו, כי חיש קל יצוא אל המעונה יחסנו
בוכי נספר, עד אשר לא ידע ללכת, ובנפוד אל פח, לא ידע להכין
מסחתו * ולדעתו, דמוה לנו התורה כזאת ציוס צדק ה' אדם על הארץ,
וימן אותו בתוך בן עוזו, ועטרו דעה וציוס והשכל, להכין הוד הילירה,
והקד צדואיו המה יתנו מעדמים לנפשו, צהס יכיר יולדו, המה יודיעוהו
כי הפליא לעשות, ונולד חסד חמל עליו, לנלתי דעת שחת * לכן צוה
עליו, ללל ישלח תשוקת דיעת חקירתו חפשי, אך יעמוד על הבזול וילך
קצו קצו, תחילה יאסף אחת הנה ואחת הנה, קו לקו צעיר שס צעיר
שס, ואחרי צדו מדב אחד מדע, אז יצואו יחד, יגשו למשפט החקירה
לפניו, והחקירה נמשלת לען הדעת עוז ודע הנטועה בתוך הבן, כי הוא
צאמת נקידה בתוך עבילה, שכל הקיים יוגלים וציוס אליו, והדעת עוז
הוא, כי זה מופת האדם מן הצהמה, אשר ישאיר אחריו צדקה, אס
הלך ילך לאט לאט צמענלי יושר וצנתיצה נכונה, ואז הנפש והנשד יחדו
יתרועעו, ואילס גס דע צו אס לא ישמר נפשו מלבד והוא נמהד ללכת,
אז יופד צדית שניהם, והמות יפריך ציניהם.

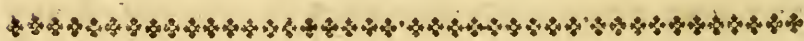
והנה מה קשה כהסתם האשה, חלקיחמן חבה, ואל רפאים מעגלותיה,
כל דורך גס לא ידע שלום, וחדשים לצקדים תרצה חמדתה תשאל
לכל דבר תדרוש לכל מעשה, והיא שחקת, לדעת הכל, וגס היא לקחה
את צעלה בחלקת שפתיה, ומה עז נחמת הנפש, הוא צעקב טף וחמתו
עולה ושורף בקדקיד הדגש, וכן השוקה תחל אט ותלך הלוך וחזק עד
להשחית, וצניהם עזרו צדית וצמרו, והמות נלה אז צנליותיהם, והשחית
גס את הצלילות, וצניהם ערומים, לקחו עלה תאנה למחבורת, ולנכות

צלות נפשו למלאות צערו מעדני ומטעמי הלייקים שהכינו להטעים חנו,
 ולא שם על לבו כי לא לחנם פרוסה הדעת ולא ידע כי בנפשו הוא,
 עד יפלה חץ כבדו, וכו' וצלותו הלהוט צאצדון חירות הצפור ישכיל
 שסגד הענין צהפך מה שהוא וחכמהו פללות, ויתרחק מצית תענוביו,
 המוליכים אותו מהירות לעצדות, ולהתנלותי שפרשתי הפסוק הזה
 האחרון על דרך סרסרו ודרשהו צהקדים המאוחר, אגיד שלפי עניות
 דעתי כן מוכרח הוא להצנת טעם הפסוק כי אין יחס לפסקת עד יפלה
 חץ כבדו, לא עם נושא הפסוק שלפניו, ולא עם שלפני עניו (אף אמנם
 שכן סגד מרנן מפרשניו) ותהיה זאת הפסקא אם כן הנה תלויה צלתי
 זכור נושאו עד צוא דצרו אחריו זה שמו צפור, ואילו חוזה אחרות כנוי
 מלת כצדו אם שהוא קודם-אליו, ולהחזיר זאת הפסקא אל הלהוט (כלע"ד)
 שלא יצדק צעזר שני הנשואים (ר"ל שור ואויל) העוצדים צין צתרי
 שני הפסוקים האלה, וגם כי אין מיתת השור או האויל צחק, ולא מה
 דסליק מינה (שהוא אויל) גם כן לא יתיחס צמשרים כי מוסר העכס
 גופיו לא נפשי, ורק צצפור הכלוא לשעשע אזני אדויו צלפופיו הוא
 יצדק ומתיחס צנהוג שצעולם וצהרגס הצפור צאצדן חירותו מד לו צמות
 לעדו, וכחץ יפלה כצדו, גדלה כאנו ונפשו עליו תאצל, ואינו נושא עוד
 קולו צציר עד שצו אל חפשותו, ודונמת הקדמתו המאוחר מלאנו,
 דאיו, שפירשו לכוךמונינו אשר מפיסם לנו חייס דר"צ צפסק צצווי
 מות יצאים יציע, דש"י צפסוק ונד אלהים עדס יכצה (ודכוותיהס דציס)
 ועדיפא מינה צפסוק ואף לאמתך תעשה כן שהוא סוף פסוק צצצרים י"ז
 ט"ו שמוכרח להקדימו צציאורו ג' פסוקים צסוף י"ד שלפניו, והיא הענק
 תענק לו, וחכמי זולתינו קדמוני צחקדים המאוחר הזה לצד הפסוק צמהר
 צפור אל פה וגו' כאשר יראה הרוחה צהעתקת ת"נ"ך לאישליאני להחכם
 הגדול עיאודטי, ועדיפא מינה מצאת הון שאלך הממשל, (או מפסיק
 בפסוקים) מסייע לי צפירושי צהפדירו פסוק משלי השור והאויל, מפסוק
 משל הצפור לכל יקשר התחלת האחרון הזה עד יפלה חץ וגו' עם שלפניו

כ"ד דורש שלום מע"כ"ת דור חפשי.

וכך זולת כח דודה המנידו * גם ארצנו אשר אנחנו עליה, עומדת צלצ
בכוח לעומת השמש, לא רחוקה היא למען תזהיר עליה זהרה, יוחמו כל
לאנשיה, וכל אשר עליה * ולא קרובה היא למען לא ישרפו בשבתם כוכב
אשה הגדולה, ומסנת נותהפך צואו ארבעה חלופי הזמן, הקור, והחום,
הקיץ, והחורף, ואלה יולידו ארבעת העתים החדשים והזרע הקליר והצליר,
ולהחיות כל חי על פני האדמה *

חתימת הטכת בדרך הספור *

2

תולדות הזמן

פ"ב ה' לקיו, את המיחלים להסדו לא יעוצ, אף צלצ העמים, לא
מאס ה' צעמו, גם על ארמת נכד לא עוז שאל את כרס ישראל.
ויטעבו שורק, יוס יוס יחדש נועריו חדשים לצקרים יקיס כורמים לו
ויעזקוהו ויסקלוהו, כל שמיד וסית יסירו ממנו, למען הגדיל נועריו
לעשות פרו *

מ"א האיר אור המדע צגוים, נאז הוסד מסוב הסכלות מעל פני העמים
אשר אנחנו יושבים צתובם, גם צנוצר ה' ויתן כל צדיקם לעשות
טובה עמנו וצדוצ דקתם מלאו מלותיו, כל מחשבת זדון (אשר חשנו
עלינו העמים אשר עמדו על כפשותינו צימים הראשונים) הפירו וכאחים
נחשנו למו, מה דנו חסדי הלך פרידריך מלכנו, אשר עשה עמנו,
הן צנתיצותיו הלכו כל מלכי העמים וצדיקם, גם שלום לאחינו היהודים
היושבים תחת ללם, יוס יוס שמענו זאת, ואלה חדשות מקדוצ צאו מעיר
מאגענצא * אלינו *

ד"ן צכל הטוב אשר נעשה ההגמון עם היהודים היושבים צאלנו, וזרוע
דקתו אשר הראה להם, עור מחשבות אצותם צם, עור לא הסירו
מעלליהם הראשונים מקדצם, לכך ירו נעויה שנית לעשות טובה עמנו
להשיג

(*) מאגענצא היה Mainz הצורה על נהר Rhein.

את עדותם, כי אמרו לא עלינו לנך האשם, כי עוד זאת נמלא צולחנו
לשנות את הסדר ולהפוך את הכבוד, כי גם התאנה חטעה פניה ערם
הואיל עליה זה' אשר עשה את הכרזים לעוף השמימי והמהקנה אל הקנה,
הוא השנין את לבט החרב המתהפכת, המה מקרי הבוקר והגשמי המה
העולדים זו מלהגיע אל דרך עץ החיים, כל עת נצונו צעמק עבור עד
נאזו אל עמק שור, הוא עמק המלך, אלהים חיים ומלך עולם.

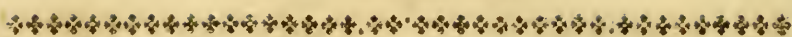
ועוד זאת אני אומר, כי צאדס דמו דמו על תשוקת חקירת הנפש,
וצאדס דמו על תשוקת גופני, וצתמו אומן לתשוקת גופני מתרחק
ותעבור הבבול, ותעלה ראש, צאין מעלול לה, אך הדעות נתונה לשופה
צעקצ — ולאדס הוסיס מועקה צמתניו שיעמול ציביע כפו עד מז זיעת
אפו, ולאדס הוסיס ענב צהרונה וצלחתה לעלרה לצלתי תשחית ותאור
איש צמלודת חרמה, וצאין מעלול לדוחס, אז סמת התשוקה תעלה מהעקצ
עד הראש.

ועוד לדעת כי פרי עץ הדעת הוא פרי החיים צאמת, כי צנפש (והוא
הדעת) תלוים החיים הנאמנים חיי עד, לנח נאחים אך לא יוצגו
כ"א צלכת מוצת גופה ואז הנפש חסוב אל צית אציה סצשמים, ואין
אני אומר כי כל הנתוצ צספור הזה נשל הוא, חלילה כ"א דצדים ככתס
המה דק תענתי יתדתי פל. מקומות נאמנים סצצצרי דצותינו ז"ל
האומדים סצתורתינו הקדושה יש פשע, דמו דרוס, ואור, וצאדתי את
הדמו צו.

ועתה אחל

דע צני! אלהים ישכילך צינה, אין שיה צאדן צלתי שורס קדס לו, הוא
המאיל והוא המציא, וכן לכל אשר אפה דואה לא תשקוע ולא
תחסה עד צואך ליסודו, ועתה עלינו לחקור ולדרוש על כל העולם כלו,
איה יסודו? ועל מה אדכיו העצעו? ואס יאר ועושה לו? אורו ומשכבו,
יסודו ומשען לו? או אס כל חקיו צמקרה, אין לו מושל כגיד ומצוה אפס
בעור מנשס קיר.

ובב' שוא עינינו אל השמים, כוכביהם ונסיליהם, אכחנו תמהים על
מדצתם, ואשר הולכים סוצצים צלי מקוס אשר צו חצרו
ואשר עליו יסודו, ופמה לא ידחקן איה את אחיו ולא יעלרבו צמסילתו,
אך איה אל עבר פניו ילכו, ולא ינצטו ארמות דרכס, כי הולכים תמיד
צאעגלותס לא ישו את תחקירס לעד לעולם, ונודע שאין צעולם נג

ה מ א ס ף

לחדש אייר ת"ק"מ"ד

א

שירים

ראה בטובה

הַלִּנְצָח תִּשְׁאַף הַזֶּן.
כְּבוֹד רוֹנִים תִּכְסֹּף לְעַד?
עַד אֵן תִּפְגֶּה אֶל דְּחָבִים,
הֶבֶל וְאֵין בָּם מוֹעִיל?
עֲמִלָּה בְּלִי כִּרְנוּעַ,
יַעֲמֶה וְלֹא הוֹנֵחַ לָהּ.
יוֹמָם וְלַיְלָה תִּרְדּוּף,
וְלֹא תִשְׁכַּח רִנְיָהּ;
עַל בְּמַתִּי שׁוֹא דְרָבָה,
לְשׁוֹם בְּמָדוּם קִנְיָה,
לִבָּהּ אֶל הָרִים יִבִּין.
אֲשֶׁר בְּרוּחַ יְסוּדִם,
לִבָּן בְּעֹבֹר הָרִים נִפְלָה,
מִבְּמוֹתֶיהָ אֶל עֵמֶק שׁוֹהֶה:

להשיג עין גם על חינוך ילדי עמנו, גם ללמד את בני ישראל עבודת האדמה אשר מקדש לא ידעו, וילו בכל מתשלתו לאחד:

(א) כל איש ואיש מצני ישראל אשר יצא להורות את ילדי עמו, יצא תחלה להנחין לפני זקני העיר, לדעת היבשר לדבר עבודתו, אם לא?

(ב) כיבודי בעל משפט אחת להם צאדן, לקחת צמים גם שדות ולעצור האדמה כעוז צעירים.

(ג) משפטי ירושת היהודים, וכדומה להם, ע"פ שופטי העמים ישפטו אך לפי דת תורתנו הקדושה, ולרצני עמנו אין דבר צמשת, גם

צבאן גם צנפס איש, אך עבודת הקדש עליהם להורות לעמם הדרך ילך צו.

ועתה ראו נא אחי ועמי! הנה האדון ה' לצאת מסידי שגאת העמים נמנו נא בסירו גם אתם דוע מחשבותיכם עליהם תקרצנם, אז

יום יום יגדילו עמנו חסדם, וצדית שלום תהיה להם עמנו גם עם צמנו מחר, אף הנה לא ישאו עוד חרצ שגאת על העמים, ונתחו חרצותם

לאתים, וחיותותיהם למזמרות אדן, והיה שלום וצדקה לנו.

ח י י ב י י

קום רעי שְׁבֵה עִמָּדִי
 וְרֵאָה בְּטוֹב חַיִּיךָ!
 כֹּה נָגִיל בְּלִיַּחֲיוֹם,
 שִׁיר חֲדָשׁ יַחַד נִזְמְרָה.
 וּבְשִׁיר נִשְׁתָּה יְיָ *
 הִנֵּה נִבְלִי יְיָ אֱתִי,
 מִמָּגֵד גִּפֹּן צָרְפֶּת,
 הַנִּבְלִים יְבֹלֹוּ,
 וְצַבֹּנָם תִּמְלֵא בְטֹנֶה *
 שִׁים בְּכֹס עֵינֶיךָ.
 וְאַל אֶל הַבֵּל *
 שְׁתֵּה אָחִי! שְׁתֵּה!
 רוּחֶךָ אֵלֶיךָ תָּשׁוּב *
 הֲלֹא אִם תִּיטִיב לִבְךָ,
 אֵל יִפְּלוּ עוֹר פָּנֶיךָ,
 וְעֵבֶר מִמֶּךָ רוּחַ קִנְאָה,
 וְנָסוּ יָגוֹן וְאַנְחָה *
 * * *

כִּי תִמּוֹל נַחֲנוּ עָלֶי אֲרֶץ,
 אֵין רוּאָה בָּנוּ,
 מֶה יוֹלֵד מִחֵר עֲתָה לֹא תִדַּע,
 אֵף כִּי יָמִים אַחֲרָיו יוֹצְרוּ *
 אִם כִּימֵי מֶלֶךְ יִהְיוּ,
 אוֹ עֲצָב וְעוֹנֵי בָם *
 אֱלֹהִים לְמִרְחֹק יִדַּע,
 וְצוֹר יִבִּין לָמוֹ תַעֲלֹמֹת מִעֵינֵינוּ.

עתה בשביל תשוב,
 דומה שבעה נפשך.
 עינך מראות השע
 ועל כל נתיבותיך חשך.
 מני אורה מישור נטו אשוריך.
 נוגה מסביב.
 ששון וחדיה לנגד עיניך.
 ואהיה את לבך אחור הסבות
 לנועם לא התכוננת
 והוא יושב ממולך.

* * *

עורה! עורה! משנתך.
 ממחיה בזבים חזית.
 אל תוסיף לקת תועה.
 למה תשומם?
 הסב הלום עיניך!
 אל גבעת חמר מסביב לך.
 הנה לבשו דשא כלם.
 וחרנות עליון, פסרה פגיו.
 ענפי אלון וברוש יסוכבום ממעל.
 תחת צאלים ישכנו
 למחסה עובר אורה.
 יומם השמש יבהו.
 מקום שמחת לבי.
 שבת דורים גם יחד.

לְמַשִּׁיבַת נֶפֶשׁ עֵינֶיךָ
יָגַע וּרְפָה יָדֶיךָ:

למבלים בעבור כסף ימיהם: ויעשו זהב אלוהיהם

א

בְּמִי מַמְטְמוֹנֵי אֶרֶץ מְשׁוֹשׁ חֲזָר,
הֵן שִׂמְחַת רוּחַ, לֹא יִצְמַח מֵעֵפֶר,
וְזֶהב אֹפִיר הָרִי בָתָם, שׁוֹא הִמָּה:
תְּקוּת תּוֹם דָּרֶךְ, בְּךָ אֵל מַעֲזֵן חַיִּים,
מַעֲזוּ אֹתָהּ, לֶךְ יֵשָׁא כַפִּים,
חֹזֶק בְּצוּר הוּא, תִּבְלֹתוֹ נַעֲמָה!

ב

דְּהוּי מִשְׁכִּימֵי בְּבוֹקֶר, הוֹן רָדְפוּ
עוֹבְרִים אֲרָחוֹת יָמִים, אוֹצְרוֹת שֶׁאִפּוּ
עֲפָרוֹת זֶהב יִצְבוּרוּ, לֹא יוֹעִילוּ:
לֹא כֵן צָדִיק, יִבּוֹ אֶת רוֹדְפֵי עוֹשֶׁר
מִצְוֹת עֲלִיּוֹן שׁוֹמֵר, רוֹדֵף הַיּוֹשֵׁר
לְנִצּוֹר חֲקוֹתָיו כָּל עֲצֻמוֹתָיו יִגְלֹוּ!

ג

שִׂמְחַת חֲנָף! כְּלִילָה לֹא יִנוּחַ,
כָּל יָמָיו מִכְּאוֹבִים מֵרַעִיּוֹן רוּחַ
לְמָה יָגַע, לֹאסוּף טִיט וּרְפֶשׁ?
אֶךְ הוֹלֵךְ תּוֹם, מוֹאֵם בָּצַע וַיִּתֵּר
וַיִּרְאֵת אֵל אוֹצְרוֹ, וּלְרָאשׁוֹ כֶּתֶר
מִיִּשׁוֹר וְצִדְקָה, חֵם מֵרַפָּא לְנַפְשׁ! —

שְׂדֵי פָרֶשׁ עֵנָן לִפְנֵיהֶם
 יִכְסֶּמוּ אוֹפֵל וְעִפְתָּה
 עֵין בֶּל הַשּׁוֹרִם
 וְאֲנִי בְתוֹם לִבִּי אֶלֶף
 יַעֲבֹר עָלַי מָה
 שׁוֹבָה וְנָחַת אֲמָצָא
 או רוֹגֵן יָבֵא כְּמַהֲלֶךְ
 אֲנִי עַל מִשְׁמֶרֶתִי אֶעֱמֹדָה
 לְרֹאוֹת דְּבַר מָה יִקְרָנִי

* * *

כְּגִבּוֹר תּוֹעֵה בְּדֶרֶךְ
 עֲלֻמָּה וְעֶרְפֵּל עָלַי נְתִיבוֹ
 אֶרֶץ צִיָּה כְּגִבּוֹר
 עֲרֵבָה וַיִּשְׁיִמּוּן כָּלֹו
 וַנִּכְשׁוּ עֵינֶיָּה בְּלִי מַיִם
 וְהוּא כְּגִבּוֹר תִּהְיוּ יֵלֶךְ
 כָּל יָנֵעַ לִבָּבוֹ
 וְעַתָּה לֹא־לִהְיוּ יְהִן תּוֹדָה
 וְרָנָה בָּעוֹז יִשְׁמִיעַ
 כִּי נִרְחַב יְבִיטוּ עֵינָיו
 יַעַר צוֹמַח עֵצִים
 שֵׁם צִפְרִים יִקְגֵנוּ
 חֲסִידָה וְכִנֶּף רִנָּיִם
 מַעֲנֹת נִכְבְּדֵי מַיִם
 מִבֵּין סֻלְעֵי יִפּוּצוּ

הרועה והמחקר *

רחוק מתשאות קריה, נטה אהלו אציעוד הרועה, שעדות ראשו בשלג
לכן מזוקן, ומדווימים השיגת צוה, ויצו צנפק, עושר מאסה
נפשו, קץ נחוס דעה את לאנו, מקוד צחורף גדר עדרו, ימיו צנעימים
חלפו לו צעזורתו, נצוד לא דרך, קבלה לא ידע, ויחנס האיש מאור
ושמו הולך בכל הארץ.

ויהי היום והנה אצידן המחקר עזר אהלו (והאיש אצידן אך מספרים
דרש מדע, ועליהם הטענה חכמתו) ויצא האהלה, ויפתח את
פיו לקדחת הרועה, ויאמר אי מזה חכמה? את ספרימי דרשת? הכמוני
עמלת צמפרים, וצנפק לילה עודך צין זרועותיהם? אם צמפרי החכמים
הגית? הגד לי! את דברי מי צחנת? הסמיעיני נא! ואל עי צנכונים
הניפות לכן? —

והארצות אשר התהלכת צם איב המה? והנעמים אשר ידעתם, הורני
נא את מעשיהם, חוקם ומשפטם לגוייהם.

ויען הרועה, ויאמר, הן צמוצ צממים לא ישתני לקדש ספריהם,
גם לשוט צאדן למען דעת מתי תצל, לא נסיתי מעודי, כי יצר
לצ האדם דק מדמה מנעדורי, וצתחזולותיו הדעות גם עיני פקחים
יעור, ומה ליולחכמה לדעת אחרים, צטרס דעתי את נפשי ואת מדותי?
מעט המדע אשר ידעתי חרות (לעין קודאיו) עלי לוח הטענה ושם
מולאתיהו, משם לקחתי מוסר לי, אהבתי הלך, הדשע שנאתי.

עדת דבורים כי ארס יחד צעזורתם, הן המה משיגת העללות יעירוני.
אל הנמלה הלכתי ראיתי דרכיה ואחנמה לאגור מאכלי צטרס צא
הדש. כלצי הנאמן לי מניד טוצתי, הן הוא למדכי להשיצ לאיש נבמולו,
לנשות החסד לגומלים עמד. נפוד עת ארלה אשר שפה אפרוחיה,
תחת ננפס ונדרס ומטר, תודים וצני יונק המה ילמדוני, לנצך את אשתי,
גם

(* צראותי חסן רעי אהוני לזני אגטי חד"ע, צאשר עס לצנס לדפוס תשל
מוסר מדי חודש צהדשו צמכת צמחס, אחרתי אף צזה הכון יזי עמהם
לפת לבס מן המעט אשר צזיר, אלה אשר העתקתי ונלשון העמים, ואלה
חלצי ילאו. ובהם זה ילא ראשנה אשר העתקתי מלשון אנגליטארי (*) וצו
יוצר על הצועלת אשר הפן לנו הכרת טעמי הצרוחם המדברים צמסל.

(*) G. Fables by the late Mr. Gay, the Shepherd and the Philosopher.

והסמים צלחו? ומי ילזים בגדי משי צלערו? באלו חולעת המשי רק
 למענו, ומי יתפאר ציהלום ושהם מלכדו? ועי יסתעבב צדנת כנף
 דנכיס, ויודע לצחון נעימתו מן המיון קול הינסוף. כ"א הוא? ואין מי
 שיצין הוד היצירה כלה צלתי האדם והוא שליט זה בכל דלינו לצדוה אותה
 צדוהה חדשה ע'י תעשיו צמלחנת מחשנת שחיש עוליה, לנקותה, לסדרה,
 לערצנה, והוא יחפור אהדי מעמנים, לגלות מצפונים, הוא ימוד את
 השמים מכוכב אל כוכב, והוא ישמור וישכיל את הליכיתיהם וישתומם
 למפעלות מעשיהם, הוא ישים לרוח משקל, הוא יערוך את העמוד
 מול הכור והעדר, יצין סתום מן המפורש, אין דבר קלין צו צבול
 וקלה, תטוקיתיו מחשבותיו ותצונותיו, כלם מתרחצים עד אין קץ,
 ומנפשו נוצעים הדגרים אשר יתענג ואשר לא יתענג בהם, ונפשו שופעת
 עליו, אם לעלה, אם לקלם דרכיו, להאדיק, או שלא להאדיק עלילותיו.
ואם נדרוש ונחקור צסדר הנכון נוכל למצוא את מסדרה דלה השמש
 כל צנתיצתו, להשליך נלוציו להאיד ולהחס, ולהוציא כל
 פרי תנוצה, לצלם, ולשום שום לכל חי וכלם יחסיון צללה, ותהי להם
 השמש סוכנת. הרוח להנשיצ להמציא רוח חדשה, לטהר את הארץ
 מהאדים, העשנים, והכחשים וינשימו צו החיים, יעלה את כל צבע
 וכל פמחא מול עינים, צהתנועעו, יגיע את כל הקולות כדערו ע"י
 שפת מדצרת, או מכל קצ, אל מיתדי האזנים, ישא על כנשי הרוח, את
 הדיח היוצא מכל המדיחים, ויעל צתוך האף שגם שם חצלים ומיתדים
 אשר ידערו עד השג אל המוח, כמו שהוא צעינים וכן צלזנים תהליכות
 עד המוח. וגם הוא נושא אדי המים, אשר יתלכדו ויהיו למו עצ וענן,
 והמה ינשאו על כנפיו, עד עת הפגשם לרוח קר ואז יתכו לעת היות
 מער, ויהיו לגשם עלי ארץ, המים לרוות למאון כל צמח וכל חי להסקותם,
 להפרותם להרצותם, הארץ היא האם אשר תוליד כל הכולדים זה, עד
 אין מספר להמה, כי לא יחקורו והאדם משתאה ומפליא על מדציתם
 ומפליאתם, אין אחד מהם, אשר יחקור עדי קל'י וגמה גדולים ונפלאים
 ממעשה השמים וצבאותיהם ינועו עדי עד, ידלו ולא יגעו, ילכו ולא
 ייעפו, וכלם לעומת התועלת, לא ישנו את חקם, ולא ימסו ממעמטם,
 ומי לא ישיב את נוחוקקם? ויצין את יוצרם, עושם, קונם, וצוראם?
 והוא חי חכם יכול, כי ממנו היה חיים לכל חי.

והמתבוננת אשר בהם נוסדו והמעמיד אותם הם, המים, העפר,
 הרוח, השמש והכוכבים, והמה כלם מתים צל יחיו
 דפאים צל יקומו, ואין דבר צעקף, מה שאין צנוה שרשו, ואף גם שכלם

מלאים מיני מתנות מזהב ואבן, גם בפרית ומלח, ואצנים טובות,
מן העצים עד החנץ, כל צמח וידק דשא מן הארץ עד הארץ אשר
צלצרון, לזנים ופרחים, נחמדים למדמה מפוך ודקמה, החנץ והצדלות,
לא יסנו את תצניתם, אף הלמח וכל מזרע מים יפרחו ואף יצלו ומדריהם
ודיהם וענמם שונים זה מזה, אף כי הארץ אחת, וגשם אחד יגדלם,
וכלם יפרו וידרו בפי קצו ובצולו, ולולי כוהן ומחוקק, אשר פקדם ושם
חקם, לא היה כאלה, כי אם אחת הגולדות ואם אחת הלמיחה אותם:
וכל אלה הנזכרים לא ימושו ממקומם אפס על מקום נחתם ועלותם שם
יצלו אף יחלפו. אך החיים ינועו כפי רצונם, יעזבו את מקומם ויכו
כאשר יחפצו, ואף אלה עם מדניתם מינים ומינים שונים, ושנים המה
לראשונים, כי ימחו ויגדלו יזכו יגועו ויסופו, ונצלים הם למיניהם
במאכלם בתשוקתם בנעשיהם ובנויהם, וכל יצורים עולים מעלה מעלה,
מאצנים אל האמה, ובתחלת עלותו הוא חזי חנץ וחזי צמח ומן האמה
אל הכי ותחלת עלותו הוא חזי צמח וחזי חי, כתלעים הנולדים בנפיש
עץ שם יחיו ושם ימותו ולא יסדורו, והחיים עולים מדרג עד חיתו ארץ,
מתולעים קטנים עד בהמות צהדרי אלה, יש מהם שעפר ארץ הקטן
מאוד, הוא לו בעולם מלא, ויש מהם בהדרים הגדולים וכל תצניתם
בכונה לפי היופי הנעימות והסדר, וכן מחיתם ותשוקתם אין חקר לתבונתם
ואין מספר לתעלומם, ואף מהם צנפנותם לא השכילו את דרכם, ולא
ידעו מתצונות נלמיהם, אף כן ערנס ערך נכון וכשא עת הדיוגם ועת
לדתם, עת לגל, ולזון צלחמם, ומיעיהם הנאמנים, ועת למות ואין
מין ממנים אשר יכלה, ואין מין אשר נהפך למין אחר, גם לא יגרעולף
יוסף מדי חקו, ואם הם נבערו מדעת מי הוא השם חקם וקצב קצם,
אם אין חכם פועל, שפעלם אשר הפליא לעשות, לננוס צעדנות, וציה
שמו. ובמה נפליא עוד צהיענו צכלי מחיה המגדילים הראוה, המה
יגלו לעינינו ארץ חדשה, ילורים בפלאים בתצניתם וללמם תבונתם ופקידתם,
כלם יעידו כי ה' הוא אלהים, צודאם ויואדם.

ונפלא על כל הנפלאים הוא האדם, צומח וגדול, כחמי שדה, יצא
ויוון מן הארץ, הולך וגדול ככל החיים כלם, ויעם אל רצונו
כל אשר הפך עושה, ומקרהו כמקריהם, מקרה אחד להם צחיים וצמות,
וכאשר נשקף עוד צו נשכיל, כי הוא מלך כל הארץ, מצו נצח הקומה,
תצניתו לתלפיות, מעשיו צמוסר השכל, והוא כמלאך אלהים לנגדו,
צחמתו וצתצונתו, צחור צחום, ומאוס צרע, שלע נבל, כאלו הכל
צנצורו, כי מי ישתה יין זולתו? ומי יתענג צדיח ומדלות הלינים הפרחים
והסמים

יחד כוונים מן הארץ, ויכללו מהמים ויחיו מהרוח, ויתעלמו מן השמש,
 אף כן נפרדים אלה מאלה, כל אחד כדל מזולתו, וחקי כלם צהמה
 כפלאה בצדר כוכן, ציופי, וצנעימות, והחנמה מאין תמלא, הנה מפגרי
 מתים, ומצורי חומר, דר לטומת דר, נוגח מול נחח, דרדים שכל
 אחד שוכה מדעהו וכדל מזולתו, ואף כן יחד יתחצרו, ויתקשרו לפי
 התועלת והנעימות, וכל חלק מהם צריך אל החלקים האחרים, ואם לא
 יהיו החלקים כאלה טוב לא ימלא צכלו כתצניתו וכתמונתו, ולא יהיה
 באשר הוא אם לא פועל חכם שפעלם, וכן הכינם והוא יכול שיוכלו
 לעשות כאלה * האדם קרוב ונגבל, ותשוקתו צאין תכלית, תמיד עינן
 לא תשבע ונפשו לא תמלא, ומפולס לא יגיע די חוקו, ואף אם אלה
 שנים יחיה, הנה הוא כעולל לא דאה אור, וכל בושם תחת דגלו, לונה
 ואלפים כלם, וגם צהמות שדה, לפוד השמים ודבי הים עוצר אדחות
 ימים, יציע צלצלות השמים, יצין את מלכס ומהלכס, ולחדשים יצקר
 יתפוך ארץ לאגם מים וסבגי נצהרות יצקש ויעשה למו ארץ, יצנה עירות
 דמות, יעוף צמחצתו השמימה, ויורד על תהום דבה, מלא מחשבות,
 דר תצונות יוסף חנמה ודעת, ונמעט דגע כאסף, דמה ותולה תנסהו
 התעוף עיניך צו ואיגור, כל תהפוכות אלה נמלאים צו לא נמלא צולתו,
 המה נולדו על משפט אסד, רוחם קלרה וגופם נמוהם, משפט אחד
 להמה, שניהם קרובים זה מול זה מדורים אשה אל אחותה, אין מהצנות
 תתרחצ צמרחצ יתר מדי חק גלמם, כל אחד על גבולו יעמוד כל יענ
 היותם * גם היושר והנכוחה נעצב צקר האדם, כאלו דר נסתר צקר
 לצו יסוד אותו לאהבת היצורים לאהוב אותם לעזרם ולתמוכם, שלא
 להלך להם להרחיקם מן הכוק, להציאם אל התועלת, וציותה מכלל האדם
 צדומה לו ואף כי פעמים דבים יתגצרו עליו תאותיו, קנאותו, וכבודו,
 המשיאים אותו צהפק, לסוד מהיושר והנכוחה, המסייתים אותו לאמר
 מדוע לא תערן את נפסך מדשן צית דיעך? או עשה חפץך צנקמך צו
 או מה לך אף אם תגזול, תחמוס תנאף תלצה אך למלא דכורך, ולהכניח
 את רוחך, אכן אז יכה לצו צקדו, יחד וידעך כאלו חרצ לעומתך
 מישדיו ותשוקותיו לוחמים צו, ואלה תהפוכות מאין תמלאו? לא נמלאים
 צקר כל חי אם לא היה שופט דודה אשר שם דוח קדשו צקרצו, לתת
 קו ומשפט לכל מעשהו וכפי הדעת והתצונה ולחזור טוב מדע, וגם
 הנכוחה תתחזק צו לפעמים, לשום את נפשו צנפו, צעצור טובת דבים,
 ולצעצור היסרה והלך, ויד אחד היא הממשנת אותו לעשות את הנכוחה
 למען הטיב לו, טוב טוב מקייו אלה העוצדים, לכן שמתה להיות צחור

אחדים, וידעו יחד על כל דבר חכמה, גם על חכמת הקבלה (והדגש יש"ר) מימיו מלס זחכמת הקבלה זחשצו דצרי הקבלה חנים מסכימים עם השכל, אך כשמעו דצרי התורני מהור"ר יעקב הכ"ל, אשר הדגה לו כמה ספרים יקרים זחכמה זו, והיה מתפלל להורות זחכמת הקבלה דומה לפילוסופיה של אפלטון*) והדגה לו ספר זכוון ז' הדעות, אז רוח אחרת היתה עם יוסף. גם זכמעו עשש ללכת פאללטיא פגע את החכם הקדוש הדופא מהורר שלמה י' אדאוי זאדן וו"אלא"כי, שהיה עוסק זחכמת הקבלה יותר מאלדעיים שנה וחצר זה ספרים דעים, אז החל גם הוא ללמוד חכמה זו, לדגש כל ספר זיחור, עדו זא אל עמקה וכל דו לא נעלם ממנו, זיגיעתו הדגה, ויחצר ספרים דעים זחכמת הקבלה.

ואחרי כן זא פאללטיא והיה רופא צצית רלדעוויל ויש צעיר לוצלין. וסס חצר ס' אילם אשר כתב להרצ מהור"ר זרח זר נתן, זחצוזה על השאלות אשר שאל מאתו צעניני התכונה הפילוסופיה והקבלה, וספרי מעין גנים אשר יפרד ללדעעה דלשים, המאמר הדאשון ממנו על התכונה קדלו צסס סוד ה'סוד, זמאמר השני ידצר דצרים על תכונת האדן אשר העתק וסמר אלמאגעסטו (אשר חצרו החכם זעאלמעאוס על סצצו האדן ותנועתה) קדלו צסס חקות שמים. זמאמר הב' ידצר על הכוכבים והגלגלים קדלו צסס גבורת ה', וצקופס ס' מעין חתום וצו יצא דצרים זדים לשומעס צענין התכונה (פאלדאקסי) ויתר דצריו אשר הזכירס צקוף ספרו חילס שיאלו לאור עם ספרו מעין גנים לא זאלו לידיו רק חיה מהס כאשר חזכיר לחטה.

ובהקדמתו לספרו מעין גנים ידצר זשצח הזחמות ותועלתס מה דצה: כאשר חעתיק פה מדצרי צקלוד, והקורא המשכיל יצין תועלתו.

וגם חמנה התכונה צסס חמנה חלונית, צת חצי היא, לקח עוצ "ומתת חלבים החוכן שכלו אשר צו נתעלס, ועמו מקור חיים "צאורו נראה אור חלדי הפרד הצגדים הזואיס מעלינו. חס ההגיון "והכלוים חליו ממלחנת הדקדוק, והמליצה והשיר? לכצין הכ"ד ספרים "שמלינתם נרה ונתיצ השיר שצנתוצים לא ידעו עיע, להשיצ למתחללים כנגדנו

*) כי כן יעודו דעים על הקבלה שהיה דומה לדעות פילוסופיט הראשונים ומי שלח לחמה כדאוי לא יצין דרכה. לכן אל הצנוה הצנוים הלא חכמה היא! לחז מערס הדצרו ההקדורו צערס תשפוטו!

והוא בן לאציו החכם התורני מהור"ר אליהו דעל מעליקא, והוא זה
ה' חכם גדול בתלמוד דבן של כל בני ארצו מגזע ישרים וחכמים בן להרצ
הגדול מהור"ר אליעזר בן הרצ הפילוסוף האלפי הדופא המומחה מהור"ר
שמואל מנח"ל, אשר נקרא מקבילת קאנדיא לשוה להרצין להם תורה,
אחר שנשבה צפארוצא, צעת מלחמת הווענעליאני, ולוקח מוננו כספו,
והוא היה ראש ישיבה ליורדים ללמד אותם התלמוד, ולנולדים צחקיה
הפילוסופית (פארוצא *) יוסף אציו אלקנה הוא החכם הנכבד שהיה
מדיין תורה בקאנדיא בן להנכבד התורני מהור"ר אבא הוקן אשר החל
לצנות בית קדש להתפלל שמה היורדים, כי אציו האלוף הגדול מהור"ר
יהודה ילא ראשונה מוגרמאניען לשבת צאי קדעטא.

ישם אמו קשתי בת יוסף, והוא יוסף גם הוא מיוצאי חלני יהודה
המוכר למעלה אשר היה ראשון ליוצאי קאנדיא. אמרו עליו על
החכם הפילוסוף התורני מהור"ר אליהו מחבר ס' בחינת הדת
והוא היה אציו חכם קשתי, ביום מותו ספרו עליו כל שדים וחכמי העמים,
וכל תלמידיו שרי הנולדים לוהו לקצורה מלוצשים נגדי אצלות, כי בן
תכבד החכמה את כל מכבדים, אך צויה יקלו.

דן זאת פרי אבות לדיקים, וזאת נדבתי מאת ה', מגזע ישרים ילא
יש"ר ויהי כמיהם. כי אציו ואינו למדוהו צימי נעוריו מאוס נדרך רע
וצחור צעור. גם אומנים משכילים נצחו לו, ויהי עמם, המה הודוהו
כל מדת ולשון עד היותו בן שם עשר שנה. ואחרי כן הלך לפארוצא, שם
למד חכמת הרפואה והפילוסופיא, ואחרי היותו רופא שז לארצו, ויקח
לו אשה (שמה ושם משפחתו לא נודעו לי) ויהי חונן דלים, מצקד עניים
צחלים צלתי גמול, והיה מרצה להם לנקותו צחקי.

בשנת שלם מאית שבעים וששה ליגירה צהיותו בן עשרים וחמש, ננצ
את ארץ מולדתו לכבוד אש המדינה, מעדנה מקבאים אשר סביב
שמו עליו ויצקשו דעתו, ויצא האסטאטטינא, ונכפר קרוב לעיר הזאת
מצא את הפילוסוף הגדול, מהור"ר יעקב בן נחמיהש וישז ענו ימים
אחרים

(*) הם צבורי זאת תראצ נפשו בקצני עת אהיה רבים מתורני עמנו מנזים כל
חכמה ומדע, גם בלשון העם אשר הם יושבים צבורו חיים מנזים ועוד ידם
נעזים לצויה גם דורשים למען הפך חותם. צחקים נגד ה' עשו את הדבר
הזה, וזאת היגדתי מאסו, וצויתו לא ויחאו משפחת גדולים ירחי ה' אשר פרצילו
תורם צחקיה, וכל זאת אחר לבת צנתני החכמה ונמדע, דקרו, מי יתן ישימה
זאת אל לבם וסיה לבדוד ולתפארת לגאון ישראל.

ה מ א ס ף

לחדש סיון ת"ק"מ"ד

א

ש י ר י ם

מן הספר קדאמי יהי בשכבי עלי
ערש דוי ותדר שנתי מעיני

א

גלמוד עלי משכבי באישון ואפלה
(רעי יחד נמו מיודעי עזבוני)
אזעק לך אד! בחצי הלילה
מצרות באו עלי מפאכות הקיפוני
אנא הטה אזניך לקול אנחותי
בקראי: אדני מה רבו צרותי!

ב

האל הטוב! לו תשלם לאיש כמעשהו
מי גבר יחיה יקום לפניה!
מעט מפר מועליו אך מעט תטעימהו
לבן תרעד גפשי בי אזעק אליך

„כנגדו זהקשים נלוחיים העלעיים צנויים על המקדלות, ומי פתי יסור
 „הנה להלחם צם עלי חרצ פיפיות? — —
 „ואם חכמות הלמודית המגזיהי לשצת תכונת הגלגלים לא ידע אנוש
 „ערכם ומצבם האמתי עד היום, וכל איש אשר נשאו לצו, יצנה
 „צמינים ויכין סלמות לפי דרכו צתצולות כפללות ועלמות? אולי יוכל
 „לצוא אל תכונתם וסצת תנועתם הם המספרים כצוד אל, ומדאיש על
 „מעשי ה' כי מולא הוא“ • ועוד ידצד על כל החכמות וצסוף אמר „ואם
 „חכמת המדות כהלכות הנהגת ענלמו וציתו ומדינתו, חי ראשי! זו היא
 „דרך ישרה שיצור לו הציאם להשלים כצמתו“ והציא שם ראיות רצות
 מדצדי נציאינו הקדושים ומדצדי חכמינו ז”ל •

חתימה ברף הסמוך

—————

בַּחֲצֹרוֹת אִישׁ אַמוֹנִים ;
 מִדּוֹר בְּהִיכְלִי עֹנֵג
 עָלַי תּוֹלַעַת שְׁנִי
 בְּטִירוֹת פֶּסֶל רָשָׁע *
 עוֹרֵדוּ דּוֹדֵי !
 קוּמוּ נָא רַעֲי !
 הִתְעוֹרְרוּ בְּגִיל
 מִתִּי תִקְוֹמוּ מִשְׁנַתְכֶם ? —
 הַשֶּׁמֶשׁ בְּגִבּוֹרָה
 הָאִיר פְּגִי תֵבֶל ,
 יַעַת הַזֹּמִיר הִגִּיעַ
 עַד מִתִּי תִחַבֵּקוּן יְדִים *

נְבוֹאָה גִּנַּת חֹמֶר
 נִעְלָה מִשְׁפַּן דּוֹדִים
 שָׁם נִתְעַלְסָה בְּאַהֲבִים
 בְּאַהֲלֵ נָטָה אִישׁ שְׁלוֹמֵנו *
 וּבִקְרָן בֶּן שָׁמֹן יִסְדּוּ
 מִמִּבְחַר עֲצֵי הַיַּעַר
 כְּרִתָּה יְמִינוֹ עֲמוּדָיו
 עֵץ לֹא יִרְקַב יִבְחַר *

זְכוֹר בְּרִית יְדִידוֹת
 כְּרִתְנוּ בֵּין שְׁנֵינוּ !

בֵּין

ובתורות לבו כתב החכם הנ"ל החרוזים האלה אשר אנכי דאיתי בעיני כב"ה
 אולם ברוב ענוהנתו לא הרשה החכם הזה לפעלי המאסף להוביר שמו עלינו *
 * שלום הכהן *

אם מרוב מבאובי, עצמו עונותי
אדני אלהים, מה רבו חטאתי!

ג

מי יהן עיני מקור דמעה, כנחל ישופני
אמר בבכי אשככם במים
על ימי הרעים במר יחלופו;
כי שחרי הגה עבר, גם בא הצהרים
ובטרים בוא הערב אנוע בעונותי
אדני אלהים, מה רבו צרותי*

ד

אכן הנחמי נפשי! מה תשתוחחי?
את אשר יאהב יוכיח אל, לא בועם,
אך רגע באפו, ומהר תרוחי
לכן הנחמי נפשי, הנחמי הפעם!
לטוב לי, הגדיל גם היום צרוטי,
למען אסיר חטאתי, אדאג מעונותי*

ה . . . ב . . .

זכרון ידירות לגבר משכיל בן ריעו*)

פה אשב בי אויתיהי

אבחר יום התלונן,
בצללי ברוש ואלון

בחצרות

(*) הסיר הנה חבר הרב החכם ר' משה דיכטנאו ו"ל, בעת ארח לחברה ובכית
בגיר אחד מהאנאנוער, אשר גברתו באוד, ונשה לו אהלו פון נחמד שלד
ובתורות

וישאל את המעשה אשר צידו, ויך את כדאיו וישלכוהו. אך מכל נחם כי עשה את הדבר הזה, כי מלפניו שחק האחד ועתה שחקו רבים עליו וינצוהו. על זה אמר החכם: גאות אדם תשפילנו, ושפל רוח יתנווך כבודו.
 מ * * מ

ב

מכתבים

אגרת לח"ד"ל"ע עם מכתב על דבר תכריך חנוך הבנים כראוי:

צעלי אסופות, לאדוני שכל, יחד ישאלו צרכי מלת אדון כל המעשים!
באשר סצותי את לצי, לראות המעשה הנעשה תחת השמש צעמיני גדול הבנים וההתבטח צמנוך העצמיות והמוסדי, ואלה צבורים וחזקים, צרכי צצנים האמונים על חיקם, והנה רעה נגר פניהם, המודים תעו צדדך החנוך, והבנים הדועים על ידיהם, ילכו שוצצ.
עתה צא מועד, אשר זרחה שמה לדקה ומרפא לכדא לצצ ועם האומלל, כי העיר ה' את רוחו צלצצ עושלים ויועלי אדן, להטיצם ולחנותם, לכן ראשית חוצת האצות היא, להקדיך ולכלל צניהם צדדך ישרה, לנעוץ צם למחייתידות טוצות וממוסיות, כדי שיזכו לחסד השלים, ויביו מתוקנים נאזים והבונים לקצלו *) אמנם אופני חכמת ההקצנה הזאת דחוקה מאדנו

(*) סנה הצו והשנאה אשר לעמים על היהודים היא חסני יצורים, חס שצירות משפילים ומכניעים עליהם יחד מרחי, עד שיחשצו לרפש וטיט צעמי העמים או חס וליחור צמ"ו, ויצורכו ציגוע כפס או והגאור צחולס, יתנשאו צבאון וגוצה, ואת עיני העמים ינקרו צבור לצוריהם צמפארת צניהם וכלי נכותם. וסצת שניהם הלא לצד מהעבור החנוך הטוצ ממוסיות ודדך אדן הלא יקעו להחנהג לפי זמן ולפי המקום צמדה ומשפצ. ראו נא מה שאומר צעל שצט יהודה וזה לשונו: "לא רחיתי מימי צעל שכל שיהיה לו שנאה עם יהודי ואין מי שיטנא אותם כ"ח כללות העם, ויש להם צזה טעט, כי היהודי הוא צעל בארץ ומצקס תמיד המשפצר, להרחות עננה אדוניט וסדים, וצמון שלח נתנו מקום לקנא צזה, אהוצים היו, ועתה היהודי משפצר, וחס יש לו מחאפים זהוצים מיד הוא לצוצ צגיו משי, ולצניו דקמה, מה שלח ועשר השמים אשר להם הכנסת חלף כפולות לשנה וכו' "

בֵּין זָרַעְנוּ לֹא תוֹפֵר
בְּרִית מַלַּח עוֹלָם הִיא
הַלְבִּישׁ דָּשָׁא סְבִיבִי
שָׁמָּה יִרְקַד טַפָּנוּ
שָׁמָּה יִשְׁחַקוּ צְעִירֵינוּ
וְשָׁמָּה לִבֵּנוּ גַם אָנוּ

מ ש פ ט א ו י ל י

צָבִי אֶחָד הֵלֵךְ אֶל הַנַּחֲל לַדּוֹת לְמִאֲוֹנוֹ , וַיֵּשֶׁת שָׁם , וַיְהִי הוּא מַצִּיט אֶת
מַדְאָהוּ צִתּוֹךְ מִי הַנַּחֲל , וַיֹּאמֶר אֶל לָצוּ , מִה יִפֹּה גַם כֹּאֵה הַדְּרַת
קִינֵי הַעֲלִימִים ! עֲנִיָּהֶם בָּדְלוּ , גַּם דָּבָר מַשְׁתַּלִּימִים , שְׁפָדָה עָלֵי נַחֲלָתִי ,
יִאֲשֹׁרוּנִי הַחַיִּית , וַיִּקְנְאוּנִי הַבְּהֵמוֹת עַל זֹאת . אֲנִי לֹא יָדוּעַ לָצִי , עַל שׁוֹקִי
כִּי דָלוּ , עַל דְּגָלֵי כִי דְקוֹת הַמָּה , עוֹד מַעֲט לֹא יוֹבִלּוֹן שְׁחָתִי , כַּמִּקְלָדוּעָה
מַדְאִיָּהֶם , לֹא תוֹאֵר וְלֹא הִדָּר לֵהֶם . עוֹדוֹ מַדְבֵּר אֶל לָצוּ וַיִּדָּא אֶת הַאֲדִי
מִדְחִיק , וַיִּשָּׂא אֶת דְּגָלָיו , וַיִּצְרַח מִפְּנֵי , וַהֲאֲדִי דָדָךְ אֲחִירִי כָל דֶּרֶךְ הַמִּישׁוּר ,
וְלֹא יוֹכַל הַבָּנוּ , כִּי עֲמֻדָה לוֹ קָלִית מַדְוֹנָתוֹ . וַיִּקֹּר מִקְדָּהוּ אֶת הַיַּעַר ,
וַיִּנָּס שָׁמָּה לְהִסְתַּר צִלָּלוּ מִפְּנֵי חוֹס הַשָּׁמַיִם , אֲשֶׁר יֹאֵל הַיּוֹם הַזֶּה בְּגִזְדוּתוֹ ,
הוּא צֶא שָׁמָּה , וְהִנֵּה הוּא כֹאחֻז צִקְרָנָיו צִסְכָּנִי הַאִילָנוֹת , וְלֹא יוֹכַל עוֹד
לְהַמְלֵט צִדְגָלָיו , וַיִּצָּא הַאֲדִי עָלָיו וַיִּכְהוּ וַיִּמְתִּיחוּ , וּצְמוֹתוֹ אָמַר : אֵלֶּה
לֹאִילָל ! הַאֲמַר לָדַע טוֹב וּלְטוֹב דַּע , כִּי קִלְלָתִי אֶת שְׁבָחִי וְשִׁנְחָתִי אֶת
שְׁהִימָתִי .

עַל זֶה אָמַר הַחֲסִים : שִׁקְרָהוֹן הַבֵּל הַיּוֹפִי הַטּוֹב וְהַמּוֹעִיל הוּא יִתְהַלֵּל .
• • • • •

ה ר ה ב

הַרְהִיב הַכִּיט צִנְאוֹן וּצְנִאוֹה צִדְאִי , וַיִּדָּא מַדְאָהוּ , וַיַּחֲשִׁצְהוּ לְאִישׁ זָר ,
וְאִפְּרוּ הָרֶה צִי כִי אִינְנוּ כוֹדַע וּמַשְׁתַּחֲוִי לַפְּנִי , אֲנִי חַמַּת פְּנִי
גַם עַל הַרְאִי עֲזָדָה , וַיִּקְלֹף סִנִּית , כִּי צוֹ יִצְהָר זָן כִּכֵּר הַזֶּה , וַיִּסְתֵּר אֶת
מַדְאָהוּ , וַיֵּשֶׁת פְּנִי צִשְׁחֹק אִלָּיו לֵאמֹר : הֲלֹא קִטּוֹן צִעִינִי אֶתָּה , אֶל תּוֹכַל
בְּצִדְנִי ! אֲנִי גַם הַאִישׁ צִדְאִי עֲשֵׂה בְּנֵה , וְלֹא יוֹכַל עוֹד הַרְהִיב כְּצוֹם זִעְמוֹ .
וַיִּשָּׂא

זכיות שלב ונפש הנער כלום אכן אשר יקבל כל הרשומות החדושות עליו, וכפי הלמוד שיקבל ממוריו, וכפי המדות והממוסיות שדורש מאבותיו, ושאריו חזרת האדם אשר מעטדו, כן יתחקה בלבו ונפשו עד כי יזקין לא יסור ממנו, אם תדות טויות עלדות בלבו, אז יחד לבת, אם ממדות רעות אז ילך אחרות עקלקלות; לכן ראוי לרשום בלבו לבי מדות טויות וממוסיות דדות, ולמלא נפשו מחשבות אמת ודעת קדושים.

גם מן החיוז הוא על היוקעים ציה בתיקון הנפש ומדותיה שיתקלבו להוליל מחשבתם אל הפועל ולא יבחרו תחת לשונם.

ועתה אהל

פ ר ק ר א ש ו ן *

מי שמוליד בן ולא ישתדל בחינוכו, אם מעללות ידים או ממחשבת און ואולת, דומה למי שמוציא נקי כפס היוסב במחשבים להען הפילטר ציד האורצים לקחו, לשפוך לארץ מדינתו. בלש העוסק באלה שלל משים עינו ולבו על פרי צטנו עליו הכתוב חנוך: עובד שאלו אכזרי. ומה מקוונות מלאכו, והמה בנחוצים דדרי חז"ל המזכירים על הסתדלות החנוך, ואמרו: כל המעמיד בן דקע עיניו כהת, עוד אמרו גדולה הלל בנים לאבות, והללת אבות לבנים וכדומה דדות (זכיות שאלות העוז והדע מתפשט בכל חלקי הזמן וגופות הצקים בכלל, ולא בגזלים לבד בנפש וקוף הצקים עלקם כ"א יתפשטו על משפחותיהם תולדותיהם, ועל שארי הלקי המדיני והדדת אנשים בכלל) שהצליחות וההליכה דרך ישרה, והיותו אומן ונקי במלאכות וחכמות על פי הדוב תלויים מהחנוך העוז או הדע, שמקבל הנער מהוריו ומוריו.

הסדנים

(*) נח הקורא המטביל! אל תזהל בדרךך לאמור, כי צדע לבד ידבר המהדר בלש, חלילה לנו להצו במכשני דדרי אשר לא כדת, ואשר יתחברו ריב, ערב נתנו לבנו להצחיס על און הצוחן אם צדק ובמשע דדרי. קדור נח מעל עשר מנחת ערב חיו האדיר על הפסוק לרעת הבמה ומוסר, ובס מ"ס שחמור חז"ל על הפסוק וחכמת המסכן בזויה ע"ה; ועוד נמשל הפלמוד חס דדרי חמורו הקדושים בלש, וס כלם מתקצט בזהביות וחס חסיד אמת חסן חיה כלם, כן ח"ה חס חסר דבר בתלמודו חינו ת"ת ומי יקחם שפלימור, וכלל גם דרך און ומדת? —

דדרי המאקפים*

אחתנו, לא נסירו צאלה, ואין איתנו יודע עד מה, כאשר כבר נודע
 חזקה צאלה דברי שלום; על כן אתם דורשי חמה! הפלתם (כאשר
 שמעתי מאחורי הפרגוד) שיפיקו אנשי מדע את מחשבותיהם צענין הזה,
 אש מעט ואם הדצה, הלא צרוב הימים תהיה אור חמה החנוך צתובינו
 באור שצנתיים וצרה בשמש. שמעה אזני ותצן לגאוויתם, אחרתי אחיה
 גם אני דעי ואחכם, כפי אשר נתן ה' לי און ועזמה לחשוב מחשבות חמה,
 ואף כי קטון ודל אנכי לא אירא. צהיות שמשרים דליתי וכוונת לצי עוצה,
 וקנאת סופדים תדצה חמה, כי כל כותצ דצד חמה, יהיה מי שיהיה
 מבמתו להועיל לזולתו (ובחיקרא המורה או האצ דצדי חמה ופי דצס
 יוכל לצחור צסקול דעתו הטוב והנאות לפי מזג צנו, והכצת גופו וחנך
 שכלו, כי כן ישתנה החינוך, ואם צעל נפש הוא יוסף מדעתו) ואם כעת
 הזאת לא תגיע תועלת החנוך למדרגה הראויה לה, הלא צאלחית הימים
 תשגא לחאוך, כי יתעוררו חכמי דוד, ויתעוררו עשכילי עס, יזורו
 דעת להדצות חמה, להפליא ענה ולהגדיל תושיה ומלאה הארץ דעה
 במים לים מנכים.

עוד ארציע לכם אהוצי! שמה שהקדמתי זכרון שני מיני החנוך, הטצעי
 והמוסרי, לא ארחיצ הדצור צענין הטצעי, אך אעיר עליו כמעט.
 דנינו נא שצדדים האלה אשר אביד, לא ממקורי צצנו, ולא מנצוצי נברו.
 אך דליתי מצורות זדים ואצאתי ממנין חכמים אחרים דרשתי מעל ספרי
 חכמי עמנו, ואשר לא מעמנו. והחכמים אשר צעקצותיהם הלכתי, אשר
 שמוצם על שפתי, ס' ראשית חמה ס' צית מדות וס' דרך ארץ ומנודת
 המאור וכדומה, ומצפדי חכמי העמים דצס, והקדמתי זאת כדי שלא
 אצטרך להוכיח צסם מקום סס אומרו.

דברה דוצ נפשות הכשחתות, אשר ילד לצס דק דע כל היום והפעליותיהם
 ותנועותיהם הולכים וסוצצים אל נקודת המעוות ופחלתול. השחת
 הדעת היקר, מחשצות כוזצים והצללים, ההליכה צסדירות לצ, אצורי
 התקום מנוגעי צתמחון לצ, ומלומדי המדות הדעות וכל שארי חסרונ
 הנפש ותחלואיה (*) מקור כלל לצד דוע החנוך וחסרון הכהגה הישרה,
 צהיות

(*) יום יום לדות אנושות על פני העצוצנה, לא תואר ולא דור להן נשחת
 מראיתם, ותסמנות צרשתי חטאות נסתרות, וצס פח, נצל לין הנקיון, לצע
 הילדות מעל לחים חלפה, עשמה עינומו, אומן וחורץ לפעולות יקרות לא
 ולפס מהס. על זה דור לצי, אסתיר קני ואצבה על האדם האומלל מרחם
 לצורם לעלז הילד צקצרו, וחלום כוחו לפעולות יקרות, עורקיו למעשה
 יצבס, ויכניצו תחת עול הצלי שור, ואנשי תענועים.

פרי החנוך ותנוצת ההדרגה מנעוריהם, ואנחנו רואים יום מן הנסיון, כמה נעדים נפלו במהמורות ההשחת מדוע החנוך, ואצותיהם היו צענדליהם. ולפעמים השגה בחנוך ילד אחד תתפשט עד סוף כל הדורות, כי לא לנצח הועד הזה אשר השחיתו את לבצור ע"י אהבת אולת וסליחת הגזירות תמיד, יהיה צעת צולו צימים עקש לב, בעל מדות רעות, אלא שגם זעו וזעו זערו אחריו יתלמו אליו, מפני שחשיו אצותיו צידו, ויחנק גם הוא את אלוליו כאשר החנק, ויחפשו המדות הרעות צוערו. והדבר דומה לכן אשר לא יומד ולא יעדר שנה אחת, ועוד מעט והנה עלה כלו קמטונים, כמו פניו הדולים, וקוץ ודדד ילמח צו.

לבן האצות הידלים את ה', ישימו לבצם ומחשבותם, וישקרו להפעם עלמם בחנוך צניהם, וצחיות שידעים שצניהם נולדו לרשת צאחרית הימים נעימות כלל ואשר תמיד, לא יפנו עודף מהשתדל לטרוח לקדש לב אלוליהם ציראת ה' הטובה, ומדות אנושיות יקרות, להסיר צדילי הפחיתות מקרצם, לצדד וללצן נפשם ולצצם, יחד יכונו ללכת מעגל טוץ וארח מיסוד, למען יתענגו על ה', ויקחו חלק מנחלת שדי ממדוניים, ומחכמת ההשגחה נטוע צנפס האצות אהבה וחיצה יתירה, לאשר ולהלליח צניהם על פני האדמה, ומה מאוד תתחזק ותתבצר התשיקה אם נגד פניהם שני דרכים, האחד פונה אל הטוץ המתמיד והאחד פונה אל הדע הכלמי, לנהלם צהוק יד, וצדועה נטויה אל הדך הטוץ, ולקחותם מהדע והמזיק. הורים! אם תחדלו ותתעללו מהשתדל להדריך צניהם צדך הטוץ, ולחנכם צאחרות משידים, דעו וראו כי חטאתם גדולה, וכל דע שפאצרו מצלתי הועילם, יעמוד לשון לנס ליום אחרון, לאשר נעשתם מלהשירם

תורה ודך חזן, וחזן צו צניו עליהם, ללמוד ספר. אך אל זה תקלופי מהר, האזינו טרט תועמו! לכו נח ונבכה הים הועלתם כלל ההולאות שהולאתם על צניהם? הים המוסר הים החכמה? כי צה חזן דיסכברתם הצנים מצוקר עד ערב צצית הכלה, שמה ושלפו כסום עגור צלצון עליהם ושפת צלול, וכלאתם מצית הספר חזן תורה וחזן מוסר למו, צצולתם כלם יהיו חכמים יפוללו גלגולת הועד הרך צצנים צצרים אשר ילאה כח נפשו להשיגם, והאצ חזנו יודע היבצר הזה חז זה, וצסיפס צחציה יתהלכו כי יחוטו מדך האמת ודעתם יסכל. וחז"ל קוראים צברון לא המדע עילך כי אם יחמשה (והמעשה נוסב צכולם, ועל זה נלטינו מראשית מעמד הר סיני עד יום האחרון). זה הוא נמיסיות ודרי הסכל שזין אדם לאדם, ולא כאן המקום להרחיב הדבר, אך להעיר חזון צחצו ועוד יש לי דברים צזה, ורחונת מה שחומר ועל נפש יהודה (היא פירוש לספר תורה המאור) על זה.

הסדינים והמטפחות שמחתלים התינוקות לחממם ולקחת מניקות נכריות וננאפות, וענינת הילדים לשמירת שפחות כפיות אשר לשון עלגים תדצרה, ונתינת המטעמות, ולצינת הצגדים לרים ודוחקים בגוף, המה כמה פעמים, מקור משחת ותעין כרפס לתחלואים שאין תרופה להם, עד שעל פי הדוג הילדים הולכים ודלים, נגועי ומוכי המדוים, עד צערם קלם לעפר ישכרו, ונאין היתה זאת? לא על הטבע תלוותיכם כי אם עליוכם הודים, אתם הייתם צעורי צניס, וצמודי חור יקרת צריאותם. כי הטבע יחכם דרכיו בכל מקום וכל זמן ולא ישתה, אך אתם נוטלתם והסגלתם עשות צפרי צניסם המתנגד לו, הוא צונס ואתם סותרים, ותתעללו בדלונכם צניסם הפך דלונם, על כן נעירי ימים עילולי תפוחים ימרו ישתו שמדי אולתכם, אצות אכלו צוקר, ושינו צניס תקהיבה, ואם הילדים חלואים, האשם לצד אל חיק ההודים ישוב.

עור יתגלל לורך חיוז החנוך, וההרגל הטוב, צעיני נפשונו הילדים הדנים. אולת, גלון לצ, דוגז, קשי עורף, ושלרי מדות פחותות אשר תולדותם עמל, בעם ולדות דנות, על פי הדוג המה תנוצות החניך המוסרי הדע, ופרי ההנהגה המקולקלת. וכמו שצדוד שאין יכלת צידיו לנטוע כל צעד כער חכמות דמות וידעיות שכליות ומטבעו אינו מוכשר ומוכן לקבל ליודים צדודים, או שגחות נפשו לא נודככו כדאוי, לנשיות דושם צעו, להולידו ולהצמיחו ליודים יקרים ומחשצות אמת, או שחקן כלי גופו החילוניס, מונעים שלימותו להגדיל ולהאדיר כוחותיו הפנימייות, כן צדוד גם כן שעל ידי אורך ההרגל והמנהג שרואה יוס יוס מחצרת הודיו ומוריו ושלרי אנשים העוטרם אותו, כוחות נפשו וליודיו יתגלו כפי החוזק והחולשה צמעט או צדד, וכפי אשר ישמע מוסר חכמים או ללון חיליס כן יחודד או יקהה כח צינתו.

ואחר כל האמור, היעלה על דעת האצות הארסנים צניהם וחפלים צלומם וצנוצתם הזמני והנלאי, שלא יהיו צעיניהם הצדל, אם צניהם ונחלו כצוד, יצעתקו גם יבצרו חיל, ויקנו השקט הנפש ומנוחת הלצ, מדרגי המדות היקרות, ושכל עוז, אשר תליידנה מחשצותיהם ע"י ההרגל והחנוך המפואר, שקצלו מנעוריהם; או אם יהיו כלזוי לצ, דע מדעים, הולכים צשאת נפש אחרי שרירות לצס, צזוי נס ושציעי קלון, ותכליתם, על עצמם ועל אחרים יהיה למשא (*) והעועיל והמוזק, יחד

פרי

(*) ידעתי גם ידעהי, דנים ידאוי צפנים זועפות, ויקאפו על דגרי, צאחורס: הלא תהדנו צניי מנעוריהם ציד מורה, ושלחננס אל ציה הספר, שס ילמדו

תולדות גדולי ישראל

תולדות הרב משה"ר יוסף מקאנדיא זכרו לצדקה

ח ת י כ ה

אכן גם כלובלין לא עמד ימים רבים, כי צערם היותו עיר בן שלשים וחמש הלך אמשערדמה, ויהי גם מורה לספרדים, וכל זאת למים מי חכמה הלך אליו ומים טהורים מאז לו ונאמשערדס מלא את החכם השלם כמוהר"ר מנשה בן יוסף בן ישדאל, אשר היה מורה הוראה לספרדים צעת ההיא, ונרצו בקשת החכם ר' מנשה הוליא לאור ראשונה ספרו חילס אשר הוכרתי למעלה, צנית וצדקים החכם הכ"ל וצשער ספרו הדות לודתו פתוחת לוח נחשת לזכרון עולם לכל אורחי החכמה, עניו בפני מלאך אלהים כל דואיו ישתאו עליו, עניו בצדקים ואידו, יעידון על חכמתו, וכל מציט תמונתו, יצון כידית אלהים בקרצו; הדרת פניו תעיד גם על ענות האיש ההוא, וכן העידו גם עליו מכידו ותלמידיו, כי הוא שונא כבוד, לא היה מתבאה בחכמתו ויצו בחכמים מתבאים על העם, באורך זקנס, וצעני כדסם הלך וטפוף ילכו; והוא היה מרצה לספר שערות זקנו כי כן היה דרכו לומר: הלא לא כוון זו העצב לקצט ולהדר צדיותיו, אך הצער השחוקי שתחת הלחיים, לרצו לחותו ישלה יונקותיו ופאדותיו, ולתכלית אחד היתה ילידתו, כי גם במקומות אחרים צבופת האדם נמלא צער זה, לכן דצו יערותיו ועל המתבאים נשא משלו לאמר: לו כרם וזקן על החכמה מעידים, אין חכם עלי תצל כתיבט ועמודים!

בעת ההיא נדפסו גם ספריו ס' מצדף לחכמה ס' שבר יוסף וס' גובלות חכמה ע' התודני ר' שמואל בן יהודה, אשר היה צנית ומים רבים, וירא ספריו הרב אשר כתב בחכמת הקבלה, ויפאר צו להציאם אל הדפוס, וימאן הרב לתתם לו צאמרו: עד שאלמד לאחרים מה שבצר השגתי, אלמד לעצמי מה שלא השגתי, כי שלמות עצמי, קודמת לשלמות זולתי, ולא היה צרצו להוציאם לאור, אכן ר' יהודה לקח מחכמתו צמרתה, צאמרו, אך לנענ קרוא צהמה לקחם, ויציאם צאסיליה וסס הדפיסם צלתי דשיון מחכמם.

מלכישורם ולהועילם, ולקרצט יותר אל חיי הנפש ונעימות נלחם נח
תחרדה עלמותיכם ממחשבות אלה!

אולם כאשר יש על כל מעשי לדקה, במול ושגר דצ הכתוב באחרית
הימים; כן האז הישר יאכל מפרי טוצ חנוך צניו, ואשרי זורע
לדקה זרע צדק, בדנה יקצור כצור ושגר עתק, וכל רואיו יאמרו צדוק
שזה גדל! מה טוצ ומה נעים לאז להאזת את צנו הלוך ילך וגדול, מוכתר
צמחוס טוצים נושא צקצרו דמות הנעלות והמדות כליל יופי הקר צחודים
ותפארת הצנים! כי צכל מעשה טוצה אשר יעשו הצנים כאשר יגדלון,
האזות יקחו את חלקם צתהלה וצדקה, וישמחו צכל העוצ, יען הדרכיו
אוחס צמעגלי מישור, שהמה תפארת לאדם, ותפארת להולכים צם, לא
ידעו מעצבון נפש ומורת רוח, לא יקדצ אליהם עמל ונעם, אשר יקרה
לפעמים לאזות מדוע מעללי לאליהם, אם שורש דוע החנוך המעוקס,
פורה ראש ולענה.

על כן מי שאובצ חייו ודוזה לשכון שלו ושאינן, הוא יתאמן, לא יסקיט
ולא יכוח, מצלות זמנו הפכאלי צחנוך, כי מק יועיל לקצין על יד,
ולברצות אולדות כסף, ולחסר נפשו מעוצה, ואל מי יעוצו חילו? מי
יירש את יגיע כפו? צן אשר יפזר הוגו באחרית צענין דע, זו דעה חולה!
מה צלע לאיש אשר לא ישים עינו ולצו אל צניו, למען הסיר תוגה מלצצו,
וצעת יזקין, המה יהיו לו למורת רוח, ויוסיף עלצבון ומחלת לצ, צאין
משען לו, כי יהיו צניו סודרים משחיתים עושי צלה, תמיד כלימתם
פרד על קדקוד צצלתם, צהיות שהקללות אשר יקללו מפי הצדיות, יחולו
שצנתיים על ראש ההודים ולפעמים עד לקצרות יוצלו.

שיבזו נא על לצצנם אמתני, למרו מלאכת החנוך, להיות צקי ומייר
לכהל הילדים אל אופני העוצ אז אשריכם! קראו צספדי החנוך הטוצים,
לקחת מפיהם תורה, אז תדחיקו מאהליכם עמל ויגון ומצניכם כלומה
ואלה, מדוניכם אומה ועושק, והיה לכם העמל לשאון, וצניכם למשיגון
עוה, ומעשי צקוטיהם לאור עולם.

גם סרה על המחזרים ספרים מצני עמנו המדברים בלשון הכפונות אשר
לא יצונו אים, וראוים הדברים להעתיקם פה לכל קורא, ואלה הם:
"ועוד רעה הולך ראיתי אלל רוב המחזרים מצני עמנו, שאינם כותבים
"בלשון נח כדרך כל האומות, להיות כל אים מדבר בלשון עמו,
אשר הפתיהם צדור מללו, והמציין צארתו לשון יצין לשאורו, ויתרגמהו
"בלשון אחר, עד שירון הקורא צו, זקנים עם נערים, והם נחלקו לצ'
"כתות, קתם יערצו לשון המקרא עם לשון הגמרא, כל השומע תולנה
"לזניו והיה צעיקו לזרא, וקתם והם המתפללים צמליתם, כל דגריהם
"דברי נביאים עלימו תתף וולתם, יעקמו הכתובים להצנה זרה, כלם
"עקודים בקודים, אי אפשר להעתיקם בלשון אחר כמו שהם, אפילו אם
"תשימם צמזרות הצדול, צחיליים וצמגרות, כאלו לא נכתבו הספרים
"הבם אלל ליהודים האומללים שה פזורה, על כן לא היה לרוב מחזרי
"צני עמי צין הבוים חלק ונחלה וחזירה; לא כן עשה עזרת תפארת חכמי
"ישראל, הרמז"ס ז"ל שיתד שהיה חכם, ומוסף על שלמותיו וסגולותיו,
"ה' נתן לו לשון למודים, לדעת לעות את יעף דבר בלשון הערביים
"והיהודים, הוא למד דעת את העם בדרך קלה וקצרה, והלכו בוים
"לאורו, וכבר הועתקו דב דגריו בלע"יין וכן עשה הרב צעל העקרים,
"ושצחבו חנמיהם כי היה דרך קלילה", עד פס דברי הרב: *

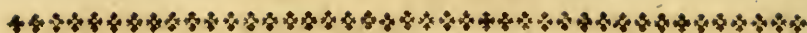
ויתר ספרו הרב אשר עורס צכתוצים ולא ילאו לאור אלה הם: ס'
בטוחות חכמה כולל כל סודות הגמטריאות ודלשי תיבות, וכל
דרכי התקוצלים כאשר הזכיר בהקדמת ספרו מלך לחמה: ס' בשמת בת
שלמה והוא המצח מחזוריו כאשר כתב הרב צעלמו, צו ידבר על כל
החכמות, מלל תמונות וחידות ופילוסופיא, והיה צדלנו להולילו לאור.
ופעמים דבים אחר לתלמידיו על ספר הלז, כי לדיך לנדונית צתו כסף
דב' וצעת כתבו צקס המכו תלמידו החנט כמבור"ר משה מין (הוא
אשר כתב תשובה צסס הרב על השאלות אשר שאל אותו הרב מהור"ר זרח
צד נתן הכזרים צס' חילס) להראות לו הספר הזה ולא אנה לתתו לו
צאמרו: חין לראות המאכלים צשעת תיקונם, וצהפנירו צו מאור, נתן
לו

(*) גם צימניו עדן לא הוסרה המכילה הזאת מצני עמנו, ורבים מצני ישראל
היודעים חך דינו תשקל הסיר, ואשפט החרוים, צערס ידעו יסוד המלוצ:
מחשבותם, ועינים, מתפללים להיות מבורכים ודעלי הלילה, וצערס ידעו
לכתיו אגרת נחם, יצלו ימיהם צשירים וחרוים, לכן לא יצוהו מיעולם עד
יעתקי הלשון ויסודו, אשר הוא חלק חכם מאל, ונחלת יתר הוא לו, על כל
הצדוים מלל צדליו *

ובטורם כלם הדפוס נאלו קלת הדפוסים מס' מנצלות חכמה לידו הרב ויקליו
מאלו, וחמתו נערה צו, ויכתוב אליו פעמים רבלי וילו עליו
לנלתי הדפוס ספריו אך לא שמע אלם לקולו. ואלם קלור דנדי האגרת
לשר כתב הרב:

"אמרת ימים ידברו, ודור שנים יציעו חכמה, ואתם זקנת וסנת כל
"ימיך גדלת צין החכמים, הוגם צתורת ה' תחיתה, כל
"דואיך אמרו עליך, אלם לננוע אתה, הנמלא בזה אלם אשר דוח אללים
"צקדכו, שומר פיו ולשונו? וצאמת כן היית גם צעירי כל ימי היותך פה
"העיר, אי לזאת אהבה דנה אהבתך, ונחותם על לבי סמתך, איננו
"גדול ממך צנות, אלה כי נחש מעשה צית! ואנני לא חשנתי ממך
"מאומה וכל אשר שאלו עיניך, ואמרת הגידה לי לא אללתי מהם.
"הצאתך חדרי, עלון קלי יער כדמלי, והדלתי לך את כל צית ככותי,
"לא היה דבר אשר לא הדלתיך צאולרותי, הסמעתך חדשות מעשה,
"ונלודות לא ידעתם צחכמת הא"רי, כי חשפת את כל לבי, קנית את
"כליותי, פתיתני צשפתי חלקות, צעתרות נסיקות, ואמדות רבות,
"ואספת, כי חוקתני צאלות וצצועות, ותוכל, עד שנגלו לפניך כל תעלומות
"והמון נסתרות שמדלשית ומעשה מדננה, ואתה כלם תצרות עלית
"למרום שצית שצי לקחת מתנות, למה איפא דמיתני, צאמך, לך לצדך
"יהיו ואין לזרים אתך? איך נהפכת לי נעיר פדוה אין חומה! וכי צנת
"לרעי מדחוק, למה הפרת צדית וחוק? חמלנך שאתה מושבע מתני פה,
"אל פה צאלות וצקללות נמדלת, הלא כתבת לך שללים צמועלות אל תפורה,
"אל תעייף, ולא העית חוון, צדית דצדים כצושים על פני חולית, והוקעת
"אותם לה' כגד השנוש? הלא אלם אתה, ומדוע לא שמרת מולא שפתך
"כאלם אמונים? וכי אין מעשה חשנן ודעת צשאל אשר אתה הולך
"שמה! — ועתה מי שפרע מדור המצול ודור השלגה, יפרע ממך,
"הכי קדא שמו נוצלות חכמה, כצול תצול גם אתה, גם חמתך לא
"תקום! ואנחנו לא כדני מה נעשה, אם כנר פורת ממוך, והדפסת
"מה שהדפסת, אי אפשר לתקן מה שעות, אך צנקה ממך שחשים קנני
"למלין ונקית."

ועתה הקורא הנעים! מדצני האגרת הזה תראה כי לא צהסכמת הרב
בדפסו ספריו אלם, לכן צמלאך צהס דצדים אשר לא דרת האמרים
סותרים ומתנגדים לדצני הרב צמקומות אחרים, אל תחשצם לחטאת לו,
כי לא צדלונו נעשה הדבר הזה, לו הדמיסם הרב לא היתה כאלה, גם
מי יודע אם מפיו יאלו הדצדים, אם מפני אחרים? וצאגרת הזאת דנר

ה מ א ס ר

לחרש תמוז תקמ"ד

א

שיר ים

י ד א ת ש י מ י ם *

לדור מומור שיר לי נאה לצדך זבח השלמי"ם על כוס ישועות חשש
צסעודה מפסק"ת למוך לילות החורף צשלחן ערוך מכל מעדני
שלמה, לידלי ה' ולחושצי שמו, הלל המה צני ישיצת מוקרא קורש,
ועמהס עטרת תפארתס וחמדת לצותס מו"ר שלם יחי' וינין כסאו
נכ"ו, ציתס יוסף ה"ה הנדיז העומד ומשרת צידלת חטא, שררת הקהל
כהר"ר יוסף סואסו די לומא ינ"ו כארז צלצנון ישגה, דסן ורענן יהיה
הוא ונותו וצני ציתו לאורך ימים כו"ר

ה פ י י ע ן

היום בשיר נשמח, ויהי נושאנו.
(רעים המסלאים בזהב פרו"ם)!

שבהי

(*) השיר הזה שלוח לנו מאת החכם המפורסם מחבר ס' גמול עתליהו עם שיריג
אחרים אשר נדפסס אחת אחת במכתבנו המאסף, וגם אגרת צחה כתב לנו
דברי פי חכם חן ואהבה, ממאה על כל גרוהיה דברי ירירות, ולשסע ארון
שסתה נפשנו כי טצא המאסף חן בעיניו, ובאשר כתב, יוסיף שלוח לנו
ממכתביו היקרים, ויהיה בכואס אלינו נוציאס לאור לעין כל קורא לפעו
ישמח לבגרו, וחגל גפשו בש *

דברי המאסף'ס

לו הספר על זמן שעה אחת לקדוש צו, וככלות הזמן מיד לקחו ממנו,
 ואמר: הפרי שאינו מצושל צאליך, יקרה את שיני איכליו. ס' יער לבנון
 נחלק למאמדים רבים בולל כל חכמת ההגיון, ההלכה, חלוקות, ופילוסופיא,
 תשצורות ותבונות, תחצולת המלחת, ועצודת האדמה, טצע העשצים
 צדפואות, מנהגות המדיני ונימוסים, עקרי האמונה, ופנות התורה לכל
 אומה ולשון, ואחרי כן קדר אותו וקראו צחס באר אחרת. ס' לכב חכמה
 כותן טעם לכל הדפואות שצחלמוד, ומדצד על הסגולות וההשצעות והכישוף.
 ס' נובלות אורה, מנחצים על חכמת הקצלה. ס' רפואות תעלה
 על חכמת הדפואה מלאכת הרובלים, מלוקטים מנמה ספרים. ועוד
 כתצ גם כללי רפואות צחרזים, אשר העתיקס מלשון יוני מס'
 (Aphorismos Hippocratis), וצשפתי יסנים נתוצ כי נדפסוהצחרזים
 האלה צס' צאר תיס חיים, חזן לא מלאחיס שמה. ומלצד זה חצד עוד
 ספרים צחכמת התשצורת והאלגעצדא ועוד מאמדים קטנים צכל החכמות,
 המוכרים צס' חילס ולא נדפסו. מספריו אלה נדע מה מאוד הגציר חיל
 צכל מדע, חזן צכל זאת לא שקטה רוחו מחקור, ולא הכיח דצד קטן אשר
 לא דרשו, וצכל זאת היתה ידו נטויה לאסוף ולקצון עוד ספריו אחרים
 אשר לא קרא צס'. וצעצוד זאת עוצ גם העיד אמשערדס, ללכת אל הארץ
 הקדושה, לקדוש שמה צס' ען חיים, אשר חצרו החנס הקדוש במהור"ר חיים
 קלאנדיאס תלמיד האר"י ז"ל צחכמת הקצלה; חזן באשר שמעתי לא צא
 שמה, וימת צדרך צהעתו צן ששים ושסה שנה, ויקצד צעיר פראג.
 אלה תולדות יוסף שלמה דעל מעדיקא, וכל זאת אשר ידעתי ממנו
 כתצתיבו עלי ספר, למען היותו לזכרון עדי עולם גם לאשר
 אינו קורא צספריו. וספריו אשר נדפסו וצרו כצודו צפי כל קוראס, עדי
 דור דורים יצירו שמו על פני האדמה, וחייתה גם נפשו צגללס!

ה . . . ב . . .

גַּם נָלִי יָם בְּנֹאנָם רֹאשׁ הַגְּבִיחוֹ .
שָׁחוּ דְבָרִים בְּגִבּוּלוֹת חוֹל פָּגְעוּ (ד) *

מְמוֹרָאוֹ . שֶׁרָפִי כִסְאוֹ וְחָלוֹ
וּבְכִנְפֵיהֶם כִּסּוֹ הִדְרִית פְּנִימוֹ ,
וְנִהַר אֵשׁ מִתְלַחֵט יוֹם יוֹם נָזֹל
לִפְנֵי יַפְעָתוֹ מִזַּעַת אֲפִימוֹ (ה) *

מְמוֹרָאוֹ . נָם צִר וְאִיר עַד הִנָּה
לֹא עָלוּ מִנֵּי יָם , כִּי שָׁם רָדְתִּימוֹ ;
גַּם נָטְפִי אֹר אַחַת אַחַת הַצֹּאנָה
מַעֲבִים בְּשַׁעֲרוֹת צְנוּרוֹתֵימוֹ (ו) *

ס ק ד ו ט י ס

מְמוֹרָאוֹ . קָלְנוּ פֹה נֹעֲדֵנוּ
תוֹךְ בֵּית יוֹסֵף קָצִין , מִנְהִיג עִמָּנוּ
לְלַמֹּד תוֹרָה עִמּוֹ שְׁקוֹד שְׁקֵדְנוּ
כִּי זֶה כָּל הָאָדָם וּמִקּוֹד חֵינּוּ *

תְּלַמּוֹד . תִּירֵת קִדְשׁוֹ בְּלִתִּי אֵימָתָה
הוֹכֶה לְמַחִיר בִּידֵי סָבֵל וּבָעֵר ,

ולאיש

(ד) ותשבע הארץ אבריו פי . שם שנתה הארץ את מרתה ורעתה חטים וחצילתה
שעורום * שם אשר הים אעלה ואצוף את העולם , אלא שמצער ואינו יכול ,
שנאם : ויתגעשו ורא יכולו * ספרי פ' האוינו *

(ה) והחיות עומדות באימה ויראה ברתת ובזיע , ומזיעת פניהם נהר של אש
מושר ויוצא שם * ונהר די נהר נגיד ונסיק מן קדמוהי , ויראה להם * פרקי
ר' אליעזר פ"ד *

(ו) השתכלו בשמים שם שני מדגם , או שם גלגל חמה יצא למערב , (ים
הוא שם המערבי דברים ל"ג ב"ג) ספרי פ' האוינו *

שִׁכְחִי גִבְבַּדַּת הַפְּעֻלִּיּוֹתֵינוּ.
כִּדַּת הַנֶּפֶשׁ הִיא יִרְאַת שָׁמַיִם (ב)

הַקְּרוֹסִים

מִה יִקָּר נוֹשֵׂא זֶה, מִה שֶׁמִּהֲתָנוּ!
עִמָּךְ נִזְחִיל יִחְדּוּ, אֶל צוּר יִשְׁעֵנוּ.
יִזְאֵל תִּמְיֵד לְגִמּוֹל אֶת חֲסֵדוֹ לָנוּ,
לִתַּת רוֹם יִרְאָתוֹ נִגְדֵּר פְּנֵינוּ (ג)*

הַפְּעֻלִּיּוֹת

עַל אַחַת מִשְׁלֵשׁ נִירָא צוּרֵנוּ,
פֶּן בָּנִים, חַיִּים, וּמִזֻּנוֹת נִחְסוּרָה,
אוּ פֶּן בִּשְׂאוּלָה הִעָנַשׁ נַפְשֵׁנוּ,
אוּ כִי עוֹז וּגְדוּלַת הָאֵל נִחְקוּרָה (ג):

הַמִּשְׁכָּלִים אֵין לָהֶם רַק הַפְּחַד
מִהָאֵל הַגָּדוֹל מִרְעִישׁ שָׁמַיִם.
מוֹשֵׁל בְּעוֹלָמִים, וּלְפָנָיו יִתֵּד
כָּלֶם כִּדְקֵם וּכְשִׁחַק כִּיאֻנָּם *

מִמּוֹרָאוֹ אֶרֶץ לֹא מָרָה פִּיהוּ
לִתַּת חוֹחִים, תַּחַת חַמַּיִם נִירָעוּ:

גב

(ב) יִרְאַת שָׁמַיִם הַטְּעוּלָה וְהַנִּכְבָּדַת שֶׁבַמִּדּוֹת וּקְבוֹל הַפְּעֻלִּיּוֹת הַנִּפְשִׁיּוֹת פ' הַגְּדָרִים שֶׁעַר מ' וּבַעֲקִירָה: הִירְאָה הָאִסְרָה עַל ב' מִיּוֹנִים הָא' הַפְּחַד אֲשֶׁר הוּא הַפְּעֻלָּת הַנֶּפֶשׁ הַחַיּוֹנִית, וְהַב' אֲשֶׁר הוּא מַפְעֵל הַנֶּפֶשׁ הַדְּבָרִית, מִפְּנֵי הַכֹּרֶת מַעֲלַת הַזּוּלָה *

(ג) יִרְאַת הַרוֹשְׁטוֹת
(א) יִרְאָה אַחֲרֵשׁ לַתַּלַּת כְּתוּבִין אֵית דְּרַחֲלִיל לַהֲקַבֵּ"ה, בְּגִין דְּלֹא יִסְתַּחֲוּ בְּנוֹתֵי, וּמַעֲנִשָּׂא דְּגוֹפִיָּה, וְאֵית דְּרַחֲלִיל מַעֲנִשִּׁי דִּהְיוּתָה עֲלֵמָא וְדִגְהִינָם, תְּרִין אֲלִין לֹאֻ עֲקָרָא דִּירְאָה אֵיכּוֹן, לִירְאָה דִּאֵיתָה עֲקָרָא לְשִׁחַל בְּרִי בֶשׁ לְשִׁאֲרִיה, בְּגִין דִּאֵיתָה רַב וְשִׁלִּיט זֶהְרֵךְ דִּת י"א:

על המסרה מזמור לדוד *

שלשה מושבין במסרה *

בהת'חסותם יאמר שצאו ללמוד שאין קיום בהלכות האנושיות
לא צעוד אס משנני הארץ מושבין, לא צדירות אס
יהיה איתן מושבין, ולא צדוד, כי יפקד מושבין, וצדירות ה' שלשת *

אם מִשְׁמַנִּי הָאָרֶץ מוֹשְׁבָךָ
בְּעוֹשֶׁר, עוֹף יְעוֹף מֵעֵין רֹאֵהוּ,
בְּרִיא אוֹלָם, אִם אֵיתָן מוֹשְׁבָךָ,
הֵן הָאָדָם כְּצִיץ יִבּוֹל עֲלֵהוּ ;
גַּם בְּכָבוֹד, יִפְקֹד מוֹשְׁבָךָ
כִּי הָבֵל הוּא, וְרוּחַ יִשְׁאַהוּ
הַחֹק בְּדַת! אֵל תַּט מַדְרֵכִי יוֹשֶׁר
וְשָׁבַע תִּי הַגּוֹף, בְּכָבוֹד וְעוֹשֶׁר *

דוד פדלנקו מינדיס

ה א ב ו ב נ י ו *

וְיָהִי אִישׁ תָּס וְיֵשֶׁד וְלוֹ שְׁנֵי בָנִים,
יִפְתָּח הַסֵּכֶל וְשִׁלְמָה מִן הַבְּנוּיִם,
וּבְקָרוֹז יָמֵי הָאִישׁ לְמוֹת ,
לְמַד לְשִׁלְמָה עַד שׁ יָמוֹת :
הִנֵּה מֵלֶאֱלוֹ יָמֵי וְאֶשְׁכֵּז עִם אֲבוֹתַי
כִּי עַלֶיךָ אֲכִי מַדְבָּה לְאֲבוֹתַי ,
הֵן קִמֵּית חֲבֵמָה וְחֲצוֹנָה ,
לְיוֹם מַחַד מֵה תִּהְיֶה? וְאֵנִי תַפְכֵּה ?
וְעַתָּה שָׁמַע יָס לִי צַמְעֻמוֹנִים ,
זֶהָ וּכְסָף, וְרַצ פְּנִינִים
כִּי אֵת הַכֵּל קוּחַ לְצֹדֵךְ ,
וְאֵל תִּתֵּן מַחֲמָה לְאַחֶיךָ *

בשמוע

*) G. Keller's Fabeln, 2tes Buch.

וּלְאִישׁ לְקִנּוּיָהּ חָצֵר יֵדְהוּ מָטָה
אֶל הַחָצֵר יֵצִיב דָּלֶת וְשַׁעַר ז' *

ה פ י ט ז *

נִירָא לֹאל לְנֶצַח בְּלִבֵּינוּ
כִּי הוּא עוֹשֶׂה הַמִּיד חֶסֶד עִמָּנוּ.
כִּי הוּא יוֹדֵעַ כָּל עֲשִׂתוֹנוֹתֵינוּ
לֹו וּבִידּוֹ נִפְקֵד נַפְשׁ בָּלָנוּ *

ס ק ר ו ט י ס *

זֹאת הִירָאָה תוֹסִיף כְּחֹל יָמֵינוּ ח'
עָמָה נִהְיָה חֶתֶת חֵיה וְשָׁרִץ.
עָמָה נִזְפָּה אֶל טוֹב צָפוֹן אֵלֵינוּ
עָמָה לֹא נִירָא רָע עִת הַמִּיר אֶרֶץ ט' !

צממטערדס ז' ניסן שנת ותכלות ה' י"ב"ש"ר"ו לפ"ק
דוד פראנקו מינדים סס משפחתו חפשי
זינשאל *

על

(ז) לכה זה מחיר בירי כסיל. אוי לשונאיהם של ת"ח שעוסקים בתורה ואין להם יראת שמים * (ינזא ע"ב * חבל על דלית ליה דרתא, והרעא לדרתיה עביר) שבת דף ל"א

(ח) יראת ה' תוסיף ימים ובוותר ת"א דף ח' : דא אילנא דחיי *

(ט) ובזראבס וחתבם יהיה על כל חית הארץ *

ש י נ ת ה ר ש ע י ם *

סיבה לרשעים, נאה להם ונאה לעולם *

ויהי בקץ ימי צמרי ענבים, ויאמר אלי דני: לכה ונלא תבדק לשוח, וכלך, ובהם תשמש חם מאדך, ותך על דאשינו ובלעלך, ובנקם גלי דונק לחסות כללם, ויהי עד כה ועד כה ומלאמוס * וגם אים אחד (דחנעם שמו) דאיו שם שוכנ תחת אחד השקחים וסן * והאיש דחנעם כדע בכל הארץ באים דע ובלעל, וכל תידעיו סוגלים אותו ויראם העירי וישאלני דני לאמר: איך יוכל האיש הזה לישן? וכי לא תדך בסיבה מעיניו בכל הדע אשר עשה? ואען אותו ואמר: הלא תדע ידידי! כי ה' אלמים הוא הופיל סיבה על עיני הרשעים, למען תביה בעת הסקט ותחוט בגדול בלדקים *

ל... ,

ב

מ כ ת ב י ם

תשובה מהחכם המליץ הגדול במבורר בידך ויחל נרו על השאלה במקום:
הולך אחרים *

אונעדיאכט פאלגט עד היסד נאך,	הולך אחרים מהאום,
וויא חיין וזקם לור שלאכט קעמט,	בשור אר טבח יבוא,
וויא דער טאכט דונך באלדנע קעטעט געפעסעלט,	דבעם אר טוכר אויל
זי ליצעספיייל זיין לעבער שפאלטעט,	עד יפול חץ בברו,
זא שטעלל וויא חיין פאגעל לור נעטנע סיגאילעט,	בשהר צפור אל פח,
אונגעמערקט דחם עם אום זיינט זעלט געטאן אום *	ולא ידע כי בנפשו הוא

באור

(*)

גם מהחכם הזה צאם אלנו הגדת חובבת דברי חן, חסדה וידידות לנו ואלה דבריו אשר כתב על חירות המכרז הזה: "ועתה רעים חסונים! כחאותי שאלתכם על מקראות, הולך אחרים סתאום, וכו' ראוני להשוז מיד מה שאני כותב עתה, אך יורז תלמות, נצרו עלי עולל ורשיון ידום, ועתה כי חנוה על דברים אחרים ששאלתם מידי ארסום גם זאת, ואם כנר, דנרו משבילי עם על המקראות האלה דברי טעם, עשו דברי סוף לידעיהם," ועתה קורא נעים! הם הצטחנו לנלתי הדפים עוד טום תשובה על השאלה הזאת: עם כל זה וסודת החכם הזה, חירות רומז ודועתו צהצת הכתובים, וגדול לחותו כלסון עז, יאחז מן הכלל, ולחטא יחסג לנו חם נעלימה מעין קוראני *

דברי המאמרים *

בשמותי הן חרד חרדה
ויען את אחי אצוי צדקה :
אם אני לוקח את הכל
מה יעשה אחי בחוסר כל ?
ויען, איך אני דואג על אחרותי
כי הוא יעשה וילחם בסקלותי —
יוסף האלטרען

הזוכה העבים והרוח *

אל אחי ודעי אצוי חזרת דורשי לשון עזר!

השמש נטה ללון, כוכבי שמים גדלו, ויחי גם צינורם כוכב אחד
מלפון צל, אשר לא נראה עוד כל ימי הארץ, מיום חוסרה
ועד עתה. ויקראו צו העצים וידברו אים אל דעו לאמור: הבה!
נתחננו מה לעשות לו, למען לא יצטון אליו יושבי תבל, כדואר נא
יחד נבסס-נבסו, לנלתי חת זהו עלי לון, עורס חרצנים, ויהי דוח
בדולב צלח וידעם צדקה, ונעלם דגו נפולו מעל פני השמים.
במקרה הניבנ יקרה לכל דבר חכם הנעשה תחת השמש — ונמקרה
העצים יקרה לכל המקאים.

ה . . .

השמש והגשר *

גשר אחד הגנים עוף, ויכסא צלצרתו על ננפי הרוח, הלון ונפול
עד מקום מלכ השמש, ולא קר פניו מהביט צה, ויען ויאלמד:
מה מאוד נפלאות מורלת היום בנחך! איך אשאלך נא ותודיעני, אי מה
תשאל זכרך? ותקדו איהו? ותען השמש ותאמר: הס צעל הגנפים!
כי הקשית לשלול, כדורי במוך לא ידעתי מקדו והנסד עמד משתאס
בדגרה, ויקרא אליה לאמור: ואז לא תדעכו את, מי איפוא? תארי
לכל דואר ולך לנך החסך, ועתה לא אוסיף דלות פניך צקנחת לך
במתול שלום, ועליך יאמרו החכמים:

אם גם הדת יסתר עד מאוד נופחת,
מאור ירכו אישים, בויקך הפין ענייה;
אך חכמה חכמה, בינה דך בערות,
יחשמו דך, אמן לא וקנאוך נבונים.

ה . . .

לֹא עוֹלָה וְלֹא חֲטָאת וְלֹא אִשָּׁם, לְפִי שְׁמֵלֶת זָנַח עַל סְעוּדָה יִשְׁלֹוּ חֵם
הַקְדוּאִים, כִּמוֹ: וְקֵרָא לָךְ וְאָכַלְתָּ מִזֶּבְחִי, כִּי זֶבֶחַ מִשְׁפָּחָה לָנוּ וְגו' .
וְהַעֲנֵט לְפִי שֶׁהַשְׁלֵמִים צָאִים אֹרֶךְ עַל רוֹצֵעַ עוֹנֵה אֹרֶךְ עַל הַהַמְלֵטָה מִזֶּדֶה ,
וְהִיוּ וְזִנְחֵי הַשְׁלֵמִים קוֹדָשִׁים דִּיעֵיהֶם לִאֲכֹל עִמָּהֶם כִּי הֵם נִשְׁלָלִין לְכָל אִשָּׁם,
בְּאִמְרוֹ: וְהַבֶּשֶׂר כָּל טָהוֹר, יֹאכַל בֶּשֶׂר, וְכִמוֹ סִפְרֵי שֵׁשׁ, וְזֹאת הַסְעוּדָה
הִיא צִנְצוֹר שְׁנֵי דָבָרִים, הַאֲחֵד לְהוֹדוֹת לַי' וְלִסְפֹּד לַקְדוּאִים חֲסִידֵי טַעֲמָה
עֲנוּ, בְּאִמְרוֹ עַל זֶה: וְיִזְכְּרוּ זִכְרֵי הַיְדוּדָה וְיִסְפְּרוּ מַעֲשֵׂי בְרִנָּה: וְהַשְׁנִי
שֶׁלֹא יִצְאֵהוּ הַצִּנְצוֹר לִיְרֵי מִיֶּדֶד, כִּי תוֹדָה אֵינֶה בְּאִמְרוֹת כִּי אִם לִיוֹם וְלִלְיָהּ,
וְשֵׁלֵמִים לְשֵׁנֵי יָמִים וְלִלְיָהּ אֶחָד: וְזֶה מֵאֲמֵר הַזֶּה שֶׁעַל כֵּן יִלְחָשֶׁהוּ לַקְדוּשָׁה
לְקִדּוּשׁ אֲוֹתוֹ עַל זִנְחָהּ, וְדָבָר מִלּוֹד הוּא: וְהֵכֵן הַנֶּעֱד כְּשֶׁמֶדוּ זֹאת יִדָּן
דּוֹחֵוּ, וּפְחָדוֹ לֹא יִזְכּוֹר עוֹד, כִּי כֵן דֶּרֶךְ חֶסֶד לֹא שֶׁאִינוּ מִצְקֵשׁ דָּק מִזֶּדֶד
וּתְחַשְׁבֵּת לִמְחֹץ פְּחָדוֹ, וְשִׁמְחָה עִמָּה לְלֵכֶת אַחֲרֵיהֶם וְאִימָר צִנְצוֹר לְדָבָר מִלּוֹד
אֵינִי הוֹלֵךְ, וְאִם עֵינֵי תִשְׁמַעְנָה מִעַתָּה מִיִּפְתִּי וְמֵה צִנְק? חֲלִילָה לִי מַעֲשֵׂוֹת
נִצְלָה, בְּזֹאת אֵינִי צוֹטֵחַ, וְכַשִּׁימְרִיגִיָּה הַנוֹאֲפֶת שֶׁנֶּצֶד חֶלֶף הֵלֶךְ פְּחָדוֹ, עַל
יְדֵי שֶׁהַחֲלִיקָה אֲוֹתוֹ צִעֲשִׂית דָּבָר מִלּוֹד אִזְ תִּשְׁמִיעַ לִאֲזִינוֹ דָּבָרֵי נִלְוִיִּים,
לְהַצְעִיר יִלְדוֹ עוֹד, וְאִמְרוֹת לוֹ: נִפְתִּי מִשְׁכָּבִי מוֹד וְגו', לְכָה נִרְוֶה
דוֹרִים וְגו', כִּי מַעֲמָה צִטוֹחַ לִבִּי שֶׁלֹא יִחְדַּל עוֹד מִלֵּכֶת אַחֲרֵיהֶם וּבְאִמְרוֹ:
הִטְתּוֹ בְּרֹב לִקְחָה בְּחֶלֶק עֲפִתִּיָּה תְדִיחָנוּ: דָּאֵשׁ הַכְּתוּב שֶׁזֶּה עַל זִנְחֵי
שְׁלֵמִים עָלֵי, וְסוּף הַכְּתוּב שֶׁזֶּה עַל כִּפְתִּי מִשְׁכָּבִי וְגו', וְעַתָּה יֵאמֹר: הוֹלֵךְ
אַחֲרֵיהֶם פֶּתְאוֹם כְּשׁוֹר אֶל טִבַּח יְבוּא, כַּעֲבֹם אֶל מוֹסֵד אֲוִיל: הַמְקִדָּה
הַזֶּה נִאֲמַר עַל הַלֵּיכָה הַנֶּעֱד אַחֲרֵיהֶם עַד צִיָּתָהּ, וְכוּלָּל כָּל מֵה שֶׁאֲמַדְנוּ
לְמַעַלָּה צִנְצוֹר הַמְשָׁלִים הַנִּנְצָלִים הַלֵּלָהּ: הַמְשָׁל הַדְּאִשׁוֹן יִבְדֵּךְ, כִּי הַנֶּעֱד
הַזֶּה צִנְצוֹתוֹ אַחֲרֵיהֶם, דּוֹמֵה לְקוֹד שֶׁאִין צוֹ דַּעַת, שְׁנוֹלִיכִין אֲוֹתוֹ לְטַחֲנוֹ
וְהוֹלֵךְ לְצִיָּת הַמַּעֲשִׂיִּים צִנְצוֹר פְּחָד, וְכֵן הַנֶּעֱד הַזֶּה הוֹלֵךְ פֶּתְאוֹם וְצִיָּת מַחֲשָׁבָה
פְּחָד פֶּן יִשְׁחִית כִּפְשׁוֹ, וְכִמוֹ הַסוֹד עֲקוֹד יִדְיוֹ וְדִבְלִיו שִׁיבֵה כּוֹחַ לְהַעֲזֹחַ,
כֵּן זֶה הַנֶּעֱד אֲסוֹד צִנְצוֹר הַשֵּׁשׁ הַזֹּאת וְהוֹלֵךְ לְמוֹת מִיִּתָּה כִּפְשׁ, וְכִמוֹ
שֶׁאֲמַר צִנְק קֵלֶת: וּמוֹצֵא אֲנִי מִדֵּר מִמּוֹת אֶת הָאִשָּׁה, אֲשֶׁר הִיא מוֹצִיָּה
וְחִרְמִים לְכָה, אֲסוֹדִים יִדְיָה, טוֹב לְפָנֵי אֱלֹהִים יִמְלֹא מִמְנָה, וְחִוּטָא
יִלְכֵד בָּהּ.

וְעַל הַאֲסוֹדִים הַלֵּלָהּ עִמָּה מַעַל שְׁנֵי, לְפִי שֶׁאֲסָדָה אֲוֹתוֹ צִמְאָמֵד: זִבְחֵי
שְׁלֵמִים עָלֵי, הֵרִי זֶה דּוֹמֵה לְמֵי שְׁרוּבָה לִיסָד אֲוִיל, לְהַצִּיֹּא צִנְצוֹ
דִּבְלוֹ, וְלִקְחָה עִבְסָה, וְהוּא שְׁלֵמֶת זֶה לְתַנְשִׁיט עַל הַדְּבָלִים, וְנִצְלָה שִׁיחַ,
כּוֹתֵן צוֹ הָאֲוִיל דִּבְלִיו, סוֹדֵד שְׁתַּנְשִׁיט הוּא לוֹ, וְצִין כֵּךְ הוּא אֲסוֹד צוֹ,
כֵּן עִשְׂתָּה הַשֵּׁשׁ לְנֶעֱד הַזֶּה, שֶׁהִעֲתוֹ צִנְצוֹר לִקְחָה, שֶׁמִּצְקָשָׁה מִיֶּדֶד לַעֲשׂוֹת
מִלּוֹד

ב א ו ר

המלך שלמה צא להזהיר את האדם, שבענין הזמה ישתמר מלעזר
 אפילו לעדה קטנה, כי אם יתיר לעצמו רק מעט, ילך
 מדחי אל דחי, עד יפול צנור שחת זו. צהיות רוח זנונים רוח קסה
 מכל רוחות היצר העולות על הלז על כן החל: אבינה בבנים נער חסד
 לב, והוא נער שלמד תורה, יודע חומר העון ומשחית נפשו הוא יעשנו,
 חלל עודנו חסד לז, לא חמץ לצרו למשול על דוחו, ילדו מקשקש צו,
 ושלחצתו צוערת צלצו, חלל שתודתו ופחד חלהיו שצקצו מחריקים חותו
 מעשות לזון ילדו, וצהיותו צמלחמה פכימית כואת ואין כחו דצ להתגבר
 על ילדו מכל וכל, יתיר לעצמו מעט, לזון עיניו צדאיית חשת חן, ולדצד
 עמה וכיולא צזה ויתצרך צלצו כי זה יספיק להשציע ילדו, ושלל יצא
 לדי עצירה, ועל זה חממד: עובר בשוק אצל פנה, ודרך ביתה יצער,
 בנשף בערב יום ובו, כלומר עוצר מהדה צשוק שהמנלפת דדה צו,
 וצלנכו הולך חלל פנה, צלד השוק שסס ציתה, וצהגיעו אל מקוס ציתה
 יצער, לא יעצור מהדה, חלל לוועד לאט לאט להאריך הזמן להסתכל צה,
 ושתסתכל היא צו, וכל זה עושה צנסף צערצ יום, גם צלישון לילה
 ואפילה, והמנלפת כשתראה מעשה זה הנער צצין קרצ לצו, שנלחמים
 צו התאור והפחד, ושלל ימלאנו לצו לבשת חליה; על כן זאת עלתה,
 שתחל היא להדעישו צדצני חלקות ודצני נאופיס, וזהו שאומד: והנה
 אשה לקראתו שית זונה ונצורת לב.

בלומר מלאה נאופיס וסכלה שסס, שיועעת להתעות את הצדיות
 נאילו מדצרת לתומה, ונמו שיפדס צפסוקיס הסמוכים:
 והחזיקה בו ונשקה לו, העיזה פניה ותאמר לו, זבהי שלמים עלי
 היום שלמתי נדרי על. כן יצאתי לקראתך ואמצאך. כלומר צפגעה
 צו לא תתחיל לדצד נמו, כן מפחד לצו יסוד לדכו, ולא יאצה לשמוע
 לדצדיה, חלל מיד תחזיק צו ותשקרו, ואז הנער עומד מחדש משתאה
 (איצערדחשט), ולפי מידאה מתגצורת פחדו, וכדגש יגצד ויוס מפניה,
 על כן צעת הנשקה שהיא מדצני הזונה, היא מעיזה פניה להקטנותו
 שמעשים חלה לשס מורה הס, ועל זה כופל חלינת עז פניס
 בשלדס עושה דצד או מדצד דצדס הכפוכיס חסקול דעמו ומסקול דעת
 כל האדם, כמו: העז איש דשע בפנינו ובו. וכן המנלפת כואת אומרת
 לו: זבהי שלמים עלי, והנה צין נדד צין נדצה וצין תורה קדוים צדחי
 שלמים, כמו שהוכחנו צצאורנו לספר ויקרא, וחלה נקראים לצד צזה,
 לא

ה מ א ס ה

לחדש אב ת"ק"מ"ד

א

ש י ר י ס

לכבוד הקיסר יאזעפוס השני יר"ה *

עליזן על פל! את הכל מאין קראת.
וגדודים אין מספר. לכבודך בראת.
הם שיכני מרם. המה שומרי משמרתך.
ושחקים מה רמו. אם אל גבהם יש חקר?
שם ירעו שם ירנו. כל כוכבי בקר.
מספרם מה רב. מי זה ימנם זולתך!

ותשפיל

(*) ועל דבר השיר הזה (אשר חבר המליץ סהור"ר הירץ נרו) הנהו אושר.
באגרת ברובה אלינו: "אמת הרבר כי שרתי על הטילוראנצי שפקר קיפר
רומי יר"ה במלכותו, ועל הטוב אשר דבר על ישראל, ואמש עשיתיו לבקשת
גבירי טרועסטי נר"ו כי בשנת תקמ"ב לפ"ק, כאשר היצגו אנדרת על דבר
הריב שרבו בגלל סכת דברי שלום ואמת שחברתו (כמו שהודעתי בסכת
השלישי שקראתיו עין משפט) בעת ההיא הכינו הגבירים הנ"ל בית המדרש
של תלמוד תורה, ללמוד בו בהדרגה מקרא משה ותלמוד ודקדוק לשון
עברי וצחותו, וצחות לשון הארץ שהם גרים בה, ושאר עניני חכמה, ככתוב
בספר תקנות שהדמיכו בלשון איטאליאני, או כל מבין בשיר חברו שא
שירים וזמירות לכבוד השם ולכבוד המלך ולכבוד מוסד המדרש או (עקאלע
בורמאלי) הנ"ל.

וענוותם העלהני לבקש גם מירי שירה על ענין זה להיות בחוברת עם
שיריהם, ובהיות שאין טרובין לגדולים, התחלתי גם אני לרוח חשיר.

מלוא שהיה תפארת לפסחו, וזהו לחדש אותו ללכת אחרית, ונמו שאלמדתו
ומלת עמם מן תפארת הענקים שהוא מעל הרגלים, כמו שצדקו
המפדסים ז"ל.

ואחר כן אמר: עד יפלה חץ בבירי, כמדה צפור אל פה ולא ידע
כי בנפשו הוא, כנחוצ זה יספר מה יקדמו כצואו אל צנעה כי
אם עד הנה התפאר כלבו שהולך לעשות מלואו, ושישתמר העשור המזומת
הנה כצואו עמה הציתה, תשלח חצי אהבה אל קדמו, ויתבצר ילדו עליו
מאור, ודוח זמנים תעבור על דעתו ותאפילנה עיניו מכל רגל, ולא ידע
ולא ישים אל לבו עוד חומד העון, והגורם חיתת נפש, אך כל מאיו
להשניע תאותו ויגדף עמה, וזהו שדומה לחן המפלח כצדו של אדם
וימות, כי כצד מלא דם ומוליד חוס, והמשיל מעשה הכיחוף למלאות
תאותו, לנפוד הרואה פח פרוש ומעופף סביבותיו, וכשמתהלל היטב
צפח זה שיש בו לאכול, ימהר לעוף אל הפח למלאות תאותו, ועל ידי
כן בלכד בו, כן הנהג הזה כשידגים חצי האהבה העוים, ומהר לצוא
אלים למלאות תאותו, וכל כך תאותו מעבירה אותו על דעתו, שלא ידע
ולא יזין צעת שהיה כי צנפשו הוא, כלומר שעושה מעשה להשחית נפשו.
ודש"י ז"ל, אע"פ שצדק בתושים אלו צאופן אחד, כתב על יפלה חץ
כצדו, חץ אהבתה וכן נכון, גם היא מלינה מורגלת צפי משורדים הקשים
גם ישנים. כך נראה לי.

נחלי הין ויחל

מִזְרָה גַם אֵב לַהֲמוֹן גּוֹיִם אוֹתוֹ נָתַתָּ ,
 בְּרַךְ בְּרַכְתּוֹ וּבְרִיתְךָ עִמּוֹ כָּרַתָּ ,
 וַתִּקַּח אֶת זֶרְעוֹ אַחֲרָיו לְסִגְלוֹתֶיךָ ,
 מִיַּחְלָצוֹ אֶת מִשָּׁה אִישׁ אֱלֹהִים הוֹצֵאתָ ,
 וּבָיָדוֹ אֹר עוֹלָם , אִשׁ דָּת לָנוּ הוֹרַתָּ ,
 וַיְהִי אֹר , פֶּתְאוֹם נִגְלוּ דְרָכֶי חֲכָמְתְּךָ *

אַחֲרָיו יִשְׂרָי לֵב פְּנוּנָה מִשְׁמֶשׁ הָאִידוֹ
 מִשְׁכָּלִי עַם , דּוֹר דּוֹר כְּבוֹכָבִים הוֹזְהִירוֹ
 כְּמִלַּח לְטָעִים תִּפְּלִ ; הָיוּ לְמַתִּי סֶכֶל
 לֹא יִסְפִּיק הוֹן עֲשִׂיר , אִם רַבִּים טוֹב יַחֲסְרוּ
 אֵף לֹא אוֹמֵץ גְּבוּר , אִם רַבִּים כּוֹ יַחְגְּרוּ
 וְלִישָׁר תּוֹעִים דִּי בְּאִישׁ אֶחָד רַב שְׂכָלִי *

כְּמוֹנוֹ כָּל הָעַמִּים , לַעֲבוֹד אֵל נִקְרָא
 כָּלֶם מַעֲשֵׂי יָדָיו הֵם , וּבְצִלְמוֹ נִבְרָאוּ
 לֹא הֵיטֵה מִמְּלָכָה רִיקָה מֵאֲנָשֵׁי דַעַת ,
 סוֹקְרָאט הַחֲכִים צְפוּנָה , קוֹנְפוּצִי"וֹס מִזְרָחָה
 דִּלְתוֹת מִסְגֶּרֶת הַחֲכָמָה , מֵהֶם נִפְתָּחָה
 גַּם מַיִם עַד יָם תּוֹרַת הָאָדָם נִשְׁמַעַת *

מִפְּרִי חֲכָמָתָם לִבְנֵי אָדָם שִׁי הוֹכִילוּ ,
 דָּבָר מְדַבֵּר דַּעַת מִדַּעַת הַשְׂכִּילוֹ ,
 כִּי רַק בָּנוּ לֹא בָס , דְּבָרֵי אֵל הוֹפִיעוּ ,
 דִּרְשׁוּ לִירוֹא אֵל וּלְאַהֲבוֹ , לְאַהֲבוֹ אֶת רַע ,
 לְדַרוֹף שָׁלוֹם , וְהִדַּל מֵהַיּוֹת מוֹסֵר פּוֹרַע ,
 צוֹ לָצוּ קוֹ לָקוּ מוֹסֵר חֲכָמָה הוֹדִיעוּ *

וְתִשְׁפִּיל לְרֹאוֹת גַּם מִתַּחַת כָּל שָׁמַיִם,
 עַד לֹא צִוִּיתָ אֹרֶךְ, חֲקוֹתָ חֹג עַל מַיִם,
 וַתִּצְוֵנוּ וַתְּהִי תִבְלָה, וַתִּצְוֵנוּ עַל צֶאֱצְאֶיהָ;
 יַעַן תִּבְלָה זֹאת, לִבְנֵי אָדָם יִדְעֶתָ,
 מָה אֲהַבְתָּ אָדָם זֶה, אֹרֶךְ עָלָיו הוֹפַעְתָּ,
 נִשְׁמַת חַיִּים בּוֹ, נִוְגָה הִשְׁכַּל עָלֶיהָ *

וַתֹּאמֶר אֵלָיו: "גִּזֹּר מִמֶּנִּי, מִדַּע סוּרָה!
 "אַל מַעֲשֵׂי יְדִי הַבִּיטָה וּדְרָכֵי שׁוּרָה
 "גַּם דְּרָכֵי רוֹם, גַּם דְּרָכֵי שָׁפֵל בָּךְ חֲחַמְתִּי.
 "אַל תִּשְׁמְאִיל דָּבָר, כִּי תָבוֹא בְּמִשׁוֹכֶת חֲדָק
 "יָמִין לָךְ, פָּעֲדִי שׁוּר, וּפָעֵל גַּם אֶתָּה צָדָק
 "גַּם לָדַעַת טוֹב גַּם לָדַעַת רַע בָּךְ שִׁמְתִּי *"

מֵאֵז עַל מַצְעָדָיו, אֶת עֵינֶיהָ פָּקַחְתָּ,
 רֵאִיתָ אָדָם מָה הוּא, אֶת לְבוֹ פָּחַנְתָּ,
 חֲטִאת לַפֶּתַח הַיֶּזֶץ, עַז יִצֹּר לִבָּנוּ,
 יַעַן זֹאת, הוֹצֵאתָ מִזִּרְעוֹ רוֹדְפֵי צָדָק,
 יֵשִׁיבוּ עִם מַעֲוֹן, וַיַּחֲזִקוּ כָל בָּדָק,
 לַגִּדּוֹר אֶת פִּרְצַת תִּבְלָה, כֹּל תִּמְנוֹט שִׁבְתָּנוּ *

כַּאֲשֶׁר בִּימֵי קֹדֶם, חֵישׁ מִדְּרָכֶיהָ סָרוּ,
 טָרַם לַהֲבִי אֶפְקֶה מִסָּבִיב בָּעֵרוּ,
 זָרַח אֹרֶךְ בַּחֲשֶׁךְ, אֹרֶךְ אֲבָרָהֶם עֲבָדָה,
 נִוְדַד מִבֵּית אָבִיו אֲמִירִי דַעַת הַבִּיעַ,
 דְּרָכֵי אֵל וּמַעֲשָׂיו לִבְנֵי אָדָם הוֹדִיעַ,
 וַתִּפֶּן אֵלָיו, צָדַקְתָּו בָּאָה עֲדִידָה *

הגמדה ענקי

אין קטן בקמני השכל

איש קטן בגמדה, סבל שמו וסבלות עמו, קנא מאוד לחיו הגדולים
 תמנו צמדה נקומת חיס, אף כי לעידים הם לימים, ואם יוכל
 יוכל חיס לעשותו צעל מדאזה וגדול הקומה נתון יתן לו את כל הון
 ביתו מחירו, כי צח יצוה לו כל דואיו צחוק, ויתקלסו צו הנגדים לאחר:
 דאו זה הנמד! דאו זה הנמד! ויהי כאשר היטיב חדה לו על הדגד
 הזה, ויועץ להסיר את ההדפה הדעה האמת מאתו, ויעש לו שני דדי
 עץ, נעשים אמה אורך הדג האחד לשני הדדים, ודפיט דתים קטנים
 יוצאים ונלדיהם, ונחלי אמה דיוח ציניהם, לעלות ולדדת צס, גם להליג
 את דגליו ולמוח עליהם. ותכל המלכזה ויעל ויעמוד על המעלה השישית,
 וייעצ מדאזה צעניו ויקס וילך להדאות כן אל העס, וידאו אותו מרחוק,
 ויאמרו חיס אל אחיו: הכה חיס הצינים צא! ויהי הוא הולך וקדוצ,
 ויכירוהו וישחקו לו ויאמרו: איך גצבת לחינו סבל? — העל דאשי
 האנשים האלה תדרוך? — ויגדה לנו מאוד דדדס אליו כואת ויען
 אותם ויאמר: הלא מנער הוא אחד דאיתס הכה אך השפלתו את גצבי
 למעניכם; דדאני ואהי נענק למניכם, ואתם נחגצים צעיניכם, הוא
 בלה לדדד, ויעל על המעלה העליונה ויתיצב שס ויהי נחגצ לעיניהם.

על זה אמר הכתם: גאות אדם תשפילנו:

3 . . .

הילד והצל:

השמש האורה פני תכל ותזרח עלי כל למח ועשב הסדה, ונער
 קטן מפוז ומכרר על שדה דענק שמה ועוז לצב, והנה
 תמונתו כללמו צלל גדול, וישמח על הכל ויחחק צו, כי צפסחו קפץ גם
 הכל עמו. ויסיתו לצצו לקחת את הכל, וידרוף אחריו לתפסו, אך הכל
 דן עמו, ויכרר והכל כדבר עמו, וידא כי אינו מללית כי לא ישיגוהו.

ויצו

(*) מלסון וגמדים צמדהותך (יחזקאל כ"ז) ואחריו עליו המערכים אהס דני
 אדם צעלי מזה קטנים צל"ה (ליועקני).

אֵךְ מִי רָאָה פְּרִי גִמְלָה עַד לֹא כִזְרַחְתָּ ?
 תִּזְחַל אֶרֶץ פִּתְאוּם תִּלְדֵּנִי בְּעַם אַחַת ?
 עֵינֵינוּ רָאוּ זֹאת, שָׁמְעוּ הַפֶּלֶא וּפְלֵא,
 הוֹקֵם מוֹשֵׁל חֲכָם, אֵל צֹהֵן וְיָהִי,
 לְאִמּוֹר שְׁלוֹם לְרִנִּין עַמִּים, וּלְהַשְׁבִּית נָהִי,
 הוּא יֵאָדָּע הַשָּׁנִי יָדוֹ עָשְׂתָה כָּל אֲדָה :

כַּעֲלֹת שַׁחַר עֵין אִישׁ אֶל צֵאת שֶׁמֶשׁ שׁוֹאֵבֶת,
 חֶפֶת זָהָר מִסְבִּיב, עוֹר עֲלֵיו חוֹפֶכֶת
 וּבִצְאָתוֹ, קָנוּ חַיִּשׁ קִצּוֹי תִּכְלֵי יָגִיעוּ;
 בֶּן שְׁחָרוֹת יֵאָדָּע חֶפֶת אֹזֶר לוֹ הָאֵירָה,
 כָּל מְקוֹם דְּרָכָה רִגְלוֹ אוֹת חֲכָמָה הַשְׁאִירָה,
 וּבִצְאָתוֹ לְמִשּׁוֹל, מַעֲשֵׂיו חַיִּשׁ חוֹדוֹ הוֹדִיעוּ:

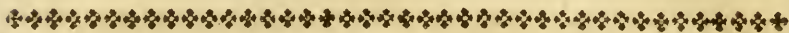
רֹב בִּנְתוֹ טוֹבוֹ וּגְבוּרָתוֹ סִפְרוּ
 יָבִין יַעֲשׂ טוֹב, יָדָיו מֵאֲרִיֹת גִּבְרוּ
 לֹא תִשׁוּבָנָה מִפְּנֵי כָל, כִּי יִשָּׁר מַעֲשָׂהוּ
 מִמַּתִּיק מֵרַר אֵיבָה, מַעֲבִיר שְׂנְאָה נוֹשָׁנָה
 יִזְבּוֹל כָּל מַטִּיב לִכְתּוֹ, יִהְיֶה לוֹ מִשְׁעָנָה
 אוֹהֵב אֲדָה חֲכָם, עוֹשֶׂה אֱלֹה אֲשִׁירָהוּ

חתימה בדרך הסמוך *

עוד שנסו לראשית המספר, ימעט עד שלא ימצא לנו כ"א אחד בלבד, הנה מפניך שיש פה צור העולם, יולדו וכווננו, אין לו תחלה ואין ראשית לראשיתו, כי הוא אחד, לא מחוצר מחלקים, ולא מקושר מנתחים שונים, לא כדברים המוחשים, שכל חלק הדק מדקיו מתלבד ומתיחד עם דעוהו, בנה הנעטף והמיוחד צו לחצר חלקיו, כ"א עלם אחד, לא יושב אל החמשה חושים כ"א על דמיון המחשבה שבאדם, שאין צו עומק ורוחצ וגוזה, רק הוא אחד פשוט, אין תעלומו משהי דברים לו יותר, כי מי שתעלומו יותר מאחד, היה שם עושה טרם לו אשר קצן החלקים ויחדם עד שהתאחדו, ולמי שהעולם בלו בן חקו מקוצן מחלקים מחוצר מדקים, מיוחד מנתחים, א"כ היה להם מקצן מיוחד וחדר, אשר הוא בנפשו בלתי מקוצן מיוחד מחוצר, כי סוף כל סוף נחקר, עד שבעל עושה, שאין עושה ההוא נעשה, כמו שזכרנו למעלה, שאם כל העולט בלו נעשה ולא ימצא עושה זולתו, מי המציאו אחד שלא היה? כי אין הדבר עושה את עצמו, שמקדם היותו היה אפשר ואין, ונה לא היה לו להמצא, כי גם נחו היה נערך ואם תאמר לפי המונח דעת ורצון הצור, הוא הוא בנפשו לא שני דברים, וא"כ כאשר הוא אלקי קדם, בן חפצו ורצונו לא יחודש צו רצון או דעת, ואם לא איפוא, הנה יש לו מחש, וכבר אמרנו, שהראשון הוא שאין פועל צו ולא מחש שחש צו, א"כ כמו שהוא נחל בן דעתו בנח, והואיל וכן, א"כ אין בוכל לאמר שהעולם נברא בזמן, אחרי שלא היה, א"כ היתה רצון הצור צו בעת ההיא ולא מקדם, ולפי זה הלא חודש צו הרצון ההוא: שיהיה העולם נברא לעת ההיא? לא יקשה עליך, אפשר תאמר כנה דעת הצור היתה העולם שיהיה העולם נברא לעת ההיא, והבגילו לזמן ההוא, כמו כל הנולדים כלם, וכל הצומחים כלם מיועדים, להמצא עת אחרי עת, ולא מלפני בעת ההיא; כנה שיער היולד זמן להמצא העולם בלו, שאין תאמר, שמחשצתו פועלת תמיד מצלי תחלה מצלי קן, הואיל והוא ומחשצתו עלם אחד (לא יפרדו כ"א בלשון בני אדם, שקורה לשונם לכלם במלה א') ונמו שהוא שם, בן מחשצתו ורצונו, א"כ לא נחשו הוא יודע שכל הנולדים יחיו ואף ימותו, ואם עם דעתו זאת הוא פועל, לריך שלא תהיה עת א' כמעט דגע שלא יחיו וסלא ימותו והלא החיים והמות דברים הפוכים לא יתכנו שניהם בעת א' — וראה עוד, העולם בלו כאשר הוא לפנינו, איננו לריך להיות נברא מעתה, שהדבר הנעשה כבר איננו לריך למעשה עושהו, להעשות מחש, וכן כאמר עליו שנה. היה נחל נחים הואיל שלא כאמר עליו שחשבו עושהו וא"כ לא פעל צו צורו ואיה איפוא יחדו המיוחד, וקצן חלקיו

וַיֵּצֵא זֶלְזֶלֶס, וַיֵּשֶׁב לִשְׂמֹנֶת מִנּוּי, וַיִּלֶּךְ לִדְרֹכּוֹ, אֲכֹן צִהֲתֵהֶלְכוּ כִּי שֹׁקֵט
וְצוּטָה, הַצִּיט מֵאֲחֻדָּיו וְהִנֵּה הָלָל הוֹלֵךְ אַחֲרָיו. וְהִיא יָקָרָה עַל זֶה צִדְרִי
מִמֵּינוּ: כֹּל הַרְדָּף אֲהָרֵי הַכְּבוֹד, הַכְּבוֹד מִמֶּנּוּ בֹרַח.

מ. מ.

2

מכתב'ם

מכתב להחנכם המפורסם מהצד ס' פשר דבר המליצות הצורה וצריכת העולם •

מֵאֲשֶׁר רָחִיתִי כִּי נִשְׁאַתֶּם אֶת דְּרָדִי, וְהָיוּ לְהוֹדוֹת לְנֹעֲרֵי צָנִי יִשְׂרָאֵל
דְּרָךְ ה', עֲתָה אֲשׁוּב וְנִעֲתִיתִי יְדֵי צַלְמוֹדִים הֵם: מוֹשֶׁבֶל
הַרְאִשׁוֹן, שְׁאִין הָעוֹלָם הָיָה וְיֵאָדָה אֶל גְּדֵר הַיּוֹם, אַחֲרֵי שֶׁמִּלְפָּנֶיךָ לֹא הָיָה.
צִלְתִּי שֶׁמִּמְלִיכָה אַחֵר מִזִּמְלָתוֹ, לְפִי שְׁאִין לְהַעֲלוֹת עַל הָרַעְיוֹן, מִלֵּן מִתְּהוֹ
וְרִיק יִמְלֹךְ דָּר, כִּי תִּפְסֵךְ לֹא יִהְיֶה יֵשׁ, וְאִין מִצְלֵי שׁוֹרֵשׁ צִדִּיק יִגְדֵל עַן
וַיַּעֲשֶׂה פְרִי, שׁוֹרֵשׁ אִין לוֹ גִּזַּע אִין יִמְלֹךְ? גַּם אִין לְהַעֲלוֹת עַל לֵב אִישׁ,
כִּי הָעוֹלָם בָּלוּ כְמוֹ שֶׁהוּא, כִּנֵּה הָיָה לְעוֹלָמִים, פְּרִי מִפְּרִי, תוֹלָדָה
מִתּוֹלָדָה, אִלָּה מִאִלָּה וְאִלָּה מִאִלָּה, עַד אִין סוֹף וְאִין חֶקֶד לְתַחֲלִיתָם;
א"כ אִין אַחֵר אֲשֶׁר לֹא נַעֲשָׂה מַעֲשֶׂה אַחֵר קִדְּם לוֹ, וְגַם הַמַּעֲשֶׂה הַזֶּה
גַּם הוּא נַעֲשָׂה, וְלִנְלֹחַ בְּנָחִים עַל הַכֹּל יִחוּל שֶׁסֶּם נַעֲשָׂה אוֹ כִּפְעֵל, אִין
צִדִּיק פּוֹעֵל שֶׁלֹא הָיָה כִּפְעֵל מִיָּד אַחֵר, לֹא וְחִשּׁוֹב, אֲלוֹ הֵיטֵב הַלֵּוֹם
שֶׁרָשִׁית תְּלוּיָהּ, שְׁאִין אֲנַחְנוּ רוֹאִים קִלְבָּהּ, וּמִקּוֹמָהּ הַנִּחְשָׁת צִדִּיק כ"ל זֹאת
צִלְצֵד לְפָנֵינוּ, מַעֲשֶׂה קַשְׁדָּה צִטְצֵת, הַיּוֹפֵל צִלְצֵד אֶתֶם לְאַחֵר שֶׁכִּנֵּה הָיָה
לְעוֹלָמִים, וְלֹא תִּהְיֶה יָתֵד כְּאֵתֵן, שֶׁכֵּל הַשִּׁדְרֵת תִּנְשֵׂא עֲלֵינוּ? וְאִם נִשְׁקִיף
שֶׁאֲנַחְנוּ וְאִצְוֹתֵינוּ עַד דְּרוֹת עוֹלָמִים בָּלֵם צִנִּים הֵם, כִּי לֹא הָיוּ כ"ל אַחֲרֵי
הַיּוֹלָם, וְאַתֶּם לְעוֹלָם אַחֲרֵי שֶׁמִּלְפָּנֶיךָ לֹא הָיוּ, וְאִין א"כ מִמְלִיכָה מִצְלֵי
אֶל הַרְאִשׁוֹן אֲשֶׁר לֹא נוֹלַד? וְכִנֵּה אֲמַדְנוּ שְׁאִין דָּר מִמְלֹךְ מִנְפֶּשׁוֹ, מִלֵּן
וּמִלְפָּנֶיךָ, וְאִין שְׁעָתָה חֲקִי הַנִּמְלָאִים שִׁיּוּלֵדוֹ עַד אִין סוֹף, וְאִלָּה תוֹלָדוֹת
אִלָּה עַד אִין סוֹף וְאִין תְּבִלִּית, עַל זֹאת אִין לְהַפְלִיאוֹ, הַיּוֹלָם וְיוֹלָדֵם הַחֹלֵם
וַעֲשֵׂם, כִּנֵּה הַכִּינִם שֶׁלֹא יִתְחַו, כְּמוֹ שֶׁאִם הַבְּלִיגוֹ לְסַפּוֹר אַחֵר, שִׁנִּים,
שְׁלֵשָׁה, כֵּן נוֹכַח לְסַפּוֹר מֵאֲזֵו וְהַלֵּאָה עַד צִלְתִּי קֵץ, אִין כִּשְׁנֹשֶׁב אַחֵר, בֵּל

ענד

לכדור העולם, ולא היה אז מעורב וחסדו, כי העוז והחסד הנאמן הם
המה הנעשים מצלי סבה ומצלי דבר התלות בו.

ערת צחור שא לא עיניך ודלה, איך נדחו דברי תועי רוח, האומרים
כל אשר אנחנו רואים פה, הכל מתנועות מקדיות צדק ושל

מתנועות הישרה, האהבה היא נאלת, ומתנועה העקובה, השגלה,
וכן לפי מדות התנועה ומעטה ישתנו הדרכים לאשר ישתנו, ואם אתה

מתחד לצי! תפקח עיניך על הדעות כח נפסך תשחק תלעג למו, תאמר
מי נטה קו לכל אחת שינוע צתנועתו על כנון ומי הלליחם עד שמתנועות

נפדקות כהנה, כוננו כלם יחד להיות אחי מלוא תמים דעים, ועשו שלום
ציניהם עד כי צלומם שלם הייתי, ואין צי מחסור? ומי דלה על אודות

התנועות כלם שנזכרו הצדק דני תנועות השמש וכל כוננ נשטה כונני לנת,
ותנועות הארץ, תנועות הדוח, תנועות הלמח מכל למח ולמח צתנוצו וגדלו,

תנועות כל חי, תנועות האדם, רחוקים אלה מאלה, ואין אחת שבה אל
אחותה, ואם הם בעודים מגשים קיר, אף כן כלן מתאיימות ושכולה אין

צדק, ומכלן יחד העולם מלא, יליצ וכנון וקיס וישר, אין זאת, כ"א שם
לדיר ה' הוא מחוקקם ושופט את משפטם.

וראה עוד והצן, כי כח המחשבה הוא השליט והפוקד על מעשה הגוף
כלו, אחריו ימשוך הרצון והחפץ צכל מלאכת הגוף ועצודתה וצו

ידמה את העצד כאלו היה הוא לבגד עיניו, וממנו שופט על העתיד,
והוא שומר העיניים שהם לתועלת, ונשמד מן העיניים שהם לזק, וצו

מזכיר את הנשכחות ועורך כל מדע לפי הסדר והיופי מתיכס ומפדירם
ומקצצם כפי שקול הדעת, גם כנה ישפוט צאור עינים וצהשמות אופים,

ודצרי פיו, יתדועס יחד עד כי יתאיימו על יפיה ותקונם, היאמר, אותה
כי כלם נועדו והתקצצו צהיותם כצדלים איש מדעהו, והתמימו יחד,

היהיה, מהתערב מין לצע שחור ומין לצע לבן, אדום, וירוק, ליורדים
כאים מתפתחי עיני הדלות, מתרצצים ותמודים ליאים ופדחיס ומצלי ציר

חיים שלר אותם צשרד וצמחוגה וכונן הצודה לאשר נדמתה ויחדם לאשר
יתאחדו, וכן לא ימלא לצע חדש מתערצצת הצעטי, רק מהיותם מתחלקים

לחלקים דקים מאד, עינינו לא תציג כל דק מדקיהם לדלות דק שחור,
ודק לבן כפי חלקיהם, אך יתלכדו ויאילו אל צת עינינו, ונדמה לנו כאלו

התרכבו והיו לצע חדש, ואיך א"כ צכח המחשבה להתאחד צו את כל
הנראה והנשמע, ולקצצם יחד ואת כל כח מכה נפשו ולשפוט עליהם צמשפט

ולדק, אם לדקי דצרי תועי רוח, ככל כח יש לו תנועה כצדלת מוולתו;
אך

הלקי, וסדר מסדריו והתאים בתחיו, ושלב משלבו, והקצול דקיו, זה מול זה זה לעומת זה, והכל נחמדה, והכל דרשה, ליופי ולנעימות ולעינות המועלת, והדלתי עת לא יכול העומה לעשות דבר, והצורה לנכות, הנך רואה, כי ה' לור העולם ומסגרו.

ועתה ככה זאת היא אשר אמרתי: כי חפץ הבור מאלו ומלפנים היה לצרור העולם לצון הבור אשר צדורו, לפי שכל מעשיו נהפך ודעת, לא במקרה הוא, נהפך צו דברים ישרים תחתו, מצלי דעת האם עליהם, וכל המצרים שנים לו; אך הוא יתעלה צדורו שונה הזמנים, ופועל בכל זמן מעשים שונים, ודברים שואלים: ומדוע לא היה העולם מקדם ימים אין מקדם להמה, הלא נכחו אז כן היה כמו לעולמים? והפתרון נפתר מאליו, כי שאלת חלום היא, שנזאת תמסוך השאלה עד אין קץ, וכה נהיה חזר לאדריסע"א ואחזות מדעיו, שהאמינו שהעולם קדמון ועומד מאלו: ואלה נכר דליו, שהעולם לא היה כי אחר יש לו מוצא ומצוי שצדורו הנה, הוא אשר ערך ערכו וקצו קצו, סדר מסדרו, שם נחת לעומת נחת צדורה אחת וקצו אחד, חשב על משקלם ומנינם להיתם שנים, וכוננם צמיחור, הבין תבונתם, פקד לורתם וגם הקצולם אלה נאלה, אלה לעומת אלה, נדך היות העולם כלו כמו תצנית אחת ובורה אחת, אלה עושים ואלה נעשים, ושנים הנעשים והיו לעושים, והעושים לנעשים והכל נהק ונחפט, וכל אים דעת יודע, שמצלי זמן לא יכול הפועל לעשות דבר ח"כ הדבר נראה מאליו, היות זמן שהיולד פעל ועשה כל אלה, יחי' למתי סיבה זמן לו להמלאו, וח"כ מטרם הזמן הבור עדין לא היה, ככה דליו שאלו העולם קדמון כ"א נצרה לעתו, ועליו להורות שהזמן נצמד לו יח הוא הטוב והנכון, והסמית, מי שדנה לתת סנה לרצו וטעם לאחר, הוא הסנה שמתנה נסנה, להמלא העולם לעת ההיא, לא יכול לתת סנה ועם, ממה שלא נמלא אחר צעולם, אחרי שהעולם נצד ממלא; שטרם היות העולם, מה הסב לזדס צו, ואיך יתכן להורות למאיו מאחרי היותו על קדם היותו, ואיך ח"כ מחקור, צה שאלו צו חקר, אחיו וכל חמתו לא נמלאים כ"א עם העולם ואחרי היותו, ואיך נחמד לבשת במקום אין לנו מעמד צו, וכל יודע מדע יסיב חסור ולא יסיה עודד בדעיון נסיק כל צדאת ונזאת, והשלישית כל מנחה היולד צצחיה זדורו, אין שם אונס, ומה שנרא אף עולמו, היה למען חסרו וטובו; כי כן דרך הטוב והמעט אס יש לאל ידו, ועתה צמתו סנה להמלא העולם לעם ההיא, ח"כ בסנה ההיא בסנתהו לצרור

לזרם, הנצדים שבהם היו להדי אצנים, והמתכות הקלים מהמה ללחם
 והקלים עוד מהמה, לכל חי לפי חלקיהם הנצדלים, וקלי קלים ללחם,
 אצבועות הבה הנמצאות כלן שהציעו יחד, תאלמנה שפתי שקד, עינים
 להם ולא ידלו, אונים לא ישמעו מדוע לא יציעו עוד, ויתחדשו חדשות
 לצקרים? הלא עודם המה צעולם לא נכחזו היסודות האלה, ועינינו
 דאינו שאין כל חדש תחת השמש רק אשר היה הוא שיהיה, לא יחקרו ולא
 ידברו. ומי נתן קצנה לכל היצורים שלא הציעו צבחה העודף על פתימותם?
 מי שך צעדס והגבילס בגבול? ומי נתן להם אומץ להציע די חקס צאין
 מחסור לללמס ותצניתס תקונס ויפס? מי חק חקי כהס ונתחיסס צמדה
 צמשקל וצמנין, ערך זה מול זה וערך כל צמד לקדחת דעה? ומי הסבילס
 דעת להציע שתי גוויות שוות צכל תצניתס וצמדאס וצקומה ללס דמות
 ותמונה רק נצדלים להיות זכר ונקבה, למען הדצותס ולהפדותס להוליד
 צאלחיהס בדמותס וללמס? ואיך הביע הצעצוע ערך נכון ונשא שהתדוועו
 חלקי המיס על שני מקומות נצדלים, להמלא שתי העינים, ולהיות כלי
 קצול האור ותמונה כל הנדאס, וגס הוכנו כמו כך האונים צשני מקומות
 לקצל צהלת כל דוח וכל דצר הנשמע, וכן הפה עם חצצה תולאותיו לצעל
 ח"ח"ע"ה צ"ו"מ"ק" ג"י"כ"ק" ד"ט"ל"כ"ת" ז"ס"ס"ר"ץ", והחוטס למשוך
 לו את כל רוח המדיחיס ולהנציץ להוליד רוח חס והאדים הנצלאסס ולהשיצ
 רוח קר ולהנציץ כנפי הדיחא, למען סצצ את הדס צכל הגוף כלו ולהעמידו
 על עמדו. להחיותו, ולהקימו? —

ועוד נפלל הפלא ופלא להציע ולארג ארג נכון צעצמות ובידיו, חצלים
 ומיתרים, צמד ודס, רוח ועוד, וכלס מכל ס אונים, חלקי הגוף
 כלו, רק ליופי ולנעימות, לעמוד ולחיות, וכן לכל צמד, שדס והזער
 פדחו וזדעו, לכל אחד נחקו ומשפטו — לעופות העופפים צלילה עינים
 שונות מאשר יעיפרו ציוס, ועיני ילודי הים שונות מעיני ילודי היבשה,
 שנים וקיצת אובלי דשא משונים מאובלי צמד ועלס, ומי הוליד הצעצוע
 צאורח מיסור לצל יתעב צאורח מתעב, לשאת עין הדב ולהתה צדאס הנסד
 ולא היה אז לתועלתו, ופצחות הסוס צדגלי הארי, ולא היה יכול לדרוס
 ולהסליך ארי צעדו, ולמס לא התאימו כל חלקי הדקיס, לחצר אחד,
 וכל הנצדים לחימר, והיו ממעה למעלה למך אחד וחצר אחד, חומר על
 חומר לנור על צנור, אך נצדלו צאלה הצדלות דומס לומח חי ומדצר,
 ולכל החיס ללע יתנית וללע שחלית, דאס אחד עודף אחד נצ אחד והעלה
 צמוך, וכליס לרעיוניהס, להגייס אל הועלסס, ולהמניעס מן נזקס,
 וצכל אחד זדעו למיניהס, לא יחלוק ולא ימיד לוולתו, ומי דאס על אודותס

אך שקד במה אין זהם מועיל, חלקים עשה לנו הנפש הזאת, אחת היא צחלקתה דבר היא צמדעה *

וכל' חים זריח צדעת צתחלת הסקפתו, יכיר את חלקי עולם ה' צעלותו ממטה למעלה, הארץ לפניו תדשא דשא תוליא עשב, תעשה עץ פרי ועלי יער, מיני מינים סוגים ענפים מלספר, ולכל אחד עתו לצדו, ומבמה יחיו מיני החיים כלם אין מספר להם, ונפרדים חים מרעבו צחצחמותם, צמחלים צנויחס וצמחסם, ואלו היה הכל עשב אחד, או חם אך עשנים כלם ולא עץ, או עץ ולא עשב, איך היתה היצירה דלה ואומללה ובמה מיני חיים אשר זהם ימלאו חסרונם, נעדרו אז, ואם הוליו תנוצתם לעת אחת, לא היה להועיל — הדגים צעצור דוד לידם ידגו הרבה מכמו החינים — המקנה סתחת ידי אדם, יפרו וירבו מחיתו יער — משקלי העופות ונאותם, לפי ערך הרוח שינשאו עליו, וכן לאשם חרוד וכנפיהם פרודות וננזיהם חדות לחתוך את הרוח ולעוף צו — משקלי הדגים ותמונתם לפי המים שבהם גדים צה, וכל זכר יכיר את הנקבה שתמינו, וכן צהפך — ולא נעלם מאתם, המינים אשר רצנים עשהם צלוט, ואשר נלחמו אתם, ונורדים אותם — וכן הם יודעים כוחם, צמי יוכלו עמוד, וללחום עמהם, ואת בליהם שבהם ילחמו, וינסו צמי שידעו האין להם כח לעמוד כנגדם, יש מהם כאלו מתו צחורף, ויש ציחיו צקיץ, ויש מהם סוגים לחמם צקין להיות להם צימי צחורף, ויש מהם נוסעים לארצות הנתיים בהגיע ימי צחורף, ונעצור הסתיו יסוצו למקומם, ולכל מין ומין בפי תבונתו וצנניתו, כוכן לו מחיתו — וראה איך נשמרים הם מכליון חרון, כי לעולם לא יושחת דצק, וצחצחתו לעתה רק תכונה להכין צויר אחר, כי אלו לא יושחת הודע צאצן לא ילמח או יפרה וידצה, ואלו לא תשחת הציוה נשאם רוצנת עליה לא ימלא האצרות, ואם ה' אין שומרם, וחוצצ הצצונם למקעים ועד גדולם, שיעמדו לעד לעולם שוא שקד שומרם, אך עיני ה' עליהם לטוב, הוא מנגם ונורם לרגעים, הוא יסדם וגם הוא הכינם הוא שומרם והוא מלילם *

ערתה צוא צדוך ה'! תהדוף את כל הדוצרים עמק על ה' אלויהם התועים צדצדי תיהו, ואומרים לא הוא, אפס מוסקי עולם לרצעה אחים כמה, האם והמים העפר והמלח מקדם היו, שנים אין מספר להמה אין מוטל ואין רודה אין נגיד ואין מלוה להם, אפס חלקי האש ודקיהם התרועעו יחד והיו לנו שמש, ומדקי העצים שבהם הנוצצים כלם ונסיליהם, והשמש צאשו הנורל דתח את המים ואת העפר והציעם יחד, עד אשר בתלכדו חלקיהם והיו לאחדים, וחלה מולאות המלאים אתנו כלם, והיו

ה מ א ס ת

לחדש אלול ת"ק מ"ד :

א

ש י ר י ם

לנבחר הקיסר 'אזעפוס השני י"ר"ה :

ה ת י ט ה :

עוד תקשיב און פֿעלו וחדשות תצמחנה
נמעי משהים יטע וכרגע תפרחנה
ברביבים עלי עשב נפשו דעת מרע'פה
מה רבו מעשיו משמוע מלאו אונים
חקר תקן כמותם לא ראו עינים
ויהי כן, טרם חמה מעגלה הקיפה :

דין עם חסד, איבה עם אהבה, בו יתאימו
גם ריב גם שלום, גם רע גם טוב, בו ישלימו
כי כל אחת אל משפט צדקתו שומעת
דמתה נפשו לעדן ציץ אושר מצמחת
אדמתה אדמת שלום ופרחיה נחת
אף שמיה וילו גשמי בין מטרות דעת :

לר לורתם הדקה בכל הזדעזועים, כי בכלי העבודה אנו מניעים לורתם,
 למשל, לזרע התפוח מזויד השדש הגזע הסעיפים העלים והתפוחים עד
 שלא יעשה צאצא כ"א להשתלח ולהתגדל במרחב, וכן בכל מין ומין נעטף
 לורתו זו צאצא קץ ותכלית, מי היה הצייד ואיה סופר ואיה שוקל את כל
 הלה? ומדוע לא ימלא צהיבורים רגלים על גביהם, ועינים אחורי ראשיהם,
 ובכלם אין מוח צלי לב, לא יתחשו צלתי יתרים וחצלים, לא יגדלו צלתי
 מזון, וכלם יחד כאחזים ונקשרים, לורך הארץ אל המים, ולורך המים אל
 הרוח, ולורך הרוח אל השמש. אם אין מים אינם הארץ וימות כל אשר
 בה, ואם אין רוח לא ינשאו אירי המים, וידמו על כנפיו, ואם אין שמש
 אין הרוח רקוע ועומד לשאת את אידם, ולהגשם לעתם, ואין פרח ואין
 תרובה אין חי ואין אדם, ואלו לא תמשוך השמש צנחו כסילי השמים
 והכוכבים, לא ילכו הולכים וסובבים, ואלו אין להם כח לרוץ ולנוע,
 אז עמדו מכה' ולא ימושו ממקומם, ומי נושא כל כנר העולם בלו, כי על
 מי אדניו העצמו, הכך דואה כי ה' הוא אלהים צשונים ממעל ועל הארץ
 מתחת. —

חזקו דברי הפעם, עד אשר יניח ה' אורח לו אצו לורה את אשר
 ירמי, אני המלמד להועיל.

ח"ק ואז וואלף בן התנח כ"ח אדרתם נתן
 ז"ל מדעסריות.

שִׁמְעָה מִרְעֵסֶט וּתְשַׁמַּח, וּתְקַם וּתַעַשׂ
לְבִשָּׁה מְשֻׁשׁ, וּתְחַנּוּר חֵיל וּתְסַר כְּעַשׂ.
וּתֹאמֶר, מַה טּוֹב! אֶת אֱלֹי אוֹדָה הַפֶּעַם
וּתְבִן בֵּית חֲכָמָה וּתְחַצִּיב עֲמוּדֶיהָ
וּבְתוֹב אֲמַרִי בֵּין עַל סֵפֶר, שְׁלַחָה יְדֶיהָ.
וּתְכַל כָּל רַמְלָאָה כְּלָה טוֹבֶת טַעַם:

יְלָדֶיהֶם יִשְׁירוּ מַעֲשֵׂה אֵל מַה נִּפְלְאוּ
תְּכַלִּית כָּל מוֹעֲצוֹתָיו, חֲכָמִי לֵב לֹא מֵצְאוּ
אָמְרוּ נוֹאֵשׁ, וּפְדוּת עֲמֵד אַחֵר כְּתִלְנוּ
דָּלַת בֵּית הַסֵּפֶר עַל פִּי מֶלֶךְ נִפְתָּחָה
כִּי מַלְכֵנוּ אוֹמֵן יְלָדֵי עֵדָה נִשְׁכָּחָה
וּבְרַחֵם אָב עַל בָּנִים; כֵּן רַחֵם עָלֵינוּ:

נִגִּיד כָּאֵב לָנוּ, אֵל נָא כָּאֵב רַחֲמֵהוּ
מִנְחָה שִׁוִּית נִדְחוֹת, בַּעֲצָתָךְ תִּנְחָהוּ
לְבוֹ דַּפְחֵד יִשְׁחַק כִּי עֲזָרוּ מִקֹּדֶשׁ.
נָא טוֹב לְכָל! נִפְשׁוּ בַּצַּחֲצָחוֹת תִּשְׁבִּיעַ
גִּבּוֹר בְּאַרְץ יִהְיֶה, עַל אוֹיְבָיו יִדְעַ
וּמִלֹּא חֲכָמָה בִּירַח בַּחֲצִי הַחֲדָשׁ:

וּלְעוֹמָתָם אֲבוֹת יַעֲנוּ: יִחְיֶה מַלְכֵנוּ
אֵל הָאֵר נָא לְמֹאִיר בַּחֲשֵׁךְ עֵינֵינוּ
שׁוּר אֵל מַעֲשִׂיו וּשְׁקוֹל אוֹתָם בְּמֹאֲוָנִים
אֵל מְבִנֶה חֲכָמָתוֹ מֶלֶכִּי אֶרֶץ יִבְנֵנוּ
מַה רַב יָפִיו, וּבְתִכְנִיתוֹ גַּם הִמָּה יִבְנֵנוּ
אֵף יִשְׁירוּ: הִיִּית לָנוּ לְעֵנִים:

בִּירַח זֶה רוּם וְשָׁפֵל כָּה אֶל כָּה יִשְׁקוּ
 אֹר כִּי יוֹפֵעַ מַעַל גַּם עֲבִים מִים יִצְקוּ
 הוֹצִיא אֶרֶץ צִמְחָה כָּל זֶרַע בָּה זָרוּעַ
 כֵּן הִקְמַת הַמִּשְׁלָל אִם בְּרוּחוֹ מוֹשְׁלַת
 תִּפְרָה צִמְחֵי צֶדֶק וַתִּשְׁרַשׁ עֵץ אֵוֶלֶת
 בְּמִשְׁוֹל אִישׁ הִקְם יִחְדֵּל עִם מַהֲיוֹת פְּרוּעַ *

גַּם אַתֶּם בֵּית יַעֲקֹב, עֲנִיתִי יֹאזְעָף הַזִּכִּירוּ!
 כִּי זָכַר עִם דָּל, לוֹ עוֹלָלוֹת הַשְּׂאִירוּ
 וַיֹּאמֶר: שׁוּבוּ אֲגוּל מַעַלְיָכֶם הִרְפַּתְכֶּם
 "מוֹטוֹת בְּרִזָּל מָרְדוּ אֶתְכֶם אֵלֵי יוֹעֲקֹו,
 "שִׁימוּ תַּחְתָּם חֲבִלֵי אָדָם מִצוּף יִמְתְּקוּ
 "כִּי בַעֲבוֹתוֹת אֶהְבֶּה הִגְנִי יוֹצֵא לְקִרְאֶתְכֶם" *

"הִזְקוּ וְהִיוּ לְאֲנָשִׁים, תוֹנֵת לֵב הִסִּירוּ
 "דְּרָכֵי נִבְאֵי רוּחַ, מִקְרַבֵּיכֶם הֶעֱבִירוּ
 "וְהִנֵּנוּ יָד לְשָׁלוֹם הַמַּלְכוּת לְשָׁלוֹם יוֹשְׁבֵיהָ
 "דָּבְרוּ כְּשִׁפְתַּת עַמִּי, מוֹסֵר הַשֶּׁפֶל הִבִּינוּ
 "לְמָדוּ לִבְנֵיכֶם וּבְתִי כִדְרֵשׁ הִכִּינוּ
 "הִזְקוּ אֶת הַמַּמְלָכָה אֶחָבוּ אֶת אוֹהֲבֵיהָ" *

"יַעַל מַה תַּחֲתוֹ? אֶת מוֹסְרוֹת יְדָכֶם פִּתְחֵתִי
 "עַל קִנְיָן וּמִסְחָר רִשְׁיוֹן לָכֶם נָתַתִּי
 "וּבַמַּעֲבֹדֶת הָאֲדָמָה אֶתְכֶם לֹא הִבְדַּלְתִּי
 "אֲמָנִים גַּם עוֹשִׂים בְּמַלְאכּוֹת מָכֶם יַעֲמֹדוּ
 "חֲכָמֵי לֵב בָּכֶם, הִקְמֹות רַמּוֹת יִלְמֹדוּ
 "אֶת כָּל אֱלֹהֵי צוּרֵתִי, עַל כָּל זֹאת הַשִּׁפְלָתִי" *

אותי ללכת איתך, ולא יכלתי לנוס תפיתי) נבהלתי משמוע דבריה אלה, ואען ואומר: הוי לי כי נדמיתי! איך זה כי אם לשטן לי דרך צאה האשה לקראתי, אל ארץ רפאים תנחני, ארץ כלמות לא נוהג עליו, מי יתן החדש החדשתי ותהי לי לחמה!

עורני ודבר והנה תמונה אחרת צמחה לנגד עיני, נדמות נערה יפית ראויתי לקראתי, הוד והדר ללבישה, חן וחסד על לשונה, ותקרא אלי לאמר: את קולך שמעתי, גם שאנך עליה צאני, ועתה קום נא ללכת אחרי, אנכי אציאך אל ארץ טובה, ארץ לא תחסד כל זה, עינות יולאי צקעה, ותהומות צהר יצטון עיניך, שם תמצא מרגוע תנוח כאות נפשי.

במה מאוד שמחתי לקול דבריה, ואשאל לה, הבידי נא לי צתי מי את? ומה שמך? בט את שם האשה הזקנה הידעת? הבידי לי ותען ותאמר: תקוה שמי, גם את שם האשה הזקנה ידעתי יראה הוא! וארץ לקראתה לחצק אותה, ואומר: קומי נא הצילני מידי הזקנה הזאת, גם זה גם צחרתה לא חפצתי, משכני את, אחר כך ארצה, אך לאורך דרך זו תנחני. דברי אלה, ויהי עם לצני ללכת עמה, והנה האשה הזקנה החזיקה את כנף מעילי, ותאמר אלי: קודם מהד מן הדרך אשר התקוה הולכת זו, אל חשמע לקולה, צחלקות שפתיה אל תדיחך, אל ארץ טובה לא תציאך, צעיניך תראה אותה ושמה לא תצא, הרי זה צבורות וגדולות צשמים תראה מנגד, אך מי זה ידרוך על צמותו? — דרך שקות מחנודי עין, גנות נחלי מים, חציאך אל ארץ חושך, כלה שמיר ושיט, צייס ישכנו שמה, וסעירים ירקרו וצביה, שט תצלה צני עתך, וציגון יחלופון ימך.

פלצות אחזתי צשמעי אלה, וכרך הלצצ ציוס קרצ צשמעו תרועת מלחמה תרעד נפשו צו, לא ידע אלמי יפכה? מי יכנע, ומי יצליח? כן עמדתי, לא ידעתי לקול מי אשמע? ואל מי אפנה ללכת?

עורני עומד והנה רוח על פני יחלוף, וקול צרעש שמעתי מדבר אלי לאמר: צן אדם שמע צקולי! צין תצין את אשר לפניך, את שני המאורות האלה נתן לך אל לנחותך הדרך, ועתה אישעך ויהי אלהים עמך, גם משניהם אל תנח ירך, האחת כי תצחר, ללכת אחרה, גם השניה הנחך, את זאת תעשה לעוז לך כל הימים, כי אז תצליח את דרכיך ואז תשגיל.

את זאת חזיתי ואספרה, בקורא הך שמעני! ואתה דע לך.

ח . . . ב .

מכתבים

שמים מִפֶּעַל שְׁפַעַת שׁוֹבַע יִרְקוּ
 וַתַּחֲזוּמוֹת אֶרֶץ מִתַּחַת רֶב מִוֹב יִפְקוּ
 עַל רֹאשׁ צִדִּיק עַל רֹאשׁ יְאֻעַף יִחְדּוּ תִבְאָנָה
 חֲכָמִי לֵב תַּחַת צִלּוֹ בְּגִפֶּן יִפְרָחוּ
 קִנְיָן וּמִסְחָר תַּחַת מִמְשַׁלְתּוֹ יִצְמָחוּ
 יִרְאוּ נֶסוֹ יִמָּה קִדְמָה תִּימָנָה צְפוּנָה *

יִחְדּוּ יִשְׂאוּ קוֹל רֹעֵה יִשְׂרָאֵל חֲמֻלָּה
 רֹפֵא לְשִׁבוּרֵי לֵב רֹעֵה הָכֶם פְּקֻדָּה
 לְהַבּוֹשׁ מִחֵץ נוֹשֵׁן מִחֵץ רֹעֵה אֹוִלִי
 מִגְבָּהָה יְאֻעַף גַּם עַל עַם דֵּל רְאִית
 יַעֲנֶה אֵל לְלֶכֶת בְּדַרְכֵי אֹוִית
 הָאֵל לְשִׁבַת מִגְבֵּיהִי לְרֹאוֹת מִשְׁפִּילִי!

נפתלי הינן וויזל *

ה'יראה והתקוה במחזה *

בן עשרים שנה אנכי היום ואלה מספר ימי אשר חלפו לי מיום היותי
 „עלי תצל דגים המה, ואנכי צעד מדעת עורני, תצל, נעו
 „מעגלותיה לפני, דרך אלך זו לא ידעתי מנוח לך דגלי חזק, ומקום
 „המנוחה לא מלאתי; חזרת נערים אשר סביבי, כמוהם כמוני לא ידעוהו,
 „ואפן לזקנים והמה צל ידוני, והים גדול ורחב ידים לפני, צלז יס אנכי
 „עומד, ידא וחדד לקול שאון גליו סן ישתפוני, ומי יושעני לצל אהיה
 „שלל למו? ”

בהעלותי אלה על לצדי, צעוד דצדתי, והנה תמונה לנגד עיני.
 כדמות אשה זקנה דאיתי לקראתי, ראשה ידעד מזוקן,
 אימה כסתה פניה, ודעדה אחזתני למולה, ותקרא אלי לאמור: קום כא
 הנער! ואנכי אנהך, אנכי. שתהלה לאטי ואתה תלך אחרי, למען תצא
 אל עקום המנוחה אשר זו חפצתי * (וצעדס כלתה לדגד והיא החזיקה
 אותי

וגם חכמה לא אהדל לשלוח לכם ציד איש צדיקכם, אשר פה עמנו היום, אשר ר' שמואל ווידעטימער, דער יום ציומו בכל אשר סאלתם עמא כל איש אוהב האמת, ודורש טוב לעמור.

הא לכם זרע, וזרעתם את אדמת הקודש אשר עליו אחס עומדים, ויהי כועס ה' עליכם ומעשה ידכם נוגה עליכם, ומעשה ידכם נוגה.

אמנם אל יחד צעייכס, אס משפטים אדער אהנס לאמור, מדוע עזרתם את פי החכם, אשר יען אהנס טוב, ללתי התל דצדי אחרים, ולהלגס דצדי ריבות צעדיכס? והלגתם דצדיכס דצדי איש, שאלתינו לכל נחותי וגו') והיה צעייכס במלחק, למה תעשון כן? ולמה תקומו תחת אבותיכם להחלל הדיו, ולהגלים אהנס טובים לצעור העיימס? לא זה הדרך יסכון אור, לא תוסיפו לעשות כדצד הזה עוד, ואס נכספה וגם כלתה נפשכם להגדיל תורה ולהאדירה, אל תצילו עוד מלחמה שעה (*).

ועתה שמעו אל דצדי אשר דצדתי מאז: (מאמר התורה והחכמה דף ה' לאנדאן תקל"א לפ"ק) ועוד דעה אחרת ראיתי, והיא דעה מאור, והיא עזיבת לשוננו הקדושה אשר אין דורס ואין מנקה לה, עס דאדתינו האומות אשר סציותינו הקדונים ויחזקוים, לא ינחו ואל יסקטו מעשות ספרים אין קץ, איש ואיש מדצד וחוצד חצר כלסון עמו למען הדחינו, ומדוע גרע מכלת אבותינו, לעזוז לשוננו הקדושה? פרפים אהינו דמים, ללתי עשות הדצד הטוב הזה; ואף צהלינו דלת וחסרון לשוננו, כי אין אהנו יודע לקדוש אס או לאחד דצד כל"ה, אשר לא מאלא כתוב צספר התורה והנביאים, ואף כזאת מעטו לחי המליצה ונעימי המדצדים, ולא ימאל כ"א אחד צעיר ושנים צמשפחה, ומספר צדי ישראל המדצדים צספה צדודה מעט המה ונער ינתצס, ויתרם לסון עלבים וספה אחרת ידצרו, כי צטורס יקע הנער מאוס צרע ונחור צטוב יסלורה עלינו.

(*) כצד התללנו על זה צאגרת כתוצה להחכם הרופא ה"ל: כי לא היתה דעתנו להעיר ריב חו לצורה גדולים, הכי העלמנו סס כותצ האגרת צמכהנו; וכל זאת יקרו דצדי החכם צעיינו, צס דאינו אהצתו חלינו ולצצו כי אס הוא עמנו, ומי יפן והיה זה לצצ כל חכמי עמנו, להורית לנו חז אשר צגיור, ואהנו נעסן ארון לדריהס, להסיר הגנה ממנו כי זה חסאנו ללמד וללמוד עוד כל הימים.

דצדי המאספים *

מכתבים

מכתב לח"ל"ע מאת החכם הכולל רופא ופרופסור לעוויזיאן מ"ו

שמעתי ושמח לבי, לקבל מנשר שמחתי בשמחה בקליר, ומה טוב ומה נעים שנת אחים גם יחד, להוליך את אמן הדאשה עשרת תפארת אבותינו והדרת לשוננו הקדושה, אשר הסלנו אחרי גוינו, להשפיק צילי כדים, נערכו את הכדמים, וכדס' שלנו לא נערכו, על זאת היה דוב לבי זה ימים לא כביר, כאשר גם הרמותי ידי ואקרא בקול גדול צהיותי בארץ רחנת ידים ויושניה בני חורין, היא העיר הגדולה לאנדאן דנתי עם שרתי צמדינות שמה כתנתי את סתרי מאמר התורה והחכמה, ועליו ככל הדברים אשר אתן לפניכם, (תוכו דלוק אהבה מדברי חכמים ומלילות), למטה צסוף האגרת הזאת, ואם טושים המה צעינים, נתונים נתונים המה לכם ואספתם אותם אל תוך צתיכם, ומאספינס ידעוה. ועד הכה לא שקטתי ולא נחתי, ופלגי מים ירדו עיני על לא שמרו בני ישראל את השמרת לשון הקודש, וצמסתרס תצרה בפסי, ועוד ידי נטויה ללמד את בני ישראל את דרך לשון הקודש החדשה, ואפן כה וכה, ואחל כי אין איש תומך צידי ולא מלאתי עזר כנגדי, עד אשר צאתם גם אתם אל המנוחה והנחלה, אשר שם משה מורשה לבני ישראל, כאשר דאיתי את נחל הצפור אשר חלקתם ציעקצ והפלתם צישראל עם המאסף ההולך אחרי, לצסוף רוח חיים צמפניו, ותחי רוחי, ואומר צדוך ה' אשר לא השנית גואל לאחינו בני ישראל! חזקו ואמרו אל תיראו מן הצועדים צעם, ומנחשים הסורפים צאש דת למו הנוקמים והנוטרים צקנאת עלמם, ולא קנאת ה' לצלות העשה זאת לכם, ואל תחטאו מדגשת פועלי און ועמל צקדנס אשר יהיו לשנים צעינים ולצמינים צלדנס להפד מעשה ידכם, כי אם צאמפ וצתמים אתם עושים את הדבר הזה, ולצננס שלם עם ה' אלהיכם הלא ציד דמה תלאו צמחנה העצרים, והלך לפניכם ה', ומאספכם אלהי ישראל, ומי צעל דברים, יגם אלוים ויתן לכם את צדיתו שלום ואמת, ויהי ה' עמכם, תשולות חן חן לכם!

מקור החכמה ויסודה אחד ולכן הסגמט צ' חכמים לרעה אחד הוא ענין
מאודי, והפכו צפתיים שיתחלקו צפתיים: ומה מאוד לדקו צחכמתם
לפי זאת ההנחה, צחכמתם "הטייתך לרעה ע"פ שנים" כי כמו שגזרה
התורה צעד ת החוש שלא יתאמת אפס ע"פ שנים, כן גזרו החכמים גם
הם צעקות השכל, והבן זה מאוד, אצל חכמתם "הטייתך לעוזה ע"פ
אחת" כזר צא צו הדקש מן והלילו — וכן כל דברים ז"ל מיוסדים על
קוטני השכל ומסכימים עם החקירה האמיתית אחד הדקדוק ודעיון הישר
זהם, ודוב מה"ג מדות שהתורה נדרשת בהן מיוסדים על עקריו שכליים
מציאות צחכמת ההגיון, ע"כ. את הדברים האלה ויתר דברי אחת
תמצאו בספר מאמר התורה והחכמה. ואתם תחזו ממנו כעוז צעינים
לתת להם יד וגם צתוך דברי המאסף ומי יתן והיה לצננס זה לידאח את
ה' כל הימים ולהנין את דבריהם ולסעדם צושפט וצדקה, ואתם שלום!
דברי הרופא ולה' הישועה מדרכי בומפל צן המנוח כמהור"ר ליצ שפאצר ז"ל.

על דבר חנוך הבנים בראוי

פרק שני

אמר החכם: הדעוני מציקים דנים, ולא מלאחי מוין לי כללני. ואמר
עוד: ה' נעט צאדם צ' אונים וצ' עינים ולשון אחד שישמע ויראה
יותר ממה שידבר. ואמר: המגיל יספר מה שראה, והכסיל מה ששמע.
וצפרט הדבור שהוא שקר שהוא מבוזה מאוד, כאשר נעשה כהיתר הדבור
הכוזב, וגניצת הדעת, וחושנים אותו לדבר מועיל לעולם, וצחמת גורמים
דעה וציון לעולם. ועוד דעה חולה דלית דנים מהאנשים צודים מלגס
דברים נאים לשמוע, כדי שיביה להם מה לספר צשצתם עם הצדיות,
ויחשצו חכמים ויודעים הדבה, ויעו הצדיות אונם עליהם, ויש שיספרו
דברים אמיתים, רק שיערצו צהם שקרים, ליפות הענין המסופר, ודלוי
לאיש השלם להזהר מלהרהר צמלים לא יסכן צם, כי המחשצ והדעיון הוא
מחלק הדבור הפנימי הנתון צאדם להיות שופט, וישצ צעיני הנפש השכלי
לצר. ונתצ אריסעו צם המדות, "והדבור המיוחד צאדם שני חלקים,
"הא' שהוא מחשצ ושופט ומתצונן על יושד וכבוזה ואל זה החלק מיוחס
"הדבור צענם וראשונה: וחלק הצ' שהוא נקשר ונפוף אל המחשצ, והוא
המתעורר

עליומו כללונם העלב ללפוף ולהגות דברים ולצו כל עמו, עד כי יגדל
 הנער ויתבונן מאליו, ארזקין צאולמו, ואצד קצרו ותחלתו: הניעו ודלו
 דברי הרשב"ם ז"ל צהתחלת פרשת וישב, "ישבילו ויצינו אורצו" וגו' ע"ד
 שאמר שהתנח עם רש"י חמיו ז"ל ושהורה לו שציאורו אינו מספיק, כי
 אין מקרא יולא מדי פשוטו ודקדוקו; ומה יאמרו הגוים אשר סביבותינו
 צהתנחם עמנו כללוננו אשר הכרתם זה יותר גמורה מהכרתנו? הלא
 מים יד לפה, הלא ינחחו אותנו צטעותיהם, הלא יאמרו: רק עם סבל
 וקטן, העם הזה, תחת שצא ההצטחה מהצדוף י"ת אלינו; ואמרו רק
 עם חכם ונכון הגוי הגדול הזה; לא טוב הדצד אשר אנחנו עושים להשליך
 אחרי גוינו עטרת תפארת לשוננו, לנו ונתחזקה צעד עמנו ונעד לשוננו
 הכתן צירי דים, ולא נכשיל עוד ילדי צני ישראל המצפנפים והמבגים
 כלעב לשון אין צינה, ונדצד צשפתינו הצדורה כגד מלכים ולא נצוש,
 ונצוה לזה צלמדנו המקרא כפי ויה שורה עליו פשוטו ודקדוקו, והמסנה
 והתלמוד הנסמך אליה, וההלכות המסתעפים ממנה ויתחזקו ע"ז הצדנתו
 צהם צנח הענינים המדעים, וקודם התחלתנו ללמוד התלמוד יאות
 ללמוד מצוה התלמוד והוא הגיון התלמוד ונצין צו הצנת פשוטו והגיגו,
 מצלי השצוש והחריפות של הצל וצהצלות זמן דצ על הלכה אחת, ואפשר
 עכ"ז לא נכון זה האמת ולא נגיע כלל לתועלתיות הנוגדות והמנוגות
 ממנה ויתעקס סכלנו תחת התישדנו אותו, ומה גדלה טעותינו צדלותנו
 לקצן וללמח הדברים ההפכיים המתנגדים צעלנותם למאמר המתפסט
 צתלמוד. אלו ואלו דברי אלהים חיים" אלל אשמים אנחנו ושגבה נחצד
 לציאור המאמר הזה, כי לא יחלטו החכמים ז"ל מה שגזר הפנו המושגל
 דאשון והוא "שלא יתקבצו שני הפכים בנושא א' ובזמן א'" אמנם
 נותנס צו מה שאמרו, כי ידוע שצעקרי הדתים לא צא המחלוקת כלל,
 אלל כפל המחלוקת צסעיפי הדתים כפי התחלוקת סגדות החכמים, זה
 יאמר שהסעיף דומה לעקר המקוצל אסורו וזה ידמה לעקר המקוצל
 התידור, וכן צענין טומאה וטהרה ודומיהם ולצן סגת כולם מיוסדים על
 דברי אלקים חיים, ודלוננו, על העקדים המקוצלים, מאורף לזה שהכל
 לפי הזמן והמאורע צאשר העדנו לפניס וידוע גס זה מאמרס ז"ל צתלמוד
 פסחים פ' מקום סנהגור, "תניא, צין שאמרו להדליק צין שאמרו שלא
 להדליק, שניהם לצד אחד נתנונו" אלל העקר שצידס, "יחיד ורצים הלכה
 כרצים" מלצד שהוא עקר מוקוצל אמרו יתצדך אחרי רצים להטות, הוא
 גס עקר שכלי, כי הדעות שאליהם יסנימו רצים המה דעות נדקות, כי

על צוריו שיטיב הדעת צדור וצלו, צהיות ששכלו ודוחו דפה וחלוט, וקסה
 לו לצייר צמחצותיו, להצין התשובה הצנויה על ידיעות נחות וחכליות
 מפורסמות, הקודמות לה, ולפעמים ישאל למה שג"כ אין צו דעת רחבה
 ותצורה נחה שישצור לו התשובה ענין שיוכל להצין צנקה, והוא ישיצ אחרים
 לא בהשגיל, וישצם את מוחו צדצרי תפל, ויש ווי שלא יוכל להכניע הכער
 שיקור למשמעתו, אם לא ציר חוקה ויבקה להציג לזכור ע"י מוסד ידאה
 ואימה, ויצדא חלצו המלאות כוזנות והצלום, וע"י כן מכחד האמת מלצצו;
 או כשרואה להעיר תשוקתו צלמוד וצודיות יצטיח לו צדדים נפלאים,
 ואחריו כן ידמה אותו כי לא יתן לו מאומה, וצקוף מעשי האצ ציר הצן.
וברחיות שהענין מזה צלחדית הימים תזיק לנער וללחדים לכן דאוי לכל
 אצ ומורה משגיל שלא להטיל אימה יתירה על חכיכיו, וישים מחשצתו
 ודאגתו להרגילם תמיד לצד האמת, ולא ידמה אותם צאום צד, כדי
 שלא יאצדו הנערים אמונתם ונעמונם צדצרי האצ או המורה; מפני שהרבה
 פעמים מהצורך שיאמינו לצד לצד המורה מצלי צקשת המופת והדאיה או
 צום טעם, ואם המורה מדמה אותם ויהתל צם פעם אחת, הלא צשתים
 לא יאמינו לצדציו; אצל צדצרים שאינו יוכל להגיד האמת לנער, דהיינו
 שנצגצים ונדעתו להצין, טוב שיחדים ושיצנו על פי דרכו, שאם יגדיל
 יורהו האמת העמוק. דק: כל השתדלות האצ או המורה יהיה להשגוח
 ולהורות לו שלא יסתיר צום צד ולא יכחיד האמת ואם ישמע שעשה כזה
 וכוה, ישאל לו, צנחת ומועם, לא צועם, עך שיודה על האמת, ויגיד
 לו מה שעשה, ועדוע עשה, ויוכיחו ג"כ צנחת שלא לעשות כזה עור,
 ויחלפו את המורה שיש צעשותו זאת, למען ידאה צעיכיו, וצלצצו יצין
 המעשה הרע, וצצ ודפא לו:

ואם מן הצורך להטיל עליו אימה ולהתקידה, כי צלתי זאת אינו שומע;
 לכל הפחות יתעורר פחדו צדצרים מפחידים צלחת למען לא יצור
 עוד לעצות, וכן כשיצטיחלו מתנה, צריך להצטיח לו מה שיש ציקולקיים,
 כללו של צד: צריך שיסתדל צכל המחלי כחו, שלא ליעב צלצ הכער צום
 נחשצת הצל וצקד, ואז צלחדית הימים יתן פדיו במול יעשו בפלים,
 ואת חסד צדע צדמעם, צדכה יקצור מאה שערים, וצסנה סכר יידע חלף
 עמלו. אצרי הצד יאריך ימים לראות נטע ששועיו, אשר צעמל ידיו
 נטי, יגדלו ויכיו לצפן אדרת, יורעי הכמוסיות, מלאים מורה ודרך ארץ
 כדמון, אז ישמח לנו גם הוא!

התעורר ועקד השמירה והכליון תלוי צו" *) גם נעים זמירות צעיריו, קורא צביון: מי האים הכפץ חיים, נלד לשונו מדע — ר"ל משקד (טעם הדבר שרע הוא שקד מנולד צלדוכה צס' בן בעול) — וזהויות שיהטעל הזה הוא שאלם דם צעקציו, וילד כל אדם תקיף, על כן הזהיר השמירה ביותר, לכן תפסם סוללה צעד לשונך, ותסך צדלתים פיק, ועל שפתיך תשמור קוק, כל ילד ממנו דבר שפתום למותר, אז תראה עוצ, ותנלל מכל פוקה, וזהו מה שליתי להקדים מנולד הזהרת אמירת השקד לגדולים כדי שגלמוד להקטנים, ולו הרבילו אותם מקטנותם להביד האמת, ולהרחיקם הרחק מאוד מן השקד והסכל, לא השחיתו התעיצו עליה גם צדולתם: צהיות שנעשה כהרגל לגנוז הדעת לפעמים צעת הצורך דהיינו, אם מפאת הכוונה, להנלל ממשיגיל או מדרך שלום, אך הנער לא יצין מאומה מזה: ועוד רעה יותר שמשדרי להנער דברי הצלים ושטות מעשי מעתועים מעניני מכשפות ידועות, ומלאו מות התינוק צמחצות נעוצצות ופתלתול, וצעתו יגדל הסודס הזה, פורה ראש ילענה:

אולם החסדיו הזה, שהנער מודגל לשקד או לערצ האמת והשקד, יולל מנחה סצות וטעמים מפני שלפעמים הנער משתוקק לרעת דברים פאגנים ממנו ומוטל לעתים שאלות עמוקות, אשר אי אפשר להצינו טעם הדבר על

(*) צבור הדבר כך, שהתלות העיון והמחצצה נקרא צפי כל צעלי הסביון הדבור הפנימי, והדבור צכלי המצטח נקרא הדבור החיצוני, וצדרך מליני אחרו: הלסון קולאום הלצ וסלוח הולסון: והדבור הפנימי ר"ל המחצצה ומערכי הלצ, לא נעשה שום דומס חון לפנצ בי אם אחרי הלצצו מלצוס הבוג צחופן שילח אל חיצוני המנעם ומשם אל כלו המצטח, ומשם אל החויר, ונעפך משם אל חון הסומע להיות נכנס ללצו, וצין כוונת המדבר אם טוצה אם רעה היא, לפ"ז מה שצויר הים צמחצצו ענינים לא יציגו מזה שום נזק לחכים, כי מי צין מערכי לצ חיש ומפני רעיוניו? וולתי חצי כל! חלל כשילח לחון ידבר אל חון הסומע צום המכסלה קרוצה לצלח אם להסד אם לצצט, וצריך לשמור לסוגי סלח צצכל, ולכן אחרו חו"ל: מחצצה נעה חון הקצ"ה מלרף למעשה ומעעם הכ"ל: וזהו כוונת חריסטו: ה"ל שהח מחצצ ר"ל שהתלות המחצצה להוליא הענין הססר צמעמק סלצ על ידי הדבור הפנימי שהח הצויר והמזמה יצוח השוצט לשפוט ולהצצון על יוסר ונכונה והמחצצה, חחו צחמה הדבור געלס וראשונה, אך זה אינו מתיק כלום צין רעה וצין טוצה; חולם חלק הכ' סאחרי הצויר המחצצה צפנומיות יוליאם מכח חל הפועל צכלי המצטח וסוח נקשר וכפיק חל המחצצה צחמה עוקר השמירה תלויים צו וסומר סיו ולסוגו שומר מלרד נססו

למשכיל ללמד לזניו שאין מן הראוי לבחול לאדם דעה ולנקוט ממנו כ"ח
במקום שהעונש הנדח הוא כדי למנוע מתוספת העשיה. הודים! אין
איש צורך אשר יוכל להתפאר שאין לו זר ואויב צעולס, לכן אט יש לכם
אויב בגד פני צניכם, לא תראו תאונתם לנקוט ונמנו הן בדבור, הן
במעשה, כי מנכם יראו צניכם, וילמדו דוע המדה הזאת הנשרשת בקדצכם,
שאין תקנה להכריתה, ואם השעה לריכה לנקמתכם לכל הפחות תדוויקו
אותם צדגע הזאת מנגדכם, למען לא יראו צנים ערות אצותם, ולא
יעשו כזימתם.

אם הסתכלתם שצניכם יגילו צאיק זולתם, אז תשתקלו שהאנשים האלה
אשר על אידם שמחו צניכם, יעשו עוצה להם, ויסצידו פנים למו, לקנות
להם דצרי, שעשופים שמשמחים הלצ ואחריו כן הוכיחו אותם צתוכת
וגבולה, ותזכירו את חטאתם ואולת שמחתם אשר שמחו צנוק דעיהם, אז
יצאו מדרכיהם, וזאת היא תרופה נאמנה למנתם.

ש ס

השאר דפיוס הצאים.

פרק שלישי

הקנאה והנקמה ממלאו יחד צעדים מקטנות, ואף שהפעולות האלה, לא יוקו לצני אדם צענותם; מכל מקום אם נניח לעשות דיונים, ולא נחפז סללה צעד, אז צעת צוואה צימים והנה כפורחת עלתה נלה הצילו אשכנזית ענני דוש, ופריו שרף מעופף וחנם אחד מהיר וצקי צמלכת החנוך, לו עלה ותצוה, ספר כתב על שמירת הצמים ממדות אכזריות, את דצדיו קדאטי מתקו לחני, דצב וחלצ תחת לשונו לכן אהדתי להעתיק דצדיו פה, קחו את לקחו, לנו לחמו צלחמו, ושתו ציין עטמו האזינו את תורתיו ותושעון צצוה ונחת ונה דצד:

הזרחו אצות ותשתדלו למאור מצלתי הצדיק נעם הנעדים או ליחס סצחו לאנשי זולתם נקיים דצד הזה, או לצעלי חיים צלמי מדצרים למען השקיעם מחמתם *) דלית ההרגל המבונה הזה שהוא משתדר עוד צהרצה הודים, והוא סנה זודאית למדת הנקמה, והדצד כאלו דצו ההרגל צכוונה מיוחדת לכך, השמרו אצות עמנו. ההנאה והדחיה וההשלכה מעכס (גם חז"ל הרצו להזהיר על ענין הדע הזה ואמרו: כל הקודע דצדיו צחמתו, או שמשצד בלי כאלו עוצד ועצורה צרה) יחסצ לצניכס לעון אשר לא ינפד; לכן תיסדו אותם והוכיחו על פניהם צמאור מאור, אם יולאו דצה וילשינו מפני שנאה על אדם, או אם ידצדו שום שמץ ודופי וגנות, וצאפס שנאת האיש ההוא הנחירו הדצד תחת לשונם ולא הידיו. ואם הצד להם איש, יהיה דצדדים או צמעשה והמה צאים אליכס ללעוק חמס עליכס, תלמדו אותם ניסלחו להאיש ההוא, ותהפכו צצותו לאמור: שגגה היא מלפניו, ולא צדון עשה זאת ואם ישים המעשה על לבו, יתנחם מאשר הצד לכם, אל תצקשו שאוכיח אותו, כי עוז הוא שיכיר את חטאו, וידעה שאתם סלחתם לו, ותהיו יקרים יותר צעיניו, וישצ לאהוב אתכם כפלים; אלל אם לאוי שתוכיחו אועו, ולבעוד צו, אז תורו לצניכס סלל נעשתה התונחה והגערה על המעשה אשר עשה כ"א צתכלית סלל זייד לעשות עוד צפעס אחר. וזה דרך המוסר האמתי, כי דצד חייו הוא למשכיל

(*) ההרגל הזה נחפז עוד עד היום הזה, לשהצד מרתוח כסור מחייתו, וצעיט דרגליו חרצה, כדי להשקיעו יאמרו לו: הם הם צני! סלחן הזה או בעצד או סכלצ צצו את הדצד הזה, דוק נח צדי, וחני אכבו וגם יכו צחמת וצנה יתנו לו די להרצה שצנים.

דאָס דוּשטערעס טהאל, אָדער אין איינען דער בלוזענדיקען גאר-
טען דעם אראָמאטישען ענגעדיס, אָהנע איהן אונטערדוועגנס אן
דיווער אָדער יענער שטעללע שטיל שטעהען צו לאססען, דיא דורך
אירגענר איינע דער טהאטען דעם גראָסען דאוורס מערקווירדיג
וואר. היר צייגט ער איהם דאז שאטטיגטע טהאל, וואָ דער קע-
ניגליכע הירטענקאבע לאג, אונד דער היפֿענדרען העערדע אויף
דען נעכסטען בעבלימטען היגעל זיסע לידער בלוי; היר דיא זילבער-
קוועללע מיט דופֿטענדרען ראָזענבישען אונד האָהען פאלמען-אומס
פֿלאַנצעט, אויף דערען דיכטבעלויכטען צווייגען דיא פֿעגעל זאנגען,
אין דערען קאָנצערט ער זיינע הארפֿע שטיממע, אונד מיט איהנען
דען שעפֿער דעם פֿריהלינגס זאנג: דאָרט דיא ווידע, אן דער
זיינע ליער הינג: דאָרט דען כוש אין וועלכעם ער דעם צאָטטיג
טען בער דאז יונגע לאס אויס דער בלוטיגען קלויע ריס. דא שטאנד
דען דער יינגלינג פֿאלל האָהען מוטהם: אונד העהער פֿאָכטע זיין
הערץ אין דער ברוסט, אונד ער ויפֿצטע פֿאלל ריהמליכער אנגסט:
ווארום בין איך נאָך ניכט דאוור? איינסט דא זיא אונטער צערטי-
ליכען געשפרעכען איבער דיא וואונדערגעשיכטען דעם פֿאלקעס
איזראעלס איבער דען געפֿילדען פֿיליסטעאס וואנדעלטען, שטיסען
זיא אן דאז טהאל, וואָ דאז גראבמאהל גאָלליאטהם, שטאָלץ ווא
ער זעלבסט, איבער דיא נעכסטע היגעל הינראגטע: איין שמאלער
פֿלוס פֿלאָס אונטער איבערהאנגענדרען פֿעלען אונד געהענדרען
העלען מיט טרוידענדעם דומפֿען געמורמעל אין דען נאהען באָך:
אומס אופֿער הערוס לאגען אין פֿערוואָרענען הויפֿען געביינע דער
ערשלאגענען פֿיליסטער. אויף דעם גראבמאהל זעלבסט שטאנד דער
שטאָלצע שפֿער, גראָס ווא איין וועבערבוים, מיט דעם דער ני-
דערטרעכטיגע פֿראהלער דיא העלדען איזראעלס איינסט צימטערן
געמאכט, אן דעמועלביגען הינג דער דאָסטיגע שילד מיט דעם ווע-
הענדרען דאָסשוויף, יעטצט ניסטעטען ליכטשייע אילען דארונטער,
אונד היילטען דורך דאז מיטערנעכטליכע דונקעל דעם ערשט-
קענען פֿיליסטער גאָמאלס דיא טרויריגע געשיכטע אינס אָהר-
לאסט אונס היר אויסרוהען, שפראך דער זילבערלאָקיגטע גרויז,
אונד זעטצטע זיך מיט זיינעם ידיריה אויף דען היגעל, פֿאָן דעם
זיא אינא טהאל הינאבזעהען קאָנמען. וויער בעפֿיל דען יונגען סא-
לאָמא, אלס ער אונטער דען מאָדערנען קנאָכען דיא רייבערישע

צווייטע צונאכע

צו דער

העברעאישען מאָנאטסשריפט

(המאסף) דעם זאממלער

הערױסגעגעבן פֿאַן איינער געזעלשאַפֿט העברעאישער ליטטעראַ-
טורפֿריינדע

צו קעניגסבערג

סעפטעמבער 1784

I.

נאטרהאן אונד זיין ידידיה (שלמה)

(איינע ביבלישע אידיללע)

נאטרהאן. אינראַעלס ווייזער זעהער אים זילבערהארד, פֿעלענטע
זיינען ידידיה, דער איינסט מיט דעם גאָלדענען
שטאכע, דאָ פֿאַלק דעם העררן וויידען זאָללע, אס ליבסטען מיט
דער וואונדערגעשיכטע זיינעם גראָסען פֿאטערס צו אונטערהאלטען
אָפֿט צייגטע ער איהם אויס איינעם דער ציזומער דעם קעניגליכען
פאלאסטס דאָ קליינע בעטהלעהעס, אונד זיינע נידערען שטראָה-
היטטען אונד זיינע בעכזאָסטען הירדען, אונטער רענען דאוויד דער
קנאכע איינסט שליף. נאָ לוסטוואַנדעלטע ער, זיינען קעניגליכען
צעגלינג אן דער האנד אן איינעם היינע אידומענס, אָדער אן שא-
ראָנס

וואר קיינע קראַפֿט אין אייך? קיין מוטא אין דען הערצען דער דיהנער
איוראעלס? זיא נאחמען ניכט דען העלס פֿאַן דער וואנר אונר גריפֿ-
פֿען נאך דער לאנצע ניכט.

גראַס איזט יעהאָפֿאַ איוראעלס גאָטט! דער העלדען הענדע ער-
שלאָפֿפֿעט ער, דער מידען פֿיסע ריכטעט ער אויף! וואָ
יעהאָפֿאַ שטרייטעט ווער איזט נאָך שוואַך?

דיא קליינסטע יוראס, בעטהלעהעם דיא פֿערשמעהטעסטע דער
טעכטער איוראעלס, זיא נאחם איהרער הירטענקאבען איי-
נען פֿאַן דער העערדע, אונר זאנדטע איהן אין דיא צעלטע דער
קריגער; — אונר ער שלוג דען העהנער איוראעלס, אונר טערטעטע
דען פֿערליימדער יעהאָפֿאַס.

אַ איוראעל איין קנאבע וואנדטע דיין שמאך,
איין יינגלינג רעכטע דרך!

ניא האטטע זיין הויפט איינען העלס געטראגען, זיינע ברוסט ניא
דער פאנצער אומענגט. דאז בלעקען דעם לאממעס דאס דיא
מוטשער זוכט, האטט' ער גור געהערט; אונר דאז מורמעלן דעם
באכס, דער איבער דען גלאטטען קיזעל הינפֿליסט. ניכט געטעזע
דער שלאכט, ניכט דער דאָססע געטיממעל, ניכט דער שילדע גע-
קלידר. פֿאַן דען שאאפֿען נאחם איהן דער פֿאטער, אויס דען היר-
דען זענדעטע איהן ישיי.

מיט דער שנעללע דעם רעהעס, מיט דעם מוטשע דעם לעווען,
ליף ער דאהער איבער דיא פֿלור, אונר זאה ניכט דען דאָרן
אם פֿוכע, אונר הערטע ניכט דאז נאכבלעקענדע לאס. דאז רוישען
זיינער פֿיסע הערטען דיא ברידער, אונר זאהען מיט דען יינגלינגען
הערויס אויס דעם צעלט, אונר שפּאַטטעטען דעם קאָממענדען:
"צוריק, צוריק! צו דער בלעקענדען העערדע! צוריק צו דער מוט-
טער דער דא ענטליפֿסט. היר בריללען לעווען, היר כלוטען פאר-
דער, היר בלעקט קיין שאאף." ווען שפּאַטטעסט דאז אליאב?
ווען העהנעט איהר, יינגלינגע איוראעלס?

דער העלדען גרעסטען, דער זיגער ערסטען; איינסט ווירפֿט ער
ווען דען הירטענשטאב, אונר ניממט דייען צעפטער, אַ
איוראעל! אונר דא אומקניעסט דען טראָהנענדען.

ער הערטע ניכט דער ברידער שפּאַטט, דאז האָהנגעלעכטער דער
יינגלינגע ניכט (דיא הייכלער!) אויך זיא בעכטען יא. אונר
שפּאַטט.

קדעה קרעכען הערמע, אונד דיא איילען אונטער דעם שילדע
הערפֿאָרפֿליגען זאָהע. ווייסעסט דוא זיא נאָך, דיא גראָסע גע-
שיכטע, שפראך צו איהם דער גריין, דיא איך דיר זאָ אָפֿט צו ער-
צעהלען פֿפֿלעגטע, פֿאָן גאָליאטה, דער איזראעל העהנטע אונד
דען דאוויד צור ערדע נידערשליידערטע? איך ווייס זיא, אנטוואָר-
טעטע סאלאָמאָן, אייזס ניכט דאז שווערד גאָליאטהס דאס אין דעם
פֿאָרהאָפֿע דער העפֿע דער קעניגסבורג הענגט, בייא דעססען אנ-
בליק איך נור נאָך פֿאָר דרייא יאהרען צו וויינען, אונד מיך אין דען
בווען מיינער ווערטערין צו פֿערשטעקען פֿפֿלעגטע. זאָ אייזט'ס,
שפראך נאמטהאן: אבער וואָהלאן, זינגע מיך זיא דיא גראָסע גע-
שיכטע דעם שטרייט דעם יינגסטען קנאכען ישי'ס מיט דעם די-
זען. סאלאָמאָן ערהאַלטע זיך איינע וויילע פֿאָן זינגעם שווער, אונד
נון האָב ער אן:

וועהעט לויטער איהר ווינדע! בריווע העהער דוא טהאלפֿלוס!
עס הערען מיינען געזאנג פֿיליסטעאס זעהנע! עס הערע
איהן דאנאן! אונד שטידע צום צווייטען מאהל בעשעמט, פֿאָר
יעהאָפֿא צור ערדע. דען דיא איהם רייכערטען, שיטצט ער ניכט;
אונד זיינער פֿערעהרער שמאך רעכטע ער ניכט.

ער העהנטע יעהאָפֿא, ער שפאָטטעטע איזראעל. זיינען שילד
וועהנטע אונדורכדרינגליך ער אונד אונצערברעכליך זיינען שפיס.
דא שטאנד ער אונד שמעהטע, — זאָה ניכט אויף צום היממעל,
וואָ יעהאָפֿא דאָנגערט, ניכט אויף צום ליבאנאָן, וואָ ער פֿעלזען
צערשפאלטעט. "ווער אייזט מיך גלייך אין איזראעל? ווער בעבט
מיך ניכט אין דען צעלטען יאקאָבס?" זאָ שפראך דער שטאָלצע:
אונד דיא קריגער-רייזען איזראעלס בעכטען, אונד זיין קעניג
ערשראק.

וואר שאול ניכט העהער אלס 'אללעס פֿאָלק? ראנטע ניכט זיין
הויפט איבער דיא קריגער היין? אונד ערבלאסטע דעם פֿראה-
לענדען, אונד דאָהעטע ניכט דעם שפעטטער איזראעלס.
וואָ היינט זיין פאנצעד, אָ יאָנאמטהאן! אין וועלכער וואלדשלאכט
צערבראך דיר דער שפיס? וועלכע קריגער-רייזען אומצינגעלן
דיך? וועלכען געשלאנגענען העלדען יאנטעסט דוא נאָך? דאס דוא
ניכט קעמפֿטעסט דען קאמפֿף דעם העררן? דאס דוא דיר ניכט
תרשטיטטעסט דען האָהען טרוימפֿף? איהר העלדען יאקאָבס,
וואר

פֿאַם שטול, אָ שאול, דען איוראעלס עררעטטער קעמט! מיטטען
 אינטער דיא וויזען אום דען קעניגסשטוהל, מיטטען אונטער דיא
 פֿאַרדערסטען פֿיהרער דער שלאכט, טראט דער קנאבע מיט שלים
 דער אונד הירטענשטאב; אונד רעדעטע (זיא שטוינטען אלע,
 אונד שוויגען אין פֿערוואונדונג פֿערלֿאָרען) אים נאמען דעם הערן.
 אונד פֿערקנידיגטע דען האָהען ענטשלוס, צו קעמפֿען יעהאָפֿאָס
 קאמפֿף. קיהן דייכטע קינעם דיא רעדע דעם יינגלינגס; אונמעג-
 ליך ניכט מעהר דיא אינגענבארע טהאט. דען מיט גאָטט, (זאָ
 שפראך ער) ווילל איך טהאטען טהון, מיט יעהאָפֿאָ איבער דיא
 מוירען שפרינגען. "היטעטע מאָזעס ניכט אין מעריאן? אונד ער
 "ערלעזטע איוראעל! מיט דעם הירטענשטאב' שטאנד ער פֿאַר
 "פֿאַר אַס טהראָן. וואונדערבאר אונט איוראעלס גאָטט!" זאָ
 ריפֿען דיא וויזען שאולס אונד ריהמטען דען האָהען מוטא אין איזאס
 קנאכען. דא נאהם שאול ויזען העלס פֿאַן דער וואנד, אונד דען
 שפּיס צור רעכטען דעם גאָלדנען שטוהלס, אונד דייכטע איהן דעם
 עררעטהענדען קנאכען. "ניס הין דען גאָלדנען העלס; אין דער
 שלאכט מיט עמלק שמיקטע ער מיין הויפט! אונד דויען שפּיס:
 מיט דעם טראט איך אס טאנע דער שלאכט איינהער פֿאַר דען ריי-
 הען איוראעלס. קאָם הער, דוא ישי, מיט דער זילבערלאָקקע!
 ערקענסט דוא דיינען יינגסטען זאָהן? אָ מוטטער דיא דוא דען
 קנאכען געבארסט, איזט דיס דין וינגלינג? איהר קנעכטע! אים
 הויזע איזאס נענט איהן ניכט מעהר דען קליינען דאוור. דויען
 העלס, דויען שפּיס, גאב איהם איינעם קעניגס האנר. ער נאהם
 דען גאָלדנען העלס, אונד דריקטע איהן אויף דיא וואללענדען פור-
 פּורלאָקקען; אונד שוואנג דען שפּיס מיט דער ציטטערנדען האנד;
 אונד דייכטע שוועכער זיך אונד פֿיהלטע מינדער מוטא, ער נייגטע
 זיך אונד גאב דעם קעניג דיא וואפֿען צוריק; אונד בליקטע פֿראָ-
 הער צום היממעל אויף. "זיא דוא יטהאָפֿאָ מיר פאנצער אונד
 "שילד. זאָ ריף ער, אונד פֿילער מונד זענגעטע איהן: "געהע הין
 דיר געזעה' וויא דוא יעהאָפֿאָ פֿערטרויסט. אונד צוועען דער העל-
 דען אום דען גאָלדנען טהראָן, ריף דער קעניג אין איוראעל אונד
 זיא פֿיהרטען דאוור אינ'ס נעכסטע צעלט; דען דיא זאָננע טראט
 שאָן פֿאַן דער העלדענבאהן אב, אונד יערוואלעכס טהירמע גלענצ-
 טען ניכט מעהר; אונטער העלדען שליף דער קנאכע; אין דעם
 צעלט

שפאטטעטען אויס קליינמוטה נור! — אין דער קראַפֿט דעם
הערדן שרייטט דער קנאבע דאָהער, אונד זאָהע דיא צעלטע דער
קריגער; אונד הערטע זייפֿצען דרינגען, אינד קלאַגען דער פֿערצווייט
פֿעלנדען, אונד זאָהע געזיכטער אונטער העלמען ערבלאכט; אונד
לענדען צייטטערן, מיט דעם שווערטע גענירטעט. קוים גלויבט ער
אונטער קריגערן זיך. היירדען דער היטער דער שאַפֿע, דינקען
איהם דיא צעלטע דער העלדען: זיא זאָהען דען לעווען איבער דיא
פֿלור הינשרייטען, אונד הערטען דען דאָננער זיינעם געבריללס. —
דא פֿלאַהען זיא אין דיא היירדען צוריק; אונד זייפֿצען, אונד צייט-
טערן, ביז ער פֿאָראַיבער איזט. וואָרום קלאַגען דיא העלדען? וואָ-
רום צייטטערן דיא קריגער? זאָ פֿראַגטע דער הירטענקנאבע; אונד
צעהן צייטטערנדע שטיימען אנטוואָרטעטען איהם: הערכט דוא
ניכט, זאָהכט דוא ניכט דיא שמאך איוראעלס? זיא אויף צו זיינעם
היגעל; דא שפאטטעט ער איוראעל, אונד הערנט זיינע העלדען,
אונד לאכט זיינעם גאָטטעס, אונד נימאנד וועהרט עס איהם.

איזט איוראעל ניכט יעהאָפֿאָס פֿאָלק!

איזט גאָט ניכט מיט יאָקאָב אים בונד?

ווער העהנטע דען איוראעל?

ווער רערטע ווידער דען הערדן?

זאָ שפראך דער יינגלינג, אונד איבער איהן קאם דער גייסט דעם
הערדן; אונד ער צאָג דיא קראַפֿט דעם העכסטען אן, וויא דא-
מאלס, אלס ער, היימעל אונד ערדע טיף אונטער דעם פֿוסע, אין
דיא לעערע שעפֿפֿונג זאָנג: דער הערד איזט מיין טהייל. כועהר אלס
העלס אונד שפּיס דינקט שאָן זיין הירטענקשטאב איהם; אונד זיינע
שליידער איין קעכער פֿאָלל פֿאָללע דעם הערדן. „פֿיהרטע מיך
דין, זאָ דין ער, פֿיהרט מיך צו שאול, איך קעמפֿע דען קאמפֿ-
דעם הערדן. אונד אללע זאָהען דיא פֿאָכענדע ברוסט, אונד אללע
דא: פֿייער דעם העלדענאוויג'ס. דורך דער רייהען גערדענגע גינג
ער דאָהין, וויא דער לעווע צור בייטע, דיא איהם ניכט פֿעהלען
ווייר. הינטער איהם יוכצטען דיא יינגלינגע הער; אונד איוראעלס
גרייטע זענעטען איהם נאך. יעטצט קאם ער אנס צעלטווא איוראעלס
העררשער שליף; איהן זאָהען דיא וועכטער אום דען גאָלדענען
טעפֿפֿיך; אונד שטוינטען איהם, אונד ווייטערטען פֿאָר איהם פֿאָלל
ערהפֿורכט דיא טהיר, צום ווייטשימערנדען געמאך: שטעה אויף

עס זאה'ס דער קנאבע, אונד בעכטע ניכט; ער הערטע דעם דאָנ'ס
נערנרען האָהנגעלעכטערס געברילל אונד גינג ניכט צוריק: גלייך
דעם שוואַנקענדען ראָזענבוש אונטער דער ברייטלויכניטען אייכע לוי-
באנאָס, שטאנד דאוויד פֿאָר דעם ריזען דא: עס זאה איהן דער
שפעטטער יעהאָפֿא'ס, אונד אכטעטע איהן ניכט, ער זאהע דען
הירטענשטאב אין זיינער האנד; אונד דיא שלידער אויף דעם רי-
קען דעם קנאבען; אבער דען אָפֿענען היכמעל איבער זיינעם
הויפט, אונד יעהאָפֿא'ס זיגלעכעלנדעס אנטליטץ, אונד דען שומץ-
ענגעל איזראעלס פֿאָר איהם הער, זאהע ער ניכט: „דען הירטענ-
שטאב העכסט דוא ווידער גאָליאטה אויף, מיט דעם קיזעל דער
שלידער טערטעסט דוא איהן? וויא דיזע ערדשאללע ווילל איך דיך
צערשעללען, וויא דיזען נעסעלשטרויך מיט דעם העלס צערדרי-
קען. דען פֿעגעלן ווילל איך דיין פֿלייש פֿאָרווערפֿען; אונד אויס
דינעם שעדעל מיינען מאָרגענטרונק טרינקען. אבער זאָלל דינע
מוטטער ניכט הייטע נאָך וויינען, דאן געהע הין אונד פֿערשייכע
מיר דאָרט דיא ראכען פֿאָן דעם טאָרטען דעה אים טהאל אונד
ערשריק ניכט פֿאָר איהרעס געקדעכץ.“ איך קאָממע צו דיר אים
נאמען דעם העררן, אים נאמען יעהאָפֿא'ס, דער איזראעל הילפֿט.
זאָ ריף איהם דער שטרייטער יעהאָפֿא'ס ענטגעגען אונד פֿיהלמע
זיך שטערקער, אינדרעם ער עס שפראך. ער שפראך נאָך: דא
זויכטע לויטער דער שמורס דער פֿלור; וויא אויס דען וואָלקען
שטירצטע דער שפּים אויף איהן הער. אבער דאוויד דעקטע דער
ענגעל דעם העררן, אים שמורס ענטריקט' ער דעם אונטערגאנג
איהן: נאָך טענטע דיא ערדע פֿאָם שאללענדען שפּים; נאָך צוויי
פֿעלטע דער ריזע, אָב דער געשיטצטע יעהאָפֿא'ס נאָך וואר? שאָן
שווירטע איהם דער גלאטטע קיזעל אום דיא שלעפֿע (איהן לעהרטע
איזראעלס ענגעל דען וועג). דא ענטזאנק דער האנד דער טהענענדע
שפעער: דער ריזענקערפער שטירצטע צור ערדע, איינען מאָרגען
פֿעלדעם בעשאטטעטע ער: עס הערטע דען שטורץ דער היטער
אים טהאל, אונד איילטע אויף דען היגעל, צו זעהען פֿאָן וועל-
כער בערגשפיטץ איין פֿעלס זיך לאָזרים, אָדער וועלכער טהורס
דער קעניגסכורג, אין טריכמערן געפֿאללען. דאָנער וואר דעם
שטורצעס געטעזע דעם אָהר דעם פֿיליסטערס. אויף דער העלדענ-
ברוסט צערשלוג ער דען פאנצער, דער קריגערפֿויסט ענטשטירצט

צעלט דעם קעניגס, דער היטער דער שאאפֿע; אבער ער שלף
 דען שלאף דער העלדען: דער ערלעשענדע מאָנד זאהע איהן שאָן
 אָהנע שלאף אונד דיא שווינדענדע שטערנע הערטען זיינען מאָרגענ-
 געזאנג; אונד ווילטען איהם לענגער איבער דעם הויפט. דען ער
 פֿלעהטע יעהאָפֿא פֿיר איזראעל זיג. שאָן פֿערשײכטע דיא מאָר-
 גענרעטהע (צום הייל איזראעלס) אונטער דעם פורפערנען פֿליגעל,
 דען האָדכענדען מאָנד, אונד דיא צעגערנדען שטערנע; אונד דיא
 טראָמפּעטע דעם הערפֿאָלדס ריף דען קאמפף ווייט היז איבער דיא
 צעלטע אים לאגער איזראעלס, אונד העהער פאָכטע דעם יונגלינג
 דאז הערץ אונד ווארטענדע אונגעדולד פֿלאממטע זיין אויג, ער גריף
 צו דער שליידער מיט ציטערנדער האנד, אונד גלאטטע שטיינע
 דעם באכס לענטע ער היינין; שאָן הענגט זיא פֿאָן דער שולטער
 העראב, דא שטעהט ער, אונד ווארטעט — דער קעמפֿער דעם
 הערדן. נון טראט שאול מיט זיינען ווייזען אונד פֿירשטען איזראעלס
 היינין, אונד גריסעטע דען יונגען העלדען, אונד זענגעטע איהן צו
 דער גראָסען טהאט. אן דעם קעניגס האנד, גינג ער אויס דעם
 צעלטע הערפֿאָד, מיטטען אונטער דען גראָסען אין יאקאב טראט
 ער דאהער. דיא גרייזע דער קריגער שטוינטען איהם נאך, אונד
 יעדער יונגלינג נייגטע זיך איהם. זאָ גינג ער איבער דער ווייטען
 פֿלור ביז דא וואָ גאָליאטה שמועהטע. דא שטאנד דער האָהנ-
 שפרעכער איזראעלס, דעם שטאָלצעסטען היגעל דער וויסטע גלייך.
 דיא וויפֿעלנדע פאלמע אים טהאל פֿערשמעהטע ער, אונד דען
 ראָזענבוש אן זיינעם פֿום זיהעט ער ניכט. דאז שווייגען דער פֿלור
 דינקט איהם עהרפֿאָרנט פֿיר איהן. דער אָרקאן, דער פֿאָן זיינעם
 הויפטע הערברויט אונד דיא פאלמע שטידצט, אונד דען כוש
 ענטבלעטטערט, גלויבט ער דען שרעקען זיינער מאכט, — אין
 דער קליינען וואָלקע, דיא איבער איהן הערוועכט, הענגט שאָן
 דער דאָנער דער זיינעם הויפטעם פֿעלזען צערשפאלטעט. פֿורכט-
 באד וועהטע דער שווייף פֿאָן דעם העלס דאהער, איינען שוועבענ-
 דען כוש וועהנטע איהן דער וואָהנער דער לופֿט, אן דער לינקען
 פֿלאמטע איהם דער בלינקענדע העלס; דעם אבגעריסנען מאָנדע
 פֿערגליך איהן דער הירטע: אין דער דעכטען שוואונג ער דען ווייט-
 שאמטענדען שפעער: ביז איבער דיא צעלטע איזראעלס רייכטע ער
 זיין. שטורם וואדד דיא לופֿט, דיא דען געשוואונגענען אומפֿלאָס.

שריפֿטען איינעם אונד דעסזעלבען ווערקעס פֿילליכט עבען זאָ פֿיל
אכשרייכער צו צעהלען זינד, דערען יעדער, געבען איינער בעזאָנדערן
שרייבארט, אויך נאָך איינען בעזאָנדערן זין אין דעם פֿערפֿאסערס
וואָרטע, טהיילס פֿינדעט, טהיילס היינין ברינגט; ווען גאר, וויא
אין דער מיטטלערן צייט, דא דיא געלעהרזאמקייט אין דיא קלע-
סטער פֿליכטען מוסטע, פֿאסט איממער דער פֿאלל וואר, דיא אב-
שרייכער זאָלכע מעגנער זינד, דיא ניכט עטווא אויס ליכע צוד זאכע
זאָנדערן בלאָס דער לידיגען לאנגענוויילע האלבער שרייבען, איכרי-
גענס אכער וואס אָדער וואָפֿאָן זיא שרייבען, ווען ניכט גאר ניכט,
דאָך וועניגסטענס זעהר אונאייגענטליך וויסען: בייא זאָלכען, כע-
וואנדטיגסטען, זאגע איך, מיסטע עס פֿרייליך מיט וואונדער צוגע-
הען, ווען ניכט פֿערשידענהייט דער לעזעארטען דארויס ענטשטע-
הען זאָללטע; ווען ניכט איין אָדער דאז אנדערע עקסעמפלאר דיזען
אָדער יענען געדאנקען, דיזעס אָדער יענעס וואָרט, אָדער בוכשטאב,
אָדער טאָן, אָדער פֿונקט מעהר אָדער וועניגער, אָדער אנדערס
האבען זאָללטע, אלס איין דריטטעס, פֿירטעס, פֿינפטעס א. ז. ווי
דא נון דיזע פֿערשידענהייטען זעהר אָפֿט פֿאָן וויכטיגקייט זינד,
וויא בעזאָנדערס בייא געדיכטען, וואָ יעדער אנדערע פֿערס-
בייא, יעדע אנדערע זילבע, יעדער אנדערע לויט, יא צוויילען
יעדער אנדערע פֿונקט (*). דען ווערטא דערזעלבען פֿערמעהרען אָדער
פֿערמינדערן קאן: זא ווירד איין זאכקונדיגער איבערזעטצער אָדער
אויסלעגער, אָדער לעזער דעריינען פֿאָן דען ווירקליך פֿאָרהאנדענען
פֿערשידענען לעזעארטען ביאפֿליכטען, דיא דעם פלאן, דער שפראכע
אונד דעם קאראקטער זיינעס דיכטערס אָדער זאָנסטיגען אויטאָרס
אס אננעמעסענסטען איזט: אונד אים פֿאלל קיינע פֿאָן דען שאָן
פֿאָרהאנדענען געניגען זאָללטע, זאָ שטעהעט עס, איינעם גוטען
איבערזעטצער, דער זיין אָריגינאל גענויא קעננט, וואָהל פֿרייא, אן
דערען שטעללע זיך איינע גאנץ נייע צו ערדענקען, דיא איהם דיא

דיכט

(*) פֿאן דער וויכטיגקייט דער פֿונקטע אין העברעאישען געדיכטען בעזאָנדערס,
וויירי יעדער זאכפֿערשטענדיגע לעזער זיך אס דייטליכסטען איבערפֿיהרען קענען
ווען ער דאז געדיכט דאוורס אים 2. בוכע שמואל קאפי 22, ביט
דעסזעלבען געדיכטע פֿסאלס 18. געגענאיינאנדער העלט. ער ווירד ביט פֿערגייגען
בעמערקען, דאס אללע 74 פֿערענדערונגען, וואסיט לעטצטערעס זיך פֿאס
ערשטער אונטערשיידעט, פֿערמירקליך אייגער דאסאחאליגען ראפערשען פֿיילע
קנטשערונגען זיכר.

ער דען שפיס, איהר אנגעזיכט וואנדטען דיא מעננער דעם מוטחם;
צור פֿלוכט נייגטען זיך דיא ערשטען דער שלאכט: דא פֿלוכטען
דאנאן זיינע דינער אונד צערשלוגען זיין בילד אין דעם שאַט דעם
שווערדטס. דא יויכצטען דיא צעלטע איזראעלס, אונד ציאָנס היי-
געל זאָהען דען פֿליהענדען נאך. הייל דיר אָ דאוויד! געליכטער
יעהאָפֿאַס פֿאָן יוגענד אויף! איין יינגלינג נאָך שלונסט דא העל-
דען אין דיא פֿלוכט: אונד ריזען שטירצטע דיינע קנאבענהאנד:
ווען איזט דיר סאלאָמאָ גלייך?

זאָ זאנג יירידה! עס האָרכטען דיא פֿעגעל אים טהאלע דעם
טאָדעס! אונד לייזער וועהטע צו דעם האָהען טרוימפֿגע-
זאנג דער בוש אויף דען העלס דעם ערשלאגענען: יוגענדליכער
פֿיהלטע דער גרייז דיא וואונדער יעהאָפֿאַס, אונד דריקטע דען
ענטציקטען זענער אן דיא ברוכט, אונד זענעטע איהן צום היי-
טען איזראעלס.

ש —

II.

אייניגע ברייפֿע אן העררן י. א. אייכעל.

איבער מסורה, פסאלמען איבערזעטצונג א. ז. וו. *

י. א. ליבער אייכעל! וויר האבען איינמאל דער פֿאַהנע דער מאס-
סאָרעטען געשוואָרען; אונד איך דענקע איממער, וויר טהון
אָס בעכטען, וויר בלייבען איהר טרייא. דען אונטער דען פֿילען
מוטהמאסליכען לעזעארטען, דיא יענע דער **מסרה** פֿערדרענגען
זאָללען, טויגען וואהרליך דיא וועניגסטען איינען פֿאַיפֿערלינג.
עס איזט פֿרייליך וואָהר. ווען מאן אין דען פֿריהערן צייטען פֿאָן
דער קונסט צו דרוקען, דאז הייסט, דיא קונסט דאז געשרי-
בענע ניכט נור לייכטער אונד שנעללער צו פֿערפֿילפֿעלטיגען, זאָג-
דערן אויך דייטליכער אונד דויערהאפֿטער צו מאכען — ווען מאן
הירפֿאָן, זאגע איך, נאָך ניכטס וואוסטע; ווען צו הונדערט האנד-
שריפֿע

וואָנדרען אויך יעדער אכשרייכער דער ווידער זיא פֿערשטעסע ,
ווירדע אונפֿעהלבאר פֿיר איינען קעמטצער געהאלטען, אונד זיינע
שריפֿט ניכט אנגענאָממען ווערדען. אָב מאן נון שאָן ניכט לייגען
קאן, דאס דינע ענגסטליכע איינשרענקונג איין וועניג צו ווייט געהט;
יא, אין איינעם געוויסען בעטראכט וואָהל גאר שעדליך זיין קאן,
ווייל זיא לייכט אויף אירטהימער געוויסער ארט פֿיהרעט: זיא קאן
מאן איהר אנדערזייטיג דאָך אויך דאז פֿערדיהנסט ניכט נעהמען,
אין זיא וויכטיגעס שטיק דעם אלטערטהומס מיט גרעסטער טרייע
אונד רעדליכקייט אויפֿבעוואהרט צו האבען; זיא דאס עס איינס אייזט,
דיא גייעסטען געדוקטען ביבעלן דער יודען, אָדער דיא מעהר אלס
2000 יעהריגע האנדשריפֿט דעם עזרא צו לעזען.

איבערדעס, זיא עקסיסטירען דיא מייסטען אבגעענדערטע לעזע-
ארטען דעם אלטען טעסטאמענטס נור אין דעם גע-
הירן דער קאמענטאטארען, אונד דיא עלטעסטען דער וועניגען
האנדשריפֿטען, דיא מאן היא אונד דא נאך האבען ווייל, רייכען
זעלבסט נאך אנגאבע איהרער גענער אונד פֿערטהיידער ניכט הע-
ער, אלס ביז אינס מיטלערע צייטאלטער, דא זיא פֿערמוטהליך,
וויא מאנכע אנדערע אלטע שריפֿט, דער פֿערדער אייניגער קלאַסטער-
לייטע ענטפֿלאסען זינד. נון קעננען וויר אבער דיא גענויאגקייט
אונד געוויסענהאפֿטיגקייט דינער לייטע צו גוט, אום איהנען אויף
אונקאסטען איינעם דריטטען גלויבען ביאצומעסען.

עס ווירדע פֿרייליך זעהר לעכערליך זיין, פֿאָן איינעם אונדזען פֿיר
דיא **מסרה** פֿערעהרונג צו פֿאָדערן. אלליין, איהר גערטכ-
טיגקייט ווידערפֿאהרען צו לאסען, דאז איזט דאָך יעדערמאָנס
שולדיגקייט. ווירד נון ביא דען אכשרייפֿטען איינעם יעדען אנדערן
פֿאָרצייטיגען פֿאָדוקטס מיט רעכט אויך אויף דאז אלטער אונד
דיא צייט דינער אכשרייפֿטען ריקזיכט גענאָממען, ווארום ניכט אויך
היר ? —

ווען נון אבער דיא לעזעארט דער **מסרה** דורכאויס קיינען זין
גיכט, ווייל זיא קיינען האט? — גוט דען! זיא ווירד מאן
דינע אָדער יענע פֿערענדערונג, יע נאכדעם זיא דיא בעסערע
איזט, וואָהל שאָן צוגעבען מייסטען מוס דען אבער יענע דארום
דורכאויס קיינען זין האבען, פֿראגע איך מיינערזייטס נון ווידער,
ווייל דינער אָדער יענער איבערזעטצער קיינען דארין פֿינדעט? מיט
ניכטען

ריכטיגערע צו זיין שיינט. דאך ווירד ער אינמער אויף זייער הויפ
זיין מייסען, זיך דוועם מיטטעלס נור העכסט זעלטען צו בעדיהנען,
ווייל איין עפטרער געברויך לייכט ביא דעם לעזער, ערשטליך
דען פֿערדאכט רעגע מאכען ווירדע, דאס מאן איהם נייע מינצע
פֿיר אלטע ליפֿערע; דיא ווען זיא שאן דעם איננערן געהאלטע נאך
פֿיל פֿיינער איזט, אלס יענע; דאך דען ווערט דעם אלטערטהומס,
דער ביא יענער נור צו פֿירען, ניכט ערזעטצען קאן, אלס ווארויף
עס דאך אין זאלכען פֿעללען פֿאסט איינציג אונד אלליין אנקעממט.
צווייטענס אבער אויך דיא פֿערמוטהונג נאך זיך ציהען קוננטע,
אלס ויזא נאך עטוואס אנדערס אלס דיא אונריכטיגע לעזערט
שולד דאראן, דאס דאז אריגינאל דעם איבערזעטצער זא אונפֿער-
שטענדליך איזט.

דוועם אויף דיא ביכער דעם אלטען טעסטאמענטס אנגעוואנדט,
ווירד דיא פֿאלגע מיט זיך פֿיהרען, דאס דא אס וועניגסטען
פֿערענדערונגען געוואגט ווערדען דיפֿען, ווען אויך דיא **מסרה**
דער יודען ניכט הייליג איזט, וועלכעס דען פֿרייליך דיא וועניגסטען
איינגעשטעהען ווערדען, אויך זאללען: זא איזט איהר אויס-
שפֿרוך דאך אין בעטראכט איהרעם אלטערס פֿאן ניכט גערינגעס
געוויכטע. איהר שטיפטער, עזרא, איין פֿריסטער, אונד אלזא
איין מיטגליד דעםיעניגען טהיילס ווינער נאטיאן, דער דאמאהלס
ביא איהר דען שטאנד דער געלעהרטען בילדעטע, לעבטע קורץ
נאך דען צייטען ציהוס דעם גראסען, פֿאן וועלכעס ביז אויף אונס
שאן מעהר אלס 2000 יאהרע פֿערפֿלאססען זינד. זייט דער צייט
קאן מאן דען יודען קיינע פֿערשידענהייט אין דען לעזערטען אויפֿ-
וויזען, דא זיא דער דעם עזרא שטעטס מיט איינער אנהענגליכקייט
פֿאלגטען, דיא אין פֿעללען דיזער ארט גאנץ אהנע בייאשפיל איזט
אום יעדער פֿערענדערונג פֿאדצובייגען, דיא נאך איהרען גרונדעט-
צען ניכטס אנדערס אלס פֿערפֿעלשונג זיין קאנטע, ערהוכען זיא דאז
אבשרייבען דער זאגענאנטען **עשרים וארבע** ניכט נור צו איינער
וויסענשאפט, אינדעם זיא איהר געוויסעס רעגעלן צוגאבען, דיא ביא
דען יודען אונטער דען נאחמען **מסכת סופרים** בעקאנט זינד;
זאנדערן זיא לעגטען דווען רעגעלן זאגאר געזעצטמעסיגע קראפט
ביא: זא דאס ניכט נור קיין יודע זיך דעם אבשרייבענס אונטערצי-
הען דארף, אהנע דווע רעגעלן זיך בעקאנט געמאכט צו האבען;
זאנ

נאך אינזער זאָוואָהל דען ריכטיגסטען, אלס דען בעסטען זין צו
טרעפֿען געוואוסט: דען ריכטיגסטען: וויל זיין גרונד אינזער אין
דעם אורשטאָף אונד דען ערשטען גרונדענדיפֿען דער העברעאישען
שפראכע זעלבסט צו פֿינדען, אונד גיא ערשט אין איינער אנדערן צו
זוכען איזט: דען בעסטען: וויל דזער זין אינזער זאָוואָהל דער
זאכע, אלס דעם קאראקטער דעם אָריגינעללען דיכטערס אס פאסט
פענסטען איזט: וואָצו איהם דען איינעם טהיילס זיינע גרינדליכע
קענטניס דער העברעאישען שפראכע, אונד אנדערן טהיילס זיין פֿיינע
געם קריטישעם געפֿיהל זעהר בעהילפֿליך ווארען. דאבייא פֿינרעט
מאן אין זיינען פֿסאלזען — וואָרונטער איך זעלבסט ריא הע-
ברעאישען, נאך זיינער ערלייטערונג פֿערשטאנדען האבען ווילל —
קיין וואָרט, קיינע זילבע, קיינע טאָן, קיין צייכען, דאז נישט בעי-
צוג צום גאנצען העטטע, נישט איין נייעס ליכט דארויף ווירפֿע;
קיינע ווענדונג, דיא גיכט אין דעם נאטירליכען צוזאממענהאנגע דער
דינגע איהרען גרונד העטטע, קיין בילד שטעהעט דא אין איינעם
פֿאלשען ליכטע; נישטס איזט צו פֿיל, נישטס צו וועניג. איין בע-
ווייז, דאס הערר מי גאנץ אין דעם גייסטע זיינעס דיכטערס איבער-
זעטצט האט; גאנץ זעלבסט דיכטער געוועזען איזט: שאָן דאז פֿא-
עטישע זילבענמאס, אין וועלכעס הערר מי איבערזעטצט האט,
בעווייזעט דאז הינלענגליך יעדע ליידענשאַפֿט, יעדעס געפֿיהל,
יעדע בעזאָנדערע עמפֿינדונג, האט אויך איהרע בעזאָנדערע פֿערז-
ארט, דיא אויף דען לעזער פֿאָן געהעריגער ווירקונג איזט, אונד
איהן אין דיא שטימונג פֿערזעטצט, דיא דער דיכטער בייא פֿער-
פֿערטיגונג דזעס אָדער יענעס געדיכטס ווירקליך אבצוועקטע,
ווען ער זיך נישט גאר זעלבסט דארין בעפֿאנד, וויא בייא דעם
פֿיינסטען וואָהל עהער דער פֿאלל איזט: זאָ וויינען וויר בייא זיינעם
שמערצען, אונד יויכצען אָב זיינער פֿריידע; בייא זיינעם מוטהע
שוויללט אונס דאז הערץ, אונד זיינע זאנפֿטע פֿערניגונגען דורכ-
שטרעמען עס מיט וואָנגעפֿיהל; וויר שטוינען אָב זיינע וואונדער;
וויר טוימעלן, זינקען, פֿאללען, שטעהען אויף, אללעס מיט איהם;
וויר פֿיהלען גאנץ אין איהם, אונד זיינע עראייגניססע זינד אויך דיא
אונזערן.

איך זאָלל איהנען בייאשפילע הירפֿאָן אנפֿיהרען! וואהרליך, זאָ
מיסטע איך איהנען דען דאז גאנצע ווערק אין דיא הענדע
געבען

ניכטען! דענקע איך; וויא יעדער אנדערע דער נור קיין געטטונג.
שעד רעצענוענט איזט, דאז הייסט, ניכט מיט פֿילעס בעזען וויל-
לען אונד גאר גערינגעס קאפּפֿע דינגע כעאורטהיילט, דיא ער ניכט
פֿערשטעהט. ווען דען אלזא איין אנדערער איבערזעטצער מיט
דער לעזעארט דער **מסרה** איינען עבען זא גוטען זין *) צו
פֿערבינדען ווייס, אלס יענער מיט-דער אבגענדערטען: זא ווירד
אויך וואהל שאַן דיוער, בלאַס דער ביאבעהאלטענען לעזעארט
וועגען, דער בעססערע אונד ריכטיגערע איבערזעטצער זיין מיססען,
ווען איינען בעססערן גאר: ווער ווירד, ווער קאן נאך לענגער דאס
ראן צווייפֿעלן? — געלט! מיין בעססער! דאז בעדארף קיינעס ער-
וויזעס! איין מעהרערעס האבע איך פֿיר דיסמאהל אויך ניכט בע-
הויפטען וואַללען.

קעננען אָדער וואַללען ויא עס אבער מיר אויף מיין בלאַסעס וואַרט
זא געדאדע הין ניכט גלויבען, דאס עס זיך מיט דער
מסרה זא גוט דורכקאממען ליסע. יע נון, זא דארף איך איהנען
נור דיא יינגסט פֿאן העררן מעגדעלסוואַהן איבערזעטצען פסאלמען
נעננען, אום מיינע כעהויפטונג מיט איינעם טריפֿטיגען אונד אונ-
אומשטעסליכען בעווייז צו בעלעגען. הערר מעגדעלסוואַהן, דער זיך
אונס יינגסט ווידערום אין איינער נייען לויפֿבאהנע, אונד צוואר וויא
איממער, אלס זגער געציגט; דען וויר אלס קונסטריכטער צוואר
שאַן לענגסט כעוואונדערט, דאך אבער דאז פֿאן איהם ניכט גע-
וואוסט האבען, דאס ער זעלבסט דער בעסטען קינסטלער איינער
זיין; קורץ, דעססען איבערזעצטע פסאלמען, זא וויא אללע זיינע
שריפֿטען, אין איהרער ארט דיא בעסטען זינר, האט דאך אין די
זער זיינער איבערזעטצונג — איך געפֿרוע עס מיר צו זאגען, דאס
איך זיא ניכט עטווא דורכגעלעזען בלאַס, זאנדערן דורכשטודירט
האבע — דער אבגענדערטען לעזעארטען העכסטענס פֿיר ביז
פֿינף נור: אונד זעלבסט דא, דיא אבוויכונג וויא זא גערינגע. אין
אללען איבריגען בלייבט ער דער **מסרה** טרייא, מיט דער ער דענ-
נאך.

*) דאס איך ביא נעכענצוואסצונגען איינען זין נור אלסדען ערשט איינען
גוטען גענעט, ווען ער דעס קאראקטער דעס דיקטערס זאוואהל, אלס אויך
דעס דער אריגינאלשלאכע אנגעבעסען איזט, ערהעלדט אויס דעס וואס איך
היר אבען געזאגט.

ביידען לעטצטערן דאז פֿרייע אמהמען דעם פֿערגניגטען לאנדמאנס?
יעדען דיוער אויסדריקע איינצעלן פֿינדעט מאן נאָך הייפֿיג אין מעה-
דערען פסאלמען. וויא צי. ב. פֿאָן דער ערשטען ארט פס. 35. פֿ. 15.
אלס ווער' עס פֿריינד אונד ברודער מיר, זאָ גינג איך הין,
בעטריבט אונד איינגעביקט, וויא ביא דער מוטטער טאָד.

פֿאָן דער צווייטען ארט פס. 96. פֿ. 11. אונד 13.

היממעל פֿרייע דיק!

ערדע וויא פֿרעהליך!

עס ברויזע דאז מעער

אונד וואס עס ענטהעלט!

וואָנגעפֿאלל זיין פֿלור

מיט אללעס וואס דארויף איז!

עס יויכצען אללע בימיע דעם וואלדעס,

פֿאָר דעם העררן! — ער קעממט!

ער קעממט, אונד ריכטעט דען ערדבאלל;

ריכטעט דען וועלטקרייז גערעכט,

נאך זייער פֿרייע דיא פֿעלקער!

אונד פס. 98. פֿ. 8.

שטרעמע רוישען, הענדע קלאפֿען,

בערגע יויכצען וועטטנעזאנג!

אָדער פס. 65. פֿ. 13. אונד 15.

עס טריפֿען אויען אין דער וויסטע;

דיא היגעל גירטען זיך מיט פֿרעהליכקייט;

דיא טריפֿטען קליידען זיך מיט שאפֿען;

קאָרנפֿרוכט היללט דיא טהעלער איין;

אללעס יויכצעט, אללעס זינגעט.

וועלכער פֿיהלענדע לעזער יויכצעט אונד זינגעט היר ניכט מיט? —

זיינע בעשרייכונגען: וויא לעבחהפֿט! דיא דארשטעללונג

זייער בילדער, וויא פֿיהלכאר! ווען עס צי. ב. פס. 18. הייסט:

דאמפֿף שניג אויף אלס ער ערגריממעט

אויס זיינעם מונדע צעהרענר פֿייער.

גלוט־לאס לאָדערט דאפֿאן.

ער נייגטע דען היממעל; פֿוהר הערנידער;

אונטער זיינען פֿיססען דיסטערעס געוועלק.

געבען, אונד שפרעכען: דא נים! דען איך ווייס זיכערליך ניכט.
וואס צו וועהלען, וואס צו לאססען. דאך צור ריקעראינגערונג מיי
נעס אייגענען פֿערגניגענס, ערלויבען זיא, דאס איך איהנען אייניגע
היר הערשטעללע, זא וויא זיא מיר בייאפאללען, אדער העכסטענס,
אָהנע צו וועהלען, איך זיא אויפֿשלאגען ווערדע. וואָמיט פֿאנגע
איך דען גלייך אן? — זיי'ס מיט דער פֿעסטיגקייט, דיא ער זיינען
פֿערזען זא גוט בייאצולעגען ווייס, ווען איהר קאראקטער עס זא
היישט. צ. ב. אין פס. 93

זא שטעהעט זיא דא, דיא וועלט, אונד וואנקעט ניא?
אונערשיטטערט שטעהעט דיין טהראָן זייט דעס:

דוא זעלכסט פֿאָן עוויגקייט הער!

אָדער פס. 78 פֿ. 69.

בויט היממעלאן זיין הייליגטהום,

אונד גרינדעט גלייך דעס ערדבאלל, עוויג.

זיינע קראפֿטפֿאללע קירצע אין דען פֿערזען פס. 33 פֿ. 9.

דען זא ער שפּריכט, געשיהעטס;

געבויט, שטעהעטס דא!

אָדער פס. 75 פֿ. 8.

ניין, גאָטט איזט ריכטער! ניריגט דיזען, העכעט יענען.

אָדער פס. 123 פֿ. 5. 6.

ווער איזט וויא אונזער גאָטט, דער הערר!

טהראָנט זא האָך? —

שוועט זא טיף? —

אים היממעל? — אויף ערדען? —

פֿערנער דער שלעפּפענדע גאנג דער פֿערזען, ווען זיא בעטריבניס;

אבער אויך וויא היפּפענדער, ווען זיא פֿרייריגעס וואללען בע.

שרייבען זאָללען. איין אויפֿפֿאללענדעס בייאשפּיל הירפֿאָן געבען אונס

דיא 4 לעטצטען פֿערזען דעם 126 פֿסאלמס:

ער געהעט הין אונד וויינעט

דער זאמאן מיט זיינער לאסט;

זיכצענד קאממעט ער צוריק,

טרענט זיינע גארבען איין.

ווער פֿיהלט אין דען ביידען ערשטען דיזער פֿערזען דיא דריקענדע

לאסט דעס בעקימערטען זאמאנס ניכט: זא וויא אין דען

ביידען

קראַפֿט ערקעננען. ניכט מינדער מייסטערהאפֿט איזט דיא בעשרות
בונג איינעם שטורמס צור זעע פֿס. 107. פֿי. 26. 27.
שפּריכט ער : זאָ ערעגט ער שטורמווינד :

מעערעסוואָנען טהירמען זיך.

(זיא פֿאהרען גען היממעל :

זיא וינקען אין טיפֿען :

דיא זעלע צאגט אין אנגסט.

זיא טוימעלן אים שווינדעל, וויא טרונקען

אללע איהרע קונסט פֿערזאגט).

אונד ביא דער דארויף עדפֿאָלגטען שטיללע :

לייטעט זיא אויף זאנפֿטען וועללען

פֿראָה צו איהרעס וואונשעס ציל.

פֿינדעט אויך דער לעזער אין איינעם זאנפֿטען וואללען דיא ריהע ווידער,

דיא ער אין רען טוימעל יענער שטראפֿע ניכט האבהאפֿט ווערען

קאָננטע.

וועלכע שטראפֿטצענדע פראכט אין יענעם קעניגסגעזאנגע פֿס. 45.

דעם פֿעסטעס פֿייער שמויקען פֿירשטענטעכטער.

צו ריינער רעכטען שטראלט דיא ליבע

אים אַפֿירם גאָלדגעשמידע.

* * *

אים פֿרויענציממער גלענצט דאז ברויטגעשמידע

דיא פֿייערקליידונג גאָלדגעשטיקט.

וועלכע ווידער עכען דאזעלסט :

מיין גייסט בעגינט ערהאבענע לידער !

מאָנארך ! דיר ווייז איך מיין געריכט !

דיר מיינע צונגע ! מיינען מייסטערגריפֿעל.

* * *

אָ העלד גירט אן דאז שווערט אן דיינע היפֿטע !

עס איזט ריין שמוק, דיא מאיעסטעט !

דיא מאיעסטעט ! — זאָ צייך דאהין ! עס גליקט !

אָדער פֿס. 48. פֿ. 3.

בערג צייאן ! צור מיטטערנאכט איהן

איינעם גראָססען קעניגס רעזידענץ.

ער פֿעהרט אויף כרוכס ריקקען, פֿליגט דאָהער;
שוועבענד אויף פֿליגעלן דעם ווידערס
היללעט זיך אין דונקעל איין;
מאכט פֿינסטערנים זיך צום געצעלטע;
מיטטערנעכטליכע פֿלוטהען,
וואָלק אויף וואָלקען.

*

*

*

אויס ליכטלאַנגן געגענאָיכער
דורכשלענגעלט זיין געוועלך
האָגל אונד גליהענדער בליטץ;
דער עוויגע שטירמט אים היממעל;
דער העכסטע דאָנערט העראָב
האָגל אינד גליהענדען בליץ.
ווידֿעט זיינע פֿפֿילע, שטרייט אומהער;
שיסט בליטצע אָב, שלידערט זיאַ היין.
זיכטבאר וואָרד דער פֿלוטהען אורקוועלל;
אויפֿגעדעקט דער ערדען גרונד,
פֿאַן דיינעם דראָהן, עוויגער!
פֿאַם אָדעם דיינעם ציגנהויבס.

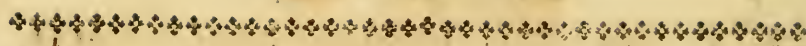
*

*

*

מיר דייכט ער אויס דער העהע זיינע האַנד
ערגרייפֿט אונד ציהעט מיך אויס ברויזענדען פֿלוטהען.

זאָ ווירד יעדער (1) דיא שטייגענדע פֿינסטערנים אים ערשטען בילד.
דע, דיא מיט דען לעטצטען פֿערזען אונדורכדרינגליך ווירד (2) דען
הערפֿאַרברעכענדען ליכטשטראַל אים אנפֿאנגע דעם צווייטען בילד.
דעם, דער דיא סצענע פֿירכטערליך ערשעללעט, אונד אונס גלייכ
זאם דער פֿלוטהען אורקוועלל זיכטבאר מאכט (3) דאז הערפֿאַר
שפרינגענדע מיר אים אנפֿאנגע דעם דריטטען בילדעס, דאז אונזערע
אויפֿמערקזאמקייט אויף איינמאהל אויף איינען איינציגען געגענט
שטאנד העפֿטעט, אונד נעכסט דעם דארויף פֿאַלגענדען פֿערזען:
ערגרייפֿט אונד ציהעט מיך אַי. ז. וו. אונס דיא רעטטונגס.
סצענע זאָ גאנץ פֿאַר אויגען שטעללט: דיעס אלעס, זאגע איך,
ווירד יעדער פֿיר מיטטערשטיקע איינער דיכטערישען שפֿעפֿונגס.
קראַפֿט

(ה)

שירים ומכתבים חדשים

אלה תקנה

תנחומת אל תקנה! מנוס בפי רוח.
אחוז בזרועך נכון לבי בטוח.
שבתי ומשענתי עלי נתיבות חלד;
מרפא נפש למירי יום תפיקי
ברוחך כי צח עיני יגון תרחיקי
רצון תשפיעי על ישיש וילד.

עלי ארחת תכלי מלא חרולים וחוח.
נעו מעגלות אנוש דל ורפה כח.
חתחתים בדרבנו מבשול על כד צער;
אחור וקדם השטן עומד לנגד.
על כל פנה יארוכו בגדי בגד.
מדרך בלבבי בא יאחזני רעד.

לולא את תקנה! אורתי חיל.
אם לא אורך הגיה השבת ליל.
ישע מרחוק לולא הראיתי;

אונד וועלכע נאָפֿיטעט הינגענען אין דעם לענדליכעם שמוֹעֶנע
זאָנע פֿס. 122. בעיאָנדערס אס שלוסע דעסזעלכען.

אָ ווינשע גליק יערוואַלעם ;

וואָהל געהע עס דינען פֿריינדען !

אין דינען מיינען וואָהנע פֿרידע !

אין דינען שלעססערן זיכערהייט !

אום מיינער פֿריינד אונד ברידער וויללען

ווינש איך דיר הייל אונד גליק ;

אום אונזערס גאָטטעס טעמפעלס וויללען

זיך איך דיין וואָהלערגעהען .

אָ האט פֿאסט יעדער פֿסאלס זיינע בעיאָנדערע, איהם זעלכסטן

אייגענע שענהייטען, זאָוואָהל אים גאנגע אַלס אויסדרוק, דיא

אבער נור איין מענדעלסזאָהן אונס פֿאָר אויגען צו לעגען געוואוסט

האט. וויא זיך דען יעדער פֿערניפֿטיגע, אנפֿארטהייאישע אונד

זאכפֿערשטענדיגע לעזער (וויא וויססען שאָן וואס אונד ווען דאז אויס-

שליכט) זעהר לייכט דאפֿאן איבערצייגען קאז, זאבאלד ער נור מיט

אייניגער אויפֿמערקזאמקייט זיינע איבערזעטצונג איינער יעדען אים

דערן אינס בעיאָנדערע, אונד אללען אינסגעזאממט ענטגעגען העלט.

ווען דען נון אבער הערר מ., טראַטץ אללען דיזען שענהייטען,

דעננאך דער **מסרה** טרייא געבליבען איזט: וואס בעדארף

עס איינעם גרעססערן בעווייזעס, דאס דיא אונפֿערשטענדליכקייט

איהרער לעזעארטען מעהר זיכעקטיפֿיש אַלס אָביעקטיפֿיש איזט ;

מעהר אין דעם געהירן דער קאָממענטאטאָרען, אַלס אין איהר

זעלכסט ליגט. לאססען זיא אונס אַלזא איממער איהרער פֿאהנע

טרייא בלייבען, דיא, ווען זיא אויך שאָן, בייא דען פֿילען בא-

טאיללען, דיא זיא מיטצומאכען גענעט היגט וואר, מאנכען

שום ערליטטען האבען מאג, דאָך איממער נאָך ניכט זאָ צערעמטצט

איזט, דאס דאז וואפֿפען דארויף ניכט מעהר צו ערקענגען זיין

זאָללטע ; דאָך איממער זאָ נאָך איין ווייט עהרווירדיגערעס אנוע-

הען בעהעלט, אַלס אייגע געפֿליקטע, אָדער גאנץ נייע גאר, אן

איהרער שטעללע.

5 . . . ;

בַּשּׁוֹרֵדֵי יוֹם וְהַיּוֹמִים לַיְלָה בְּחֶדְתִּי,
לְחֶמֶס קְנָאִים, הִכִּית הַגִּפִּים עֲתֻדָּתִי;
גַּם לַיְלָה אֵין שָׁנָה, יְגוֹנוֹת אֶפְפוּנִי:

אַחֶסֶר בִּינָה וְדַעָה, — בְּעֵינֵי נְבוֹיָתִי,
רַד מְאֹד מֵאֲדָם, בְּבִהְמָה נִדְמִיתִי —
הוֹסַפְתִּי כִּבְאוֹבוֹת הוֹסַפְתִּי דַעָת;
רְבוּ הַשּׁוֹטְנִים, הִמָּת קִנְאָה תִּדְדִּפְנִי,
חֵץ שְׁחוֹט לְשׁוֹנָה, לְמִטְרָה תְּשִׁיבִנִי,
תִּהְפֹּךְ אוֹר לַחֹשֶׁךְ, יָפִי לְמִגְרַעַת —

קִמֵּיתִי וְאַתְעוֹרֵד גַּם כִּי אֶפּוֹל אֲשַׁבַּע,
דַּעְקוֹב לִי לְמִישׁוֹר, לְבִקְעָה רַגְבִּיעַ,
מִדִּי אֶהְסֶה, תִּקְוָה! בְּסִתֵּר בְּנִפְיָה;
יָמִים הַעֲתִידִים בְּפִתְחוֹה תִּרְאֵנִי,
כֹּל טוֹב אִירָאָה בָּם, נִחְמַתְךָ תִּבְשֶׁרֵנִי,
אֲשַׁבַּח מְרִי יוֹמִי, כִּי אֶבְמוֹחַ בְּמִלְיָה *

שְׁנוֹת שִׁיבָה בָּאוּ, יָמִים אֵין בָּם חֶפֶץ,
כִּלְה שְׁאֲרִי, הִיָּיתִי כְּכֹלִי גֶפֶץ,
בְּקִיר גִּטּוֹי אֲנִי, כַּחֲזוּמָה נִפְלֵת *
וְכִמָּה עוֹד אֵיחָל, אֵיךְ נָא הַשְׁבֵּר ?
בָּא בֹא הַקֵּץ, אָנֹכִי אוֹכֵל לִקְבֵר; —
אִזּוּ יִבְקַע בְּשֹׁחַר אוֹר תִּחְלֶת —

מַעַל לְעַפְרוֹת תִּבֵּל הִיא תוֹלִיבִנִי,
חַיִּי נֶפֶשׁ, נְעִימוֹת נֹצֵחַ תּוֹרֵנִי,
שִׁבַּע שְׁמָחוֹת בִּימֵן שְׁדֵי מַמְעַל * —

או נִמַּס לִבִּי וּבְעֵנִי אֲבִדְתִּי.
רוּחִי חֲבָלָה, אֶךְ נוֹאֵשׁ הִגְדְּתִי.
מָעֵדוֹ קָרְסוּלִי, הָעֵצָב בָּלַעְנִי *

קָטַנְתִּי חֲדַל אֲנִי בְיָמַי נָעַר.
אֶחָת מִנִּבְנֵה יֶאֱהוֹנִי שָׁעַר.
רוּדִים בְּשִׁבְטֵי עָלִי יִשְׁתָּרְרוּ.
כִּתְּרָה נָא זַעִיר, הַחֲלָפְנָה שָׁנוֹת עֲלוּמִיָּה.
הֲלֹא כִמְהֵלֶךְ בָּא מוֹעֵד שִׁחְרוּתָהּ?
כֹּה תִיַּחֲמִינִי, וְעַבְדִּי דָאָגָה נִפְזָרוּ *

גִּדְלְתִּי. — לִימִי בְּחֵרוֹת הִנֵּה בָאתִי.
כִּכְרֵי חֲקִים וְגִטְלֵי מִצִּיָּה נִשְׁאֲתִי.
רְבוּזִן תַּחַת מִשְׁאֵס נִפְשִׁי בַחֲלָתִי?
הֲלֹא הַלֹּוֹךְ וְגִדּוֹל כְּאִישׁ וְכוֹרֶסָה,
אֲזִי תִסְכֵּן בָּם, תִּצְלִיחַ בְּאַחֲרִיתָהּ;
תִּחְזַקְנִי תִקְוָה, וְחֲאֲמִצְנִי תַחֲלָתִי *

בְּיָמַי אִישׁ, יָמִי בִינָה, רִגְלִי עָמְדוּ,
עֲתוּתִי כִפָּל הֵן, לְעָמַל נוֹעְדוּ.
כִּלְכֵּל מִחֵית בֵּיתִי אֵלֶךְ לָנוֹעַ *
חֲמִדַת נְעוּרִים חֲלָפָה, מְרוּדוֹת שִׁבְעֵתִי.
כָּלָה שְׁשׁוֹן לֵב, בְּעֵמֶק דָּאָגָה מִבְּעֵתִי.
גַּם בְּשִׁחּוֹק אֲכָאב, אִפְסֵי הַמְרָגוּעַ *

מֶךְ יָדִי, דִּלּוּתִי — קִרְנִי נִגְדַעַת.
חֲדַל אִישׁ, בְּזוּי, גַּם הִכְמַתִּי נִבְלַעַתִּי —
הַעֲשֵׂרְתִּי, — דָּאָגוֹת כְּאֵרִי יִקְיֹוֹנִי;

דְּבָרֵי שִׁיר וּמְנוּחָה
וְחֹלְלֵינוּ שְׂמֵחָה
שִׁירוּ עָלֵי הַגִּיּוֹן
לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן *

4.

אֵיךְ גִּשִּׁיר וְגִרֵּעַ
בְּקוֹל עוֹגֵב אֵיךְ נִשְׁמִיעַ
אֶת שִׁירֵי קְדָשְׁנוּ
שִׁיר יי אֱלֹהֵינוּ
עַל אֶרֶץ לֹא מְהוּרָה
אֲדָמַת נֶכֶד וְנָרָה *

5.

אִם אֲשַׁבַּחְךָ אֱמִי !
קִרְיַת מַלְכִּי וְעַמִּי
הַצְבִּי יְרוּשָׁלַּיִם !
יָבוֹא שְׂבָעֲתִים
בְּעֶצְמוֹתֵי רִצָּח
הַשִּׁפְחָה יְמִינִי לְנִצָּח *

6.

הַדְּבָק לְשׁוֹנִי לְחֶפְי
אִם לֹא אֲזַכְּרֶכִּי
אִם לֹא אֶעֱלֶה בְּזִכְרוֹנִי
אֶת יְרוּשָׁלַּיִם קִרְיַת הַמּוֹנִי
עַל רֹאשׁ שְׂמֵחָתִי
בְּמוֹעֵד כָּל חֲרוֹתִי *

אֶשְׁתַּחֲוֶה לְרִנָּה חֶלֶד וּלְתִמְרוֹרֶיהָ ,
 אֶרְצֵן יַפְעָתָהּ אֶפְלֵ , צֵל תִּמְרוֹרֶיהָ ,
 נִכְשִׁי דְמִשְׁכַּן עֲלִיּוֹן תִּשְׁאֵף — וְתַעֲלֵי —
 ש . . . ב .

מוֹמֹר ק"ל"ו

בְּתוֹסֶפֶת מַלְיָם וְחֵרוֹן

1.

עַל-נִהְרוֹת בְּבֵל
 שֵׁם בְּנֵהִי וְאֶבֶל
 יִשְׁכְּנוּ שְׁבוּיֵי חֶרֶב
 גַּם בְּכִינוּ בְּקֶר וְעֶרֶב ,
 לִבְנוּ דָוִי בְּזִכְרָנוּ
 אֶת צִיּוֹן הָרַקְדָּשָׁנוּ

2.

עַל-עֶרְבִים בְּנִחָלִים
 שֵׁם שְׁאִפְנוּ הַצִּלָּלִים
 עֲזַרְנוּ נִכְמְרוּ מִרְשָׁף
 מִשְׁחַר עַד נִשְׁף ,
 בְּתוֹכָהּ נָזְלוּ דְמָעוֹתֵינוּ
 שֵׁם תְּלִינוּ כְּנוֹרוֹתֵינוּ

3.

כִּי שֵׁם שְׁשִׁים בְּאֵידָנוּ
 שְׁאִלּוֹנוּ שׁוֹבֵינוּ

אליפלט, ונמרוד הציד *

דועה היה הנער אליפלט את לאנו על הדר נשפה, וילך לזקש צין סכני
 כינר זה ארצות מהעדר; וימלא שמה צסנך איש שוכנ עיף על
 הארץ. ויקרא אליו האיש לאמר: „דועה הצעיר צימים! תמול צאתי צהרר
 צודד זה, לדרוף אחר הצצאים ואחר חורי-יער, ואתע צמהלני, והנני פה
 צתבו לש דרך, איך אכל לצחקה, איך מים לשצוד צמאי, ואוכל לרעצונך.“
 וישמע הנער ויקח מילקוטיו לחם וחריצי חלב, ויתנס לו. גם נאדו הודיד
 מעל שכמו על ידו ויאמר: הלא לך חלב והשיצ כפסך הפוקקה, ואחר
 לך צעקצותי ואוליךך מסתרי הבר למדחצ. ויפתח האיש את נאד החלב,
 וישע ותחי דוחו והדועה החזיקו צידו וינהלו אל הדרך.
ויען נמרוד הציד ויאמר: דועה נחמד! אתה את נפשי הצלת, מה השיצ
 על גמולך? הוואל וצוא עמדי העירה. שס לא יודו יושציה
 צאהלי קש ותצן; שס היצלי שס תגציהיץ שיאס גך העציס, ועמודיס
 גציהיץ יסוצו אותס. אתי צהיכלי תגורך, יין מכוס זהב תשתה, ותאכל
 ועדמס מקערות לסף.

אליפלט.

לבוה זה אצוא העירה? גם צמעונתי השפלה צעה אשכונה; היא מחסי
 מחער, מחסי חורס ורוח קערה; ואס לא יעמדו עמודיס קציצ
 סציצ לה, הן יסוצוה כל עצי מאכל וגפן פודיה; ומצצוע הקרוד לצאהלי אציא
 לי מים חיים צנך חרס, אף אמסוך שקויי צעסיס דמוניס, ומפדי העץ
 וחלצ העדר אוכל לשוצע; ואס כלי כסף וזהב חסרתני, אפיץ על השלחן
 ברהיץ הכותניס דיה.

נמרוד.

בוא אתי נוקד! גם שס יש עציס ופרחיס, שס נעעס האמן צסדריס,
 וראשי צשמיס צערונות קצוצות להכליא, שמה שתוליס; אף שס
 יש עניות מים, שס אצני שיס צמוטצות תצנית חרס, דריקבה נחליהס אל
 ספלי שיס מרוחיס.

אליפלט

7.

זָכַר י"י לְזָרִים
 לְבָנֵי אֲדָוָה אֲרוּרִים
 אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם
 חָלוּ בָּהּ יָדִים
 הָאֹמְרִים עָרוֹ עָרוֹ
 עַד הַיּוֹם בָּהּ פָּרוּ :

8.

בֵּת כָּכָל הַשְׂרֹדָה
 הָיוּ שָׁכֵת גִּלְמוּדָה
 אֲכָלִי פֶּרִי מֵעֵדֶךָ
 אֲשֶׁרִי שֵׁשׁ לָם לָךְ
 אֵת גְּמוּלָךְ שְׂגֻמָּתָ
 לָנוּ כִּי לֹא חֲמַלְתָּ :

9.

אֲשֶׁרִי שֵׁי אֲחִי וְקָם
 וַיִּלְבֹּשׁ בְּגָדֵי נָקִים
 וַיִּפְּץ לַעֲיֹנֶךָ
 נָם אֵת עוֹלָלֶיךָ
 הָאֲמוּנִים עָלֵי תוֹלַעַ
 כְּפִטִּישׁ אֶל הַסֵּלַע :

קבורת ילד *

שם מגזעת פרחים

כשקף מלכת קצר

נחצה צין שיחים ;

הה! שם עלם נקצר

חנה

(*) השיר הקטן והנחמד הזה הוא ראשית כלורי פרי עשתנות לעיר ימים, עלם צן שם עשרה שנה, ה"ה כ"ה חיים בגלצורג שי, גם הוא דורך צעקנות חציו המנוח החכם ההורני, מליץ וסופר מהיר מה' דו צ צער בגלצורג ז"ל, (אשר הי' סופר וגובה קהל עדת ישורון דר חדי) ; ונפס חציו גם נפסו שוקקת לרוות למאונה ממיתי צאד חכמה ודעת, ולהתענג צנועם לשון ומלילה, וצמטעמי לשוננו החמודה.

ווליז פה ליונים לזכר שם החכם דו צ צער הי"ל, ולתפארת מעלות האיש הזה, אשר צדמי ימיו עלה המות הכורה, כמציח למעלה קדרומות צסן ען רענן, פריז ומתקיס, וויף צבדלו והארכנה פארותיו, ועורו צאצו יצם נדף וחיינו. — החכם דו צ צער בגלצורג נולד בקרית דר חדי שנת תקל"ו, ואומן על צרכי חציו, איש ירח חללים, וחרד עד מאוד. וההי ראשית חנוכו (כדרך כל הנערים צמדינה הזאת) צלימוד הש"ס ופוסקיס, אשר צו גצר חיל צימי עליונו הרבים. וחציו (אחד מן הקדושים אשר צאדן הזאת והמה) התאמן צכל עזו למנוע צנו וכן ההגיון, וצמיט צכספ שם משכורת צית הספר הקסרי (נאדמאלשולע), לצל ולך צנו לתוכו. — אך מרוב תשוקת הנער לחכמה ולשון, נחצה צסתר חללו, ללמוד צהסתר פפרי מדע וספה צרורה, וללחם צידו. ויהי ככחות הדיוצ המפואר החכם המושלם מהר' אלכסנדר קהל צלער שי' (אחד מנגידי עיר הזאת) חת הנער הזה הולך ובדול ועוז, גם צעיני חללים גם צעיני אנשים, וכי צציר מלאה ידו להעמיק צעמקי החכמה ודיעה, ויע חליו חסד, וידצנו לצו לתמכו צכספו ועלתו, ויתן לו מורים וספרים, עד אשר השיג תכלית הנדלה, והשלם נפשו. — אז ראו ראשי העדה הזאת כי שרש צצר נמלא צו, וכי הוא יללה לעמוד לטרף צעסקי קהלתם, ויפקידוהו לסופר וגובה ונחש צשצנותם. והוא שמר את משמרת פקודתו צתום ואמונה, ויהי כלל אחור וצני עיורו חהצורו, צהיותו צעל מדות טווצות ונכוחות ואומן רוח מאוד. והנה אף כי עמוסם עליו מלאכת עבודת הקהלה, לא מץ מהגות צתורה וצחכמה, גם מזה ומזה לא הניח ידו, עד כי סגנה מאד צשניהם וחדיו. צשנת תק"ע הוליד ספר לשון למודים מהגאון הוולין ר' משה חיים לוצאטי, ויהי חליו הצהרת דעות, מלאות צינה ומפיקים וגם דעת ציטורי ההגיון, ונלוח חללי.

אליפל ט.

יפה מהם חודש מלך נעזר' עב הליכות עקלקלותיו, יפות מהן נאות
דשא המאליפות חליפות פרחים חתודי עין' אף סצינות סגתי
פרחים שתלתי, שושנה, חזנלת, ואהלים; האח! מה יפו המעשים
הנחלים מראש הירדים, או צסנך ען מגבעות ישתפכו, וילפתן ארחותם
צפדמות פרחים! לא חגני, לא אלק אהך העירה.

נמרו ד.

שם תראנה עיניך עלמות צופין, מלוכות שני עם עדנים, לא שפתן
השמש, לחות כחלצ, מתהדרות צעדי זהב ופנינים יקרים; אף
צומת שדים ושרות, המגנים צנורות ונצלים, תתענג שמה אונך.

אליפל ט.

העלמה לי צדתי תיק מאור. לו תראנה אותה עיניך עת תעדה חזנלת
על החזה, ומר פרחים חדשים יעיצ את ראשה. ומה ישמח
לצי כי כש יחד תחת כללי אלה, עבותה על עין רועש! אז תסיר היא.
האח! מה ערצ קולה! גם חגני אשחק בחליל לנעים רכנת פיה! אז ישמע
סירנו למרחק, ובר הדים יענה נשימות הזמר. או נקשיצה שמה לקול
צעלי כנפים יסודרו צמקהלים, על ראשי הצנאים, ומצין עפאים יתנו
קול' הבד! הכי יעיצו המנצחים צעידך מנגינתם מן הכפור והתוד הנעימים?
לא, לא אלק אהך העירה.

נמרו ד.

אך מה אתן לך נוקד? קח נא מלא חפנים אלה זהב, אף חנורות
הזהב זו!

אליפל ט.

מה צלע כי אקח זהבך? יש לי רצ. הכי אקנה צו הפרי מן העץ אשר
צגני? או את הפרחים מערובותי? או אשקול זהב מקור חלצ עדני?

נמרו ד.

אך מה לך אתנה? רועה לולא! צמה אשלם תגמולך?

אליפל ט.

תנה לי נלוות — קשואים זאת החלויה לימניך. אדמה כי חקוקה עליה
סצינ תצנית צולדים אוספי ענבים אל סלסלות.

וישחק הניד ויתן לו צלצ שמה את הנלוות, והעלם הרועה רקד
כמו עגל מגיל לצנו.

אברהם גאלדערב מרחווח.

קבורה

ספורי מפלאות הטבע

הנמלה הלבנה (ריא ווייסע אמויזע אָדער דער טערמיט)

יותר אשר בעמיקו חבתי לו, לתור ולחקור בכל העולם תחת השמש, מהם ראו כן תמכו, על הסדר והערצ הכפלא הממלא צפוני הצדוה ומחלקותיה. עד כי כל איש מאיש תצל הלזו, מכדור הגדול המפיץ אור וחום על פני עולמות דעות הסוצצות אותו, עד אצק הדק אשר אלפים ממנו לא יכילו מקום מלה קטנה, לתכלית עלמם כדליו, ולעולמות קטנות יחשז כל אחד מהם, דאסת ההשגחה העליונה צכל זאת, לקטור הפרטים האלה בקשר אחיק, וכוונה אותם צמצז ערוך ומסודר זה לזה צומן וצמקום, עד כי יעזורו איש את אחיו, וכל אחד יעצור עצולתו אשר יעדה לו, למענו ולמען המליאות כלו, ומצאת תתדבה יופי ותועלת הכלל. איך דצר נעדר התועלת צתצל. כל אשר אתה דואה, הוא עלול מדצר, ועלה לדצר אחר אשר תסוצ להיות עלה לדצר שלישי עד איך קד. בהשגחה וההפסק הנדלות צפוני הממלאים, היא תסוצצת תהויה הקודמת לה, וצצה להויה שאחריה, עד כי דאשית הויה השחתה, ותחלת השחתה הויה. כל זאת קימו וקצלו החכמים האחרונים, אחרי צחינתם הדצה צמפלי פרטי היצירה וטעניהם. ממין הדמש אשר דכרז ממנו פה, מנחותיו ותחצולותיו הנפלאים. אשר חננו הצודא לקיום מליאותו ולתועלת העולם צכלל, תדע ותשכיל קודא היקר! כי הטיצו כל אשר דצרו האנשים האלה, וצדק כל אחרי פיהם.

מציאת הנמלה הלבנה, לא נודעת לנו עוד שנת ה' אלפים שג"ח לצדיאת עולם, ע"י דצ החוצל ההאללואני המפואר פֶּאָן האגוען. הוא היה הדאשון אשר מלא צמלנות סאצי על אורך חוף הזהב (א) ערמות אדמה צתצנית אלמות חזיר (הייאשאבערען) הגוצה ט"ו עד ט"ז דגל, חניקצ מעצר לעצר צנקצים קטנים, למען ילאו ויצאור הנמלים אשר משכנם צערמות האלה דרך הנקצים ההם. ספוריו עלירס הם יותר מצולדים מספורי הקופרים אשר חיו אחריו עד שנת מאה הלוה. **אולם** צשנת תקל"ט צא לידיו סיפור דחצ ומצואר מאור, מסבולות צעל חי הזה צארץ הורו מזרחית, (3) מהחכם קעניג איח מתמודד טמה עד יום עותו. צשנת הקמ"א נודע לנו ג"כ ע"י סיפור מצואר מהצוהן הגדול

אתה פרח קטן!
כמעט עליך פתחת.
המות היה לך לשון,
וצאנך היה! נקטפת.

אך נעשך שמהם.
בגדודי מעל חלץ,
עם מלאכה לה מנוחה,
רק נחנו מה נקונן.

הרחבצלת ראשה תמיד
777 על קנך;
לאט יזל המצוה
מן מקנת צורך.

בנוגה ירח וכווננים
קול כהי ישמע,
מלאכי שלום נאספים,
על קנך יזילו דמע.
חיים בן דוד צער גיגלצורג.

ספורי

חליו הקדמה אחת נחמדה, אשר זה הרהר החכם דוד עולם בקיחתו וידיעתו
ויהיו דבריו מלאים חן צעירי כל תשכיל. גם שירים רבים כתב, גם שפחותיו
נושפות מור, ולשונו לזה נענית ונאחד (ובמה תהם נדססו בתחסף חק"ע).
גם עלה מדעתו להוציא ספר דרך הצורות מהחכם לולאטו הנ"ל, בתוספות
והגהות, אך לא עלתה צידו, כי קדמיו המות הוור וסומהר. — חזל על
דחזיון ולא השתכחין! — ינוח שלום על משכנותיו!

הרמשים הקטנים האלה, הם היודעים צתחזולותם לצנות להם צנינים גדולים ונפלאים, מחומר עצ וחזק מאד, עד כי בחוף גווינעא (ה) יעלו פעמים רבות שלשה או ארבעה אֲשֵׁים על פני הגנפה אשר על ראשם, לראות השם האניות אשר ילכו על ים צואם • הציפפעל יעמדו שמה על המסמר, לראות אם לא יקרה אסון או מנסול לחזרתם הדועות על פני כל הכנר • קוטר הצנינים האלה מחזיק אלל יסודם יותר מתשעה רגל • תלדס יעמדו עדמות קטנות אשר לפעמים יסיגו גובה הגדולה • מעדמות הקטנות האלה יחלו הממלים צנין עירם • דראסונה לא מראות מיהן דק מעטים מגובה רגל, ונפדרות זו מזו • אחרי כן יתדרו כפעם צפעם גם יגדלו צבצבם • ואחרי צי יסלימו הלשנה הגדולה עם חדרים הסמוכים אליה, יחזרו עמה גם עדמות הקטנות, ואז תהיה להם לעיר, למחסה ולמגן מזרם ומחטר •

החכם סמיטמאן מלא כי הצנינים האלה הם נפלאים והשגבים צידרון צ צניני ההיכלות (פיראמידון) הממלאים צלחן מזרים, (ו) אשר ישתומם עוד עד היום כל רואה אותם, אם נעדרו גם מדת הצונים זה לעמת זה • ולמען בחון דצדיו אם צלדק הם, נחשוז גובה היכל הממלה דק י"צ רגל, ונדמה אותה עם ההיכל, היותר גדולה במזרים, אשר אחרי המדיקה החדשה ע"י החכם ראצערט מחזקת תה"ח רגל • מדת נמלה לצנה היותר גדולה לא תעלה על דצע אלל • ולואת ערך מדת גופה אל מדת צנינה מגובה י"צ רגל נערך 1 אל 576, ואם נחשוז הצנין לגובה ע"ו רגל והיה נערך 1 אל 720 • גובה איש גדול מחזקת ואל"ו רגל, והיה ערך גדלו אל מדת ההיכל נערך 1 אל 74 $\frac{2}{3}$ • מעפה יהיה ערך היכל מזרים להיכל הטערמיט, נערך 74 $\frac{2}{3}$ אל 576 או 720 • צערך הראשון תהיה היכל הטערמיט גדולה יותר משצעה פעמים, ונערך השני יותר מתשעה פעמים מהיכל היותר גדולה צעולם • ומה מאוד תגדל תמיהתנו אם נדע כי הטערמיטען יסלימו צנינם צמפך ג' או ד' שנים, והמזרים לא כלו מלאכתם עד שלשים שנה • הטערמיטען יצרו טירותם צכל מקום וצכל זמן • אכן צני אדס! דק צמקום אחד וצומן אחד כלו לרית כחם צצנין גדול כזה •

והיתרון

(ה) בחלק השניקא •
(ו) ההיכלות האלה צנייות מתלבים קדמונים זה כיום אלפים שנה, וצמחן כן אחד תס ימלא קצר אחד, ואחרי העתים והלחות אשר עברו יכל הארץ הבהו נאצרו הם עד היום הזה לזכר עולם, והם אחד תצננה הפולחות צתל •

בגדול סמיטמאן האנגלי כל כחות ממלה הלז, וליור צנין היכלה הנפלה
בחלק אפריקא* החכם סאלאנדר מונה חמשה מינים ממנה, וצלי ספק
ימלאו עיר הדצה מינים אשר לא נודעו עוד היום. המינים האלה, אם
כי יגדלו זה מזה צקצת דברים, ככל מיני צנח* הנכנסים תחת סיב אחד,
עם כל זאת ידמו כולם כשדונם למלאכת הצנין וצמחהם לשוטט צורך,
להשחית כל אשר עליה, עד כי יתחלפו גם צה צרצ וצמעת. המין היותר
מפואר צמלאת הצנין, הוא הנקרא המלה הלוחמת, (דער קריגערישע
טערמיט).

המין הזה, כמו שאר מיני ממלה הלצה, וכן כל מיני רמש אשר מכהם
לחיות צחצה וריעות יחד כדבורים (ג) ומלים צלל, יחלק
לששה מחלקות ראשים והם, זכרים, נקבות, וטוטטומים, שנים הראשונים
ראוים להקרא בשם חורי ארץ, יען אינם עושים צעודה גם לא יעצרו
הלוצים למלחמה ביתר העם, ורק מהם יסיונו מלכים ואלכות. להנה
אצבע כנפים. העושים צמלאת הם כמו אלל הדבורים, טוטטומים.
החכם האנגלי יחלקם מחדש לשני חלקים [א] עוצדים, מחדתים ומכלכלים
את כל הצצה, גם אומנים צצנין היכלם. [ב] אשני הלצל, והם אשר
כל עצודתם היא רק להגן את ארץ מולדתם ועריהם מכל אויב וצר הצורר
אותם, וצעת השלום יחיו חיי מרגוע צלי עמל וטורח, והעוצדים יכלכלו
אותם לחם חוקם, כמשפט הלוחמים. כפל רסנס (נעבים) הוא יותר
חזק ומוצל מרסן ושיני העוצדים, גם גדולים צמדת גופם מהם. תספרם
הוא רק חלק אחד ממלה לעוצדים. העוצדים צורך הודו מזרחית הם
קטנים הדצה מהעוצדים צחלק אפריקא, וגם צנינס יוגדלו ויוקטנו כפי
ערך מדת גופם. צספורי ממלה ההודית לא נמצא מדת צנינה יותר מגובה
איש. אכן סמיטמאן ידבר מצנינים צחלק אפריקא אשר גבהם יותר מי"צ
רגל. ונוסעים אחרים ידברו גם מגובה ט"ו עד ט"ז, יאצאן מעשרים,
ולפי עדות דעמער ימלאו גם כן ערמות אשר גבהם יעלה לחמשה ועשרים,
רגלי מדת העוצדים הוא עפ"י רוצ רצע לאלל, ולפי ציורי החכם קעניג
לא יעלה ארנס לשני ליניען (ד), וקלים צמשקלם מאד, עד כי ב"ה מהם
לא יסקלו יותר מא' גראן. המלה מוצלת צגלה מהעוצדים צתכלית
הצצל, ומשקלה יותר דצ מעשרים עד שלשים אלפים פעם ממשקלם.
העוצדים כולקים צלי עינים.

הרמשים

(ג) מטבע הדבורים ראה צמאסף תקמ"ט חורף טצט.
(ד) כל אחת מחזקת רגל וחמה. וכל רגל ו"ג צחלל, וכל צחלל ו"צ ליניען.

עצילו אחרות רבות וחדרים שונים אל התכלית היותר גדול צדקתה, אל החיים, ואל הולדת וקיום אלפים ורצפות גדולים מועילים לכלל המליאות ולזאת הסבה צעממה, לא הספיקה ההשגחה בצדקתן והכנה הנפלאה, אשר חננה אותם, לצנות צמים גדולים וצדורים, ואשר על ידה יתגשאו צעדם על הצורה גם על הביצער (ח), אך הכינה להם ג"כ כלי נשק כוראים ומזהילים, יוכלו להגן צם ארנם ועדיהם.

אם ירגיחו העדמיתען ציותם קול הומיה, או ידלו נקצ חדש צקיד, הצל מיקי כל חי או מפגעי המקרה, דרגע יכינו עצמם אנשי המלחמה לעצור חלונים לפני אחיהם. צדאשנה ילא אחד מהם דרך הנקצ, וילך סביב כל הצדק לתור אותו ולרגלו. אחרי כן ינשך צשינו החזקים את קיד הצית, וישמיע עי"ז קול חזק הנשמע גם לאוזן צן אדם. הקול הזה, אשר ישנה וישלש פעמים רבות, אות הוא להתחלת המלחמה, ואז ילאו אנשי הצנח מחוריהם, מתחלה מתי מספר, אחרי כן למאות ולאלפים, ויצקשו את צורדם צחפץ מחפץ. אם צן אדם הוא, אשר לתור מנהב ממחלתם או להשצית מנוחתם הרם מצדדם, אז יפלו על ידיו ורגליו צחרון אף וחימה שפובה. שיניהם יחדרו צעור צדור, עד יוליאו דם הרצה, אשר ימולו כולו צשפתם, ולא יסורו ממנו, גם אם יצור אותם לצודים, נדי ינלחוהו ויצריחוהו להרחיק מעל בצולם. אם ימהר האיש לנום, עד כי יאמינו אותו רחוק מהם, אז יאילו אלפים מהעוצדים אל הצדק ההוא, וצפי כל אחד מהם עדמת חומר או טיע הערונה כצ לצנין צחומר הזה ידעו לחזק את הצדק צמהירות וחריצות כפלא כ"כ, עד כי עם כל ההמון הרצ, איש את אחיו לא ירחקו, ולא יאחרנו צמלכתו, וכל רואה יתפלא איך צמעט זמן יושלצ דיקחדם, הצקע יסתם, והפתח יסגר.

בעת יתקנו העוצדים את הצנין יסוצ המחנה לציתו, דק צין שז מאות או אלף ימלא אחד מאנשי הקרב, אחד מצלי עוזר את אחיו צעצורתם, מתהלך הנה והנה לאט ציותם, יפן כה וכה, ואחר כל דגע או שני דבעים ישמיע קול דעם כמקדם ע"י נשיכתו החזקה צקיד הצית, ואז ישמיע צכל פעם קול ענות בצורה מקרב הצנין, הצל צלי סעק מהעוצדים צעצמם ומהפלא כי צכל פעם אחד השמעת הקול ההוא יכפלו שקידתם צעצורה, באילו הוא להם לאות לאמור, "מהרו וכלו מעשיכם!"

אחרי יגדלו הנעדים ויצולו ציתים, יגצו את ציתם כצודים וככל הנמלים, וישועטו צארן רצנות רצנות. אולם צלי מנסה, וצלי

מקום

(ה) ונעלמות הביצער עיין מחסף תק"ן

והיתרון היותר רב לצניני הטעומיטען על מעשה ידי אדם, הוא בתקונם וסיקודם לתועלת חזרתם. צעיר הטעומיטען ימצא הרבה מערות, שצילים, וגשרים, דוחצ המסלות הגדולות העולות אליה, יכילו ע"ו אללל. צמרכו העיר אשר אליו כל הנתיבות יתחברו, תמצא הלשכה הגדולה תסכן המלכה. הלשכה הזאת הקדושה מאוד לקוטר העגול, עגולה וארוכה צמצנית צילה, ומקורה צחומר חלקן וחזק מאוד. קוטרם מחזיק אלל המלכות הקטנות והנעירות רק א' אללל, ואללל הגדולות יותר תמנה אללל. מלכה ימצאו הרבה מצולות, והם נקצים עגולים, וכווננים צמדתם עד כי כל אחד מהם לא יכיל יותר מעוצד אחד אשר ילא ויצא צו. המלכה אשר היא כלואה צחדה, לא תוכל לזאת ממנה עוד כל ימי חייה, לגדל מדת גופה — סציו לשצתה הרבה חדרים, משכני העוצדים הרואים פני המלכה, ומשרתה. החדרים האלה יתחברו זה עם זה ע"י חדילים ושצילים הרבה. קדוץ להם צתי המסכנות (מאגועצווע) וצית החינוך שלהם, משכנות הילדים הרבים.

המלכה תמנח מאוד צעת הריוכה, ותוליד לפעמים פ' אלפים צינים צמשך ל"ד שעות. העוצדים יקחום מתחתה אחת אחת, וימחום צחד מיוחד להם, ויכללו מצתי המסכנות את האם עם עולליה הרבים. צתי המסכנות מלאים חלקים דקים מאוד מעצים וזמחים, הכלוים עם מין עצ מליוה עשנים, על ידי העוצדים. גם ימחיו שמה ע"י עזלם וחדילותם מין מיוחד תפקיעות לצנות (איינע ארט שוואממע) למזון לדמשים הקטנים. ולמען הקל להם הדרך מחדר לחדר ותחתיים לטניים, ישאו העוצדים בשדים מיוחדים, גם שלצים ולולים (שרעפפען) מחומר חזק אשר יעלו וירדו עליהם, והם נפלאים ונשגבים צמדתם נמו הצנין צעלמו. דוחצ אחת הוא חני אללל, (זהיא מדת שני צונים, עולה ו"צ דכל צאמת איש), עוציה רצע אללל, ועשרה אללל ארבה. מקום מושב כל הצורה, מלופה צחומר חלקן וחזק, עד כי גם אם יקע המער את המגדל בצורה אשר ינל דאסן לתחםה ולמגן כל ישחית הקוד את צילתם, יעמוד שמה ולא יתך אליהם הציתם.

יבחן כל המשגיל, וישקול צמליוני דקק, אם לא יכיר פה חכמת הצנין עם ידיעת הועלותיה ציתר שאת ויתר און מאשר יכיר צתלחצנים הכוא הנמצא צמדרים. שם יילך שגיל אחד השוך, אל חדר אשר צתוכו נקצר צימים קדמוים פגר אחד, או אולי נצלת צפור איצים (ז). פה יותילו

(1) שם מרף עבדו הלוו המדרש צימים קדמוים.

הלצנים לכלל המלאכות, ואיננה מהמין המזד לזד: היתרון אשר לו על
 אשר החינים, הוא רק מלך בצורתו ודביו אשיו, אשר לזאת יקרא הנמלה
 האיומה, משלחת שני אצלות הודו (דיא פלאגא ביירעד אינרען):
 אמנם ידמו כלם מלך עצמם: להשצית ולהרוס כל ביק ית ופסד וציות
 גופי האמחים, המועיל ונלך מלך לקיום החיים האלקים החס הכוז
 (יא): עלי הנמלים האלה ובעלי חי הדומים להם, לחנם ישקורו וימהרו
 הנטעים החדשים לעשות תבוצה מתחת לנטעים המתים, ע"י נח הנומה
 אשר יתבצר הם יותר מצחקלינים אחרים: הרקצון יעצוק עד הודע,
 וימנעו מעשות פרי, ותחת נאות דשא היפית, יעקרת נחמדות, ונדמים
 מתענגים, הממחים עין כל דואה נלך הכוז, ינוח המות והכליון על
 פניה, ויהיו דרכיה אצלות ושוממות: להסיר המכשיל הזה, קדחה הטבע
 לדמשים הקטנים האלה: גדודים גדודים עד חין מפסד, יפלו על פגרי
 ארזים גבוהים ונשאים, אשר דוח חזק ואחין השפיל והוריד ללך
 נלחם: (יב) ונחירות נללה יעזבו אותם צשיניהם לעפר, וינשפו צם
 מחדש דוח חיים:

בין לילה ימלאו קדשי צית נקצים נקצים מקלה אל קלה, כמעשי אורגים:
 כלי עץ היותר חזקים יהפכו צמעט זמן לאצק דק: אולדי מוכולת
 יכללו צימים לא כצורים, עד צלתי השליד צם מחוט ועד שדוך נעלי: גם
 קני עופרת ישחיתו: הבתמים אשר ישדעו צתמכות וצנורית לא ייחזו
 לעולם: מה נפלאו תחזולותם להשחית גופים גדולים: יען כי התה
 צמודי אור, יצו סציו הבוג: הנדק, סצילים דצים מחומר, וצלל החושך
 הכוז ישחיתו קדשים, קודות, וארזים היותר חזקים: פעמים הדזה לא
 יכיר אים הדואה עלי ארזים כאלה, אם מתוואם השחיתום כזד הטערמיטען:
 פעם אחת עלה החנם סמיטמאן על דאש למדת עץ הזה, צחצחו עיר
 לחזק צכל נחותיו, מתאוס נצזר היסוד תחת דגליו ויפול ללך תוך חללו
 כהשחת כזד הטערמיטען:

לביען הדלות מה גדול כח המשחית אצלים, ומה דצ חועלתו בעולם,
 יספיק המעט הזה אשר נכבד מהם פה מדצ המלחמות, או
 לטבות אחרות, יעזבו הכושים את עריהם פעמים דבות, ונמם יראות

צתי

(יא) כי רחמי קדש לקד השחר, ולכן לא ירחיק השמש צכל השום מנוחה רחשן:

(יב) צאלות הקדושות לקו החיים ינשצו דוחות חזקות, ויהודע חזק הוד

הנקדח צם עינאנדלש:

מקום מנוחה, גם צאין מחסה מרוח הנושז עליהם, יתעלפו ויחלשו, וימותו כמעט כלם על אס הדד, רק זוג זוגות מהן ימלטו את נפשם מדבר, וממחמה דזה הצאח על חזרתם הפאת הנמלים אשר אינם מתינס, כי יהיו טרף לשיניהם. גם האדם, דחם למסדיתים הנזדאס, יולד לידם הפיסיס יאכלו אותם יצוסיס, ואס תפול צין לידם מלכה צונת הדיונה יסתחו מאור, כי יאמינו שמאכלה טוב לחזוק הלז והעורקים. צתוך ותחת הצנינים ימלאו טרף אשר ילא תמנו דוח טוב, והנחשים יעמולו מאור להשיגו. **החזקות** הנמלטות יצנו להן עולמות חדשות, ויולידו צנים וצנות אשר ישכנו צבן צלוח והשקט, וצלי דאבה ועצז על אחריתם. לו ידעו יושבי חלך החדש קודות מולדיהם ומיסדי עולמם, צלי ספק לא יוגעו עוד לריק ולצלה, צחצחם כי גם עליהם יעצוד כוס זה. אולם היולד כל יור והפך צקיומם, העלים מהם ראשיתם, ונסה לפניהם אחריתם. הדמשים הנולדים יחצצו כי יעמדו עם צנינס עדי עד צאין משחית ומחצל. וכל זאת, למען יפרוידצו, ולא תאצד שארית המין. קלר עין צד מהצט את אשר לפניו ולאחריו! גם האדם, עטרת כל יור צתצל הלז, אשר דרוח צינתו ימשול על כל, גם עינו לא תוכל לראות את אשר מחר יעשה. אף הוא יצנה נגדים גדולות וצנודות, ידך מים עד ים, יסצצ ארץ ומליאה למען הנחל לצניו הוך ועושר, ולא יעלה על לבו לאמור, פן צמעט ימים יהפך תצל לתוהו כוכב אחד מצוכצים המהלכים כי יגע צמולתי ארציו, יפולצנה כפטיח יפולץ סלע, או ישרוף צחמו כל יור אס יקרב אליה, או יטעפס צצולת הרוח הסוצצ אותו (ט), ואוי לו לאיש אשר יקרבו אסון להמלט משחת ההוא. נעצז ומשולח צמדצ גדול ונורא, יכלה ימיו צאפס תקוה, ואס גם צרלון ההצגחה צבר וצקבה ישארו, מה יגדל יגונם. מאין יציאו טרף לציתם? מי יחרוש סדותם? אי מזה יקחו מחדשתם ואתם? ואס יולידו צנים מי יחנכם? מה מאיר יצנה עתלס ויביעחם לכלכל את נפשם ונפש עולליהם. וצכל זאת יחיו צני אדם עתה צלוח ומנוחה, יצנו סדות ויעשו כדמים, ולא יולדו צרת מחר. זאת דלון עליון, וכן צורה חכמתו! ומה עמקו מחצנות החכם מכל אדם צאחרו „את הכל עשה יפ"ה צעת"ו גם את העולם נתן צללם „מלי אצד לא ימלא האדם את התעשה אשר עשה אלהים מרא"ש וע"ד „סו"ף" (י) ודי צזה למשכיל — — התועלת הגדולה התסתעפת מנמלים הלצנים

(ט) מויסעלעזוי צאגרתו על הצצנים הצנודים.

(י) קהלת ג' י"ח. וצמדצ אס דרוש העלז מלשון העלמים. ע"ש וצאין.

מצוא הכפח, וילחצו זה על זה עד כי גזברו כחצר דגל מעל לאדן. ולולי
עזרת הכושים, היה החולה טרוף לשיניהם, כאשר יעיד הוא צעלמו, כי
העונם היומר צארן ההוא, הוא להסליך הדרך אסור צלזיקים
לפני הנמלים. גם אנשי איידאפאיפחדו ונהם, ופעמים רבות הם מוכרחים
לעזוב צלילה את הטטש ומשכנם, אם ישמעו וינקיעת הנמלים. הכנס
סמיד המתבודד צארן בווינעא, למדוד אותה, יספר מנסיעה אחת
מהנמלים אשר ראה צעיניו צוה הלשון: "עת גרתי צחוף קאלאסע.
"צאן עם רצ מהרמשים האלה, לצקר אותנו צביכלינו. הצוקר אוד,
"ומלצ הנמלים (ריא פֶאָרטרופפע) הגיע עד אולם הבית, מקום אשר
"שגרו שם נערים כושיים. המחנה עלמה הדחיקה עוד רצע פרסה אגוליו.
"עת יחדרו אנשי המליצ חולץ כולם, כשלשים וארבעים איש צין כל טור
"וטור. אנכי, אשר הסכמתי מדי יום ציוס, לפני זאת השמש, למדוד את
"הארץ, כצבתי צדאותי איך הנמלים כצד כצבו את האולם, ויחדירו
"מאוד את נערי הכושים. אחד מהם שלח ידו אל מחסה אחת, אשר
"צה אצק השריפה (פולווער), ויזרוק האצן על הנמלים, ויתן עליהם
"אש. האצק הנציה אלפים מהן לרוס, ויחדירו לארץ מתים. כשמוע
"מנביני המחנה את קול מפלת אנשי הנצס, חיל ורעדה אחזתם, וינוסו
"איש לאחילין".

פעמים רבות יצהילו הטערמיטען את יושני הבור מערצות (יג) צגות
תקמ"א רצו מאוד צאי מארטינקווע, ויראו הכוטעים מאוד פן
יטחיתו את קלי הצוקר, גם יגדיוחם לעזוב את הארץ, וילד להם. צעת
הזאת הודיעו לרתם צשער צת רצום, ורצעיחו א' מיליון לייווער (עולה
ר"כ אלפים דייכסטראלער) לאיש אשר ימלא תחצולה להשמידם. אולם
כאשר יקרה צאלותינו לרוס, כי אם להשתנות הדוח, או לצבה אחרת
ידצ מין ממיני צעלי בנף ויעלה על האדן, למועד יתעלמו ולא יודע
מקומם איה: בן קרה גם לנטעי מארטינקווע. הטצע חזרה לאיתנה
הראשון, והם אל מקומם שצו צשלוס.

רעות כאלה הן רק זמנים ועונדים, אמנם התכלית הטוב אשר חשצ
הצודא צינידתם, והתועלת הגדולה הנמשעת מהן לכלל המציאות,
כן המידויס וצלתו נפסקים.

ש י י ר :

(יג) צחלק אמעריקא.

צתי עץ נשארם שוממים ונעצזים • עמודי הצתים האלה וקורותם הם מעץ קשה מאוד, עד כי כל כלי יונד לא ילח עליו להצקיעו אשר לזאת יקרא עץ • גדול (אייזנהאליץ) • הנמלים יבואו על העיר צעה, ומתן שבתים ימים, לא לנז כי ערו הצתים עד היסוד, והספך הכל לעפר עד כי לא נשאר עוד זכר מהעיר ההיא: אך גם יבוצ תחתיה יער לזמנא עמים דעננים אשר צלם כל לפור כקף יעלונן • כפלא מאוד כח התשחית ההוא! אך יותר נפלא עוד הכח הממיה ההוא •

ויש מהם מינים הנושעים גדודים גדודים דרך יערים • צדכס ישמרו סדר ומשטר נפלא, כמו כל הנמלים צללי • כל מחנה יסע תחת פקודת שר לצבא אחד גדול מכולם, ההולך לפניהם לנחותם הדרך • כולם יעו חזון אל קולו אשר ישמיע בפעם בפעם, בקול הנשמע אלל צמיים • ולמען יאזינו גם הדמוקים מאתו, יעלה שר הצבא על ראש מחא אחד הגזרה מדעותה, ויריע משס תרועת הלחמה, כלם יסעו אחדיו, ויענהו יחדיו בקול דבה •

ויש עוד מינים אחרים הצוים ציתם על ענפי אלנות, וצמקום גבוה חמשים או ששים דגל מארץ, ומלא קנס הצנוי צדמות עגול ארוך, וגדול כחלי חציות •

בזון הטעדימטען לא תוגצל על סוג הזומה לנז • אלאמאן יספר איך נפלו עליו פעמים רבות צעת השינה • גם החכם דעמד ייחס להם חפץ טעני לאדוץ לקס צע"חי החיים והמתים • כל החיית יבואו מלפניהם • וכנז טרפו כצטים תמימים ויאכלו את כל צמרם, ולא השאירו מהם צלתי עצמות ינישות •

הנמלים צללי עם הטעדימטען, ציתר הם אשר יסקלו מן המסילה, וישציתו צמעט זמן כל דבר מעלה דקצון צאקלים החס ההוא • הם המפחידים גם צני אדם גם יתר צע"חי מקדוץ אליהם • החכם צאסמאן יאמר מהם • „כל הצא צגנולס, יחריצו ויכלו • איך צע"חי צעולס אשר ייוכל להם • תרגוליס, צני יונה, גם העכצרים קלי המדוץ, כלם לא ימלטו מידם, אם ילכדו רק מהמלה הראשונה ההולכת צראש הגדול • צין לילכ אחת, הפשיטו פרה צעיר קאנגא, ויאכלו את עורה ואת צשרה •

„**יקום** אצינו” כה לעקו הנושיים השומדים צלילה את האדון קארלי צשצנו על ערש דוי • „הנמלים צאו, נהיה ונמלט על נפשותינו” ומיד הכיסו את הנמלים מבוטו, וישאן אוהו ממטתו, וידליקו את צארצע פנות הצית • אז דאו איך מלאו הדמשים כנז את חולס הצית, ודרך מצוא

(ב)

הִלְלִילוּ מְקוֹנְנֵים! הִסּוּ מְנַחֲמִים הִסּוּ!
בִּי-הַיּוֹדֵד עֲדֵינוּ, יְמֵי טוֹבָה פָּסוּ
בְּשִׁבְתֵּנוּ בֵּית מוֹרָה בְּאַחִים יָהֵר
וְעַל רֵאשֵׁינוּ רִיעַ מֵאֵין כְּמוֹהוּ
לֹא יָנַע לְרִיק לֹא עָמַד לַתּוֹהוּ
אַתָּה! אַךְ טוֹב קוֹיֵנוּ וַיֵּאֲתָה פִּתְחֵךְ!

(בחרונו ג' עד י' תמוז פרנה מעלות הנספד)

(1)

וְאַתָּה זְכֵרְנוּ רִיעַ! וְנָמַס לָבְנוּ
יוֹם שְׁקָדָתָ לְאַחֲרוֹנָה בֵּית סִפְרֵנוּ
שִׁבְתָּ לִימִין מוֹרָה בְּיוֹם אֵיד וְשִׁבְר
וְהִנֵּה לֹאט לְרוּחַ הַיּוֹם הַתְּהִלָּתָה
שֶׁסֶּם מִפְּרִי תֵּן בְּשָׁלִי לְקַחָתָה
בּוֹ אֶכְלָתָ מוֹת טַעַמָתָ דְּכָר! *

שרי

בְּעַר הַרְוֵיץ אֲנִי מֵאֲדָם לֹא־דָרִיָּא צו פֿערדאנקען — וועט
דאס פֿערזעלטיגס דער יודען יענער געגענד בעקאנט אויס, דער ווידר עס
וויסען, וועלכען דאנק ריע קענטניכרייטען-טעגער פֿערדינען, אינדעם ויא
דיא גרינדליכקייט אונד דען גוטען געשטאק אין דער העברעאישען שפראכע
צו פֿערברייטען וועבן — שאן אין דיוער הינזיכט, פֿאנדען וויר עס פֿיר
גוט, דיעס געדיכט איינען פֿלאטץ אין אונזערן בלעטטערן צו פֿערגענען.
ווען ניכט אויך דיא אנגעהאליכקייט אונד דער פֿאעטישע ווערט דעסעלבען
עס פֿערדינען. דא אינדעס דער רוים דיוער בלעטטער ניכט געשטאטעט
עס נאכץ אויפֿצונעהמען, זא האבען וויר איינשטוויילען נור אייניגע שטראפֿ
פֿען דאסאן אברוקקען לאסען. גאנץ אבער האבען וויר דיא בייאנעציגטע
תפלה, אָם איין מוכטער גוטער העברעאישער פֿראזא, הערגעזעכט.

ד"ה כבודי העהים

* הילד הזה אכל בנן בית ספרו פרי בוכר ויהלש וימת בו *

זעקת שבר *

השמינו נערי בני ההינוך בעיר אומאן במדינת אוקריינא על אכלן
חברם פאר התלמידים, אשר בפתע פתאום קדחו אטון — ואיננו,
כי לקח אותו אלהים.

(השיר הזה כולל י"ח בתים, ופה מאפס נקום העתקנו רק איזה מהם).

(א)

ואב טורף מות! לטרף עליה
מרבץ צאן יד דרך ראה ראית
צאן אדם — זהב אופיר כל יערנו
בועף עברך, אבירי! טרפת
גם רך וענוג מאין המלה חטפת
נשאת זה מן העדר — ואיננו!
הילול

* אבינעם געדיכט איזט אונז אויס אומאן אין דער אוקריינא צוגעשיקט
ווארדען. עס איזט איין קאגערייר דער שילער איינער בילדונגשולע אלז
דארט, איבער דען טאד דעם פארציגליכסטען איהערער שולקאטעראדען, וועלכע
גען זיך רעוועלבע דורך דען געזוכט איינער אונרייפֿען פֿרוכט צוגעצאגען האט.
עהע וויר נאך איינען ברויך אויף דען פאעטישען ווערטה דיועם געדיכט
געווארפען האבען, אינפֿערעסירטע אונז שאן דער אויפשטאנד, דאס אויך
אין איינער דער אונקולטיווירטעסטען פראווינצען דעם אונגעהוירען רוסשישען
דייכעס, ווא טאן, בעזאנדערס בבני עסינו, נאך אויף דער נידריגסטען שטרע
דער קולטור שטעהט, איינע שטאדט ווא אומאן ערפֿויליך הערפֿאראגט,
דיא מיט מאדענטפֿאלען טענערן געצירט, אונד אין דער זיך איינע בילד
וונגשולע בעפֿינדט, ווארין נעכט איינעם גרינדליכען אונטערזיכט אין
דער העברעאישען שפראכע, אויך אין אנדערן שפראכען, אונד אין דען מאט
פֿאנגגרינדען דער ניטהייסטען ווענטליכען וויסענשאפטען אונטערזיכטעט
וויירד. דיעזע שונע, וועלכע פֿאן דעם הערן מאיר הארן ריהטליך פֿעה
וואלטעט ווירד, האט איהרע ענטשטעהונג, דענען ווירדיגען הערען הירש
בער

תפלה לאל חיי

צדיק אלהים כי נדעו אלך, אך תחזנים נדעו אתך. כונני ימים
נקדם, אמונתך מדור דור. הלא שם פזורה היה לאנך צאן
דורש וצאן הנקט. אין משיב לנדרת ולחובת חן מאסף. ואתה ה' צעוצך
כי דע ונחמך כי גדל עד מאד הצאת לנו גואל דועה נאמן, צעצוע יקצן
טלחים וצחיקו ישא עלות, כאשר ישא אומן את היונק. תהי שגרו אתך
וקעולתו לפניך, כי צמחש טוב נחור, וצמחוס הרים הדציננו, לשם
ולתפלת שמו, כי טוב עשם ודעת למדנו. השקיפה ממעון קדשך וראה
את ילדיך מעשה ידיך צקצך יקדישו שמך. זה יאמר לה' אני וזה יקרא
צמח יעקב. כי הולך דוחך על זרעך ונדכתך על לאלחך. צמח יקדמך
אל נורא! וצמח נכף לאלה מרום! הימנך תולעת כמנו? אם ילפף
עולל עולם חסדך? נפלהו מעשך ופזרו יודעת עד מאד! —

אך גם צאות הפעם על מלאך המשיחית לנודד ונאמנו נפש יקרה,
ולבדית מקדננו נע נאמן אשר נצי תפלה היה לנו, ונעדי עדיים
יחזננו — אלהים קדושים! אתה ידעת כי צצנו נשדד לנו, כונני הגאיות
נך המינו צעורנו, נחמך על היחיד ספדנו עליו, ובהמד על צדור נרת
נפשו. — אמנם מי יאמר לך מה תעשה, ומי יצא צמחש אתך? מי
הקשה לך ויחלם? מי הקדמך טובה ולא תחלם, לו מי יסד צצנך ודעה
לא עשה? מי שלם לך על טובתך, אחד מני אלף לו מי השג עם קונהו,
ולא יהיה לו לעצד עולם? — צמחש נדע כי צעון החיים יאספו המתים,
וצמיתת המתים ינפד על החיים — כפר נא הפעם על לאן מרעיתך,
חמול נא על תולעת יעקב! לא ישמע צמחש עור קול נהי וקול זעקה,
ועול ימים לא יכרת עור. לרגעים תצקורו, לילה ויום תלדנו, לנשדד
תחזש ואת החולה תדפא, כי נך וענוג לאנך מאד מאד. געד צצנך
צל יוסף עור לכדח חרצן על קדידי צעם ולא יעצור עור עלינו טעף מות,
וכזה את גחלתנו אשר נשדדה, וחשד אלהים מחשבות לצלתי ירח
ממנו נדח! —

ה' אלהים צנה צנתה החכמה צית צול לך ואנחנו צנים ילדי טעשויעך
עומדים צו לפרוש בפניו, ולבטיל תחנתנו לפניך. שומר הדנית
ובהסך! יהיו נא עיניך פתוחות על הצית הזה, ואזניך קשובות לזעקת
חובניו! את אשר יחטא ונאמנו, ואד את הקף אשר הצאת עלינו כיום
הזה

(יג)

שְׂדֵי! הִיָּהִיה דָּבָר מִבְּלִי צוֹת?
הַיִּטְרוֹף אֲרִי הִיָּהִיה צָרִי אִם לֹא אֲבִית?
הֵן בְּדָבָרְךָ גַּם מִי רֹאשׁ נָתַנּוּ תַּיִם?
בְּרִצּוֹנְךָ גִּוִּית אֲרִי הִיָּהִיה לְמַפְלֵת
נִזְרֶת — וּפְרִי חֶמֶד שָׁב לְמַשְׁכְּלֵת
גַּם כִּי טוֹב לְמִרְאָה וְתַאֲוִיה לַעֲיִנַּיִם?

(יד)

זֶה בְּכַחַךְ הִכָּה הָאֲרִי לֹא בִשְׁלַח
זֶה רִפָּא הַמַּיִם בְּצִלּוֹחִית מָלַח
וְזֶה בְּפִרִי הָעֵדֶן הַכֵּן זַעַם
מִי לֹא יִבִּיר בְּאֵלֶּה עוֹצֵם יְדִיךָ
וְאִיךָ לֹא נָבִין אֱלֹהִים! נוֹרָא הוֹדֶךָ
לָכֵן נָשִׁים יָרִי לָפָה נִחְרִישׁ הַפְּעַם?

(טו)

שָׂוִא הִרְעֵשְׁנוּ כִּיֹּם אֶרֶץ וְשָׁמַיִם
לְשָׂוִא צָעֲקֵנוּ מִר בְּשִׁבְרוֹן מִתְּנִיָּם
אֵין קוֹל וְאֵין קֶשֶׁב, לֹא הִקִּיץ הַנֶּעֱרִי
הֵן טָרוֹף טוֹרֶף פֶּתְאוֹם בְּאֵין מוֹשִׁיעַ.
עֲצָמַת בְּשִׁעֵינוּ זֹאת לָנוּ תוֹדִיעַ,
נִחְפָּשָׁה גַּא, לָדַעַת בְּשִׁלְמֵי הַסֶּעַר

II.

פאטערלענדישע

נ א ט י צ ע ן

הזה, ויחם על הרעה אשר עשה. והיה צוואו אל הצית הזה ונשא לצצו
 חליך — ופנית אל תחנתו אלוה הרחמים והסליחות! וסלחת לעונו
 וחטאתו לא תזכר עוד. — פן יהיה צנו שורש פורה ראש ולענה מתעלל
 בעצודת החכמה, עיף ויגע, ולא ידא אלהים, והיה צצו מדרכו הרעה
 צכל לצצו וצכל כפשו, וצא אל הצית הזה, והתודה אל המקום הזה,
 והודה את שמך ומחטאתו יסוצ כי תענהו — — ואתה תשמע
 השמים ופנית אל תפלת הערער, והסירות את חלאתו מקרצו,
 ואת משחתו מתוך לצצונות לורוח חדש, לצ טהור, ונפש טהורה, והיתה
 אמונת עתותיו חוסן ישועות חכמה ודעת. — שוט כי יעצור, דצד כי
 יחלוק, כל נבע וכל מחלה, כל תפלה וכל תחנה אשר תצוא חליך מצית
 הזה, ואתה תשנוע אל נקום שצתך אל השמים, ושמרת את הצדית ואת
 החסד לפנות אל תפלתו לשמוע אל הדנה ואל התפלה, להחלימו
 ולהחיותו, אז חי כודך, אז לצנים יודיע אל אמתך, ה' להושיענו
 למנוצח בנגיעותי!

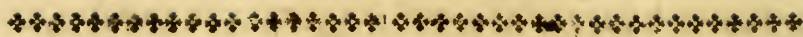

ת י ק ו ן

בספרי כתב יושד אשר הולאתי צקין העצה, אגדת א' שורה ה', ילאה
 הסגבה: ועקרת הבית, תחת: ועטרת הבית. ואלנים מורה
 הילדים! שאלתי וצקשתי, לתקן המעוות הזה, לכל ינשלו הנעדים לחשוב
 כי עקרת הבית הנמצא צתהלים (קי"ג ט') הולאתה גברת הבית
 (איינע גוטע הויז־רויא), כאשר יחשוב המון העם; אמנם כי לא כן
 הוא, כי שם הוא לשון עקרה (קינדערלאזע) כפי פירוש כל המפרשים,
 ופה היה אך עשות סופר, כי נחלפה הט' בק'.

ש. ב.

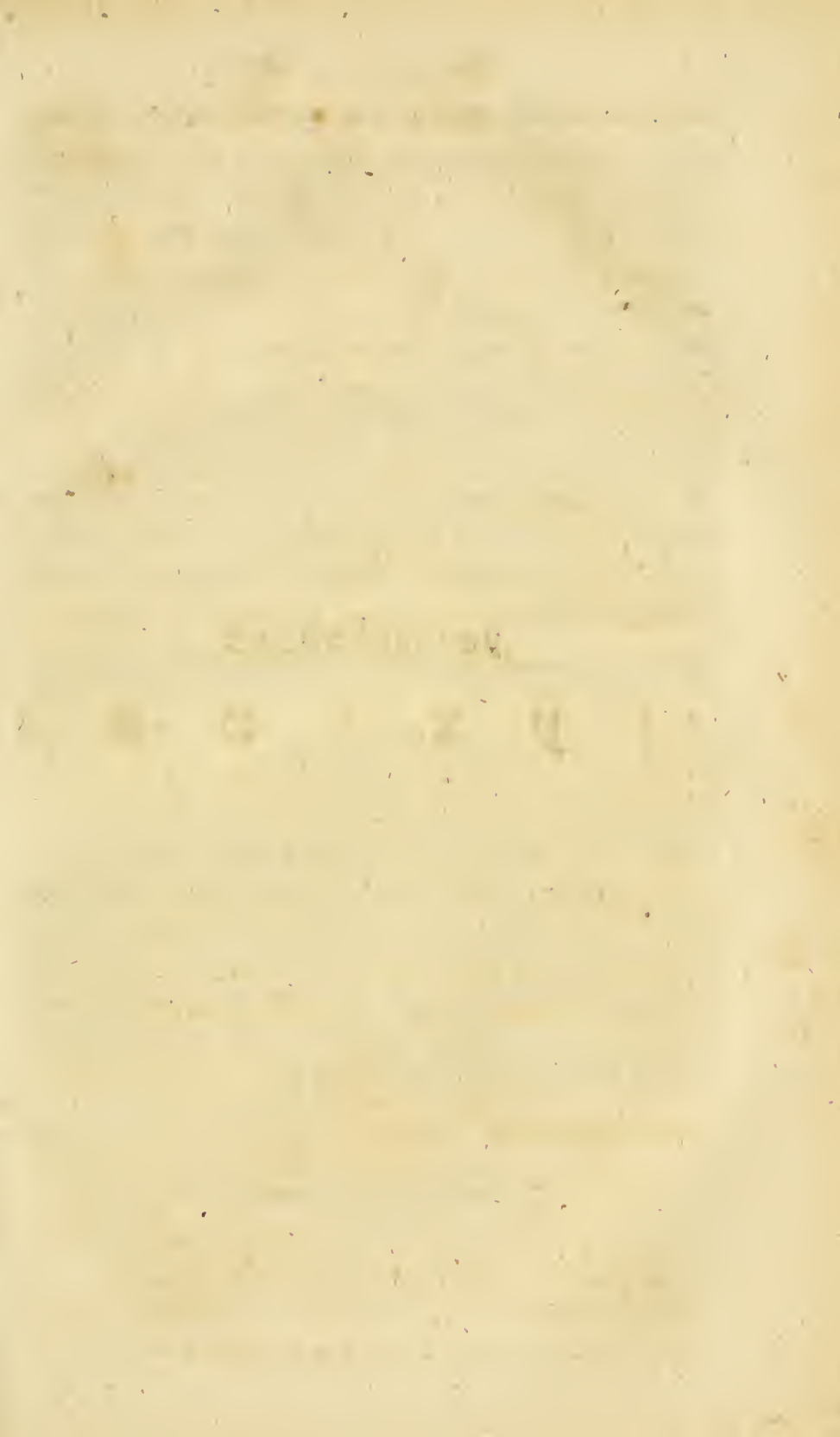

פֿאַטערלענד־ישע נאַטיצען.

אונזער אונזערן רייכערן גלויבענספֿערוואנדטען האט זיך בערייטט, וויא אים פֿאַריגען באנדע דיזעס אונטערהאלטונגסבוכעס געמעלדעט ווארדע, דער לעבליכע גייסט דער אינדוסטריא אונד דער פראדוקטיאן, דורך אנלעגונג פֿערשידענער פֿאַבריקען, הינרייכענד בענד בעוועהרט. יעטצט בלייבט אונס נאך דער וואונש איבריג, אויך אונזער דער ווייט שטערקערן קלאסע דער אונבעמיטטעל־טען דיזען גייסט ערוואכען צו זעהען. מעכטע דאך דיא צאהל דע-דער, דיא זיך פֿאָס ליידיגען האנדעל ערנעהרען, אימער אבי, אונד דיא דעד האנדווערקער טעגליך צו נעהמען! אין אייניגען שטער-טען דיזעס קיינערריכט, פֿאַרציגליך אין פראג אונד אין בראַד־זי, זיהעט מאן צוואר מיט פֿערגניגען, וויא זיך פֿילע יידישע פֿאַמיליען דורך בעטרייבונג פֿערשידנער פראָפֿעסיאָנען עהרליך ערנעהרען. אום דיזען עהרבארען נאהרונגסשטאנד דעסטאָ מעהר אין דער נא-מיאן צו פֿערברייטען ווירדע עס פֿערדינסטליך ווין, ווען זיך אין דען גראָסען שטעדטען פֿעראיינע בילדעטען, דיא איזראעליטישע יוגענד צור ערגרייפֿונג דער האנדווערקסגעשעפֿטע אויפֿצוכונטערן אונד צו אונטערשטיטצען. — עס איזט אונס ערפֿרייאליך צו מעלדען, דאס בערייטט אין אונגארן איין זאָלכער פֿעראיין עקסיסטירט. מיט וואה-רעם פֿערגניגען טהיילען וויר דאהער אונזערן לעזערן דיא אומ-שטענדליכע נאכריכט מיט פֿאָן דער

אנשטאלט צור בעפֿערדערונג איזאעליטישער האנד-ווערקער אין פֿרעשבורג.

בײַט ריהמליכעס אייפֿער האבען זיך אים ווינטער תק״פ מעהרערע וואָהלגעבילדעטע, פֿיר דאז וואָהל איהרער געמיינדע בעראכטע פֿרעשבורגער איזראעליטען פֿעראייניגט, אום איינע האנד.

ה"יב ארס יללמוד את בנו אומנות , וכל שאינו מלמדו אומנות כאלו
מלמדו לסטות , וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה כמילה " וכהנה
רבות כמשנה ותלמוד וויר פֿינרען כמה גדולי וחכמי ישראל תנאים
ואמוראים , דא זיך דורך איינע פראָפֿעסיאָן אָרעך דורך איהרער
הענרע ארכיט ערנעהרט האבען "

אין דער אונטערס 5 פֿעברואר 1806 , סוב נומראָ 3104 ער-
לאססענען האָהען קעניגליכען שטאטטהאלטערייא פֿער-
אָרדנונג הייסט עס אים 9 אבשניטט : דענען זידען ווירד געשטאט-
טעט , וואָוואָהל אויף אייגענע פֿויסט , אלס אויך מיטטעלסט געוועללען
פֿאָן איהרער נאטיאָן געווערבע צו טרייבען , אונד לעהרונגען אויפֿ-
צונעהמען , ביז איהרע אנצאהל צור איינפֿיהרונג איינער צונעם הינ-
לענגליך זיין ווירד . דאָהער איזט עס אן אונס , דינע פֿאָן אללער-
העכסט זיינער מאיעסטעט , אונזערס אללערגנעדיגסטען לאנדעספֿא-
טער , געגען אונס געאייסערטען פֿעטערליכען אונד וואָהלוואָללענדען
געזינגונגען צו פֿערדינען , אונד אונס דערזעלבען ווירדיג צו ציינען ,
אונד דינע גראַסע וואָהלטהאט ניכט לענגער אונגענוטצט צו לאססען .
דא איבריגענס וועגען מאנעל אן בעשעפֿטיגונג דא העראן וואכ-
סענדע יוגענד דעם מיססיגאנג גאנץ איבערלאססען איזט ,
אונד דאדורך צו מאנכער אונערלייכטען האנדלונג פֿערלייטעט ווירד ,
כמאמר חז"ל : כמילה מביאה לידי זמה ומביאה לידי שעמום : וואָ
האלטען וויר אונס פֿערפֿליכטעט , אללעס וואס אין אונזערן קרעפֿ-
טען שטעהט אנצווענדען , אוס דער יוגענד איינע הינלענגליכע בע-
שעפֿטיגונג צו געבען .

עס איזט ווירקליך שאָן דא העכסטע צייט , דער וועלט כעווייזע
צו געבען , דאס וויר דען , אונד פֿאָן פֿערשידענען זייטען גע-
מאכטען פֿאָרוואורף , אלס ווערען וויר בלאָס פֿיר דען האנדעל
עמפֿלענגליך , צו ניטצליכען געווערבען אונד האנדווערקען אבער
אונטוויגליך , ניכט פֿערדינען ; אונד דאס עס אונס ביזהער נור אן
איינער גינסטיגען געלעגנהייט געמאנעלט האט , אונס צו ניטצ-
ליכען מיטגלידערן דער געזעלשאפֿט אויסכילרען צו קענען .

דאָהער האבען וויר , אויס בעדיקייכטיגונג אָביגער וויכטיגע
גרינדע , אונד אויך נאך מאנכען אנדערן אין דער ער-
ציהונג דער קינדער פֿאָרגענאָממענען פֿערבעסערונגען , איינשטיימ-
בויג בעשלאָססען , איינע פראָפֿעסיאָנס אונד האנדווערקס . אנ-
שטאלט

האנדווערקס: אנשטאלט פֿיר דיא יידישע יוגענד דיווער שטאדט
צו עטאבלירען *) אונד האבען מיט גוטתייסיגן דער האַנזעעהרטען
העררען געמיינדענפֿאָרשטעטער, ובראשם הרב הגאון אב"ד דקהלתם שי',
פֿאָלגענדע שטאמוטען ענטוואָרפֿען, דיא וויר איהרער מערק. אונד
נאכהמונגסווירדיגקייט היר ווערטליך מיטטהיילען.
דיא איינלייטונג צו דען שטאמוטען לויטעט אלזא:

"ב"ה"

נאכדעם וויר ענדעס אונטערצייכעטע איבער דיא יעטציגע זעהר
טרויערע לאגע של בני עמנו, בעוואַנדערס בני קהלתנו,
נאכגעראכט האבען, אינדעם וויר זעהען, דאס דיא פרנסה מיט יע-
דעס טאגע ימעהר אבניממט, אונד זעהר פֿילע ב"ב, דיא זיך זאנסט
דערליך ערנעהרט האבען, יעטצט גאנץ פֿערארמט זינד: זא הא-
בען וויר געפֿונדען, דאס דיא הויפטאורזאכע דזעס גראסען איבעלס
דארין ליגט, ווייל וויר ביזהער איממער בלאָס אונז דען האנדעל
אלליין בעשרענקט ווארען, אונד דורך דיא שאַן מעהרערע יאהרע
אנהאלטענדע שטאָקונג דעס קאָמערצעס פֿילע מענשען צוגרונדע
געהען מוסטען, אונד דאס דזעס פֿיר אונזערע נאכקאָממען נאָך
ווייט פֿעררערבליכרע פֿאָלגען נאך זיך ציהען ווירדע, ווען דזעס אי-
בעל ניכט ביאָצייטען געשטייערט ווירד. דזעס קאן נאך אונזערער
מיינונג בלאָס נור ראדורך בעווערקשטעללעט ווערדען, ווען וויר
אונזער יוגענד דיא וועגע אויך צו אנדערן רעעלען ערווערבסצוויי-
גען ערעפֿנען, אונד זיא אין ניטצליכען האנדווערקען אונד פראָפֿע-
סיאָנען אונטערריכטען לאססען."

"כ"י דת תורתנו הקדושה איזט יעדער פֿאטער שולדיג, זיינען
נאָהן איין האנדווערק לערנען צו לאססען, כמאמר חז"ל:

חייב

*) אויך אין לאנדאן עקסיסטירט שאן זייט אייביגער צייט איין זאלכער פֿער-
איין אונטער דעם נאמען "חברת נוח צדק", וואסאן דער רעפֿערענט פֿאר
אייביגען יאהרען אין דער צייטשריפט Jedidia איינע אויספֿיהרליכע נאכ-
ריכט מיטטהיילט. ווען דיא פרעשבורגער אנשטאט צוואר ניכט זאלכע
צייכע הינפֿסקוועללען אלס דיא לאנדנער האט, זא שטעהט זיא יענער דאך
ביכט אין הינזיכט דעם רענען אייפֿערס, וואס זיא דיא מיטגלידער דער גע-
זעלשאַפֿט זיך דער זאכע אננעהמען, נאך: יא, אין הינזיכט דער מאנניג-
פֿאקטיגען פראפֿעסיאָנען האט זיא זאגאר פֿאר יענער נאך איינען פֿארצוג,
אינדעם דארט ניד דרייאערלייא האנדווערקע, וועהרענד היר פֿאסט אלע
פראפֿעסיאָנען געלערנט ווערדען."

§ 10. „וויזד איינע פרעמינאויסטחילונג פֿאָן צייט צו צייט פֿיר דיאייניגען קינדער בעשטיממט, וועלכע זיך בלימוד התורה אין פֿלויסיגעס האנדארבייטען, בעזאנדערס בהנהגתם בדרך הישר, ומשכמים ומעריבים לב"ה, אולסצייכנען“.

אין § 11. „וויזד איין בעזאנדערס איינצורייכטענדערס בוך בעשטיממט, אין וועלכעס יעדער לעהרלינג איין פֿאָליאָ האט, וואָרויף דיא פֿיר איהן פֿערווענדעטען קאָסטען, אלס לעהרגעלד אן דיא מייסטער, אנשאפֿונג דער ווערקצייגע א. ו. ווי. נאָטירט ווירד, דיא ער אָדער זיינע עלטערן ביא פֿערבעסערטען פֿערומע-גענסאומשטענדען דער אנשטאלט צוריק צו ערשטאטטען האבען“.

§ 12. „אויך מוס זיך יעדער לעהרלינג ביא זיינער אויפֿגאהמע פֿערבינדליך מאכען, דאס ווען עד אויסגעלערנט האבען, אונד אים שטאנדע זיין ווירד, געזעללען צו האלטען, ער, זאָ לאַנגע זיך הויגע קינדער דאצו מעלדען, דורכאויס קיינען פֿרעמט דען, זאָנדערן בלאָס הויגע יהודים אלס לעהרלינגע אונד געזעללען אננעהמען מיססע“.

§ 16. „פֿאָרערשט ווירד מאן זוכען, דיא קינדער אין זאָלכען פֿראָם פֿעסיאָנען אונטערריכטען צו לאססען, ביא דענען דער אב-זאטץ דער פֿערפֿערטיגטען ארבייטען ניכט בלאָס אויף דען הויגען פלאטץ בעשרענקט איז, זאָנדערן דיע אויף אויף אנדרע פֿלעטצע פֿערפֿיהרט ווערדען קענען, אלס דיא פֿער-פֿערטיגונג דער ליינוואנד, טוך, טאפֿעט, בענדער, טיכעל, באדענט א. ד. ג.; דאמיט יעדער דעסטאָ לייכטער פֿיר זיינע ערצייגניסע איינען אויסוועג פֿינדען קענען, אונד איינער דען אנדערן ניכט צו בעפֿהיליגען געטהיג האבע. עס פֿערשטעהט זיך, דאס איינע פֿערהעלטניסמעסיגע אנצאהל פֿאָן קינדערן אויך אנדרע פֿראָפֿעסיאָנען, אלס מישלער, שלאָססער, בינ-דער, שניידער אונד דער גלייכען ארבייטען לערנען ווערדען, א. ו. ווי“.

§ 17. „אויך איז עס זעהר געטהיג, דאס איין טהייל אונזער יוגענד זיך איינער דער וויכטיגסטע אונד ניטצליכסטען קענט-ניססע, געהמליך דער דעם אקקערבויעס, ווידמע. דאהער ווער-

שטאלט צו ערריכטען, אין וועלכער אנזרע יוגענד, בעזאנדערס
דיא. ערמערע קלאססע אין פֿילען ניטצליכען האנדווערקען אנגענום.
געלטליך אונטערריכטעט, אונד אויך צו איזערע פֿערנערן עקסי-
סטענין, דורך אנשאפֿונג פֿערשידנער ווערקצייגע אונטערשטיטצט
ווערען זאלל. דיא ארט אונד ווייזע, ווא דינע אנשטאלט אימ-
מערועהרענד פֿערוואלטעט ווערען זאלל, ווירד אין פֿאלגענדען
אכשניטטן אנאבלענדערליך פֿעסט געזעטצט:

הירויף פֿאלגען דיא שטאטמען אין 30 פאראגראפֿען, דיא
וויר יעדאך, דער קירצע דעם דיימעס וועגען, היר נור
אויסצוגסווייזע אנפֿיהרען.

נאכדעם אין § 1. 2. 3. 4. 5. דיא פֿריהערע ערציהונג דער
יוגענד, דער שולאונטערריכט, דער אונטערריכט אין
דער רעליגיאן, דיא אויפֿזיכט איבער דיא שולע א. ז. ווי פֿעסטגע-
זעטצט ווארדע, הייבט עס:

§ 6. „פֿינדען אבער דיא פֿארשטעהער, דאס איין קנאכע צו לימוד
הישיבה אינטויגליך אינט, זא ווירד ער צור ערלערנונג איינעם
האנדווערקס אנגעהאלטען, אונד עס זאלל אין דער אנשטאלט
זא פֿיל אלס מעגליך דרויף געזעהן ווערען, דאס איין יעדער
איין זיינען לייבעסקלעטען אנגעמעסענעס האנדווערק ער-
לערנע, דאמיט ער זיך דאדורך בשטענדיג אונד רעכטשאפֿען
ערנעהרען קענע.“

§ 7. „יעדעס ארמען קינדע, דעססען עלטערן אָדער אנפֿערוואנדטע
ניכט אים שטאנדע זינד, איהם דאז נעטהיגע ווערקצייג אנצו-
שאפֿען, ווירד (ווען עס פֿיר זיינע אייגענע האנד צו ארבייטען
אנפֿענגט) זאלכעס פֿאן זייטען דער אנשטאלט געגעבען.“
§ 8. „אויך זאלל דעמועלכען נעטהיגענאללס, צוראנשאפֿונג דער
דאָהען פֿאן איהם צו בעארכייטענדען פראָדוקטע, איין מעסי-
גער פֿארשוס גערייכט ווערען.“

§ 9. „דווע, אין § 7. אונד 8. ענטהאלמענע בעזאנדערע בענינסטיגונג
ווערען דיא פֿארשטעהער נור דעניעניגען בעוויליגען, וועל-
כע זיך בעשטענדיג גוט אויפֿגעפֿיהרט האבען, אינד בייא דע-
נען ווא מיט גוויסהייט אויף דיא באלדיגע ריקצאהלונג דווער
פֿארשיססע רובנען צו קענען גלייבען.“

אלס דאן פֿאלגען מערר אלס 200 אונטערשריפטען, און דערען
שפּיטצע דיא העררען פֿאַרשטעהער, אלס:
וואלף ב"ה איצק פרייזאך (ראש הקהל).
אברהם הירש לכוב (ט"ק).
ליפמן שטערן (ט"ק).
אברהם קעניג (ט"ק).
אהרן דוד איריץ (ט"ק).

אויבער דען נוטען פֿאַרטנאנג דיוער, אין יערעס הינזיכט לעבליכען
אנשטאלט, טחילטע אונס אין ווירדגער מאן פֿאלגענדע
נאברזיכט מיט:

דיא היר אים פֿאַרזיגען ואחרע עטאבלירטע האנדווערקס שו.
לע איוט אים פֿאללען גאנגע, אונד ווירד פֿאַן זינער עקס.
צעלענין, דעם העררן גראף לעאפאלד פאלץ, אָבער גע.
שפאן דעם פרעשבורגער קאמיטאטס, אלס גרונדהערר דער הייז.
גען יודענגעמיינדע, זא וויא אויך פֿאַן וויטען דעם לעבליכען שטאדט.
מאניסטראטס קרעפֿטיג אונטערשטיצט; זא דאס אללע יענע איזרא.
עליטישען קנאבען, וועלכע ויך דאצו גענייגט פֿיהלען, פֿאַן קריסט.
ליכען מייסטערן צור ערלערנונג איינעם האנדווערקס אָדער איינער
קונסט אָהנע אנשטאנד אויפֿגענאָממען ווערדען. דער דערמאליגע
הערר בירגערמייסטער, יאָנאס פֿאַן קעטטנער, וועלכער דען
צונעמייסטערן אונד דען פֿאַרשטעהערן דער קנאבען דאז לעבליכע
אונד פֿאַרטהיילהאפטע דיוער זאכע רעכט נאכדריקליך אנס הערץ
לעגטע, טרוג ניכט וועניג צור בעפֿערדערונג דערזעלבען ביא."

זא וואָהל דיא קריסטען אלס דיא איזראעליטען וועטטאייפֿערן אים
שענסטען פֿעראיין, דאז וואָהל אונד גליק של ילדי בני עמנו
מעגליכסט צו בעפֿערדערן; יענע דורך בערייטווילליגע אננאחמע
איזראעליטישער קנאבען צור ערלערנונג אייזער געווערבע, אונד
דיוע דורך רייבליכע אונטערשטיצונג און געלד צור אנשאפֿונג דער
האנדווערקסצייגע, צור קאסט אונד בעקלידונג דער ארמען קינדער
אָיזער גלויבענסגענאססען."

מעהרערע

דען דיא פֿאַרשטעהער אייניגען פֿעלדבויערן איינע אנגעמעס-
סענע בעלאָהנונג פֿערשפרעכען, ווען זיא אייניגע יונגע איזרא-
עליטען אין דיזער ארבייט אונטערדיכטען וואָללען. אויך דען
לעהרלינגען ווירד, ווען זיא דיזע ארבייט גוט פֿערדיכטען,
איינע מעסיגע וועכענטליכע צולאגע געגעבען ווערדען.

§ 18. וואָ דאן ווערדען דיא פֿאַרשטעהער אייניגע פֿעלדער אנקויפֿען,
אויך דיא נעטהיגען אקקערנערעטהשאַטען אנשאַפֿען אום זעל-
בע דענייניגען וועלכע הירצו דיא נעטהיגען קענטניססע בע-
זיטצען, אונד דאן פֿעלד ענטוועדער זעלבסט אָדער מיט היל-
פֿע אנדער יחודים בעארבייטען וואָללען, אויף איינע געוויס-
סע אנצאהל, יאהרע צום אונענטגעלדליכען גענוס גענצליך
איבערלאַסען. נאָך פֿערלויף דער פֿעכטגעזעטצטען צייט ווער-
דען דיא פֿעלדער זאממט גערעטהשפֿאַטען ענטוועדער דער אנ-
שטאלט צוריק געשטעללט, אום זעלבע ווידער אויף דיזע ארט
איינעם אנדערן איבערגעבען צו קעננען, אָדער אכער פֿאַן דעם
נעהמליכען בעזיטצער ווידער אויף איינע אנצאהל יאהר אויף
האלבען גענוס איבערנאָממען" א. ז. ווי.

§ 19. „אין גלייכעם פֿערוואנדנים ווירד עס אויך מיט דעם וויין. אונד
גארטענבויה האכען“.

אין דען איבריגען פֿאראגראַפֿען ווירד דאן נעהערע דער פֿערוואַל-
טונג דיזער אנשטאלט, וואָ וויה דיא מיטטעל צום פֿאָנד אונד
דער יעהרליכען ביאטערעגע א. ז. ווי. בעשטיממט.

דאטירט: פרעשפורג אור ליום ב' ח' שבט תקפ"ל.

קאָפּירמירט מאת הרב הגאון אב"ד ובית דינו, בזה"ל:

ראה ראיתי כל הכתוב ומפורש לעיל ראוי ונכון עפ"י דת ה'ק' וע"פ
השכל והיושר, ע"כ הגני ממשכמי קום ובע"ה:

ה"ק משה סופר מפ"פ דמיין (אב"ד).

ה"ק מרדכי טאסק (דיין).

ה"ק משה שלום פרענקל (דיין).

ה"ק דניאל פרוסטיין (דיין).

אלס) אנלייטונג צו קינסטען אינד וויסענשאפטען אויסגעריסטעט,
דאס וואו צו יעדער שטעללע אים מערקאנטלישען פלאנע ברויכבאר,
אדער צום איינפירט אין העכערע אקאדעמישע שולען פֿעהיג
זינד איבערהויפט געווינט דאזע שולע אללמעהליג אן פֿאללקאמ-
מענהייט, בעזאנדערס דורך דיא ווירקאמוקייט דעם הערן שטאחל-
בערגער, ערעמאחלינען אויסגעשטעטען דער פֿהיזיק אים קי. ק.
פֿאליטעכנישען אינשטיטוט צו ווען, אונד געגענווערטג דאקטאר
דער ארצענייאקונדע אונד פראפעסאד אן דיווער אנשטאלט, ווא האט
דעם פֿערדינסטאללען מאנע פֿיל צו פֿערדאנקען, אונד ווירד איהם
נאך פֿיל צו פֿערדאנקען האבען, דורך ווען טהעטיגען אייפֿער צור
פֿערבעסערונג אונד עמפארהעבינג דיווער אנשטאלט, זא ווא דורך
זינען בעייטענדען איינפֿלוס, ווארדע אונלענסט אין פֿעראין
געשטפֿטעט, דער דיא אונטערשטייטונג ארמער אונד אונפֿערמע-
גענדער רעארשילער צום צוועקע האט, שאן האט דיווער פֿעראין
דורך מאכע וואהלטהעטיגע ווירקונג זיין דאזיין פֿערקענדיגט.
אויך דער ווירדיגע הערר בירגערמייסטער, טהע אדאד גרובער,
צייכעט זיך בעזאנדערס דורך ווען אייפֿער פֿיר דען גוטען
פֿארטונאג דיווער שולע אים, זיין ערעלמיטהיגער בייאטראג צום
פֿאנד דעם פֿעראיינס זאווואהל, אלס אויך אנדערע וואהלטהא-
טען צום בעסטען דער אנשטאלט צייגען זאטמאזא ווען מענשענ-
פֿריינדליכען געזיננונגען אונד ווען ליבע צור אויפֿקלערונג אונד ביל-
דונג דער מענשען איבערהויפט, אונד דער איוראעלישען אינס בע-
זאנדערע." —

ג — ג

העכט זיך דיא פֿאלשע אנויכט דער פֿאנאטישען געגנער וועל-
כעס — ווען זיך דאזע שולע נאך אייניגע יאהרע אין דיוועס
טהעטיגען שטרעכען ערהעלט — געוויס דער פֿאלל זיין ווירד: זא
איזט קיין צווייפֿעל, דאס זיך דיא צאהל דער בעזוכענדען נאך מעהר
פֿערמעהרען, אונד דאזע אנשטאלט איינע דער ערשטען אין גאלי-
ציען ווערדען דירפֿטע.

טארנאפאל

אויך דיא דאזיגע לעהראנשטאלט האט בערייטט, צור פֿריידע
איהרעס ערלען שטיפֿטערס (הערן יאזעף פֿערל) אונד
אל

צוהרערע קנאכען האבען נון שאָן זייט 7 מאָנאטען דיא לעהר-
צייט אנגעטרעטען, אונד ווערדען צייגעמידע, מיט-

לער, בעקער, מוירער, וועכער, שיה. אונד קליידערמאכער אונד
דער גלייכען, דורך איהר בייאשפיל אויפגעמונטערט פֿאָלגען איה-
נען מעהרערע קנאכען נאך. דיא ייגלינגע זינד פֿלייסויג, אויפֿמערק-
זאם אונד ארכייטען מיט לוסט אונד פינקטליכקייט; איהרע מייסטער
בעוואונדערן דען רענען אייפֿער אונד דיא נאטירליכען פֿעהיגקייטען,
דיא דזע בורשען אין איינעם איהנען ביסהער פֿרעמדען געשעפֿט
בעווייזען. אויך לאססען דיא מייסטער איהרער מאָדאלטעט גע-
רעכטיגקייט ווידערפֿאהרען; אונד זוכען דיא ייגלינגע אן איהרע
רעליגיאָנסאיבונג צו ערמאהנען, זאכאלר דיא שבת. שטונדע שלעגט
לאססען זיא דיאזעלבען פֿאָם ארכייטסמישע אויפֿשטעהען אונד נאך
הויזע געהען (זאָ וויא עס איהנען פֿאָן דען הערדען געמיינדענפֿאָר-
שטעהערן צור בעדינגונג געמאכט וואורדע) ".

אויך דער צושטאנד דער תלמוד תורה אונד דער נאָרמאלשולע
ענטשפריכט דער ערווארטונג א. י. וו. — מעכטען דאָך
באלד מעהרערע געמיינדען דזעס שענען בייאשפיל פֿאָלגען, אונד
גלייך אונזערן ווירדיגען פֿאָרשטעהערן, פֿיר דיא בילדונג דער יוגענד,
פֿיר איהר קינפֿטיגעם גליק, זא וויא פֿיר דיא ערהאלטונג דער רע-
ליגיאָן מיט טהעטיגקייט אונד איינזיכט זאָרדען!

דער פֿרענק הלוי"י

יידישע שולאנשטאלטען אין גאליציען.

בראדי.

איבער דען צושטאנד דער איזראעליטישען רעאלשולע דזער
שטאדט טהיילטע אונס איין פֿריינד פֿאָלגענדע באכריכ-
טען מיט:

"דיא הייזע איזראעליטישע רעאלשולע איזט אים געדייהליכסטען
פֿאָרטגאנגע. דיא ערשטען שילער, דיא איהרען לעהרקורז
אין דזער אנשטאלט ענדיגטען, זינד זא וואָהל מיט דען געהעריגען
קויפֿמענגיגען קענטניסען, אלס אויך מיט טרעפֿליכער (מעהר-
אלס

גענעאלאגישעם פֿערצייכנים

דעם

רעגירענדען עסטערייכישען קייזער הויזעס

קייזער פֿאן עסטערייך

פֿראנץ דער ערשטע (יאזעף, קארל). קייזער פֿאן עסטערייך, קעניג פֿאן אונגארן אונד בעהמען, דער לאמבארדיא אונד פֿענעדיג, פֿאן גאליציען, לאדאמערען אונד איליריען, ערצהערצאג פֿאן עסטערייך עמצי. עמצי. געבארען צו פֿלארענץ דען 12. פֿעברואר 1768, טראט נאך דעם אכשטערבען זינעם פֿאטערס, קייזערס לעאפאלד דעם צווייטען, אס 1. מערץ 1792. דיא רעגירונג דער עסטערייכישען מאנארכיא אן, אונד לויט זיך דען 25. אפריל 1792 אין וויען הולדיגען; ווארדע אין דעם נעהמליכען יאהרע דען 6. יוניוס צו אפֿען אלס קעניג פֿאן אונגארן (דען 14. יוליוס צו פֿראנקפֿורט אס מאיין אלס רעמישער קייזער) אונד דען 9. אויגוסט צו פֿראג אלס קעניג פֿאן בעהמען געקרונט; ערקלעהרטע זיך דען 11. אויגוסט 1804 צום קייזער פֿאן עסטערייך, אונד לענטע אס 6. אויגוסט 1806 דיא דייטשע קייזער ווארדע נידער *

ערשטע געמאלדין

עליזאבעטהא (ווילהעלמינע, לוראויקא), מאכטער דעם הערצאג פֿרידריך עשעהן פֿאן וויטהעמבערג, שטערנקרייץ - ארדענס - דאמע, געבאהרען צו טרעפטאוו דען 2. אפריל 1767, פֿערמעהלט דען 6. יאנואר 1788, געשטארבען דען 18. פֿעברואר 1790 *

קינד

לוראויקא (עליזאבעטהא, פֿראנציסקא). געבאהרען דען 17. פֿעברואר 1790 געשט. דען 24. יוניוס, 1791 *

אללער טהיילנעהמענדען מענשענפֿריינדע, מעהרערע דיעזע אָדער
דייפֿענדיג פֿריכטע הערפֿאָר געבראכט. 21 שילער, וועלכע דיזע
שולע פֿערליסען, בעזוכען יעטצט פֿערשידענע גימנאזיען אונד אַנ-
דערע האָהע שולען, נאכדעם זיא זיך אין אללען, אין יענער אַנ-
שטאלט ערוואָרבענען פֿאָרקענטניססען הינרייכענד בעוועהרט האָ-
בען. אין צענלינג דיזער לעהראנשטאלט ווידמעטע זיך דעם לעהר-
אמטע, אונד דינט בעדייטס אים דריטטען יאהרע דאוועלבסט אלס
לעהרער אין דער צווייטען קלאססע.

דיא אנצאהל דער שילער בעלייפֿט זיך געגענווערטיג אויף 93,
אונד צוואר:

24 אין דער עלעמענטאר-קלאססע

26 אין דער ערשטען —

24 אין דער צווייטען —

19 אין דער דריטטען —

אלס שפרעכענדע בעווייזע פֿיר דען גרינדליכען אונטערריכט אין
דער העברעישען שפראכע, אונד דיא גוטען פֿאָרטשריטטע
דער קינדער אין דערזעלבען, זינד אונס פֿאָן דאָרטהער מעהרערע,
וואהרהאפֿט שענע אונד געפֿעלליגע אויסארבייטונגען איינגע-
שיקט וואָרדען, דיא וויר מיט פֿערגניגען אין דיזעם בלאטטע אויפֿ-
געקאָמוען האבען ווירדען, ווען עס דער דוים געשאטטעטע:

- e. קאראלינא (לעאפֿ: פֿראנצײסקא), געב: דען 8 יוניוס 1794, געשט: דען 16 מערץ 1795 *
- d. קאראלינא (לודאווי: לעאפֿ:), געב: דען 4 דעצעמבער 1795, געשט: דען 30 יוניא 1799 *
- e. לעאפאלדינא (קאראלינא יאזעפֿא), שטערנקרייץ: ארדענס דאמע, געבארען דען 22 יאנואר 1797, פֿערמעהלט דורך פראקוראטירן צו וויען דען 13 מייא 1807 מיט וויער קעניגליכען האהייט דאן פערדא, דע אלקאנטארא, קראנפרינצען פֿאן פארטוגאלל, בראזיליען אונד אלגארביען.

ק י נ ד

- באריא דא: גלאריא יאאננא: שארלאמא: לעאפאלדינא, איז: דארא דא קרוץ עמץ: פרינצעסין פֿאן בירא, געב: דען 4 אפריל 1819.
- ג. מאריא (קלעמענטינא, פֿראנצ: יאז:), שטערנקרייץ: ארדענס דאמע, געבארען דען 1 מערץ 1798, פֿערמעהלט אס 28 יוליא 1816 מיט לעאפאלד קעניגליכעם פרינצען ביידער סיזיליען.
- ה. יאזעף (פֿראנץ לעאפֿ:), אינהאבער דעם אינפֿאנטריא רעגירמענטס Nr. 63, געבארען דען 9 אפריל 1799, געשט: דען 29 יוניוס 1807.
- ה. קאראלינא (פֿערדינאנדא טהערע: יאז: דעמעטריא), שטערנקרייץ: ארדענס דאמע, געבארען דען 8 אפריל 1801, פֿערמעהלט דורך פראקוראטירן צו וויען אס 26 סעפט. 1819 מיט וויער קעניגליכען האהייט דעם פרינצען פֿרידריך אויגוסט פֿאן זאכסען.
- ו. פֿראנץ (קארל יאז:), ריטער דעם גאלדנען פֿליסעס, אבריקט אונד אינהאבער דעם אונגארישען אינפֿאנטעריא רעגירמענטס Nr. 52, געבארען דען 7 דעצעמבער 1802.
- ז. באריא אננא (פֿראנצ: טהערע: יאז: מעדארדא), געבארען דען 8 יוניא 1804.
- ח. יאזעף בעפאמוק (קארל, פֿראנץ, יאזעף, פֿעליקס), אינהאבער דעם אינפֿאנטעריא רעגירמענטס Nr. 35, געב: דען 29 אויגוסט 1805, געשט: דען 19 פֿעברואר 1809.
- ט. אמאליא (טהערע: פֿראנצ: יאז: צעלעסטינא), געב: דען 6 אונד גע: שטארבען דען 9 אפריל 1807.

צווייטע געמאהליך

פאריא טהרעזיא (קארטלינע, יאזעפא), טאכטער פֿערוינאנדר דעם 4. קעניגס ביידער סיזיליען, העכסטע שטאמפֿרויא דעם שטערנקרייז-ארדענס, געבארען צו נעאפעל דעם 6. יוניס 1772, פֿערמעהלט דורך פראקוראטיאן אין נעאפעל דעם 15. אויגוסט, דאן צו וויען דעם 19. סעפטעמבער 1790, געשטארבען דעם 13. אפריל 1807.

קינדער

קראנפרינץ אונד טהראנפֿאלגער.

a. פֿערדינאנד (קארל, לעאפאלד, יאזעף, פֿראנץ, מארצעללין), דעם קייזערטהומס עסטערייך קייזערל., פֿאן אונגארן, בעהמען, דער לאמבארדיא אונד פֿענעדריג, גאליציען, לאדאמעריען אונד איל-ליריען קעניגל. קראנפרינץ אונד טהראנפֿאלגער עטצ., ריטטער דעם גאלדנען פֿלוסעס, גראסקרייך דעם עסטערייכיש-קייזערל. לעאפאלדס-ארדענס, ריטטער דעם עסטערייכיש-קייזערל. ארדענס דער אייזערנען קראנע ערשטער קלאססע, אונד דעם קעניגל. פֿראנצ. ארדענס פֿאם הייל-נייסטע, דאן גראסקרייך דער קעניגל. פֿראנצ. עהרענלעגיאן, אונד דעם קעניגל. פארטוגיזישען קריסטוס ארדענס, גענעראל פֿעלד-וואכטמייסטער, אונד אינהאבער דעם קיראססיער-דעימענטס Nr. 4, געבארען דעם 19. אפריל 1793.

דיא איברעגן קינדער זיינער וואיעסטעט דעם קייזערס, קייזערל. פרינצען אונד פרינצעססיןען, ערצהערצאגע אונד ערצהערצא-גינען פֿאן עסטערייך.

b. מאריא לודאוויקא (לעפא, פֿראנצ. טהערעזיא, לוציא), הערצאגין פֿאן פארמא, פיאצענצא אונד גואסטמאללא, שטערנקרייז-ארדענס דאמע, אונד גראסמייסטערין דעם קאנסטאנטין סט. געארגס-ארד. דענס; געבארען דעם 12. דעצעמבער 1791, פֿערמעהלט דורך פראקוראטיאן אין וויען אב 11. מערץ 1810. מיט דעם דאמאליקען קייזער נאפאלעאן.

קינד

פֿראנץ (יאזעף, קארל), הערצאג פֿאן רייכשטאדט, גראסקרייך דעם קעניגליכען אונגארישען סט. שטעפֿאנס-דאן דעם קאנ-סטאנטינישען סט. געארגען-ארדענס פֿאן פארמא, געבארען דעם 10. מערץ 1811.

c. קארלא

2. פֿערדינאנד (יאז. יאה. באפט.) גראסהערצאג פֿאן טאסקאנא עטצ. עטצ. ריטטער דעם גאלדנען פֿליסעס, גראסקרייץ דעם קעניגליכען אוניארישען סט. שטעפֿאנס = ארדענס, ריטטער דעם עסט. ק. ארדענס דער אייזערנען קראנע ערשטער קלאססע, גראסמייסטער דעם טאסקאנישען סט. יאזעפֿס, אונד שטעפֿאנס = ארדענס, גראס קרייץ דער קעניגליכען פֿראנצ. עהרענלעגיאן, ק. ק. פֿעלדמארשאל, אונד אינהאבער דעם אינפֿאנטעריא = רעגמענטס Nr. 7, געבארען דען 6. מאי 1769.

ג ע מ א ה ל י ן

לודאוויקא (אמאל. טהער.) טאכטער פֿערדינאנדס דעם 4. קעניגס ביידער סיציליען, שטערנקרייץ = ארדענס = דאמע, געבארען דען 27. יוליוס 1713, פֿערמעהלט ערשט דורך פראקוראטאן צו נעאפעל דען 15. אויגוסט, אונד דאן צו וויען דען 19. סעפטעמבער 1790, געשטארבען דען 19. סעפטעמבער 1802.

ק י נ ר ע ר

a. קאראלינא (פֿערד. טהערע.), געבארען דען 2. אויגוסט 1793, געשטארבען דען 5. יאנואר 1802.

b. פֿראנץ (לעאפ. לודוויג) געבארען דען 15. אויגוסט 1794, געשטארבען דען 18. מאי 1800.

e. לעאפאלד (יאז. יאז. פֿראנץ, פֿערד. קארל.) ערבגראסהערצאג, ריטטער דעם גאלדנען פֿליסעס, גראסקרייץ דער קעניגל. פֿראנצ. עהרענלעגיאן, קייזערל. קעניגל. גענעראל פֿעלד = וואכטמייסטער אונד אינהאבער דעם דראגאנער = רעגמענטס Nr. 4, געב. דען 3. אקטאבער 1797, פֿערמעהלט דען 16. נאוועמ. 1817 מיט מאריאנא קאראלינא, טאכטער דעם פרינצען מאקסימיליאן פֿאן זאכסען, געבארן דען 15. נאוועמבער 1799.

d. מאריא לודאוויקא (יאז. יאז. קאראלינא), געבארען דען 30. אויגוסט 1798.

e. טהערעזיא (פֿראנצ. יאז. יאה. בענעד.), שטערנקרייץ = ארדענס דאמע, געב. דען 2. מערץ 1801, פֿערמעהלט דען 20. סעפטעמבער 1817 מיט זינער דורכלויכט קארל אל-

דריטע געמאהלין

מאריא לוראוויקא בעאטי. יאז. יאה.), טאכטער וויילאנד וויינער
קעניגליכען האהייט דעם ערצהערצאגס פֿערדינאנד (פֿארמאליגען
גאווערנערס אונד גענעראל, קאפיטענס דער עסטערייכישען לאה
בארריא) : העכסטע שוטצפֿרויא דעם שטערנקרייצ = ארדענס,
געבארען דען 14. דעצעמבער 1787, פֿערמעחלט אין וויען דען 6.
יאנואר 1808, געשטארבען דען 7. אפריל 1814.

פֿירטע געמאהלין

קאראלינא אויגוסטא, טאכטער מאקסמיליאן יאזיף, קעניגס פֿאן
בייערן, אבערסטע שוטצפֿרויא דעם שטערנקרייצארדענס, גע-
בארען דען 8. פֿעברואר 1792, פֿערמעחלט דורך פראקוראטיאן
צו מינכען אס 29. אקטאבער, אונד צו וויען דען 10. נאוועמבער
1816.

I. געשוויסטער

ווינער מאיעסטעט דעם קייזערס, קייזערליכע פרינצען אונד פרינצעס-
סינען, ערצהערצאגע אונד ערצהערצאגיןען פֿאן עסטערייך.
4. מאריא טהערעזיא (יאז. קארל. יאה.), שטערנקרייצ = ארדענס דאמע,
געבארען דען 14. יאנואר 1767, פֿערמעחלט אס 18. אקטאבער 1787.

געמאהל

אנטאן (קלעמענס, טהעאדאר), הערצאג פֿאן זאכסען, דיטטער דעם
גאלדנען פֿליסעס אונד דעם וויסען אדלער = ארדענס, געבארען
דען 27. דעצעמבער 1755, פֿערמעחלט ערשט דורך פראקוראטיאן
צו וויען דען 3. סעפטעמבער, אונד דאן צו דרעזדען דען 18.
אקטאבער 1787.

קינדער

- a. מ. לוראוויקא (אויג. פֿירד.), געבארען דען 14. כוערץ 1795
געשטארבען דען 25. אפריל 1796.
- b. פֿירדריך (אויגוסט), געב. אונד געשט. דען 5. אפריל 1796.
- c. מ. יאהאננא (לודא. אננא, אמאלי), געבארען דען 5. אפריל
1798, געשטארבען דען 30. אקטאבער 1799.
- d. איינע טאכטער, געבארען דען 15. אונד געשטארבען דען
16. אקטאבער 1799.

ק. ק. פֿעלדמארשאלל, אונד אינהאבער דער הוססארען = רעג
 גימענטער נומ' 2 אונד 12, אבערסטער אונד איממערוועהרענדער
 אבערגעשפאן דער פֿעדראיינגטען געשפאננשאפֿטען פעסטא, פֿיליס
 אונד סאלטא, פרעזידענט דער קעניגלי. אינזארישען שטאטט
 האלטער ייא אונד סעפטעמאיראל געריכטסטאפֿעל, עטצ. געבארען
 דען 9. מערץ 1776.

ערשטע געמאהלין

אלעכסאנדרינא פוילאוונא, טאכטער דעם רוסשישען קייזערס פויל
 (פעטראוויטש), געב. דען 9. אויגוסט 1783, פֿערלאכט דען 3.
 מערץ אונד פֿערמעהלט אויף דעם שלאססע צו גאטשינא ביא
 פעטערסבורג דען 30. אקטאבער 1799, געשטארבען דען 16.
 מערץ 1801.

קינד

אלעכסאנדרינא פוילאוונא, געב. אונד געשטארבען דען 8.
 מערץ 1801.

צווייטע געמאהלין

הערמינע, טאכטער דעם הערצאגס פֿאן אנהאלט = בערנבורג = שוימ
 בורג, פֿיקטאר קארל פֿרידריך, געב. דען 2. דעצ. 1797, פֿער
 מעהלט צו שוימבורג דען 30. אויגוסט 1815, געשט. דען 14.
 סעפטעמבער 181.

קינדער

הערמינע (אמאליע, מאריע). } צוויילינג. געב. דען 14.
 שטעפֿאן פֿראנק, (פֿיקטאר), } סעפט. 1817.

דריטע געמאהלין

מאריע, דאראמעהא (ווילה. קאראלינא), טאכטער דעם הערצאגס
 לודוויג פֿריד. אלעקס. פֿאן ווירטעמבערג, געבארען דען 1. נאוועמ
 בער 1797, פֿערמעהלט צו קירכהיים אונטער טעק דען 24.
 אויגוסט 1819.

קינד

עליזאבעטהא (קאראלינא הענריעטע), געב. דען 31. יוליא
 1820, געשט. דען 23. אויגוסט 1820.
 9. מי. קלעמענטינא (יאז. יאה. פֿידעל), געב. דען 24. אפריל 1777,
 געשט. דען 15. נאוועמב. 1801.
 דער

ברעכט, הערצאג פֿאן סאוואיען = קארדינאל, געב. דען 2
אקטאבער 1798.

3. מאריא אגנא (פֿערד. הענריעטטע, שטערנקרייז = אדרעלס, דאמע,
געב. דען 21. אפריל 1770 געשט. דען 1. אקטאבער 1809.
4. קארל (לודוויג יאז. יאז. לויד), ריטער דעם גאלדנען פֿליסעס.
גראסקרייז דעם מיליטערישען מאריען טהערעזיען = אדרענס,
גואווערנער אונד גענעראל, קאפיטען דעם קעניגרייכס בעהמען.
ק. ק. גענעראל, פֿעלדמארשאל, אינהאבער דעם אינפֿאנטעריא
דעגיימענטס Nr. 3, אונד דעם אוהלאנען דעגיימענטס Nr. 3, געב.
דען 5. סעפטעמבער 1771.

געמאהליך

הענריעטטע (אלעקס. פֿריד. ווילה.), טאכטער פֿרידריך ווילהעלם
סופרענען פֿירשטען פֿאן נאסכויא ווילבורג, געבארען דען 30-
אקטאבער 1797, פֿערמועהלט צו ווילבורג אס 17. סעפטעמבער
1815.

קינדער

- מאריא טהערעזיא איזאבעללא, געבארען דען 31. יוליא 1816.
- אלברעכט פֿרידריך, געב. דען 3. אויגוסט 1817.
- קארל פֿערדינאנד, געב. דען 29. יוליא 1818.
5. אלעקס. לעאפאלד (יאז. יאז. אייזעב.), ריטער דעם גאלדנען
פֿליסעס, פאלאטין, קעניגליכער שטאטטהאלטער, אונד גענע-
ראל-קאפיטען דעם קעניגרייכס אינגארן, אינהאבער איינעם הוס.
סארען דעגיימענטס, עטצ. געבארען דען 14. אויגוסט 1772, גע-
שטארבען דען 22. יוליוס 1795.
6. אלברעכט (יאז. יאז.), געב. דען 19. דעצעמבער 1773, געשט.
דען 22. יוליא 1774.
7. מאקסימיליאן (יאז. יאז.), געב. דען 23. דעצ. 1774, געשט. דען
9. מערץ 1776.
8. יאזעף (אגט. יאז.), ריטער דעם גאלדנען פֿליסעס, גראסקרייז
דעם קעניגלי. אונגארישען סט. שטעפֿאנס = אדרענס, פאלאטינוס,
קעניגלי. שטאטטהאלטער אונד גענעראל, קאפיטען דעם קעניג-
רייכס אונגארן, comes et Iudex Jaziygum et Cumaniorum,

1820. צו פראג מיט פֿראנצישקא, פֿרינצעססין פֿאן סאוואיען;
קאריגאן, געב. דען 13. אפריל 1800.

14. לודוויג (יאז. אנמ.), ריטטער דעם גאלדנען פֿליסעס, ק. ק.
גענעראל = פֿעלדמארשאלל, לייטענאנט, גענעראל, ארטעללעריא;
דירעקטאר אונד אינהאבער דעם אינפֿאנטעריא, דעגומענטס
Nr. 8, געב. דען 14. דעצ. 1784.

15. רוראלף (יאז. ראיענר), גראסקרייך דעם קעניגל. אונגארישען
סט. שטעפֿאנס = ארדענס, דער הייל. רעמישען קירכע קארדינאל;
פֿריסטער, פֿירשט = ערצבישאף פֿאן אלמייך, געב. דען 8. יאנואר 1788.

II. עלטערן זיינער מאיעס טעט דעם קייזערס.

לעאפאלד דער צווייטע (פעט. וואלענט, יאז. אנט. יאזאכים. פֿיס. גאטטה.),
געבארען דען 5. מאי 1747; וואורדע נאך דעם טאדע זינעם
פֿאטערס, פֿראנץ דעם ערשטען, רעמישען קייזערס, דען 18.
אויגוסט 1765 גראכהערצאג פֿאן טאָסקאנא; טראט נאך אב;
שטערבען זינעם ברודערס, יאזעפֿס, דעם צווייטען, דען 20.
פֿעברואר 1790 דיא רעגירונג דער מאנארכיא אן, וואורדע צו
פֿראנקפֿורט אס מאיין צום רעמישען קייזער ערוועהלט דען 30.
סעפט., אונד געקרונט דען 9. אקטאבער 1790; צו פרעסבורג
דען 15. נאוועמבער 1790 צום קעניג פֿאן אונגארן, אונד אין
פֿראג דען 6. סעפטעמבער 1791 צום קעניג פֿאן בעהמען גע;
קרונט; שטארב דען 1. מערץ 1792.

דעם סען געמאליך.

מ. לודאוויקא, טאכטער קארל דעם ריטטען, קעניגס פֿאן
שפאניען, העכסטע שומצפֿרויא דעם שטעדנקרייך = ארדענס,
געב. דען 24. נאוועמבער 1745, פֿערמועהלט ערשט צו מאדריד
דורך פראקוראטיאן דען 16. פֿעברואר 1764, אונד דאן צו אינס;
ברוק דען 5. אויגוסט 1765, שטארב דען 15. מאי 1792.

III. פֿאטערס געשוויסטער.

קעניגליכע פֿרינצען אונד פֿרינצעססינען פֿאן אונגארן אונד בעהמען;
ערצהערצאגע אונד ערצהערצאגיינען פֿאן עסטערייך.

1. מ. עליזאבעטהא (אמאל. אנט. יאז. גאבר. יאז. אגאטהא), געב.
דען 5. פֿעברואר 1737, געשט. דען 7. יוניא 1740.

רעדזעלבען געמאהל

פראנק (יאנואר, יאז), קראנפרינץ ביירער סיזיליען, געב. דען 19.
אויגוסט 1777, פערמעחלט ערשט דורך פראקוראטאן צו ווען
דען 19. סעפט. 1790 אונד דאן צו פאגיא דען 25. יוניוס 1797.

קינדער

a. מ. קארדאלינא (טהערעז. לודאווי), געב. דען 5. נאוועמ.
בער 1798.

געמאהל

קארל פערדינאנד פאן ארטאס, הערצאגס פאן פעררי, געב.
דען 24. יאנואר 1778, געשט. דען 14. פעבר. 1820.
b. פערדינאנד (פראנק) געב. דען 26. אויגוסט 1800, געשט.
דען 1. יוליוס 1801.

10. אנטאן (פיקטאר יאז. יאז. ראים), גראסמיסטער דעם דייטשען
ארדענס אין דעם קייזערטומע עכטערדייך, ק. ק. גענעראל פֿעלד.
ציגמיסטער אונד אינהאבער דעם אינפֿאנטריא, רעגירענטס
Nr. 4, געבאהרען דען 31. אויגוסט 1779.

11. מ. אמאליא (יאז. יאז. קאטהאר. טהערעז.), שטערנקרייך,
ארדענס-דאמע, געב. דען 15. אקטאבער 1780, געשטארבען
דען 95. דעצעמבער 1798.

12. יאהאן (באשטימט יאז. יאז. סעבאסטי), רייטער דעם גאלדנען
פֿליסעס, גראסקרייך דעם מיליטערישען מאריען טהערעזיענ, אונד
דעם עסטערייכיש קייזערליכען לעאפאלדס, ארדענס ק. ק. גענע.
דאל דער קאוואלעריא, גענעראל דירעקטאר דעם שעניא-אונד פֿאר-
מיפֿיקאטיאנס, וועזענס, דער אינשעניר אונד דער נייאשטערמער
מיליטער, אקאדעמייא, אונד אינהאבער דעם דראגאנער, רעג-
מענטס Nr. 1, געב. דען 20. יאנואר 1782.

13. ראיבער (יאז. יאז. מיכעל, פֿראנק), פֿיצעקעניג דעם לאמבארדיש
פֿענעציאנישען קעניגרייכס, רייטער דעם גאלדנען פֿליסעס,
גראסקרייך דעם קעניגל. אונגארישען סט. שטעפֿאגס אונד דעם
עסטערייכיש קייזערל. לעאפאלדס, ארדענס ק. ק. גענעראל
פֿעלדציגמיסטער אונד אינהאבער דעם אינפֿאנטריא, רעגירענטס
Nr. 11, געב. דען 30. סעפט. 1783; פֿערמעחלט דען 28. מערץ
1820.

וועסט־אהלען אונד מעשען, לאנדגראף צו טהירינגען, מארק.
 גראף צו מייסען, אויך דער אבער = אונד נירער לויזיטץ, גע-
 פֿירשטעטער גראף צו הענעבערג, גראף צו דער מארקגראפֿענס-
 בערג, בארביא אונד האנויא עטצ. ריטטער דעם שפאנישען
 גאלדנען פֿליסעס, גראסקרייץ דעם קעניגל. אונגארישען סטי-
 שטעפֿאנס = אונד דעם עסטערייכיש קייזערל. לעאפאלדס =
 ארדענס, קי. קי. פֿעלדמארשאלל, אינהאבער דעם קי. קי.
 קיראססיר = רעגירענטס Nr. 3, אונד איינעם קעניגליך זעכ-
 סישען שעוואלעשערס, רעגירענטס; געב. דען 11. יוליא 1738,
 פֿערמעהלט דען 8. אפריל 1766, (וואר קי. קי. גואווערנער אונד
 גענעראל = קאפיטען דער עסטערייכישען נידערלאנדע פֿאן
 1781 ביז 1793).

6. מי. עליואבעטהא (יאז. יאה. אנט.) שטערנקרייץ־ארדענס־ראמע, (עב.
 מיססין דעם קי. קי. ראמענ. שטיפֿטס צו אינסברוק פֿאן 1781 ביז
 1806) געב. דען 13. אויגוסט 1743, געשטארבען צו לינץ דען 22.
 סעפטעמבער 1808.

7. קארל (יאז. עמאני. יאה. נעפ. אנט. פראק), ריטטער דעם גאלדנען
 פֿליסעס, אונד אינהאבער איינעם אינפֿאנטריא רעגירענטס, געב.
 דען 1. פֿעברואר 1745, געשט. דען 18. יאנואר 1761.

8. מי. אמאליא (יאז. אנט.), געב. דען 26. פֿעברואר 1746, (לעבטע
 אלס וויטווע זייט 1802 צו פראג), געשט. דען 18. יוניא 1804.

ד ע ר ז ע ל ב ע ן ג ע מ א ה ל .

פֿערדינאנד דער ערשטע (מי. לודאו. פֿיליפ. יאז.) פֿאן בורבאן,
 אינפֿאנט פֿאן שפאניען, אונד הערצאג פֿאן פארמא, פיאצענצא
 אונד גיאסטאללא, זאהן פֿיליפס אינפֿאנטען פֿאן שפאניען,
 הערצאגס פֿאן פארמא, אונד ענקעל קעניגס פֿיליפ דעם פֿינפֿ-
 טען פֿאן שפאניען, ריטטער דעם גאלדנען פֿליסעס, דעם הייל-
 גייסט = אונד סטי. יאנוארי, ארדענס, גראסקרייץ דעם שפאני-
 שען ארדענס פֿאן קארל דען דריטטען, געב. דען 20. יאנואר
 1751, פֿערמעהלט ערשט דורך פראקוראטיאן אין וויען דען 27.
 יוניא אונד דאן צו קאלאָרנא דען 19. יוליא 1769, געשטארבען
 דען 9. אקטאבער 1802.

- ג. מ. אבנא (יחי. אנט. יאה.) שטערנקרייץ: אדרענס: דאמנע, געב. דען 6. אקטאבער 1738, געשט. דען 19. אקטאבער 1789.
3. מ. קאראלינא (ערנעסט. יאה. יחי.) געב. דען 12. יאנואר 1740, געשט. דען 25. יאנואר 1741.
4. יאזעף רער צווייטע (בענער. אויג. יאהל. אנט. מיכעל. 'אדאס.) געב. דען 13. מערץ 1741, וואורדע צום רעמישען קעניג ער-וועהלט דען 27. מערץ אינר געקרענט דען 3. אפריל 1764; וואורדע נאך אבשטערבען זיינעם פֿאטערס פֿראנץ דעם ערשטען דען 18. אויגוסט 1765 רעמישער קייזער, אינר פֿאן זיינער מוטטער מאריא טהערעזיא אים סעפטעמבער דעסזעלבען יאהרעס צום מיטערענע-טען אנגענאמען, פֿאלגטע דערזעלבען אין דער דענירונג דען 29. נאוועמ. 1780, אונד שטארב דען 20. פֿעברואר 1790.

ערשטע געמאהלין.

- מ. איזאבעללא (לודאווי. אנט.) טאכטער הערצאגס פֿיליפ פֿאן פארמא, געב. דען 31. דעצעמבער 1741, פֿערמעהלט ערשט דורך פראקוראטיאן צו פארמא דען 7. סעפטעמבער, אונד צו וויען דען 6. אקטאבער 1760; שטארב דען 27. נאוועמ. 1763.

קינדער

- א. טהערעזיא (עליזאב. לודאווי. יאה.) געב. דען 20. מערץ 1762, געשט. דען 23. יאנואר 1770.
- ב. מ. קריסטינא, געב. אונד געשט. דען 22. נאוועמ. 1763.

צווייטע געמאהלין.

- פֿ. יאזעפֿא (אנט. וואלפ. פֿעליצ. רעגולא.) טאכטער דעם רע-מישען קייזערס אינר קודפֿירשטען פֿאן בייערן, קאדל דעם זיבענטען, געב. דען 20. מערץ 1739, פֿערמעהלט דען 23. יאנואר 1765, געשט. דען 28. מאי 1767.
3. מ. קריסטינא (יאה. יחי. אנט.) שטערנקרייץ: אדרענס: דאמנע, געב. דען 13. מאי 1742, געשט. דען 24. יוניא 1798.

דערזעלבען געמאהל.

- אלברעכט (אוי. מאריץ, קאזימיר,) קעניגליכער פרינץ אין פאדלען אונד ליטוהויען, הערצאג צו זאכסען, קלעפֿע, בערגען, ענגערן, וועסט.

ערשטע געמאהליך.

מ. קלעמענטינא (יאזי יאה. פיהעל), קעניגל. פרינצעססען
פֿאן אויגאדן אונד בעחמען, ערצהערצאזין פֿאן עכטער
הייך עטצ.

קינדער דער ערשטען עהע.

י. מ. קאראלינא (טהער. לודאו), געב. דען 5. נאוועמ.
בער 1798.

געמאהל

קארל פֿערדינאנד פֿאן ארטאס, הערצאג פֿאן בעררי, געב.
דען 24. יאנואר 1778, געשט. דען 14. פעבער 1820.

קינד

היינריך (קארל) פֿערדינאנד, מאריא, דעאדאט פֿאן ארטאס,
הערצאג פֿאן בארדא, געב. דען 29. סעפט. 1820.
2. פֿערדינאנד (פֿראנץ), געבארען דען 27. אויגוסט 1800,
געשטארבען דען 1. יוליא 1801.

צווייטע געמאהליך.

מ. איזאבעללא, טאכטער קארל דעם פֿירטען קעניגס פֿאן
שפאניען, געב. דען 6. יוליא 1789, פֿערמעהלט ערשט
דורך פראקוראטיאן צו מאדריד דען 6. יוליא, אונד דאן
צו בארצעללאנא דען 6. אקטאבער 1802.

קינדער צווייטער עהע.

1. לודאוויקא שארלאטע, געב. דען 24. אקט. 1804,
פֿערמעהלט מיט דאן פֿראצעסקא di Paola, אינפֿאנט
פֿאן שפאניען, צו נעאפעל דען 15. אפריל 1819.
2. פֿערדינאנד געב. דען 12. יאנואר 1810.
3. קארל, געב. דען 10. אקטאבער 1811.
4. לעאפאלד (בעניאמין, יאזעף), געב. דען 22. מאי 1813.
5. אנטאן, געב. דען 23. סעפטעמבער 1814.
6. מ. קריסטינא, געב. דען 27. אפריל 1819.
f. מ. קריסטינא (אמאל), געב. דען 17. יאנואר 1778, געשט.
דען 25. פעברואר 1783.
g. מ. קריסטינא (טהערין), שטערנקרייץ, ארדענס-דאמע,

9. איינע פרינצעסין געב. אונד געשט. דען 18. סעפטעמבער 1748.
10. יאהאננא (גאבר. יאז. אנט.) געב. דען 4. פעברואר 1750, געשט. דען 23. דעצעמבער 1762.
11. יאזעפא (גאבר. אנט. אנטא) געב. דען 19. מערץ 1751, פערלאבט מיט פערדינאנד דען פירטען קעניג בייזער סיזיליען, געשט. דען 5. אקטאבער 1767.
12. מ. קארולינא (לודאו. יאה. יאז. אנט.) שטערנקרייץ, אונד סט. קאטהאריןענס, ארדענס-דאמע, געב. דען 3. אויגוסט 1752, געשט. דען 8. סעפטעמבער 1814.

דערוועלבען געמאהל.

פערדינאנד דער פירטע (אנט. פאסק. יאה. נעם. ועראפ. יאז. בענע.) פאן בורבאן, אינפאנט פאן שפאניען, קעניג בייזער סיזיליען, ריטטער דעם גאלדענען פליסעס, סט. אנדראהס, אונד הייל. גייסטעס, ארדענס, גראסקרייץ דעם שפאנישען ארדענס פאן קארל דעם דריטטען, געב. דען 11. יאנואר 1751, פערמעהלט ערשט דורך פראקוראטיאן צו וויען דען 7. אפריל, אונד דאן צו קאזערטא דען 12. מאי 1768.

קינדער.

a. מ. מזערעוויא (קאר. יאז.), צווייטע געמאהלין ווינער מאיסיסטעט דעם קייזערס פראנץ דעם ערשטען פאן עסטערייך.

b. לודאוויקא (מאד. אמאל. טהערזי.) געמאהלין ווינער קייזערליכען האהייט דעם ערצהערצאגס פערדינאנד, גראס-הערצאגס פאן טאסקאנא.

c. קארל (פראנץ-יאז.), הערצאג פאן אפוליען, ריטטער דעם סט. יאנואר-ארדענס, געבארען דען 6. יאנואר 1775, געשט. דען 17. דעצעמב. 1778.

d. מ. אנטא (יאז.), געב. דען 23. נאוועמבער 1775, געשט. דען 21. פעברואר 1780.

e. פראנץ (יאז. יאז.), קראנפרינץ, ריטטער דעם גאלדענען פליסעס, אונד סט. אנדראהס, ארדענס, גראסקרייץ דעם שפאנישען ארדענס פאן קארל דעם דריטטען, געב. דען 19. אויגוסט 1777.

דער רועלבען געמאהל.

פֿערדינאד (מאר-פֿראנין), אינפֿאנט פֿאן שפאניען, געב.

דען 14. אקטאבער 1784, פֿערמעהלט ערשט דורך פֿרא-

קוראטיאן צו נעאפעל דען 21. אויגוסט, אונד דאן צו

בארצעללאנא אים אקטאבער 1802.

ח. מ. קלאטילדע (פֿהערעז), געב. דען 18. פֿעברואר 1786

געשט. דען 10. סעפטעמבער 1792.

ס. הענריעטע (קארמעללע), געב. דען 31. יוליא 1787,

געשט דען 21. סעפטעמבער 1792.

פ. קארל (לודוויג), געב. דען 26. אויגוסט 1788, געשמארבען

דען 1. פֿעברואר 1789.

q. לעאפאלד (יאה. יאז), געב. דען 2. יוליא 1790, פֿער-

מעהלט דען 28. יוליא 1816, מיט מאריא קלעמענטינע,

קייזערל. פֿרינצעסין אונד ערצהערצאגין פֿאן עסטערייך;

z. אלבערט (פֿהיליפ קאיעט), געב. דען 2. מאי 1792,

געשט. דען 26. דעצעמבער 1798.

ג. מ. עליואבעטהא, געב. דען 2. דעצעמבער 1793, געשט.

אים יאהרע 1801.

13. פֿערדינאד (קארל אנט. יאזיאה. סטאניסלאוו), ריטער דעס נאלד-

נען פֿליסעס, גראסקרייץ דעס קעניגל. אונגאר. כט. שטעפאנס-

ארדענס, ק. ק. גענעראל פֿעלדמארשאלל, אונד אינהאבער איינעס

אונגארישען אינפֿאנטריא-רעימענטס, געב. דען 1. יוניא 1754,

(וואר גואווערנערה אונד גענעראל-קאפיטען דער עסטערייכישען

לאמבארדייא ביז 1796), געשט. דען 24. דעצעמבער 1806.

געמאהלין.

מ. בעאטריקס פֿאן עסטע, הערצאגין פֿאן מאססא אונד קאר-

בארא, טאכטער דעס הערצאגס הערקולעס דינאלל פֿאן מא-

דענא, שטערנקרייץ-ארדענס-דאמע, געב. דען 7. אפריל

1750, פֿערמעהלט דען 15. אקטאבער 1771.

קינדער

ג. מ. טהערעזיא (יאה. יאז), געב. דען 1. נאוועמ. 1773.

אויך דאמט דעם ארדענס דער קעניגין מ. לוראווי, געב. דען 17. יאנואר 1779.

דערזעלבן געמאהל

קארל (פֿעליקס יאזעף), הערצאג פֿאן גענעוואַס, געב. דען 6. אפריל 1765.

h. יאנואר (קארל פֿראנץ), גראדמיסטער דעם קאנסטאנטיין ארדענס, געב. דען 12. אפריל 1780, געשט. דען 1. יאנואר 1789.

i. יאזעף, געבארען דען 28. יוניא 1781, געשט. דען 19. פעברואר 1783.

k. מ. אמאליא, שטערנקרייץ ארדענס דאמע, אויך דאמע דעם ארדענס דער קעניגין מ. לוראוויקא, געב. דען 26. אפריל 1782.

דערזעלבן געמאהל

לודוויג (פֿהיליפ) הערצאג פֿאן אַרגעאנס, געב. דען 6. אקטאבער 1773, פֿערמעהלט דען 25. נאוועמ. 1809.

קינדער

פֿערדינאנד (פֿהיליפ לודוויג קארל), הערצאג פֿאן שארמבערג, דעם. געב. דען 3. סעפטעמבער 1810.

לודוויג (קארל), הערצאג פֿאן נעמווארס, געב. דען 24. אקטאבער 1814.

לואיזע (מאריא טהערעזיא שארלאטטע איזאבעללע), געב. דען 3. אפריל 1812.

מאריא (קריסטינא קאראלינא) פֿאן וואלאַאס, געב. דען 12. אפריל 1813.

n. נ. פֿאן מאנטפענויער, געב. דען 28. מערץ 1816.

o. קלעמענטינא (קאר. לעאפ. קלאטילדע), מאדאמאזעללע פֿאן באשאלאַאס, געב. דען 3. יוניא 1817.

1. איינע פֿרינצעסין געב. אונד געשט. דען 19. יוליא 1783.

m. מ. אנטאניא (טהערעז.), שטערנקרייץ ארדענס דאמע.

אויך דאמע דעם ארדענס דער קעניגין מ. לוראוויקא, געב. דען 14. דעצ. 1784, געשט. דען 21. מאי 1806.

קינדער.

- מ. טהערעזיא בעאטריקס, געב. דען 14. יוליא 1817.
- פֿראנץ (פֿערד. געמיניאן), געב. דען 1. יוניא 1819.
- פֿערדינאנד (קארל יאז.), ריטטער דעם גאלדנען פֿליסעס, אונד דעם מאריען טהערעזיענ-ארדענס, ק. ק. גענעראל דער קאוואללעריא, קאמונאנדירענדער גענעראל אים קעניג-דייכע אונגארן, אינהאבער דעם הוססארען = רעגיסטער Nr. 3, געב. דען 25. אפריל 1781.
- פ. מאקסימיליאן (יאז. יאה. אמבר. קארל), ריטטער דעם דייטשען ארדענס, ק. ק. גענעראל = פֿעלד-צייגמייסטער, אונד אינהאבער דעם צווייטען ארמיללעריא-רעגיסטער, געב. דען 14. יוליא 1782.
- פ. מ. אנטאניא, געב. דען 21. אקטאבער 1784, געשט. דען 8. אפריל 1785.
- א. קארל (אמבר. יאז. יאה. באפט.), גראסקרייץ אונד פרעלאט דעם סט. שטעפֿאנס = ארדענס, ערצבישאף פֿאן גראן, אונד פרימאס פֿאן אונגארן, געב. דען 2. נאוועמבער 1786, געשט. דען 2. סעפטעמבער 1809.
- י. מ. לודאוויקא (בעאטריקס אנט. יאז. יאה.), דייטשע געמיינע-מאהלין זייער מאיעסטעט דעם קייזערס, געשט. אס 7. אפריל 1816.
14. מאריא אנטאניא (אננא יאז. יאה.), שטערנקרייץ = ארדענס = ראמוע, געבארען דען 2. נאוועמבער 1755, געשט. דען 16. אקטאבער 1793.
- רערוועלבען געמאהל.
- לודוויג דער זעכסצעהנטע, קעניג פֿאן פֿראנקרייך, געב. דען 23. אויגוסט 1754, געשט. דען 21. יאנואר 1793.
- רערוועלבען קינדער.
- א. מ. טהערעזיא (שארלאטטע), געב. דען 19. דעצ. 1778.
- רערוועלבען געמאהל.
- לודוויג (אנטאן), הערצאג פֿאן אנגולעמוע, געב. דען 6. אויגוסט 1775, פֿערמעהלט צו מיטזיא אס 10. יוניא 1799.

דערזעלבן געמאהל.

פֿיקטאר (עמאני קאיעט), קעניג פֿאן סארדיניען, געב. דען
 24. יוליוס 1759, פֿערמעהלט ערשט דורך פראקודאמאן צו
 מייאלאנד דען 29. יוניס 1788, אינד דאן צו נאווארא דען
 21. אפריל 1789.

דערזעלבן קינדער.

1. מ. בעאטריקס (פֿיקט. יאז.), געב. דען 6. דעצעמ. 1792.
2. מ. קלאמילדע (אדעלהיד. שארל.), געב. דען 2. אקט.
 1793, געשט. דען 2. אויגוסט 1795.
3. קארל (עמאני. פֿיקט. אמאד.), געב. דען 3. נאוועמבער
 1796, געשט. דען 8. אויגוסט 1799.
4. מ. טהערעזיא (פֿערד.), { צווילינגע, געבארען דען
 5. מ. אננא (קאראלינא) { 19 סעפטעמבער 1803.

דער לעטצטערן געמאהל.

דאן קארל אלפאס, אינפֿאנט פֿאן שפאניען, הערצאג פֿאן
 לוקקא, גראסקרייך דעם קעניגל. אונגארישען סט. שטעפֿאנס
 ארדענס, געב. דען 23. דעצעמבער 1799, פֿערמעהלט צו
 מאדענא דען 16. יוניא 1819.

6. מ. קריסטינא (קאראלינא), געב. דען 14. נאוועמ. 1812.
7. יאזעף (פֿערד. יאה. אמבר.), געבארען דען 3. מאיי 1775
 געשט. דען 20. אויגוסט 1776.

8. מ. לעאפאלדינא (אננא יאז. יאה.), געב. דען 10. דעצ.
 1776, פֿערמעהלט צו אינסברוק דען 15. פֿעברואר 1795,
 מיט קארל טהעאדאר, קורפֿירשטען פֿאן פֿאלץ • בייערן,
 וויטוע זייט 16. פֿעברואר 1799.

9. פֿראנץ (יאז. קארל אמבר. סטאניסל.), הערצאג פֿאן מאדענא,
 דיטטער דעם גאלדנען פֿליסעס, ק. ק. גענעראל דער קא.
 וואלעריא. אינהאבער דעם קיראססיער דענימענטס Nr. 2,
 געב. דען 6. אקטאבער 1779.

געמאהלין.

מאריא בעאטריקס, עלטעסטע טאכטער קעניגס פֿיקטאר
 עמאנועל פֿאן סארדיניען, פֿערמעהלט צו קאגליאריא דען
 20. יוניא 1812.

א י ב ע ר ז י כ ט

דער

סופערענען הייפטער אין אייראפא.

גייסטליכער סופערען.

פאכסט פיוס דער VII, פארהער גרעגאריק בארנאבא
גראף פאן קיארמאטני, געבאהרען דען 14. אויגוסט 1742, קאר-
דינאל דען 14. פעבר. 1785, לוק פאפסטע ערוועהלט דען 14.
אפריל 1800.

וועלטליכע סופערענע.

A קייזער.

עסטערייך.

פראנץ I., קייזער פאן עסטערייך, קעניג פאן אונגארן אונד
בעהמען, ערלהערלאנג פאן עסטערייך עטל. עטל. געבאהרען דען 12.
פעברואר 1768, (זעה גענעאלאגיא דעם עסטערייכישען קיי-
זערהויפט).

רוסלאנד.

קייזער אלעקסאנדער (פולאוווט) דער I., געבאהרען
דען 23. דעלעאבער 1777, סוקלעדירטע זייענען הערן פאטער
קייזער פאול דעם I. דען 24. אפריל 1801, אויך קעניג פאן
פאלישען, זייט 9. יולי 1815.

טירקישעס רייך.

קייזער מאדער סולטאן אחמאד דער II., געבאהרען דען
20. יולי 1785, נעפאע דעם קייזערס מעליק דעם III., אויך
דען טהראן ערהאבען דען 28. יולי 1808.

קעניג-

- b. לודוויג (יאז. קסאפער. פראנץ). געב. דען 22. אקטאבער
1781, געשט. דען 4. יוניא 1789.
- c. לודוויג (קארל), דויפן (לודוויג דער זיבענצעהנטע), געב.
דען 25. מערץ 1785, געשט. דען 8. יוניא 1795.
- d. מ. סאפֿיא (העל. בעאטי.), געב. דען 9. יוליא 1786, געשט.
דען 16. יוניא 1787.
- e. מאקסימיליאן (פראנץ קסאפֿי. יאז. יאה. אנט. דע פוילא. וועני.
צעל), האך-אונד דייטשמייסטער, קורפֿירשט צו קעלן אונד
בישאף צו מינסטער, געב. דען 8. דעצ. 1756, געשט. דען
27. יוליא 1801.

אוסטער קעניגין מאריא, דען 20. אערן 1816. זייט 29.
נאוועמבער 1807. אין ריץ = יאגירק אין בראמליען.

פרייסען.

קעניג פרידריך ווילהעלם דער III., געבאהרען
דען 3. אויגוסט 1770. סוקלעדיט זיינען הערן פאטער קע-
ניג פרידריך ווילהעלם דעם II., דען 16. מאי. 1797.

סארדיניען

קעניג פיקטור עמנועל דער I., זייט דעם 20. דע-
צעמבער 1814, אויך הערשאפט פאן גענעף, געבאהרען דען 24.
יולי 1759, ערלאנגט די קראנע דורך לעסטיאן זיינעם ברודערס,
קעניגס קארל עמנועל דעם IV., דען 4. יוני 1802.

זאקסען.

קעניג פרידריך אויגוסט דער I., געבאהרען דען 23.
דעצעמבער 1750, סוקלעדיט זיינען הערן פאטער, קורפירט
פרידריך קריסטיאן דען 17. דעם 1763, נאך די קע-
ניגסווייב אן דען 11. דעצעמבער 1806.

שווערען אונד נארוועגען

קעניג קארל יאקאב XIV., געבאהרען אין פרינקרייך
דען 26. יענער 1763, נאך קראנפרינצען פאן שווערען געוועהלט
דען 12. אויגוסט 1810, פאלגט זיינען פאטער קעניג
קארל XIII. דען 5. פעברואר 1818.

ביידע סיציליען.

קעניג פערדינאנד (אנטאן פאסקאל) דער I., אינפאנט
פאן ספליען, געבאהרען דען 12. יענער 1751, סוקלעדיט זיי-
נען הערן פאטער קארל דעם III. נאך דעםסען ערהעבונג אויף
דען ספאנישען טהראן דען 5. אקט. 1759.

שפאניען.

קעניג פערדינאנד דער VII., געבאהרען דען 14. אקט.-
בער 1784, ערהעלט די קראנע דורך דעםיגנאטאן זיינעם
הערן פאטערס, קעניגס קארל דעם IV., דען 19. אערן
1808.

B קעניליכע סופערענע.

בייערן.

קעניג אַקס יאָליאָן יאָזעף, געבאהרען דען 27. אײ 1756, סוקלעדירטע זיינעם הערן ברודער, הערלוג קארל דעם II. פֿאן לױטבאָריקען, דען 1. אפריל 1795, דעם קורפֿירסטען קארל טהעאָדאָר דען 16. תעבר. 1799; נאט דיא קעניגליכע ווידערע מן דען 26. דעלעאכער 1805.

בעלגיען אָדער פֿעראייניגטע נידערלאַנדע.

קעניג ווילהעלם פֿרידריך דער I. פֿאן בעלגיען, גראַט הערלוג פֿאן לוקסעמבורג, הערלוג פֿאן פֿרעזיען-נאָסוויס, געבאהרען דען 24. אײגוסט 1772, בעטוועהרט דען 30. אפריל 1814. דיא נייע קאנסטיטוציע פֿאן האָלאַנד, איבערנומען דען 3. יולי 1814. דיא רעגירונג.

דענעמארק.

קעניג פֿרעדעריק VI, געבאהרען דען 28. יענער 1768, ערקלעהרט לוקס אײטערעגענטען זיינעם הערן פֿאטערס קריסטיאן דעם VII, דען 14. אפריל 1784, סוקלעדירט דעמאלטען דען 13. אפריל 1808, געקרוינט מורד געמאלט דען 30. יולי 1815.

פֿראַנקרייך.

קעניג לודוויג דער XVIII, פֿאן פֿראַנקרייך מורד נאָפֿאֿר, געבאהרען דען 17. נאוועמבער 1755, סוקלעדירט זיינעם נעפֿען לודוויג דעם XVII, דען 10. יולי 1795, טריטט ווירקליך דיא רעגירונג מן דען 3. אײ 1814.

גראַסברייט אַניען

קעניג געאָרג דער IV, (פֿריד. אײג.) מײן קעניג פֿאן האַנאָפֿער, געב. דען 12. אײגוסט 1762, סוקלעדירט זיינעם הערן פֿאטער קעניג געאָרג דעם III, דען 30. יאנואר 1820.

פֿאָרטוגאַל.

קעניג יאָזעף (אפֿריד. יאָזעף לודוויג) דער VI, מײן קעניג פֿאן בראַזיליען, געבאהרען דען 13. אײ 1767, איבערנומען דיא רעגונטמאָסט דען 10. יולי 1799, סוקלעדירט זיינער פֿרוי

רען דען 3. יענער 1754, סוקלעדירט זיינעם העררן פֿאטער
הערלנאָ קרידריך אויגוסט, דען 6. יולי 1785, אונטער
אדמיניסטראַטאָן זיינעם פֿעטטערס גראַמטהערלנאָס פֿעטער פֿריד-
ריך לודוויג, פֿירטטען לו ליבעק, נאָה 1815 דען גראַמטהער-
לנאָליכען טיטעל אָן.

זאקסען-וויימאר אונד אייזענאך.

גראַמטהערלנאָ קאַרל אויגוסט, געבאָהרען דען 3. סעפט-
טעמבער 1757, סוקלעדירט זיינעם העררן פֿאטער, הערלנאָ
ערנסט אויגוסט קאנטאָמטין, דען 28. מאי 1758, טריט נאָך
ערהאַלטענער Venia aetatis דיאָרעגירונג אָן, דען 3. סעפט.
1775, ערהאַלט דען גראַמטהערלנאָליכען טיטעל מיט יאָהרע 1815.

D הערצאָגליכע סאָפֿערענע.

אנהאלט-כערנבורג.

הערלנאָ אלעקסיוס פֿרידריך קריסטיאַן, גע-
באָהרען דען 12. יולי 1767, סוקלעדירט זיינעם העררן פֿא-
טער, פֿירטט פֿרידריך אלבערט, דען 9. אפריל 1796, ווירד
פֿאן קייזער פֿראַנץ לוק הערלנאָגע ערהאַבען, דען 18. אפריל 1806.

אנהאלט-דעסווא.

הערלנאָ לעאָפֿפֿאָלד פֿרידריך, געבאָהרען דען 1.
אָקטאָבער 1794, פֿאַלגט זיינעם העררן פֿעטטער, הערלנאָ
לעאָפֿפֿאָלד פֿרידריך פֿראַנץ, דען 9. אויגוסט 1817.

אנהאלט-קעט הען.

הערלנאָ פֿרידריך, פֿערדינאַנד, געבאָהרען דען
25. יולי 1769, פֿאַלגט דעם לעטלעכעם הערלנאָ אויס דער ביס-
העריגען הויפטליניע פֿאן אנהאלט-קעטהען, לודוויג, אויגוסט,
קארל, מיין דעלעאָבער 1818.

ברוניש-ווייג-וואָלפֿענביטטעל.

הערלנאָ קאַרל פֿרידריך, (אויגוסט ווילהעלם), גע-
באָהרען דען 30. אָקטאָבער 1804, סוקלעדירט זיינעם העררן
פֿאטער, הערלנאָ ווילהעלם פֿרידריך, דען 16. יולי 1815, אונ-
טער פֿאַראַנדרטשאַפֿט דעם קעניגס פֿאן גראַמברייטאָניען.

ווירטעמבערג.

קעניג פרידריך (ווילהעלם קארל) דער II., געבאהרען
דען 27. סעפטעמבער 1781, סוקלעדירט זיינעם הערן
פאטער, דעם קעניג פרידריך I., דען 30. יאָקט. 1816.

C סוכערענע פאם קעניגליכען ראנגע.

באדען.

גראסהערלנץ לודוויג, (ווילהעלם, אויגוסט), געבאהרען
דען 9. פעברואר 1763, פאלגט זיינעם נעפֿטען דעם גראסהער-
לנץ קארל, לודוויג, דען 8. דעז. 1818.

העססען-קאסעל.

קארלירט ווילהעלם דער I., געבאהרען דען 3.
ינואר 1743, סוקלעדירט זיינעם הערן פאטער, אמאגראף
פרידריך דעם II., דען 30. יאָקט. 1785, ערהעלט דיא קור-
ווירטע דורך דען רייכטום פאם 27. אפריל 1803.

העססען-דארמשטאדט.

גראסהערלנץ לודוויג דער X, געבאהרען דען 14.
יוניא 1753, סוקלעדירט זיינעם הערן פאטער, אמאגראף לוד-
וויג דען IX, דען 6. אפריל 1790, ניאט דען גראסהערלנץ-
ליכען טיטעל אן, דען 30. אויגוסט 1806.

מעקלענבורג-שווערין.

גראסהערלנץ פרידריך פראנץ, געבאהרען דען 10.
דעצעמבער 1756, סוקלעדירט זיינעם הערן פאטערס ברודער,
דעם הערלנץ פרידריך דען 14. אפריל 1785, ערהעלט
1815. דען גראסהערלנץליכען טיטעל.

מעקלענבורג-שטרעליץ.

גראסהערלנץ געאָרג (פרידריך קארל יאָזעף), געבאהרען
דען 21. אויגוסט 1779, סוקלעדירט זיינעם הערן פאטער גראם-
הערלנץ קארל, לודוויג, פרידריך, דען 6. מאי. 1816.

האלשטיין-גאטטאָרפֿ-אלדענבורג.

גראסהערלנץ סעטער פרידריך ווילהעלם, געבאהר-
ען

ינוער 1748, פלאגט זיינעם העררן פאטער, דען 7. פעבר.
1751; אין דען דייטשען בוך אויפגעמאכטן מיט יולי 1817.

F פֿירשטליכע סופערענע.

האָהענצאָללערן העכ ינגען.

פֿירסט פֿרידריך העראַט, (קאָטט), געבאהרען דען
22. יולי 1776, סוקלעדירט זיינעם העררן פאטער, פֿירסטען
העראט, פֿרידריך קאָטט, דען 2. נאו. 1810.

האָהענצאָללערן זיגמאריןגען.

פֿירסט פֿאַנטאָן פֿאַמיס (איינער פֿראַנץ), געבאהרען דען
22. יולי 1762, סוקלעדירט זיינעם העררן פאטער, פֿירסטען
קארל פֿרידריך, דען 26. דעז. 1785.

ליכטענשטיין.

פֿירסט יאָהאַן יאָזעף, געבאהרען דען 26. יולי 1760,
סוקלעדירט זיינעם העררן ברודער פֿירסטען פֿאַמיס יאָזעף, דען
24. אפריל 1805.

ליפפעדעטמאלד.

פֿירסט פּויל פּאָלקטאנדער לעקספּאָלד, געבאהרען
דען 6. נאוועמבער 1796, סוקלעדירט זיינעם העררן פאטער
דען 4. אפריל 1802, אונטער פֿאַראנדטשאַפט זיינער פֿרוי אונטער
טער דער פֿירסטען פּוילינע קריסט. ווילה.

ליפפע-שוימבורג.

פֿירסט געאָרג ווילהעלם, געבאהרען דען 20. דעצעמ.
בער 1784, סוקלעדירט זיינעם העררן פאטער, דען 13. פעב.
1787, אונטער פֿאַראנדטשאַפט; טריט דיא רעגירונג אן מיט
יאהרע 1809.

רייכ-גרייץ.

פֿירסט היינריך דער XIX, געבאהרען דען 1.
אפריל 1790, סוקלעדירט זיינעם העררן פאטער פֿירסטען היינריך
דען XIII, דען 29. יאנואר 1817.

רייכ-שלייץ.

פֿירסט היינריך דער XLIII, 30. מיי, געבאהרען
דען

לוקקא.

הערלנאָגין אַמרייַץ לואיזע (יִפּוֹעֶפֶת), געבאהרען דען 6. יולי 1782, פֿאַרמאהאָס קעניגין פֿאַן עטרווישן, הערלנאָגין פֿאַן לוקקא זייט דען 22. נאָוועמבער 1817.

נאָמאַ.

הערלנאָגין ווילהעלם געמאַר, געבאהרען דען 14. יולי 1792, טוקלעדירט זיינען הערן פֿאַטער, דעם פֿירטען פֿרידריך ווילהעלם פֿאַן נאָמיאָ-ווילבורג, דען 9. יאנואַר 1816. אין ווילבורג, פֿערמינגט דאָ געמאַטהויז נאָמיאָ נאָך דעם טאָדע דעם הערלנאָגס פֿרידריך אויגוסט פֿאַן נאָמיאָ-אוינגען, דען 24. מערץ 1816.

זאקסען-קאָבורג-זאאלפֿעלד.

הערלנאָגין ערנסט (קאַרל לודוויג פֿאַנטאָן), געבאהרען דען 2. יענער 1784, טוקלעדירט זיינען הערן פֿאַטער הערלנאָג פֿראַנק, דען 9. דעצעמבער 1806.

זאקסען-קאָבורג-מיינינגען.

הערלנאָגין בערנהאַרד (עריך פֿריינד), געבאהרען דען 17. דעצעמבער 1800, טוקלעדירט זיינען הערן פֿאַטער הערלנאָג געמאַר, דען 24. דעז. 1803. אונטער פֿאַראונדטאָפֿט זיינער אונטער, דער הערלנאָגין לואיזע עלעמאַרע.

זאקסען-גאָטהא אונד אלטענבורג.

הערלנאָגין אויגוסט, געבאהרען דען 23. נאָוועמבער 1772, טוקלעדירט זיינען הערן פֿאַטער הערלנאָג ערנסט דעם II, דען 20. אפריל 1804.

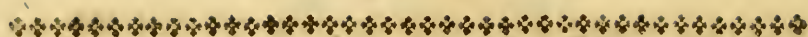
זאקסען-הילדבורגהויזען.

הערלנאָגין פֿרידריך, געבאהרען דען 29. אפריל 1763, טוקלעדירט זיינען הערן פֿאַטער, הערלנאָג ערנסט, פֿרידריך קאַרל, דען 22. סעפט. 1780.

E לאנדגרעפֿליכער סאָרען.

העססען-האָטבורג.

לאנדגרעפֿליכער פֿרידריך, לודוויג, געבאהרען דען 30. יענער

ק. ק. פאמענטע אונד צירקולאריען .

פֿאָם 'אהרע 1820.

נאך איהרעם אינהאלט, דער צייטפֿאלגע איהרער ערלאססונג אוקר
מיט אנצייגע דער וויטענצאהלען, וויא זעלבע אים אמטסכלאטטע
דער ווינער צייטונג בעקאנט געמאכט ווארדען.

'אנוואר'

8. אויפֿהעבונג דעם דער עהעמאחליגען נ. א. קאנאל. בויגעזעלל.
- שאַט ערטהיילטען פֿריפֿילעגיומס אויף שטיינקאהלען זייטע 15.
18. פֿאַרשריפֿט, וויא זיך דיא געריכטסבעהערדען ביא פֿאַרנאהמוע
דער בעשרייבונג דער פֿאהרניססע דעם מיטהערס ווען זאָלכע
פֿאָם פֿערמיטהער ביא אינקלאגונג דעם ריקשטענריגען מיטה.
- צינעס פֿערלאנגט ווירד, צו בענעהמען האבען ז. 19.
24. ווערדען דיא בעשטימוונגען ביא צאללעמטליכען וואארען. ער.
קלעהרונגען צור אללגעמיינען נאכאכטונג בעקאנט צו מאכען
בעפֿאהלען ז. 24.

פֿעברואר.

15. דיא איינעם פֿערברעכענס בעשולדיגטען, אונד דורך שטעק.
בריע בעשריבענען פֿליכטלינגע וינד אין בעטרעטונגספֿאללע
אז יענעם קרימינאלגעריכט, וועלכעס דען שטעקבריק ערלאס
סען האט, צו איבערליפֿערן ז. 45.
15. בעשטימוונג דער אייף אונד אויספֿוהרס געביהרען פֿאן אויסער.
האנרעלגעשעפֿטען, יעדאך אין דער איינפֿוהר ערלויבטען
וואארען. ארטיקעלן ז. 79.
16. ביא פֿעראייסערונג דער פופֿילאר גיטער דעם בויערנשטאנדעס
איז זיך נאך דען פֿאַרשריפֿטען דעם בירגערליכען געזעטצבו
נעם

דען 13. אמ"י 1785, סוקלעדירט זיינעם הערן פֿאטער פֿירטטען היינריך דעם XLII. דען 17. אפריל 1818, נאט דיא פֿירטטען ליכט ווירדע אן דען 9. אפריל 1806. געבענליינע פֿאן רייס = טאלין מיט דיא לינע לו קעסטריין.

רייס = לאָבענשטיין.

פֿירטט היינריך דער LIV. געבאהרען דען 8. אָקטאָבער 1767, סוקלעדירט זיינעם הערן פֿעטטער פֿירטטען היינריך דעם XXXV. דורך רעזולאטיון זיינעם אונקעלס גראפֿ פֿאן היינריך דעם XXI. דען 31. מערץ 1805.

לאָבענשטיין. עבערסדאָרף.

פֿירטט היינריך דער LI. געבאהרען דען 16. אמ"י 1761, סוקלעדירט זיינעם הערן פֿאטער גראפֿען היינריך דעם XXIV. דען 13. מערץ 1779.

שווארצבורג-רוזאָלשטאדט.

פֿירטט פֿרידריך גינטהער, געבאהרען דען 6. נאָוועמבער 1793, סוקלעדירט זיינעם הערן פֿאטער לודוויג פֿרידריך, דען 28. אפריל 1807.

שווארצבורג-זאָנדרסהויזען.

פֿירטט גינטהער פֿרידריך קאַרל, געבאהרען דען 5. דעצעמבער 1760, סוקלעדירט זיינעם הערן פֿאטער פֿירטטען קריסטיאן גינטהער, דען 14. אקט. 1794.

וואלדעק.

פֿירטט געאָרג פֿרידריך היינריך, געבאהרען דען 20. סעפטעמבער 1789, סוקלעדירט זיינעם הערן פֿאטער פֿירטטען געאָרג דען 9. סעפט. 1813.

20. דיא שטראפֿבעטרענע פֿיר איבערטערטונג דער פֿאָם 1. מײַא
 דיזעס יאהרעס אין קאָנוי מינצע אויפֿלייכטענדען געטרענק-
 אכנאבען אונד פֿערצעהרונסאויפֿשלעגע, זאָ וויא יענע געגען
 דיא איבערטערטונגען דער ביערטראנקשטייער אונד ביעראויפֿ-
 שלאגסעפֿעללע, דאן ענדליך דאז צאללגעלד אונד דיא
 איכריגען נעכעננעביהרען דער לעטצטגענאנטען ענטריכטונגען
 זינד פֿאָם 1. מײַא דיזעס יאהרעס אן אין קאָנוי מינצע צו
 בעצאהלען.

מײַא

6. געברויך דער שוועפֿעל • רייכערונגס • אפפאראטע, ז. 143.
 10. איינע שטרענגערע קאָנטראללע געגען אללענפֿעלליגע טאקס-
 איבערשרייטונגען דער אפֿאָטהעקער ווירד איינגעפֿיהרט, ז. 151.

יולי

1. רעגולירונג דער צאללעמטצע פֿיר דיא פֿערשידענען טאכאקגאט-
 טונגען.

— שטאדטמייטח, שטעדטישעס איינזאמלעלד אונד סאניטעטס-
 בעשוואגעביהרען זינד פֿאָם 1. אויגוסט דיזעס יאהרעס אן אין
 קאָנוי מינצע צו בעצאהלען, ז. 203.

12. בעשטיממונג דער שטראפֿע אויף דען אונבעפֿונטען פֿערשליס
 דעם שיספולפֿערס, ז. 219.

14. דער אויספֿוהרצאלל פֿיר דאָהע שאפֿוואָללע ווירד העראבגע-
 זעטצט, ז. 233.

אויגוסט

11. רעגולירונג דער בירגערדעכטס • טאקסען אין דעם לאנדעס
 פֿירשטליכען אונד פֿרייען אָרטשאפֿטען, אונד אומזעטצונגדער-
 זעלבען אויף מעטאלל • מינצע, ז. 251.

14. דיא פֿאָללציהונג איינעם טאָדעסאורטהיילס ווידער איינען אכ-
 וועזענדען אדער פֿליכטיגען האט דורך דען שארפֿריכטער צו
 געשעהען; דיא בראנדמארקונג הינגעגען קאן אויך איין שמעלל-
 פֿערטרעטער דעם שארפֿריכטערס פֿאָללכרינגען, ז. 255.

סעפטעמבער

12. אכנאהמע דער גרונדכוכס • טאקסען, דאן דעם געוועהר • אונד
 דעם דינסטוואנדעלס אין מעטאלל • מינצע, ז. 273.

דיא

כעס אונד דער פאטענטע פֿאָם 29. אָקטאָבער 1790 אונד
 26. מייא 1791 צו בענעהמען זי 45.
 20. דיא פאָסטוואַגען געביהרען ווערדען העראבגעזעצט זי 67
 68 אונד 69.

מ ע ר ין .

1. געביידט שטייער איינפֿיהרונג, זי 83.
6. דיא פֿיר דיא איינבריינגונג איינעם דייכערס מיט fl. 25 פֿעסט-
 געזעצטע טאגליא ווירד אין דען פראָווינצען, וואָ דאז פא-
 פירגעלד געזעצליכען אומלויף האט, ווירדער אין קאָנווענצי-
 אָנסמינצע בעצאהלט, זי 61.
11. דיא בייא דען פאָליציא דירעקטיאָנען איינגעהערדען טאקסען
 אונד זאָנסטיגען געביהרען זינד פֿאָם ערשטען מייא דיוועס
 יאהרעס אן אין קאָנווענציאָנס מינצע צו ענטריכטען, זי 65.
25. פֿאָם ערשטען מייא דיוועס יאהרעס האבען זיך דיא פֿיהרלייטע
 אָדער איהרע קנעכטע מיט צערטיפֿיקאטען איבער דאז בעפֿאָ-
 נים, רייווענדע אויף דער פאָסטשטראסע צו פֿיהרען, צו פֿער-
 זעהען, זי 91.
24. דיא אין דיא קי. ק. עראריאל אָדער שטאאטסקאססען איינ-
 פֿליסענרדען געטרענק אונד פֿערצעהרונגס אויפֿשלעגע זינד
 פֿאָם 1. מייא דיוועס יאהרעס אין קאָנווענציאָנס מינצע צו ענט-
 ריכטען זי 95.
30. איבער דיא איינרעכנונג דער לעהרערסדינסטציט אין טרוויאל-
 שולען בייא דער פענסיאָנירונג פֿאָן לעהרערן אן הויפטשולען
 אָדער איהרען וויטטווען, זי 116.

א פ ר י ל .

2. דיא זאלץ פרייווע ווערדען אין קאָנוי מינצע בעשטימט, זי 101.
 12. דיא ביכהער אין פאפירגעלד ענטריכטעמען פאָסטריטטגעלד
 אונד פאָסטוואַגען געביהרען פֿיר רייווענדע פערזאָנען, וויא אויך
 דאז טרינק אונד שמירגעלד קעננען פֿאָם 1. מייא דיוועס
 יאהרעס אן אין קאָנווענציאָנס מינצע אָדער אין ווינער וועהרונג
 בעצאהלט ווערדען, זי 115.
- איבער דיא ערפֿאָרדערגיססע צור ערלאנגונג איינער אנשטעל-
 לונג, זי 110.

שאַפֿטען אונד אללער עסטעררייכישען זעע-העפֿען ווירד פֿעדֿ
באָטען. י. 305.

וועגען דער דעקאָממענדאָטיאָנסגעבירהען ביא דער בריִפֿאויפֿֿ
גאבע אין פֿעללען, וואָ פֿאַרטאָפֿרייע בעהערדען אונד פֿעריאָ
נען מיט איינדרעטען. י. 375.

מערקווירדיגע פֿארפֿעללע

פֿאָס אָקטאָבער 1819 ביז ענדע דעס יאהרעס 1820

אָקטאָבער 1819

דען 4טען, אלס אס נאמענספֿעסטע קייזערס פֿראַנץ I. ווארד דיא
נייע עררונטעטע שפאדקאספע אין דער ווינער פֿאַרשטאדט,
לעאָפּאָלדשטאדט, ערעפֿנעט, אונד ערהילט ביא דזעס פֿייערלי-
כען אנלאָססע זאָגלייך נייע צופֿליססע.

דיא ערלויכטען פֿרעמדען, דען ערבגראָסהערצאָג פֿאָ טאָסקאנא מיט
דעססען געמאהלין, אונד דיא פֿערווייטטוועטע פֿירשטין פֿאָן
נאכסוויא זאה וויען אין דזעס מאָנאטהע.

אָ 7. ערפֿאָלגטע צו דרעזדען דיא פֿערמעהלונג דעס פֿרינצען
פֿרידריך פֿאָן זאכסען, זאָהנס דעס פֿרינצען מאַקסימיליאַן, מיט
דער קייזערליכען פֿרינצעססין, ערצהערצאָגין קאראָלינע פֿאָן עסטער-
רייך, פֿירטען טאָכטער קייזערס פֿראַנץ דעס I., (געב. דען 8. אפּ-
ריל 1801.)

אָ 21. פֿאָללצאָג דער קעניג פֿאָן שפּאַניען זיינע פֿערמעהלונג מיט
דער פֿרינצעססין פֿאָן זאכסען, אונד ערליס איינע אללגעמיינע
בעגאדאגונג, דיא מאָנכען פֿערוויינענען צו גוטע קאס.

— צו דאָס שטארב קעניג קארל עמאנועל פֿאָן כארדיניען, דער
איס יאהרע 1802 דיא דענידונג זיינעס ינגערן ברודער אב-
טראַט. דים איזט דער דריטטע סופֿערען, דער בינגען יאהרעס-
פֿריסט אין דאָס פֿערשיער; איהם גינגען געהמליך פֿאָדראוים קעניג
קארל דער IV. פֿאָן שפּאַניען אונד דעססען געמאהלין.

נאָוועמב.

12. דיא אייגענומעכטיגע פֿערפֿערטיגונג דער אמטסוועגל ווירד פֿער-
באָטען זי 277.
28. וואָפֿען אונד וואָפֿען - בעשטאנדטהיילע אללער גאטמונגען
ווערען אויסצופֿיהרען פֿערבאָטען זי 277.
29. בעשטימונגען אין אכויכט אויף דאז מאאס דער צור מיליטערה-
בעפֿרייאונג אייגענדרען בויערגרינדע ווערען פֿעסטגעזעטצט.
זי 299.

אָקטאָבער

1. דיא אויספֿוהר דעם פולפֿערס אונד יעדע ארט פֿאָן שיעסבעדארף
ווירד פֿערבאָטען זי 291.
20. וואָנאך נור געגען פעסעס דער קי. קי. מאָבאקס - געפֿעללע אד-
מיניסטראטיאָן, וויא פֿאָרהער, דיא איינפֿוהר פֿרעמדער מאָ-
באקסגאטמונגען געשטאממעט בלייבט. זי 317.
22. דיא גלייכשטעלונג דער שאפֿוואָללע - אויספֿוהר, ריקויכטליך
דער צו בעאָבאכטענדען צאלפֿאָרשריפֿטען, מיט אנדערן גע-
ריג בעלעגטען ארטיקעלן ווירד בעקאנט געמאכט זי 317.

נאָוועמבער

5. אין בעטרעף דער אנווענדבארקייט דעם § 476 דעם ערשטען
טהיילס דעם אללגעמיינען שטראפֿגעזעטצעס אויף דען פֿאלל,
וואָ איין אינדיווידיום הירלאנדסאונד אים אויסלאנדע איין פֿער-
ברעכען בעגאנגען האט זי 330.
8. דיא בעפֿערדערונג דער ריזענדען אויף פֿאָסטוואנען מיט זאָגע-
נאנטען שטייערוועגען, ווירשטעלן אונד לייטערוועגען אוסגעלד
ווירד פֿערבאָטען זי 341.
17. דיא דורכפֿוהר דער וואָפֿען אונד דער וואָפֿען - בעשטאנד-
טהיילע אללער גאטמונגען אויס פֿרעמדען שטאאטען דורך
דיא עסטערייכישען פֿראָפֿינצען נאך דעם קעניגרייך בייזער
סיציליען, אונד נאך דען איבריגען פֿרעמדען איטאליענישען
שטאאטען ווירד פֿערבאָטען זי 341.

דעצעמבער

4. דער אויסטריעכ אונד דיא אויספֿוהר וויא אויך דער דורכטריעכ
דער פֿערדע נאך דען זעמטליכען איטאליענישען נאכבאר-
שאפֿ.

בעשטימונגען דעם קעניגס דיא נאמען קארל פֿערדינאנד לודוויג
פֿהיליפפ עמאנועל פֿאָן אָרלעאנס, הערצאָג פֿאָן פֿאַנטהיפֿערע פֿיה-
דען ווירד:

דען 13. זינד איהרע קעניגליכע האָהייט, דיא קורפֿירשטין פֿאָן
העססען מיט טאָדע אבגעגאנגען.

דען 21. פֿערשטאָרב צו האָמבורג פֿאָר דער העהע דער לאַנדגראַף
פֿרידריך ווילהעלם קריסטיאן פֿאָן העססען-האָמבורג אין איי-
נעם אלטער פֿאָן 72 יאהרען. איהם פֿאָלגטע אין דער רעגירונג דער
ערבפֿרינץ פֿרידריך יאָזעף לודוויג, (געב. דען 30. יוניא 1769).

דען 23. זינד זיינע קעניגל. האָהייט, דער הערצאָג פֿאָן קענט, **III.**
פֿירטער זאָהן דעם קעניגס געאָרג פֿאָן ענגלאַנד, (געב.

דען 2. נאָו. 1767, פֿערמעהלט דען 29. מייא 1818) מיט טאָדע
אבגעגאנגען. דיא הינטערלאַססענע ווייטווע איזט איינע פֿרינצעס-

סין פֿאָן זאכסען-קאָבורג (שוועסטער דעם פֿרינצען לעאָפֿאלד) פֿאָן
וועלכער ער איינע טאָכטער, אלעקסאנדרינע פֿיקטאָריא, געב. דען

24. מייא 1819, הינטערליס, דיא יעצט אלס פֿרעזומטיפֿע טהראָנ-
ערביין פֿאָן גראָסבריטאניען אנגעזעהען איזט, דא דיא דרייא על-

טערן ברידער דעם פֿערשטאָרבענען קיינע קינדער האבען.

דען 29. פֿערשיער קעניג געאָרג **III.** פֿאָן גראָסבריטאניען אָונד
אירלאַנד אים 82. יאהרע זיינעם אלטערס, אונד אים 60.

זיינער רעגירונג. אס 31. וואורדע פֿרינץ געאָרג, פֿרינץ פֿאָן וואל-
לעס, אלס דער רעכטמעסיגע טהראָנערבע, אונטער דעם נאמען

געאָרג דער **IV.** צום קעניג פֿאָן גראָסבריטאניען אונד אירלאַנד
אויסגערופֿען, אונד עמפֿינג דען אייר דער טרייע.

פֿעברואַר

אס 14. זינד זיינע קעניגל. האָהייט, דער פֿרינץ קארל פֿערדינאנד
פֿאָן אַרטיאָאס, הערצאָג פֿאָן בערלין, צווייטער זאָהן זיינער

קעניגל. האָהייט מאָנסיעהרס, ברודערס דעם קעניגס פֿאָן פֿראַנק-
רייך, פֿערשידען. איין רוכלאָזער פֿערברעכער האטטע דעם הער-

צאָג אין דער נאכט פֿאָם 13. אויף דען 14, אין דעם אויגענבליקע
אלס דערזעלבע ביים אויסטריטטע אויס דער אָפֿער אין דען וואגען

שטייגען וואָללטע, איינען דאָלכשטיך אין דיא רעכטע זייטע דער
ברוסט פֿערזעטצט, אין דעססען פֿאָלגע זיינע קעניגל. האָהייט נאך

נאָוועמבער .

אם 25. בעזאננען איס געביידע דער ק. ק. געהיימען האָף . אונד שטאאטס קאנצעלייאַ דיא קאָנפֿערענצען צווישען דען צו וויען פֿערזאממעלטען דייטשען קאבינעטטען, אונטער דעם פֿאָרזיטן דעם מיניסטערס דער אויסווערטמיגען אנגעלעגענהייטען זינער ק. ק. אפֿאָ. כטאָלישען מאיעסטעט, העררן פֿירשטען פֿאָן מעטטערניך .

— דער גראָסהערצאָג פֿאָן מאַסקאנא אונד דעססען געמאהלין קעחל-טען פֿאָן וויען נאך פֿלאָרענץ צוריק .

— מיט דער ערעפֿונג דעם פארלאמענטס פֿאָן ענגלאנד ערהילטען דיא אנגעלעגענהייטען דיעס לאנדס איין וועלטגעשיכטליכעס אינטערעססע . דיא בעדראָהטע לאגע דעם רייכס עמפֿאָאנד מאן אייניגסט . דיא מיניסטער פֿאָנדען דיעסמאהל פֿאָן דער אָפּפאָזי-טיאָן נור וועניגען ווידערשטאנד . דיא אננאהמע פֿאָן פֿינף געזעטצ-ענטוויפֿען וואורדע דורכגעזעטצט, וואָפֿאָן דער ערשטע דיא איינ-שרענקונג דער פֿאָלקספֿערזאממלונגען, דער צווייטע איינע מאַקסע אויף אללע פֿאָליטישע דרוקשריפֿטען, דער דריטטע אויף דיא בע-שלייניגונג דער אורטהיילסשפּריכע בייא שטאאטספֿערברעכען, דער פֿירטע אויף דיא העממונג דער וואָפֿענאיבונגען דעם פֿאָלקס, דער פֿינפֿטע געגען אללע אויפֿרוהרס . אונד לאסטערשריפֿטען געריכ-טעט איזט .

דעצעמבער .

דיא ערריכטונג איינער טהעאָלאָגישען לעהראנשטאלט אין וויען פֿיר דיא אויגסבורגישען אונד העלוועטישען גלויבענספֿער-וואנדטען האלף דעם בעדירפֿניססע אב, יינגלינגע דיעזער בידען קאָנ-פֿעסיאָנען אויף אויכלענדיגע אוניפֿערזיטעטען צו שיקען .

דער פרינץ פֿאָן סאלערמאָ טראף זאמט דעססען ערלויכטען גע-מאהלין, ערצהערצאָגין קלעמענטינא פֿאָן עסטעררייך אי וויען איין .

יאנואר 1820 .

אם 2. וואורדע דיא הערצאָגין פֿאָן אָרלעאנא איס פֿאַלע . דאָיאַל צו פארוי פֿאָן איינעם פרינצען ענטבונדען, וועלכער נאך דען בעשטימ-

מערץ

דען 3. האט דער קעניג פאן שפאניען אויף דא, דורך דא אלל-
געמיינע אונד אויסערדערדענטליכען קארטעס אים יאהרע 1812
בעקאנט געמאכטע פערפאססונג דען אייר געליסטעט מיט דער
נאכריכט, דאס דער קעניג דא קאנשטיטוטאן דער קארטעס אים
גענאָממען האבע, זינד זאגלייך קורירע נאך אללען ריכטונגען אים
געגאנגען דען 9 לייסטעטע אויך דא בעזאמטונג, אין פאראדע
אויפגעשטעללט, דער קאנשטיטוטאן דען אייר.
דען 27. איזט פאן דער פרינצעססין פאן וואלעס, אלס יעמציגער
קעניגין פאן ענגלאנד, איין קורירע אויס דאס אין לאַנדאן אים
געקאממען, וועלכער דא נאהע ריקקעהר דיער פרינצעססין אים
קינדגיטע.

אפרייל

צור בעפערדערונג דער מאסרגעלן, וועלכער דא אינציהונג דעס
פאפירגעלרעס צום צוועקע האבען, איזט צו וויען מיט דען
הערדען דאויר פאריש, אונד זי מי. דאטהשילד איין איבעראיינקאמ-
מען איבער איינע אנליהע פאן 20 מיליאָנען 800000 גולדען
קאָנווי. מינצע געטראָפּען וואָרדען. אים 15. איזט דא פערמעה-
לונג זינער מאיעסטעט דעס קעניגס פאן ווירטהעמבערג מיט איה-
דער דורכלויכט דער פרינצעססין פוילינע פאן ווירטהעמבערג, טאָכ-
טער זינער האָהייט דעס פערעוויגטען הערצאָנס לודוויג פאן וויר-
טהעמבערג, אים קעניגליכען שלאָססע צו שטוטגארד פייערליך
פאָללצאָנען וואָרדען. דא טרויאונג געשאה מיטטאגס אום 12
אוהר. — איין יידישער קויפמאן אין נייא יאָרק (אין אמעריקא)
מי נאָאה, איזט בייא דען שטענדען דיער רעגירונג דארום איינגע-
קאממען, איהם איינע אין דעם מאנארא-פלוססע צווישען דען זעען
ערלע אונד-אנטאריא געלעגענע אינועל, צור טילגונג איינער איהם
שולדיגען זוממע אבצוטערעטען. ער ווילל דאוועלכסט איינע שטארט
ערבויען, אלס צופלוקטסאָרט פֿיר זיינע גלויבענסגענאָסען, דא אין
איראָפּא מיסהאנדלונגען ערליידען קענטען. איבער דיע ביטט-
שריפט וואָרדע בעראטהעט, דער אויסשוס שלוש איינע בילל פֿאַר,
אום דא אינועל אכשעטצען צו לאססען, אונד זיא דעם הערדן
מורכי נח צו פערקויפֿען דיע בילל וואָרד דאן צוויאמאהל פֿעג-
לעזען

6 שטונדען, פֿאָן דער געזאממטען קעניגליכען פֿאמיליע אומגעבען, זיינען נייכט אויפֿגאב • דאז לעמזטע וואָרט דעם פֿרינצען וואר דיא ביטטע, אום דיא בעגנאדיגונג זיינעם מערדערס, וועלכער גלייך נאך פֿאָללבראכטער טהאט פֿעסטגעהאלטען אונד פֿערהאפֿטעט וואָרדען איזט • דער מערדער וואר איין אין דעם קעניגל. מארשטאלל אנגעשטעללטער זאטטלערגעזעללע, נאמענס לואוועל, וועלכער אין גלייכער בעדינסטונג איז יאהרע 1814 באַנאפארטען נאך דער אינזעל עלבא געפֿאָלגט וואר, אונד דענוועלבען 1816 ביז צו זיינער איינשיפֿפֿונג נאך לא ראשעללע בעגלייטעט האטטע • דאז ערשטע פֿערהער שיינט צו בעווייזען, דאס דער מערדער לעדיגליך דורך פֿאָ • ליטישען פֿאנאטיסמוס געלייטעט וואורדע •

דען 10. טראָג דיא פֿרינצעססין פֿאָן וואללעס צו ליוואָרנאָ איין, וואָ איהר נאך אייניגען שטונדען איין קוריר דיא נאכריכט פֿאָן דעם טאָדע דעם קעניגס פֿאָן ענגלאנד איבערבֿראכטע •

— איין גראָסעס קאָמפֿלאַט איזט צו לאַנדאָן אין דעם אויגענבליק געשייטערט, וואָ זיך דיא פֿערשוואָרנען זיכער גלויבטען, עס אויסצופֿיהרען, זיא וואָללטען זעמטליכע ענגלישע מיניסטער אין איינעם הויזע אומבריינגען, אין וועלכעם זיך דיאזעלבען צופֿערלעסיג פֿערזאממעלן וואָללטען • זיא וואוסטען אונד פֿיהלטען זיך פֿערזיכערט, זיא דאָרט צו איבערראשען • אלליין דיא רעגירונג וואוסטע גלייכפֿאללס פֿאָן דיעס פלאן, אונד דיא מאגיסטראטספֿערזאָנען, פֿאָן דער עפֿ • פֿענטליכען געוואלט אונטערשטיצט, בענאבען זיך נאך דעם שלופֿ • ווינקעל דער פֿערשוואָרנען • עס פֿאנדען זיך איהרער דרייסיג היר פֿערזאממעלט אונד בעוואפֿנעט • אונגליקליכער ווייזע האט מאן דען פֿערלוסט איינער מאגיסטראטספֿערזאָן צו בעקלאנען; אייניגע פֿער • זאָנען וואורדען פֿערוואונדעט • ניין דער פֿערשוואָרנען וואורדען ער • גריפֿפֿען, דיא איבריגען ענטווישטען אונטער בעגניסטיגונג דער נאכט, דיא אבער אויך אין קורצע צייט, זאמט איהרען הייפטערן, טהייסטעל וואאר אונד ברוננערט איינגעבראכט וואורדען • דיא דעם האָכפֿערדראטהס שולדיגען, אלס טהייסטעלוואאר, ברונ • נערט, יאנס, טירד אונד דאוויסאָן זינד דען 10 מייז הינועריכטעט וואָרדען •

זיינע אייגענע געפיהלע זיין מוס; אלליין דער שריטט, דען דיא קע-
ניגן געטהאן, לעסט איהם קיינע וואהל. אינדעם דער קעניג דינע
מיטטהיילונג מאכט, צייגט ער דאן פערטרויען, דאן הויז דער
פאירס ווערדע מאסרעגעלן ערגרייפן, וויא זיא דיא גערעכטע זא-
כע דעם קעניגס אונד דער קראָנע פֿאָרדערן" — דינע נעהמליכע
באָמשיאַפֿט דעם קעניגס איבערבאכטע דען פֿאלגענדען טאג דער
לאָרד קאסטעלריא דעם אונטערהויזע. דינע באָכשאפֿט וואורדע נאך
בעראטהונג דען 7. דינעס אין בייִדען הייזערן אנגענאכמען, אונד
דיא איבערגעבענען דאָקומענטע איינער געהיימען קאָמיטטעע, אויס
16. פאירס, צור אונטערוכונג אונד צור בעריכטערשטאטטונג.
וואס פֿיר מאסרעגעלן צו ערגרייפֿען מאן זיך פֿעראייניגען
וויידע, איבערגעבען. אן עכען דינעס טאגע איבערדייכטע הערר
ברוקהאם איינע באָמשיאַפֿט דער קעניגין אים אונטערהויזע,
וואדין דיאזעלכע דאן הויז כענאכריכטיגט, דאס זיא, אין פֿאל-
גע דער זייט אייניגער צייט אין דער פֿרעמדע געגען איהרע
עהרע אונד רוהע געריכטעטען מאסרעגעלן, כעשטיממט ווארדען
זיא, נאך ענגלאנד צוריק צו קעהרען; דאס זיא קיינען אנדערן
צוועק האבע, אלס געגען דיא אנגריפֿע אויף איהרען קאדאקטער
זיך צו פֿערטהיידיגען אונד איבער איהרע אונכעשטרייטבארע גע-
רעכטזאמע צו וואכען, וועלכע דורך דען טאָד דעם קעניגס, אין
דעססען אכטונג זיא אינאומער איינע זיכרע שטימצע געפֿונדען, אויף
זיא איבערגעגאנגען. — פֿאן זייטען דעם מיניסטעריומס דעם קע-
ניגס וואורדע ווירקליך מיט דער קעניגין איבער איין גיטליכעם
איבעראינקאממען אונטערהאנדעלט, ווארויף אונטערס, 19. יוניא
דען בייִדען הייזערן אנגעקוינדיגט וואורדע, דאס דינע אונטערהאנד-
לונגען דאן ערוויינטע רעזולטאט ניכט געהאכט האבען, אונד זא
האט דאן אָבערהויז דיא ערשנע זימצונג דעם געהיימען אויסשוס-
סעס צור אונטערוכונג דער פֿארגעלעגטען אקטענשטיקע דעם קעניגס
אויף דען 23. יוניא פֿעסטגעזעטצט. אין פֿאלגע דעססען מורג דען 26.

יוליא.

לאָרד ליוערפֿאָל אויף איינע כילל אן, דאס איהרע מאיעסטעט,
קאראלינע אמאליא עליזאבֿעטהא, דאמאלס פרינצעססין
פֿאן וואלעם, נון געמאהלין דעם קעניגס דינעס רייכעס, איהרעם
מיטעלס איינער קעניגין אונד אללער פֿערזאָגאמיווע, רעכטע עטצו,
וועלכע

לעזען אונד גינג דורך. — דער אלי — באשא פֿאן יאמינא האט,
אלס ער צור רעכטפֿערטיגונג זיינעם בעטראגענס נאך קאָנשטאנ-
טינאָפֿעל ענטבאָטהען וואורדע, דיא פֿאהנע דעם אויפֿרוהרס געגען
דיא, פֿפֿאָרטע ערדאָכען, אונד זיך נאך פרעוויזא בעגעבען, אונד
זיינע ארמע צו אָרגאניזירען, געגען דען זיך אויך דיא פֿפֿאָרטע מיט
פֿילעם אייפֿער ריכטעט.

מ י י א .

דען 20. וואורדע זאנד, דער מערדער קאָטצעבועס, צו מאַנ-
היים מיט דעם שווערטע הינגעריכטעט.

דען 24. גינג דיא פֿערמעהלונג זיינער קייזערליכען האָהייט דעם
גראַספֿירשטען קאָנשטאנטיין מיט פֿרייאַליין יאהאנא גרורצינסקא
אין ווארשויא פֿאר זיך.

י ו נ י א .

דען 5. קאם דיא קעניגין פֿאן ענלאנד מיט לאדי אננא האמילטאָן,
אייניגען קאממעפֿרדיען, איינעם קליינען דרייאיעהריגען מעד-
כען, וועלכעס זיא אין איטאליען, דאן דעם יונגען אויסטיין, דען זיא
פֿאַר אייניגען אונד צוואנציג יאהרען אין בלאקהעטה אגגענאָממע
האטטע, אונד דעם אלדערמאן וואָאָד נעכסט זיינעם זאהנע צו
דאָווער אן, ווא זיא מיט דער קעניגליכען געשיטץ-סאלווע סאל-
טירט, אונד איהר איינע עהרענוואכע אן דעם גאסטהאָפֿע אויפֿגע-
שטעללט וואורדע. איהרען איטאליענישען האָפֿשטאאט זאממט
דען הערן בערגאמי אונד פאזאלי האטטע זיא אין סענט אָמער
פֿעראבשידעט. דען 6. איזט דיא קעניגין אין לאַנדאָן אנגעקאָממע,
אונד אים הויזע דעם אלדערמאן וואָאָד אבגעשטיגען. טאגס פֿאָר-
הער, אבערס, איכערריכטע לאַרד ליווערפֿאָל דעם הויזע דער פאירס
פֿאַלגענדע באַטשאפֿט דעם קעניגס: „געאָרג, קעניג. דער קעניג העלט
עס, אין פֿאַלגע דער אנקונפֿט דער קעניגין, פֿיר נעטחיג, דעם הויזע דער
פאירס געוויסע דאָקומענטע אין בעציהונג אויף דאז בעטראגען איהרער
מאיעסטעט וייט איהרער אברויזע אויס דיוועס לאנדע מיטצוטהיילען,
וועלכע דער קעניג דער ערנסטען אונד אונפֿערציגליכען ערוועגונג דעם
הויזעס עמפֿעיעלט. דער קעניג הענטע דען לעבטהאפֿטען וואונש, דורך
אללע מיטטעל, דיא אין זיינער מאכט זינד, איינען פֿאָרגאנג צו
פֿערמיידען, דער עבען זא אונאנגענעהם פֿיר זיין פֿאלק, אלס פֿיר
זיינע

בואכען, דאס דיא דריטטע לעזונג אויף זעכס מאָנאטע פֿערשאַכען
ווערדע. דיזער אנטראג, וועלכער, וויא מאן פֿערזיכערט, זאָ פֿיל
וויא איינע פֿערווערפֿונג דער בילל איזט, וואורדע זאָגליך אונד אָהנע
טהיילונג אנגענאָממען. דיא קעניגין בעפֿאנד זיך וועהרענד דער שטימ-
מענאממלונג אין איהרעם צימער אים אָבערהויזע, אונד אלס זיא
דאז פארלאמענט פֿערלויס, וואורדע זיא פֿאָן דעם פֿאָלקע מיט בייא-
פֿאללס געשרייא עמפֿאנגען.

דען 24. דיזעס מאָנאטס איזט אויך אין פֿאָרטוגאלל איינע רעוואַ-
לוציאָן אויסגעבראָכען, וועלכע אין אָפֿאָרטאָ אונד דער דאָר-
טיגען פראָווינץ דורך דיא פֿאָרטוגיזישען טרופפֿען בעגאָנגען: אלס
דיזע נאכריכט נאך ליסאבאָן קאם, ערליס דיא דאָרטיגע רעגענט-
שאַט, פֿעסט, ענטשלאָססען, דיזען דורך אויפֿירהישע געוואלט
הערבייא געפֿיהרטען צושטאנד דער דינגע ניכט אנצורקענען אונד
נאך קדעפֿטען צו בעקעמפֿען, אס 29 איינע פראָקלאמאטיאָן,
דורך וועלכע זיא דאז פֿערבלענדעטע פֿאָלק צור אָרנונג צוריקצו-
פֿיהרען, אונד דען אויפֿשטאנד צו דעמפֿען זיך בעמיהעט. זיא
האט אויך דיא קאָרטעס דעם קעניגרייכעם פֿאָרטוגאלל נאך דעם
אלטען געברויך דער מאָנארכיע צור בעראטהונג דער נעטהיגען
צואסרעגעלן איינבערופֿען.

דען 26. האבען דיא ראכניער דער יודענשאַפֿט אין ווילנא אויף
דען שליכהאנדעל איינען באנפֿלוך געלעגט, דערגעשטאלט,
דאס יעדער איהרער גלויבענסגענאָססען, דער איבערווינען ווירד,
זיך מיט שמוגעלען בעפֿאסט צו האבען, אין דען מיט אויסשטאָסונג
אויס דער געמיינדע פֿערבונדענען גראָסען באן געטהאן איזט.

דער רעבעלירענדע פאשא פֿאָן יאנינא, נאכדעם ער דורך אייניגע
נידערלאגען אונד דעם אבפֿאלל זיינער טרופפֿען אללע איהם
אונטערווירפֿינע פראָווינצען פֿערלאָהרען האטטע, ליפֿערטע צו-
לעטצט 4 מיילען פֿאָן יאנינא דער טירקישען ארמע איינע שלאכט,
דיא זאָ אונגליקליך פֿיר איהן אבליף, דאס זיינע הויפטשטארט אס
31. דיזעס אין דיא הענדע דער זיגרייכען טירקישען טרופפֿען פֿיעל.
וואָרויף ער זיך מיט 400 פערזאָנען נאך דער ציטאדעללע צוריקצאָג
אונד ער נון פֿאָן אללען זייטען איינגעשלאָססען איזט.

דעלכע דער געמאהלין דעם קעניגס דיזעס רייכעס צושטעהען, בע-
רויכט אונד דיא עהע צווישען זיינער מאיעסטעט אונד דער גענאנטען
צוגלייך אויפגעלעזט ווערדע. —

אום זיך דער מיטטעל פֿאללשטענדיג צו פֿערוזכערן, וועלכע דיא
בעשלאָססענע מאסרעגעלן צור גענצליכען איינציהונג דעם
פאפירגעלדעס ערהיישען, איזט אין פֿאלגע אללערהעכסטע גענעה-
מיגונג זיינער מאיעסטעט דעם קייזערס, מיט דען הערדן דאוויד
פאריש אונד ז. מי. פֿאָן ראטהשילד איין נייער פֿערטראג איבער דיא
אויפֿברייגונג איינער זוממע פֿאָן 87 מיליאָנען 500000 גולדען
קאָנוי. מינצע דען 28. דיזעס געשלאָססען וואָרדען. —

מיט אנפֿאנג דיזעס מאָנאטס פֿילען אין נעאפעל אונרוהיגע אויפֿ-
טריטטע פֿאָר, אין פֿאלגע וועלכער דיא שפאנישע קאָנשטי-
טוטיו־אן איינגעפֿיהרט ווארדע, יעדאָך מיט פֿאָרבעהאלט דער אבס-
ענרעוונגען, וועלכע דעם קעניגרייכע ווירדען אנגעמעסען עראכט-
טעט ווערדען.

אם 16. יוליא בראך אויך, אין פאלערמאָ, דער הויפטשטאדט
סיציליענס, איינע בלוטיגע רעוואָלוציו־אן אויס, דיא אין צווייט
שאגען איבער צוויי טויזענד מענשען דאו לעבען קאָססטעטע.

אויגוסט

דער פראָצעס דער קעניגין פֿאָן ענגלאנד האט דען 17. אים אָבער-
הויזע אנגעפֿאנגען. דען 5. גאָוועמבער ווארדע דיא עהעשייט
דונג דער קעניגין מיט איינער מעהרהייט פֿאָן 129 געגען 62 שטימ-
פוען אנגענאָממען. אין דער זיטצונג דעם אָבערהויזעס אס 10. נאָו-
ערהאָבען זיך לאנגע דעכאטטען איבער דיא דריטטע לעזונג דער בילל
געגען דיא קעניגין. נאך 1. אוהר שריטט מאן צור שטיממענזאממ-
לונג. פֿיר דיא דריטטע לעזונג 108, געגען דיאזעלבע 99; מעהר-
הייט 9. לאָרד ליווערפֿאָל ערקלעהרטע: ווען געגענווערטיג דיא
שטיממען זאָ געטהיילט געוועזען ווערען, היא בייא דער צווייטען
לעזונג דער בילל, זאָ ווירדע ער, בייא דען אונבעשטרייטבארען בע-
זויזען, וועלכע דעם הויזע פֿאָרגעלעגט ווארדען, געגלויכט האבען,
דיאזעלבען דעם אונטערהויזע צווענדען צו מיססען; אלליין דא פֿיר
דיא דריטטע לעזונג גור דיזע גערינגע מעהרהייט פֿאָרהאנדען איזט,
זאָ עראכטעט ער. עס פֿיר צוועקמעסיג, נומערהר דען אנטראג צו

מאכען

דיא קאנפערענצען צו טראפפויא זינד פֿאן זייטען דער דרייא האָ-
הען פֿערבינדעטען סופֿערענע מיט געגענזייטיגען בעשטיממ-
טען ערקלעהרונגען איבער דען געזיכטספּוקט, אויס וועלכעס זיא דיא
דעוואָלוטיאָן אים קעניגרייכע געאפעל בעטראכטען, ערעפֿענט
וואָרדען אויס דיווען ערקלעהרונגען האט זיך דיא איינשטיממוגע
איבערצייגונג ערנעבען. דאס יענע פֿאן וואהנזייניגען סעקטען אנגע-
שטיפֿטעטע, פֿאן פֿליכט־ערגעססענען זאָלאַטען אויסגעפֿיהרטע
דעוואָלוטיאָן, דער דאריס ענטשפרונגענע געוואלטטהעטיגע אומ-
שטורץ אללער בעשטעהענדען געזעטצליכען פֿערהעלטניססען, אונד
דאס אן דערען שטעללע געטרעטענע זיסטעס דער וויללקיהר אונד
אנארכיע, ניכט נור מיט דען פֿאן דען האהען מאָנארכען אָפֿט אונד
לויט אויסגעשפּראכענען גרונדזעטצען דער אָרדנונג, דעס רעכטס, דער
זיסטליכקייט אונד דעס וואהרטן וואָהלס דער פֿעלקער, אים אָפֿ-
פֿענען ווידערשפרוך שטעהען, זאָנדערן אויך אין ריקזיכט אויף איה-
דע אונאויסבלייבליכען פֿאָלגען מיט דער רוהע אונד זיכערהייט
דער איבריגען איטאליענישען שטאאטען, אונד פֿאָלגליך מיט דער
ערהאלטונג דעס פֿרידענס אין אייראָפּא אונפֿעראיינבאד זינד .
פֿאן דיווען וואהרהייטען געמיינשאפֿטליך דורכדרונגען, האכען דיא
האָהען סופֿערענע דען פֿעסטען ענטשלוס געפֿאסט, איהרע פֿער-
איינטען קרעפֿטע דאהין צו ריכטען, דאס דער געגענווערטיגע, פֿאן
יעדער רעכטליכען גרונדלאגע ענטבלעסטע, דורך עמפֿערונג אונד
געוואלט אלליין הערבייאגעפֿיהרטע פֿאָליטישע שטאנד דער דינגע
אים קעניגרייכע ביידער סיביליען אויפֿגעלעזט, זיינער מאיעסטעט
דער קעניג אבער אין דיא לאגע געזעטצט ווערדע, דיא קינפֿטיגע
פֿערפֿאססונג זיינער שטאאטען אויף איינע מיט דער אויפֿרעכטהאל-
טונג זיינער קעניגליכען ווירדע, מיט דעס וואהרען אונד בלייבענדען
אינטערעססע זיינער פֿעלקער, אונד מיט דער רוהע דער בענאכבאר-
טען לענדער פֿאָללקאָמוען איבעראיינשטיממענדע ווייזע צו בע-
שטימען .

צו גלייכער צייט האכען דיא האָהען מאָנארכען, בעזעעלט פֿאן
דעם לעבהאפֿטען וואונשע, ניכט אנדערס אלס אים אייסער-
סטען פֿאלל צו דען לעטצטען מאסרעגעלן צו שרייטען, קיין איהרעס
צוועקע אנגעמעסענעם פֿירדליכעס אונד פֿערזעהענדעס מיטטעל
אונפֿערזוכט לאססען וואָללען, אונד יעדעס זיך דארבישענדע מיט

זעפטעמבער.

דען 29. איזט צו פארן, דיא גליקליכע ענטביגונג דער הערצאגין פֿאָן בערלי מיט איינעם פרינצען ערפֿאָלגט. דער ניא געבאָר. נע פרינץ ערהילט דיא נאמען: היינריך, קארל, פֿערדינאנד, מאריא, דעאדאט פֿאָן ארטאָאס, הערצאג פֿאָן באָרדאָ, אונד איזט נאך אבֿי לעבען דעם יעטציגען קעניגס דער רעכטמעסיגע טהראָנערבע פֿאָן פֿראנקרייך.

אָקטאָבער.

דען 15. איזט דער הערר פֿעלדמארשאלל אונד האָפֿקריגסראטחס. פרעזירענט, פֿירשט קארל פֿאן שווארצענבערג, אין לייפציג מיט טאָדע אבגעגאנגען, פֿאן דא ער אונטער מיליטערישעם געליי. טע אויף זיינע הערשאפֿט וויללינגווא אין בעהמען אבגעפֿיהרט אונד בעערדיגט וואורדע.

דען 19. זינד זיינע מאיעסטעט דער קייזער פֿאן עסטערייך, דען 20. זיינע מאיעסטעט דער קייזער פֿאן רוסלאנד. אונד דען 27. נאָוועמבער דער קעניג פֿאן פרייזען אין טראָפפּווא מיט איהרען מי. ניסטערן איינגעטראָפֿען. אויך פֿאן מעהרערן אנדערן העפֿען ער. שינען דיא באָטשאפֿטער. דיא האָהען פֿערוואממעלטען בליבען אין דיוער שטארט ביס ענדע דעצעמבערס צוזאממען.

נאכריכטען אויס סענט דאמינגא מעלדען דאס דיא פֿאָס קעניג היינריך פֿאן האַיטע (קריסטאָף) בעשלאָססענע הינט. דיכטונג איינעם זיינער גענעראלע דיא פֿעראנלאססונג צור עמפֿערונג זיי. נער טרופפֿען, אן דיא זיך אויך פֿילע בעוואפֿענטע איינוואָהנער דיוער אינועל אנשלאָססען, געוועזען זייא, אין פֿאָלגע דעססען זיך דיוער קעניג זעלבסט דאז לעבען גענאָממען האט. קריסטאָף וואר אבֿי פֿאנגס שקלאפֿע, דינטע אין דער פֿאָלגע אלס קיכעניונגע אויף איי. געם קריגסשיפֿע, אונד ווארד ענדליך דער שטיפֿטער דעם קעניג. דיכס האַיטע, דאס ער אונטער דעם טיטעל: היינריך I, צוועלף יאהרע לאנג מיט טיראנישער הערשטע בעהעררשטע.

דעצעמבער.

נאכריכטען אויס טראָפפּווא פֿאָס 23. דעצעמבער ענטהאלטען פֿאָלגענדעס:

דיא

ר ש י מ ה

פאן אללערהאנד ספרים

וועלכע

בייאהערן אנטאן שמיד, ק'ק'פריפ' אונד נ' ע' לאנדשאפטס.
דייטש אונד אריענטאלישעס בוכדרוקער אין וויען צו האבען זינד.

תלמוד בבלי עם הגהות הגאון מ' אליהו ווילנא ז"ל והגהות הגאון
מ' יעשיה זרלין ז"ל, אין 3 חלקים.

רב אלפס עם ס' מחסה ומגן הוא ס' הזכות להדמז"ן ז"ל.
ארבעה טורים עם ז"י ד"מ והגהות מהר"ח אין ס' חלקים.
מהרש"א עם מהרורי בתרא.
שאלות ותשובות הרשב"א.

רשב"א חמש שיטות ז' חלקים על יצמות נדרים ז"ק כתובות
קידושין עם הגהות תנעל תי"ט על טור ח"מ.
כרתי ופלתי מהרז האל גאון מו"ה יהונתן ז"ל.
אורים ותומים ז' חלקים מהר"ל.

יערות דבש ז' חלקים מהר"ל, תיע דעסען פארטדעט.
מחצית השקל נאיר וואפענע דוי דברי מגן אברהם, מהגאון מו"ה
שמואל הלוי קעלין ז"ל.

ספר מאמר השכל להדמז"ן ז"ל על תרי"ג תלות.
שירי תפארת כולל י"ח שירים כלס מספרים תהלת ה' אשר עשה
לאבותינו צמחים וכו' נואת ר' הירץ וויזל ז"ל.
משניות עם תוספות חדש' ותוספות ראשון לניין.
מגידים איין קווארט, עם פי' דש"י, פי' דצינו יעשיה, קילור פי' דד"ק.
תנ"ך אין קליין אקטאף, עם תרגום אשכנזי וצאור.

כתבי קדש כולל כל ספרי תנ"ך אין גראס אקטאף, עם דש"י ותרגום
אשכנזי וצאור ותרגום אונקלוס על התורה אין 19 חלקים.
תלמוד לשון עברי חצרו יהודה לוי צן זאב ז"ל.

אוצר השרשים כולל דש"י הלשון העברית והעתקתם מעברית
לאשכנזית, לווייטע פערזעסערטע אויסגאבע ג' חלקים מהר"ל.
בית הספר חמון הילדים נקריאת האותיות והתלות ז' חלקים מהר"ל.

אונערמירדעטער זאָרגפֿאַלט אין ערוועגונג געצאָגען. נאך רייפֿער כע-
ראטהשלאָנונג האבען זיי בעשלאָססען, אין נעאפעל זעלבסט, אונד
צוואר בייא זיינער מאיעסטעט דעם קעניג אין פערסאָן איינען שרייט
צו טהון, דער אין האָהעם גראדע געאייגעט שיען. טהיילס יעדען
צווייפֿעל איבער דיא וואהרען געזיננונגען אונד אביזשטען דער פֿער-
בינדעטען העפֿע, ווען זאָלכער נאָך אין אירגענד איינעם רעכטליכען
געמיטהע פלאטץ פֿינרען קעננטע, צו העבען, טהיילס דיא גראסע,
נור נאך רוהע אונד אָרדנונג שטרעבענדע מעהרהייט דער נעאפֿאָלי-
טאנישען נאטיאָן, אונטער דער פֿערמיטטלונג איהרעס וואָהלוואָל-
לענדען מאָנארכען. פֿאן דעם בערייטס אויף איהר לאסטענדען שווע-
רען דרוקע, אונד אללען איהר נאָך בעפֿאָרשטעהענדען געפֿאהרען
צו רעטטען, אונד דיא רוהע דעם איבריגען איטאליענס צו זיכערן.
אין דזעם זיננע האבען איהרע מאיעסטעטען, דער קייזער פֿאן
עסטערייך, דער קייזער פֿאן רוסלאנד, אונד דער קעניג פֿאן
פרייסען, זיינע מאיעסטעט דען קעניג בייזער סיציליען אס 20. נאָ-
וועמבער אין איינעם גלייכפֿערמיג אבגעפֿאסטען שרייבען איינגעלא-
דען, זיך פֿערזענליך נאך דער שטאדט לאיבאך צו בעגעבען, אום
דאז, וואס זיינער מאיעסטעט פֿעטערליכע זאָרגפֿאַלט צום בעסטען
איהרער פֿעלקער צו טהון ווינשען, מיט דען פֿעליכטען, וועלכע דען
פֿערבינדעטען מאָנארכען געגען איהרע אייגענע שטאאטען אונד גע-
גען דיא וועלט אָבליגען, אין איבעראיינשטימונג צו ברינגען.

אונטערס II. דעצעמבער האט דער קעניג בייזער סיציליען אין
איינעם זעהר פֿריינדשאפֿטליכען שרייבען דזע איינלא-
דונג אנגענאָממען, אונד האט זיך בערייטס דען 13. צור אברייזע
איינגעשיפֿט.

יסורי הדת נולד עקרי האמונה מהכ"ל.

חכמת בן סירא מהכ"ל.

מדיצה לפורים מהכ"ל.

מגלת יהודית והוא מעשה יהודית עם אולופורני מהכ"ל.

ספר אמרי שפר בוללים עניני תורה ומוסד לילדי בני ישראל, פאן
היזק האמצעדי, וזין צ' ח"י.

מורה דרך ללמד הילדים קריאת שפה העברי. משמאל לעטמאל.

אבטליון והוא מצוא הלמוד ללשון עבר, מאת אהרן וואלפסאזאן.

תורת לשון עברית, מן ר"ש כהן כולל כללי הדקדוק ללשון אשכנזי.

כתב יושר הוא תכנית אגדת ומלילות עברית ואשכנזית, מהכ"ל.

בכורי העתים תקפ"א, תקפ"ב.

תולדות ישראל ספור כל הקורות אשר קרו לכלל עם ישראל, עם
תרגום והערות אשכנזי, מאת פרץ צער.

גמול עתליה מלילה בוללת דברי הימים ליואש המלך.

מליצת ישורון, ספר מדבר על חכמת המלילה, מאת שלמה לעווזאן.

חומשים עם שפתי חמשים, דס"י, תרגום ונאד דהוצות מווקן, ה'
חלקים אין קוואדט, וויא חו"ך אין אקטאף.

תורת יהוה תמימה הוא תקון סופדים הישרים עם ספר דברי אמת.

באר משה חומש אין קוואדט.

תיקון שלמה עם הוספות דנות.

כרבים שלמים מתלמוד בבלי עם רבינו אשר.

אללערהאנר מחזורים, סידורים, הגדות, סליחות
תהלים.

פערשידענע סידורים, מחזורים, הגדות, סליחות מכה
ספרדים.

NOT FOR
HOME CIRCULATION

141314

Brandeis University Library

RESTRICTED
CIRCULATION

